

การจัดการสวนสาธารณะในเมือง: กรณีศึกษาสวนรมณีนาถ กรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวจุฑาทิพย์ ปทุมมาศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

การผังเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการผังเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การจัดการสวนสาธารณะในเมือง: กรณีศึกษาสวนรมณีนาถ กรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวจุฑาทิพย์ ปทุมมาศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

การผังเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการผังเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Managing public parks: A case study of
Rommaninat Park, Bangkok

BY

Miss Jutatip Patummas

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF URBAN ENVIRONMENTAL
PLANNING AND DEVELOPMENT
URBAN ENVIRONMENTAL PLANNING AND DEVELOPMENT
FACULTY OF ARCHITECTURE AND PLANNING
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2019
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวจุฑาทิพย์ ปทุมมาศ

เรื่อง

การจัดการสวนสาธารณะในเมือง: กรณีศึกษาสวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

การผังเมืองมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2563

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ส.อิต ส.น

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาธิตา สกุลรัตน์กุลชัย)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กฤตพร ห้าวเจริญ)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

Suanit

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มานัส ศรีวณิช)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

am

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยา ดวงธิดา)

คณบดี

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาสาฬห์ สุวรรณฤทธิ์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การจัดการสวนสาธารณะในเมือง:
	กรณีศึกษาสวนรมณีนารถ กรุงเทพมหานคร
ชื่อผู้เขียน	นางสาวจุฑาทิพย์ ปทุมมาศ
ชื่อปริญญา	การผังเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การผังเมือง
	สถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง
	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กฤตพร ห้าวเจริญ
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีการขยายตัวของเมืองทำให้เกิดย่านเศรษฐกิจ และย่านที่อยู่อาศัย ส่งผลให้พื้นที่สีเขียวและพื้นที่โล่งว่างในกรุงเทพมหานครมีจำนวนที่ลดลงต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลกที่ได้กำหนดไว้ รวมไปถึงส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเกิดภาวะความเสื่อมโทรมและปัญหาด้านมลพิษทางอากาศ จากสาเหตุและปัญหาดังกล่าว ทางภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในเมือง จึงมอบหมายสำนักสิ่งแวดล้อมขึ้นมารับผิดชอบในด้านการบริหารจัดการสวนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร โดยในบทความวิจัยนี้แสดงถึงแนวทางการจัดการของสวนสาธารณะในเมือง กรณีศึกษาสวนรมณีนารถ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นสวนสาธารณะในระดับชุมชนที่ตั้งอยู่ในย่านชุมชนเมืองชั้นในเขตพระนคร มีบทบาทในการให้บริการด้านกิจกรรมนันทนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ โดยลักษณะของสวนสาธารณะที่ดีต้องมียุทธศาสตร์ประกอบทางกายภาพที่ทำให้รู้สึกถึงการต้อนรับกลุ่มประชาชนที่มีความเหมาะสมในทุกเพศทุกวัย และเป็นสถานที่ที่สามารถทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย สถานที่ที่มีความสะอาด ปลอดภัย และมีสิ่งดึงดูดใจ รวมไปถึงเป็นสถานที่ที่ทำให้ประชาชนมานัดพบเพื่อพบปะสังสรรค์กัน โดยการศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ การจัดการพื้นที่ภายในสวนสาธารณะ และศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการเพื่อทราบถึงความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้ง ผู้วิจัยได้ศึกษานโยบายและการบริหารจัดการของพื้นที่ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการวิเคราะห์พื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมต่อการใช้งาน เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการจัดการและการวางแผนพัฒนาสวนรมณีนารถให้เกิดความเหมาะสมแก่ลักษณะของการเข้าทำกิจกรรมของผู้ใช้บริการในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยจากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าสวนรมณีนารถมีการบริหารจัดการพื้นที่ในรูปแบบของระบบราชการ ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักสิ่งแวดล้อม ภายในพื้นที่สวนมีกิจกรรมที่

รองรับผู้ใช้บริการได้อย่างหลากหลาย และมีการให้บริการด้านการอำนวยความสะดวกได้อย่างครบครันและตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยกิจกรรมที่พบภายในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมนันทนาการประเภทการออกกำลังกาย และรองลงมาเป็นการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ โดยผู้เข้าใช้บริการมีความหลากหลายของทุกช่วงวัย โดยส่วนใหญ่จะเป็นการเข้าทำกิจกรรมของผู้ใช้บริการในเขตพระนคร ทั้งนี้ภายในพื้นที่ยังคงพบปัญหาในการให้บริการด้านต่างๆ เช่น เส้นทางวิ่งที่ไม่เพียงพอต่อผู้ใช้บริการ การซ้อนทับของพื้นที่ที่ทำกิจกรรม ระบบส่องสว่างที่ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ แก้อ้อหรือม้านั่งที่ไม่เพียงพอ และพื้นที่สำหรับจอดรถ เป็นต้น ดังนั้นในการเกิดปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ควรได้รับการดำเนินการและปรับปรุง พร้อมทั้งจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการลดการเกิดปัญหาต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ด้านการซ้อนทับของพื้นที่ในการทำกิจกรรม อาจจะมีการดูแลจัดระเบียบและแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ในการทำกิจกรรมให้ชัดเจน เป็นต้น อีกทั้ง ในข้อเสนอแนะด้านการจัดการพื้นที่และข้อเสนอแนะโครงการในด้านต่าง ๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการลดปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ได้ และอาจส่งผลให้พื้นที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการในปัจจุบันและในอนาคต

คำสำคัญ: สวนสาธารณะ, การจัดการ, สวนรมณีนาค, บทบาท, สวนระดับชุมชน

Thesis Title	Managing public parks: A case study of Rommaninat Park, Bangkok
Author	Miss Jutatip Patummas
Degree	Master of Urban Environmental Planning and Development
Major Field/Faculty/University	Urban Environmental Planning and Development Architecture and Planning Thammasat University
Thesis Advisor	Assistant Professor Kritaporn Haocharoen, Ph.D
Academic Years	2019

ABSTRACT

In the modern days, Bangkok has been expanding and resulting in economic districts and residential areas. As a result, there are lesser green areas than before, making it even lower than the standard that the World Health Organization has set. Moreover, this has destroyed the environment, as it creates more pollution. The government sector has acknowledged the importance of the environment in the cities. Therefore, they have assigned the Department of Environmental Quality Promotion to take care of public parks in Bangkok areas. This research demonstrates the management of public parks as a case study of Rommaninat Park, Bangkok, which is a community park in the neighborhood in Pranakorn district and has a role in providing services for recreational activities. The significance of this park is that it physically attracts people of all ages and genders and is a place that we all can enjoy a variety of activities. The place is clean, safe, and attractive, as well as being a place for people to meet and socialize. In this case study, we aim to focus on the physical characteristics, management of areas within the park, and study the behaviours of park users in order to acknowledge the issues involved. The researcher has also studied the policy and the management of the area, which is an important

factor for the analysis of the area to be suitable for use. This would lead to recommendations for management and planning for the development of the Rommaninat Park to make it effectively suitable for users' activities.

The results of the study suggest that Rommaninat Park is administered and managed by the public sector or the department of environment. The park provides a large space for various services and also provides full facilities with high standards. Activities found in the park are mostly recreation like exercising followed by relaxing. The users are in all age groups and mostly live in Pranakorn District. However, there are still some problems in the area such as overlapping recreational areas and insufficient lights, benches, and parking lots, etc. Therefore, these problems and limitations should be managed and improved. The department of environment can create some projects to reduce these problems. For example, for the overlapping areas, the authority can separate and clarify each area for each activity clearly. Furthermore, the recommendations for area management and projects could be used as a guideline to reduce the problems and limitations happening in the park. This could make the park meet the users' needs both in the present and in the future.

Keywords: park, management, Rommaninat Park, role, Community Park

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ เนื่องจากการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากบุคคลหลาย ๆ ท่าน โดยเฉพาะ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กฤตพร ห้าวเจริญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้ความกรุณาอย่างสูงที่คอยให้คำปรึกษา คำแนะนำ คอยช่วยเหลือ และให้ความรู้ ข้อเห็นตลอดเวลาที่ได้ทำการวิจัย พร้อมทั้งช่วยปรับแก้และตรวจทานสิ่งที่บกพร่องอย่างดีมาโดยตลอด รวมถึง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาธิตา สกุศลรัตนกุลชัย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มานัส ศรีวณิช และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยา ดวงธิดา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นสำหรับงานวิจัยในเชิงวิชาการ พร้อมทั้งให้ความกรุณาตรวจสอบข้อมูลที่บกพร่องพร้อมชี้แนะแนวทางในการแก้ไข อันเป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง ทางผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์และคณะกรรมการในการสอบมา ณ ที่นี้

ขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ด้านต่าง ๆ และอบรมสั่งสอนตลอดระยะเวลาที่ได้ทำการศึกษา นอกจากนี้ทางผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณเมตตา คิ้วเที่ยง และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้ในด้านของพื้นที่ศึกษา รวมไปถึงขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านภายในสวนรมณีนารถที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งทำให้ข้อมูลทางงานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวที่คอยให้การสนับสนุนและให้กำลังใจในการทำงานวิจัยฉบับนี้ ขอบคุณพี่เอก ที่คอยให้การสนับสนุน เป็นกำลังใจ และคอยช่วยเหลือในทุกด้านที่เกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ตั้งแต่เริ่มต้นจนประสบความสำเร็จ ขอบคุณน้องเมย์ ที่คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาในการทำแผนที่ประกอบงานและให้กำลังใจในการวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ขอบคุณนายและฝ่ายที่คอยช่วยเหลือด้านการออกแบบ ขอบคุณเฟิร์นและน้องหวาน ที่คอยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำปรึกษาและให้กำลังใจมาเสมอ รวมถึง เพื่อน พี่ และน้อง ๆ ในแผนกผังเมืองและในบริษัททุกคนที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์เสมอมา ตลอดจนเพื่อน ๆ ท่านอื่น ที่มีได้กล่าวมา ณ ที่นี้ด้วย

นางสาวจุฑาทิพย์ ปทุมมาศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	4
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 มาตรฐานสวนสาธารณะ	6
2.1.1 ความหมายของสวนสาธารณะ	6
2.1.2 ประเภทของสวนสาธารณะ	7
2.1.3 ความสำคัญและความจำเป็นของสวนสาธารณะในเมือง	10
2.1.4 เกณฑ์มาตรฐานสวนสาธารณะต่อประชากร	10
2.1.5 ลักษณะของสวนสาธารณะที่ดี	18
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะ	21
2.2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเข้าใช้สวนสาธารณะ	22

2.2.2	ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเข้าใช้สวนสาธารณะ	24
2.2.3	ทฤษฎีพื้นฐานทางพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะ	25
2.3	แนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ	28
2.3.1	ความหมายของกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ	28
2.3.2	ประเภทของกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ	28
2.3.3	ประโยชน์ของกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ	31
2.3.4	ปัจจัยในการเลือกทำกิจกรรมนันทนาการ	33
2.4	แนวความคิดด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทางด้านกายภาพ	35
2.4.1	ความหมายของการบริหารจัดการทางด้านกายภาพ	35
2.4.2	การบริหารจัดการทรัพยากรทางด้านกายภาพ	35
2.4.3	ความสำคัญของการบริหารจัดการ	36
2.5	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.5.1	งานวิจัยในประเทศ	37
2.5.2	งานวิจัยต่างประเทศ	40
บทที่ 3	วิธีการวิจัย	41
3.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	41
3.2	ขั้นตอนของการวิจัย	44
3.2.1	การศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎี ของงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้อง	44
3.2.2	การเก็บข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่	44
3.2.3	วิเคราะห์ข้อมูล	45
3.3	การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
3.3.1	ข้อมูลทุติยภูมิ	45
3.3.2	ข้อมูลปฐมภูมิ	45
3.4	ประชากรกลุ่มตัวอย่าง	47
3.5	เครื่องมือที่ใช้ในการทำการวิจัย	49
3.5.1	การสำรวจทางด้านกายภาพ	49
3.5.2	การสัมภาษณ์	49
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูล	50
3.6.1	การวิเคราะห์ข้อมูล	50

3.6.2 การเสนอแนะแนวทางการจัดการสวนรมณีนาค	50
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	52
4.1 ประวัติความเป็นมาของสวนรมณีนาค	52
4.2 ลักษณะทางกายภาพของสวนรมณีนาค	53
4.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	53
4.2.2 ระบบโครงข่ายและการเข้าถึงสวนรมณีนาค	53
4.3 ลักษณะของสังคมในสวนรมณีนาค	72
4.3.1 สถิติของผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่สวนรมณีนาค	72
4.3.2 กลุ่มของผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่สวนรมณีนาค	74
4.4 การบริหารจัดการภายในสวนรมณีนาค	75
4.4.1 โครงสร้างการบริหารงานภายในพื้นที่	75
4.4.2 โครงการพัฒนาภายในพื้นที่	77
4.4.3 งบประมาณในการจัดการสวนรมณีนาค	78
4.5 สรุปผลการศึกษาสภาพทั่วไปของสวนรมณีนาค	78
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์	80
5.1 ปัจจัยด้านกายภาพที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการสวนรมณีนาค	80
5.1.1 ที่ตั้งและโครงข่ายคมนาคมในการเข้าถึงสวนรมณีนาค	80
5.1.2 การใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่สวนรมณีนาค	83
5.1.3 สิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการต่อผู้เข้าใช้บริการ	84
5.2 ปัจจัยด้านสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการสวนรมณีนาค	86
5.2.1 กลุ่มของผู้เข้าใช้บริการภายในสวนรมณีนาค	87
5.2.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้นของผู้เข้าใช้บริการสวนรมณีนาค	89
5.3 ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการสวนรมณีนาค	102
5.3.1 โครงสร้างการบริหารจัดการ และนโยบายภายในสวนรมณีนาค	102
5.3.2 สภาพความสมบูรณ์ในสวนรมณีนาค	105
5.4 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	106

บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	111
6.1 สรุปปัญหาและข้อจำกัดของสวนรมณีนาถ	111
6.1.1 ด้านกายภาพ	111
6.1.2 ด้านสังคมและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ	114
6.1.3 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ	116
6.1.4 ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของสวนรมณีนาถ	118
6.2 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการจัดการสวนรมณีนาถ	121
6.2.1 ข้อเสนอแนะด้านกายภาพ	121
6.2.2 ข้อเสนอแนะการจัดการด้านสังคม	123
6.2.3 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการพื้นที่	124
6.2.4 แนวคิดและแผนงานการงานให้บริการสวนรมณีนาถในอนาคต	128
6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป	136
รายการอ้างอิง	138
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	142
ภาคผนวก ข	145
ประวัติผู้เขียน	148

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 มาตรฐานเนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากรในประเทศต่างๆ	11
2.2 การเปรียบเทียบเกณฑ์และมาตรฐานด้านสวนสาธารณะ กรณีศึกษา ต่างประเทศ	12
2.3 เกณฑ์มาตรฐานของพื้นที่นันทนาการและสวนสาธารณะ	13
2.4 มาตรฐานสวนสาธารณะต่อประชากรในประเทศไทย	14
3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	48
3.2 สรุปรวิธีการวิจัย	50
4.1 ขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนารถ	59
4.2 จำนวนผู้ใช้บริการสวนรมณีนารถ เวลาเปิดให้บริการ 04.30-21.00 นาฬิกา ยกเว้นประตูป้ายชื่อสวนเปิดเวลา 04.30 นาฬิกา ถึง 08.00 นาฬิกา	73
5.1 แสดงปริมาณความพึงพอใจด้านความพอเพียงของการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก	86
5.2 แสดงปริมาณความพึงพอใจด้านสภาพความสมบูรณ์ของพื้นที่ในการให้บริการ และการอำนวยความสะดวก	106
5.3 สรุปกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวนรมณีนารถ	108
6.1 การจัดการการซ้อนทับของกิจกรรมภายในพื้นที่	127
6.2 แผนงานการพัฒนาพื้นที่สวนรมณีนารถ	129
6.3 ขนาดพื้นที่ของสวนรมณีนารถเมื่อเกิดการพัฒนา	134

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 พื้นที่ศึกษาสวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร	5
2.1 องค์ประกอบของสวนสาธารณะที่ดี จาก Placemaking What if we built our cities around places?, โดย Placemaking Leadership Council, New York, USA, 2552	20
3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	43
3.2 ขั้นตอนการศึกษาวิจัย	46
4.1 การคมนาคมบริเวณโดยรอบสวนรมณีนาค	56
4.2 ประตูทางเข้าและออกสวนรมณีนาค	57
4.3 เพอร์เซ็นต์ของขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาค	60
4.4 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาค	61
4.5 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคพื้นที่ส่วนอนุรักษ์	62
4.6 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคพื้นที่ส่วนพิธีการ	63
4.7 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคพื้นที่ส่วนเปิดโล่ง	65
4.8 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคพื้นที่ส่วนกีฬา.	68
4.9 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคส่วนสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ และการบริการ	70
4.10 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคพื้นที่ส่วนอื่นๆ	71
4.11 จำนวนผู้เข้าใช้บริการสวนรมณีนาคระหว่างปี 2558 ถึงปี 2562	73
4.12 ลำดับโครงสร้างการบริหารสวนรมณีนาค	77
5.1 ตำแหน่งที่ตั้ง และโครงข่ายคมนาคมการเข้าถึงสวนรมณีนาค	82
5.2 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบสวนรมณีนาค และโครงข่ายคมนาคมการเข้าถึง สวนรมณีนาค	83
5.3 ร้อยละของพฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการ	88
5.4 พื้นที่ส่วนกีฬาในสวนรมณีนาค	89
5.5 กิจกรรมพื้นที่เดิน-วิ่งภายในสวนรมณีนาค	91
5.6 กิจกรรมพื้นที่สนามกีฬาภายในสวนรมณีนาค	92

5.7 กิจกรรมพื้นที่ลานเสกกีตบอร์ดภายในสวนรมณีนาค	93
5.8 กิจกรรมพื้นที่สนามเด็กเล่นภายในสวนรมณีนาค	94
5.9 กิจกรรมพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่องภายในสวนรมณีนาค	98
5.10 กิจกรรมพื้นที่สวนสุขภาพภายในสวนรมณีนาค	99
5.11 กิจกรรมอื่นๆ ภายในสวนรมณีนาค	100
5.12 แสดงพื้นที่การเกิดกิจกรรมในช่วงเช้า กลางวัน และเย็นในสวนรมณีนาค	101
6.1 แสดงพื้นที่ที่พบปัญหาทางด้านกายภาพ	113
6.2 แสดงพื้นที่ที่พบปัญหาทางด้านสังคม	117
6.3 แสดงพื้นที่ที่พบปัญหาทางด้านนโยบายและการบริหารจัดการ	119
6.4 แสดงพื้นที่ที่พบปัญหาภายในสวนรมณีนาคและควรได้รับการแก้ไขมากที่สุด	121
6.5 ตัวอย่างข้อเสนอแนะแนวทางกิจกรรมการจัดตลาดนัดภายในสวนรมณีนาค.	126
6.6 แผนงานตามระยะการพัฒนา	130
6.7 แผนงานระยะเร่งด่วน	131
6.8 แผนงานระยะกลาง	132
6.9 แผนงานระยะยาว	133
6.10 เปรียบเทียบขนาดพื้นที่ใช้สอยก่อนพัฒนาและหลังการพัฒนา	134
6.11 พื้นที่เดิมของสวนรมณีนาค	135
6.12 พื้นที่สวนรมณีนาคตามแนวคิดในการพัฒนา	135

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง มีการขยายตัวของความเป็นเมืองจนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และเกิดเป็นย่านเศรษฐกิจ ย่านที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้พื้นที่สีเขียว และพื้นที่โล่งว่างมีจำนวนที่ลดลงจนสิ่งแวดล้อมเกิดภาวะความเสื่อมโทรมทางด้านทัศนียภาพ ปัญหามลพิษทางอากาศ และกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในปัจจุบัน โดยอัตราส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากรของกรุงเทพมหานครรวมประชากรแฝงอยู่ที่ 3.54 ตารางเมตรต่อคน (สำนักสิ่งแวดล้อมและสำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2562) ซึ่งถือว่าต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลกที่มีเกณฑ์มาตรฐานกำหนดให้เขตเมืองมีอัตราพื้นที่สีเขียวอย่างน้อย 9 ตารางเมตรต่อคน ด้วยสาเหตุดังกล่าวทางภาครัฐจึงเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัยในเมือง และสถานที่นันทนาการเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ จึงจัดตั้งสำนักสิ่งแวดล้อมขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบในการบริหารจัดการสวนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร (สำนักงานสวนสาธารณะ, 2546) โดยสวนสาธารณะถือเป็นที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นที่รองรับประชากรในการมาใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ และสวนสาธารณะยังช่วยสร้างภูมิทัศน์ที่ดีและเสริมสภาพแวดล้อมของเมือง อีกทั้ง ในปัจจุบันประชาชนมีความสนใจด้านการออกกำลังกายและดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีความสนใจในการเลือกใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อการทำกิจกรรมนันทนาการและการออกกำลังกาย โดยข้อมูลจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2561 ได้ทำการศึกษาอัตราประชากรที่มีการออกกำลังกายในพ.ศ. 2547 และพ.ศ. 2560 ซึ่งพบว่า ในพ.ศ. 2560 มีประชากรออกกำลังกายร้อยละ 34.48 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากพ.ศ. 2547 ที่มีประชากรออกกำลังกายเพียงร้อยละ 29.10 โดยสวนสาธารณะสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภทขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่สวนสาธารณะ ได้แก่ สวนระดับชุมชน สวนระดับย่าน สวนระดับเมือง สวนระดับภาค และสวนระดับจังหวัด ซึ่งสวนระดับชุมชนนับว่าเป็นสวนสาธารณะที่มีความใกล้ชิดกับการดำรงชีวิตของประชาชนและกลุ่มผู้อยู่อาศัยโดยรอบ ซึ่งมีขนาดพื้นที่ 25-50 ไร่ นับว่าเป็นสวนที่สามารถตั้งอยู่ในพื้นที่ที่จำกัดภายในเมืองได้

เมื่อเปรียบเทียบสวนสาธารณะระดับชุมชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 12 แห่ง พบว่า สวนรมณีนารถ มีลักษณะทางกายภาพที่ตั้งอยู่กลางที่พักรถที่มีความหนาแน่นมากที่สุดและมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความหลากหลาย ในรัศมีการให้บริการ 2 กิโลเมตร และเป็นสวนที่ให้บริการแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองชั้นในที่เป็นเมืองท่องเที่ยวย่านเมืองเก่า และยังเป็นสวนที่มีประวัติมายาวนาน โดยสวนรมณีนารถ มีพื้นที่โดยรวม 29 ไร่ 3 งาน 72 ตารางวา ตั้งอยู่ที่ถนนศิริพงษ์ แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ในปัจจุบันอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร พัฒนาจากพื้นที่เดิมซึ่งเป็นเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ในรัชกาลที่ 5 โดยทำการย้ายเรือนจำออกไป ณ ทัดพลสถานวัยหนุ่มบางเขน เมื่อพ.ศ. 2534 เนื่องจากสภาพแวดล้อมโดยรอบไม่เหมาะสม และทำการปรับปรุงรื้อถอนอาคาร จัดสร้างเป็นสวนสาธารณะกลางเมืองหลวง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมือง ซึ่งทางกระทรวงมหาดไทยได้จัดสร้างสวนรมณีนารถขึ้นเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสที่ทรงมีพระชนมายุ 60 พรรษา โดยจุดเด่นของสวนรมณีนารถ คือ การเป็นสวนสาธารณะระดับชุมชนที่ตั้งอยู่ใจกลางย่านที่พักรถของเมืองชั้นในที่มีลักษณะเป็นแหล่งชุมชนที่มีความหนาแน่นมากที่สุด ซึ่งปริมาณของผู้ที่เข้ามาทำกิจกรรมภายในสวนรมณีนารถ ในวันธรรมดามีผู้มาใช้บริการโดยประมาณ 1,100-1,200 คน และในวันหยุดมีผู้มาใช้บริการประมาณ 700-800 คน (กองสวนสาธารณะกรุงเทพมหานคร, 2561) จากข้อมูลการเข้าใช้สวนรมณีนารถ มีผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่ในจำนวนที่ไม่น้อย ทำให้การบริหารจัดการภายในพื้นที่ต้องมีการคำนึงถึงลักษณะทางด้านกายภาพที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและมีพื้นที่ที่เพียงพอต่อการทำกิจกรรมของประชาชน อีกทั้ง ในปัจจุบันประชาชนหันดูแลสุขภาพโดยการออกกำลังกายมากขึ้น จึงทำให้มีการเข้าใช้บริการพื้นที่สาธารณะในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ดังนั้น จึงควรมีการจัดการและบำรุงดูแลรักษาพื้นที่ให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานและพื้นที่ที่มีความพร้อมที่สามารถรองรับการเข้าใช้บริการของประชาชนได้ เพื่อให้ลดการเกิดปัญหาและความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมที่จะเกิดตามมาในอนาคต

จากเหตุผลข้างต้น จึงทำให้สวนรมณีนารถ กรุงเทพมหานคร เป็นสวนสาธารณะที่มีความน่าสนใจในการทำการศึกษาและวิจัย ซึ่งนำไปสู่การศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะทางด้านกายภาพ พฤติกรรม ความต้องการของผู้เข้าใช้บริการ และประเด็นปัญหาที่พบในการใช้งานภายในพื้นที่ รวมไปถึงศึกษาลักษณะโครงสร้างการบริหารและจัดการพื้นที่สวนรมณีนารถ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์องค์ประกอบและกิจกรรมที่เกิดขึ้น และนำไปสู่แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมต่อการใช้งานของสวนรมณีนารถในปัจจุบันและอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางด้านกายภาพ และวิธีการบริหารจัดการภายในพื้นที่สวนรมณีนาค
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการและทราบถึงสภาพปัญหาของสวนรมณีนาคในปัจจุบัน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการสวนรมณีนาคให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเหมาะสมกับการใช้งานของผู้ใช้บริการในปัจจุบัน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1 ขอบเขตเชิงพื้นที่

พื้นที่ศึกษา สวนรมณีนาคตั้งอยู่ ถนนศิริพงษ์ แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ทั้งหมด 29 ไร่ 3 งาน 72 ตารางวา โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ซอยศิริพัฒน์ และซอยศิริชัย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ถนนมหาไชย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	คลองหลอดวัดราชบพิธ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ถนนศิริพงษ์

2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ศึกษาด้านกายภาพเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง สภาพแวดล้อม โครงข่ายการเข้าถึง ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการทำกิจกรรมในพื้นที่ ความถี่ในการเข้าใช้งาน และรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามช่วงเวลาต่างๆ รวมไปถึงศึกษาแนวคิดการจัดการ นโยบายที่ส่งผลต่อพื้นที่ เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่ให้สอดคล้องกับรูปแบบของการใช้งานจริงในสวนรมณีนาค

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะทางกายภาพของสวนรมณีนารถและพื้นที่โดยรอบ โดยการสำรวจภาคสนาม
2. ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสวนสาธารณะจากเอกสาร และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะ แนวคิดการจัดการบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือแนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่นันทนาการ เป็นต้น
3. ลงพื้นที่สำรวจพร้อมเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลด้านกายภาพ และข้อมูลแบบสอบถามด้วยการสัมภาษณ์ผู้ใช้พื้นที่ ประกอบกับการสังเกตการณ์ลักษณะการใช้งานภายในพื้นที่
4. รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจด้านกายภาพ และด้านการแจกแบบสอบถามมาประมวลผล เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับแนวคิดต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องในการสนับสนุนการวิจัย
5. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับการใช้งานในพื้นที่และความต้องการของผู้ใช้งาน

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. สามารถทราบและอธิบายลักษณะของพื้นที่ การเข้าถึง และแบ่งประเภทของการใช้งานภายในสวนรมณีนารถได้
2. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และความต้องการใช้สวนรมณีนารถในปัจจุบัน โดยผลการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางการจัดการในการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
3. หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ในการพัฒนาสวนรมณีนารถ หรือสวนสาธารณะอื่นๆให้เกิดประสิทธิภาพต่อผู้ใช้งาน และสอดคล้องกับความต้องการในการใช้พื้นที่ต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์ เรื่องการจัดการสวนสาธารณะในเมือง กรณีศึกษาสวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร เป็นการทําวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่และพฤติกรรมความต้องการในการใช้งานของผู้ใช้บริการสวนสาธารณะ ผลจากการศึกษาเพื่อทราบถึงปัญหาข้อจำกัด ของพื้นที่และความต้องการของผู้ใช้งาน และนำข้อมูลจากผลการศึกษามาวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ในปัจจุบันและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ อีกทั้ง จำเป็นต้องมีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย งานเขียน และเอกสารต่าง ๆ โดยนำประเด็นที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในด้านแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ กับบทบาทของสวนรมณีนาค โดยเริ่มจากการทบทวนแนวความคิดและทฤษฎี ดังนี้

- 2.1 มาตรฐานสวนสาธารณะ
- 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะ
- 2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ
- 2.4 แนวความคิดด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทางด้านกายภาพ
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 มาตรฐานสวนสาธารณะ

2.1.1 ความหมายของสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะ เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบของการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเป็นลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ภายในเมือง และเป็นสถานที่ที่ตอบสนองต่อความต้องการในการทำกิจกรรมและการพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน โดยในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า “สวน” ไว้ว่า “สวนเป็นพื้นที่ที่มีบริเวณที่มีการปลูกต้นไม้เป็นจำนวนมาก และซึ่งกันไว้เป็นขอบเขต” และความหมายของคำว่า “สาธารณะ” มีความหมายว่า “เพื่อประชาชนโดยทั่วไป” ตัวอย่างเช่น สาธารณประโยชน์ คือ ประโยชน์ทั่วไปที่เกิดแก่ประชาชน และเมื่อนำสองคำมารวมกันเป็นคำว่า “สวนสาธารณะ” จึงมีความหมายว่า “สวนที่จัดไว้เพื่อประชาชน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) โดยในด้านของนักภูมิสถาปัตย์กรรมได้ให้คำจำกัดความของคำว่าสวนสาธารณะไว้ว่า พื้นที่โล่งที่มีการจัดภูมิทัศน์

หรือ Landscape ซึ่งเป็นสถานที่ที่คลายความเมื่อยล้า พักผ่อนหย่อนใจ ภายในพื้นที่มีพันธุ์ของต้นไม้ที่หลากหลาย ซึ่งต้นไม้จะส่งผลให้เพิ่มความสดชื่น พร้อมทั้งมีสระน้ำ รูปปั้น และที่นั่งพักผ่อน รวมถึงลานกีฬาไว้รองรับการทำกิจกรรมของผู้ใช้บริการ

ทั้งนี้ กรมโยธาธิการและผังเมือง (2546) ได้ให้ความหมายของสวนสาธารณะไว้ว่าเป็นพื้นที่ที่ให้ประโยชน์แก่ประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งช่วยลดความตึงเครียด พร้อมทั้งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสามารถช่วยปรับปรุงภูมิทัศน์และเพิ่มคุณภาพทางด้านสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ชุมชนเมือง อีกทั้งตอบสนองต่อความต้องการในการเข้าใช้บริการภายในพื้นที่ของประชาชน และเอื้อมพร วิสมหมาย (2527) ได้ให้คำจำกัดความของสวนสาธารณะไว้ว่า นอกจากสวนสาธารณะจะเป็นสถานที่ให้ผู้เข้าใช้บริการทำการพักผ่อนหย่อนใจ และทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นสถานที่ที่ก่อให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติระหว่างสิ่งก่อสร้างและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

2.1.2 ประเภทของสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะมีความสำคัญและเป็นถือเป็นสถานที่ที่มีผลต่อการดำรงชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งสวนสาธารณะเป็นพื้นที่นันทนาการสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย หรือพบปะพูดคุยและทำกิจกรรมของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ร่วมกัน โดยรูปแบบของสวนสาธารณะจะมีความแตกต่างออกไปตามขนาด วัตถุประสงค์ในการให้บริการและลักษณะการก่อสร้างที่มีความแตกต่างกัน และขึ้นอยู่กับความต้องการการใช้งานในแต่ละพื้นที่ โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง (2546) แบ่งลักษณะของสวนสาธารณะในเมืองออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 สวนสาธารณะระดับท้องถิ่น ได้แก่ สนามเด็กเล่น (Tot Lots) สวนละแวกบ้าน (Neighborhood Park) และสวนระดับชุมชน (Community Park) เป็นสวนสาธารณะที่ให้บริการแก่ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบของพื้นที่ที่สามารถเดินทางด้วยการเดินเท้า และรองรับประชาชนที่ไม่มีรถส่วนตัวในการเข้าถึง แต่ยังคงสามารถเข้าใช้บริการพื้นที่ได้อย่างสะดวกสบายในการเข้าพักผ่อนและทำกิจกรรม

ประเภทที่ 2 สวนสาธารณะแบบย่านและเมือง (District Park and Urban Park) เป็นสวนสาธารณะที่มีขนาดใหญ่ มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 50 ไร่ขึ้นไป เป็นสวนสาธารณะที่รองรับประชากรหลากหลายกลุ่ม หลากหลายประเภท มีการส่งเสริมด้านกิจกรรมที่หลากหลาย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน

ในการจำแนกประเภทของสวนสาธารณะโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เป็นการจำแนกประเภทของสวนสาธารณะตามวิธีการจัดลำดับชั้น โดยให้มีความสอดคล้องกับขนาดและสภาพพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร โดยการจัดลำดับชั้นของ

สวนสาธารณะจะมีการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมการพักผ่อนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแบ่งการจัดลำดับชั้นได้เป็น 7 ประเภท ดังต่อไปนี้

2.1.2.1 สนามเด็กเล่น (Tot-Lots)

สนามเด็กเล่น มีขนาดพื้นที่ 20-200 ตารางวา รัศมีการบริการแก่ประชาชนในระยะ 300 เมตร สามารถเข้าถึงสวนระดับนี้ได้โดยการเดินเท้า ซึ่งเป็นสวนสาธารณะพื้นฐานที่จัดให้มีทุกชุมชน ชุมชนระดับหมู่บ้านในชนบท และในย่านที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากที่ว่าง ระหว่างกลุ่มอาคาร หรือที่อยู่อาศัยที่เว้นว่างขนาดเล็กที่ทิ้งร้างในพื้นที่

2.1.2.2 สวนละแวกบ้าน (Neighborhood Park)

สวนละแวกบ้าน มีขนาดพื้นที่ 10-15 ไร่ โดยรัศมีการให้บริการแก่ประชาชนในระยะไม่เกิน 300-500 เมตร หรือสามารถเข้าถึงสวนระดับนี้ได้ระยะเวลา 5-10 นาที จากที่พักอาศัย ซึ่งเป็นสวนที่มีวัตถุประสงค์เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ผ่อนคลายความเครียด มีการออกแบบพื้นที่ให้มีความสงบ และเป็นธรรมชาติ มีพืชพรรณและต้นไม้ที่หลากหลาย สวนประเภทนี้ควรเป็นสวนที่อยู่ในพื้นที่เขตเมืองที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง ซึ่งไม่จำเป็นต้องอยู่ในพื้นที่ที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวที่มีสนามหญ้าภายในรั้วบ้านอยู่แล้ว สวนระดับนี้สามารถเป็นสวนที่เสริมสร้างกิจกรรมทางการศึกษาของโรงเรียนระดับประถมศึกษา เช่น การมีสนามกีฬาสำหรับเด็กประถมวัย

2.1.2.3 สวนระดับชุมชน (Community Park)

สวนระดับชุมชน มีขนาดพื้นที่ 25-50 ไร่ รัศมีการให้บริการแก่ประชาชนในระยะไม่เกิน 1-2.5 กิโลเมตร หรือโดยระบบขนส่งสาธารณะไม่เกิน 30 นาทีจากที่พักอาศัย เป็นสวนสาธารณะที่เหมาะสมสำหรับทุกเพศทุกวัยในชุมชนที่สามารถ มีกิจกรรมที่หลากหลาย มุ่งทั้งประโยชน์ทางการพักผ่อนและด้านการศึกษา องค์ประกอบภายในพื้นที่มีพื้นที่ออกกำลังกายกลางแจ้งและในร่ม ทางเดิน ทางวิ่ง มีลานอเนกประสงค์ หรือลานกิจกรรม เพื่อออกกำลังกาย ตัวอย่างเช่น การเต้นแอโรบิก ลานสเกต เป็นต้น พร้อมทั้งอาคารพิพิธภัณฑสถานเพื่อให้ความรู้ทางด้านการศึกษา อนุสาวรีย์ ที่เป็นจุดเด่นของพื้นที่สวนประเภทนี้ โดยสวนระดับชุมชนในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สวนสราญรมย์ สวนรมณีนาถ เป็นต้น

2.1.2.4 สวนระดับย่าน (District Park)

สวนระดับย่าน มีขนาดพื้นที่ 30-75 ไร่ รัศมีการให้บริการแก่ประชาชนในระยะไม่เกิน 3-6 กิโลเมตร หรือเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะไม่เกิน 1 ชั่วโมง เป็นสวนสาธารณะสำหรับย่านหรือเขตที่ตั้งอยู่ในเมืองใหญ่ หรือเป็นสวนที่ให้บริการเมืองขนาดเล็ก ซึ่งมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับสวนระดับชุมชน แต่มีจำนวน ขนาด ความหลากหลายของกิจกรรม

และการใช้พื้นที่ที่มากกว่า และมีกิจกรรมโดดเด่นและความหลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมสวน สวนไม้ ดัด เป็นต้น โดยสวนระดับย่านในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สวนเบญจสิริ เป็นต้น

2.1.2.5 สวนระดับเมือง (City Park)

สวนระดับเมือง มีขนาดพื้นที่ไม่น้อยกว่า 100 ไร่ รัชมีการให้บริการแก่ประชาชนในระยะเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะไม่เกิน 1 ชั่วโมง เป็นสวนสาธารณะที่ให้บริการสำหรับคนทั้งเมือง มีลักษณะเช่นเดียวกับสวนระดับย่าน มีองค์ประกอบภายในสวนสาธารณะเช่นเดียวกับสวนระดับชุมชน และสวนระดับย่าน แต่ความหลากหลายของกิจกรรมและใช้พื้นที่มีมากกว่า ซึ่งองค์ประกอบที่เป็นกิจกรรมโดดเด่นและความหลากหลายภายในสวนระดับเมือง ได้แก่ ค่ายพักแรม ลานคนพิการ สโมสร เป็นต้น โดยสวนระดับเมืองในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สวนลุมพินี สวนรถไฟ เป็นต้น

2.1.2.6 สวนระดับภาค (Regional Park)

สวนระดับภาค มีขนาดพื้นที่ไม่น้อยกว่า 200 ไร่ รัชมีการให้บริการแก่ประชาชนในระยะเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคลไม่เกิน 1 ชั่วโมง หรือตั้งอยู่นอกเขตเมือง ห่างจากตัวเมืองไม่เกิน 20 นาที เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่หรือเป็นสวนสาธารณะที่มีลักษณะเฉพาะ โดยทั่วไปจะใช้พื้นที่ที่มีสภาพตามธรรมชาติที่สวยงาม หรือมีลักษณะภูมิประเทศเอื้ออำนวย และอาจใช้พื้นที่ร่วมกับวัตถุประสงค์อื่นของเมือง เช่น พื้นที่โล่งรองรับน้ำ เป็นต้น สวนสาธารณะประเภทนี้มีความสำคัญและมีบทบาทระดับภาคต่อให้บริการแก่ประชากรเมืองต่างๆ โดยรอบ องค์ประกอบของสวนโดยทั่วไปเช่นเดียวกับสวนสาธารณะระดับอื่นๆ แต่เน้นที่วัตถุประสงค์หลักของบริเวณ เช่น อนุรักษ์สภาพทางธรรมชาติ หรือเพื่อเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ของเมือง เป็นต้น โดยสวนระดับภาคในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สวนหลวง ร.9

2.1.2.7 พื้นที่สีเขียวอื่น

พื้นที่สีเขียวอื่น ๆ คือ พื้นที่ที่ไม่จำกัดขนาดของจำนวนพื้นที่ เป็นพื้นที่โล่งภายในเมืองที่ไม่เหมาะสมแก่การเป็นสวนสาธารณะ ซึ่งจะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในละแวกชุมชน โดยประชาชนสามารถทำการปลูกต้นไม้เพื่อความสวยงาม ให้ร่มเงาแก่พื้นที่บริเวณนั้น ๆ ได้

จากข้อมูลประเภทของสวนสาธารณะเบื้องต้น จะเห็นได้ว่าการจำแนกประเภทดังกล่าวได้ให้ความสำคัญด้านขนาดของพื้นที่ รัชมีการให้บริการ และความสามารถเข้าถึงด้วยการเดินเท้า หรือระบบขนส่งที่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ง่ายและเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวก รวมไปถึงความสัมพันธ์ของสถานที่ตั้งของสวนสาธารณะกับประชาชนที่เข้าไปทำกิจกรรมภายในพื้นที่

2.1.3 ความสำคัญและความจำเป็นของสวนสาธารณะในเมือง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวนสาธารณะในเมือง ไว้ในรายงานการวิจัย การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: สวนสาธารณะ ไว้ดังต่อไปนี้

2.1.3.1 สวนสาธารณะเป็นสถานที่ที่ให้ผู้ให้บริการได้สร้างความสมบูรณ์ให้แก่ตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2.1.3.2 สวนสาธารณะเป็นสถานที่ที่ช่วยเพิ่มการป้องกัน การบุกรุกทำลายธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นสถานที่ที่ส่งเสริมให้ธรรมชาติเกิดความสมดุล

2.1.3.3 สวนสาธารณะเป็นสถานที่ที่เป็นการกระตุ้นให้มีการศึกษาที่ดี และมีผลต่อเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่นั้น ๆ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาในพื้นที่

ในด้านความสำคัญของสวนสาธารณะ โดยพิชา พิทยขจรวุฒิ (2531) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวนสาธารณะไว้ว่าเป็นสถานที่ที่สามารถสร้างความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งยังช่วยปกป้องและสร้างสมดุลให้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยด้านความต้องการสวนสาธารณะในเมืองมีปัจจัยความต้องการ ได้แก่ (1) การเติบโตของเมือง การขยายตัวของเมืองในปัจจุบันส่งผลให้ธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงและลดลง ซึ่งก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างธรรมชาติและสิ่งปลูกสร้าง (2) มลพิษจากสิ่งแวดล้อมในเมือง ที่ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเครียดและความเหนื่อยล้าทั้งทางกายและทางใจ (3) จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นก็จะทำให้มีความต้องการในการใช้พื้นที่นันทนาการมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้แหล่งนันทนาการต่างๆ ไม่เพียงพอต่อผู้ใช้งาน และ (4) เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า ทำให้ระยะเวลาการทำงานสะดวกสบายและสั้นลง ทำให้ประชาชนมีเวลาในการพักผ่อนหย่อนใจมากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า ความสำคัญของสวนสาธารณะนอกจากจะเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังเป็นพื้นที่ที่สนองความต้องการของบุคคลที่เข้าใช้บริการที่ส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความสุขกายและสบายใจ รวมไปถึงสวนสาธารณะสามารถทำให้พื้นที่เกิดความสมดุลทางธรรมชาติระหว่างสิ่งแวดล้อมและสิ่งก่อสร้างภายในเมือง

2.1.4 เกณฑ์มาตรฐานสวนสาธารณะต่อประชากร

เกณฑ์มาตรฐานสวนสาธารณะต่อประชากรในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยในแต่ละประเทศจะมีเกณฑ์การกำหนดมาตรฐานที่แตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพ โครงสร้างพื้นฐาน ภูมิประเทศ ระบบการเมืองการปกครอง ลักษณะสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และลักษณะภูมิอากาศของประเทศนั้นๆ ซึ่งในระดับสากลกำหนดให้เกณฑ์มาตรฐานของเนื้อที่

สวนสาธารณะต่อประชากรอยู่ที่ 9.38 ไร่ ต่อจำนวนประชากร 1,000 คน โดยมาตรฐานสวนสาธารณะต่อประชากรในแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1

มาตรฐานเนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากรในประเทศต่าง ๆ

ประเทศ	เนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1,000 คน (ไร่)	เนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1 คน (ตารางเมตร)
มาตรฐานสากล	9.38	15
สหรัฐอเมริกา	25	40
อังกฤษ	17.50	23
เม็กซิโก	9.40	15
โปแลนด์	9.40	15
สิงคโปร์	6.80	10.9
ญี่ปุ่น	3.37	5.4
มาเลเซีย	1.80	2.9
ไทเป (ไต้หวัน)	0.25	0.4

หมายเหตุ. จาก *Park and Greenery Space Planning in a large City: Laboratory of Urban Landscape Design, Nobura Masuda, Prefecture, College of Agriculture.*

นอกจากนี้ กรมโยธาธิการและผังเมืองได้รวบรวมเกณฑ์และมาตรฐานด้านสวนสาธารณะไว้ในรายงานเกณฑ์และมาตรฐานผังเมือง มาตรการ วิธีการ และเครื่องมือกรณีตัวอย่างของต่างประเทศ (พ.ศ. 2561) โดยเกณฑ์และมาตรฐานด้านสวนสาธารณะจะมุ่งเน้นการจัดพื้นที่สีเขียวและสวนสาธารณะให้มีความเพียงพอต่อประชากรในพื้นที่ และในการออกแบบพื้นที่ยังคำนึงถึงขนาดพื้นที่และรัศมีการให้บริการให้เกิดความเหมาะสม ซึ่งทำให้ในหลายประเทศที่ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจะทำการกำหนดประเภทของสวนสาธารณะให้มีความสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่ การเข้าถึง และรัศมีการให้บริการของสวนสาธารณะ โดยการเปรียบเทียบเกณฑ์และมาตรฐานด้านสวนสาธารณะ กรณีศึกษาต่างประเทศดังแสดงในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2

การเปรียบเทียบเกณฑ์และมาตรฐานด้านสวนสาธารณะ กรณีศึกษาต่างประเทศ

ประเทศ	เกณฑ์และมาตรฐานด้านสวนสาธารณะ
อังกฤษ	1) จัดให้มีปริมาณพื้นที่สวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียวให้เพียงพอต่อจำนวนประชากร 2) การกำหนดมาตรฐานขนาดพื้นที่ และระยะห่างจากที่อยู่อาศัยโดยรอบตามประเภทของสวนสาธารณะ
เยอรมนี	1) ให้บริการอย่างเพียงพอแก่ประชากรในพื้นที่ 2) คำนึงถึงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมภายในเมือง 3) คำนึงถึงสถานะความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ
สหรัฐอเมริกา	1) ขนาดพื้นที่เฉลี่ยต่อประชากร 2) ขนาดพื้นที่และรัศมีการให้บริการของสวนสาธารณะแต่ละประเภท
แคนาดา	1) ระยะเวลาในการเดินทางไปสู่พื้นที่สวนสาธารณะ พื้นที่สีเขียว และพื้นที่สาธารณะเพื่อการพักผ่อน 2) ปริมาณพื้นที่สีเขียวต่อประชากร 3) ลำดับศักยภาพและประเภทสวนสาธารณะที่เหมาะสมกับการให้บริการประชาชน 4) เพิ่มพื้นที่สีเขียวบนอาคาร
ออสเตรเลีย	1) รัศมีการให้บริการของสวนสาธารณะแต่ละประเภท 2) ขนาดพื้นที่ของสวนสาธารณะแต่ละประเภท
ญี่ปุ่น	1) ขนาดพื้นที่สวนสาธารณะเฉลี่ยประชากรหนึ่งคน 2) ขนาดพื้นที่ของสวนสาธารณะแต่ละประเภท 3) รัศมีการให้บริการของสวนสาธารณะแต่ละประเภท
สิงคโปร์	1) 85 เปอร์เซ็นต์ ของชาวสิงคโปร์จะต้องเข้าถึงสวนสาธารณะได้โดยการเดินเท้าในระยะ 400 เมตร 2) การเดินทางจากบ้านมายังสวนสาธารณะใช้เวลาไม่เกิน 10-15 นาที 3) จัดหาพื้นที่โล่งและพื้นที่สวนสาธารณะเพิ่มในพื้นที่ศูนย์กลางเมือง 4) ส่งเสริมมาตรการจูงใจในการเพิ่มพื้นที่สวนบนอาคารในย่านการใช้ที่ดินที่หนาแน่นสูง

หมายเหตุ. จาก เกณฑ์และมาตรฐานผังเมือง มาตรการ วิธีการ และเครื่องมือ กรณีตัวอย่างของต่างประเทศ โดย กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2561.

สำหรับมาตรฐานพื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรในประเทศไทย มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย โดยกำหนดให้สวนสาธารณะเป็นพื้นที่สีเขียวประเภทนันทนาการ ซึ่งการกำหนดเกณฑ์จะให้ความสำคัญในด้านของการให้บริการที่แตกต่างกันตามขนาดของพื้นที่สวนสาธารณะ ระยะรัศมีที่ให้บริการ และความเหมาะสมของที่ตั้ง รายละเอียดเกณฑ์มาตรฐานมีดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3

เกณฑ์มาตรฐานของพื้นที่นันทนาการและสวนสาธารณะ

ประเภทสวน	เกณฑ์ (ต่อประชากร 1,000 คน)	ขนาดพื้นที่	จำนวน ประชากรที่ ให้บริการ	พื้นที่ให้บริการ
สนามเด็กเล่น (Tot Lots)	0.5 ไร่	20-200 ตารางวา	500 ถึง 2,500	ชุมชนระดับหมู่บ้าน ในชนบททุกหมู่บ้าน/ ชุมชนที่อยู่อาศัย
สวนละแวกบ้าน (Neighborhood Park)	12.5 ไร่	25-50 ไร่	2,000 ถึง 10,000	ระยะไม่เกิน 300-500 เมตร หรือ 5-10 นาที จากที่พักอาศัย
สวนระดับชุมชน (Community Park)	2.5 ไร่	25-50 ไร่	10,000 ถึง 20,000	ระยะไม่เกิน 1-2.5 กิโลเมตร หรือโดยระบบ ขนส่งสาธารณะไม่เกิน 30 นาที
สวนระดับย่าน (District Park)	12.5 ไร่	30-75 ไร่	50,000 ถึง 100,000	ระยะไม่เกิน 3-6 กิโลเมตร หรือเดินทาง โดยระบบขนส่ง สาธารณะไม่เกิน 1 ชั่วโมง
สวนระดับเมือง (City Park)	-	100 ไร่ขึ้นไป	1 แห่งสำหรับ 100,000 คน	ระยะเดินทางโดยระบบ ขนส่งสาธารณะไม่เกิน 1 ชั่วโมง

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

เกณฑ์มาตรฐานของพื้นที่นันทนาการและสวนสาธารณะ

ประเภทสวน	เกณฑ์ (ต่อประชากร 1,000 คน)	ขนาดพื้นที่	จำนวน ประชากรที่ ให้บริการ	พื้นที่ให้บริการ
สวนระดับภาค (Regional Park)	-	200 ไร่ขึ้นไป	ประชาชน มากกว่า 1 เมือง	ระยะเดินทางโดยรถยนต์ ส่วนบุคคลไม่เกิน 1 ชั่วโมง
พื้นที่สีเขียวอื่น ๆ	-	ไม่จำกัด ขนาดพื้นที่	-	ขึ้นอยู่กับสถานที่ เช่น ที่ว่างบริเวณเขตทาง หรือหัวมุมของถนน เป็นต้น

หมายเหตุ. จาก กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2546.

ทั้งนี้ มาตรฐานของสวนสาธารณะในประเทศไทยยังมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสวนสาธารณะต่อประชากรภายในประเทศโดยหน่วยงานอื่นๆ ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4

มาตรฐานสวนสาธารณะต่อประชากรในประเทศไทย

หน่วยงาน	เนื้อที่ สวนสาธารณะต่อ ประชากร 1,000 คน (ตารางเมตร)	เนื้อที่ สวนสาธารณะต่อ ประชากร 1,000 คน (ไร่)	หมายเหตุ
สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ	10	16	ใช้เป็นมาตรฐาน สำหรับประเทศไทย
บริษัท Litchifield Whiting Brown & Associate	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
สำนักผังเมือง	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
JICA	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

มาตรฐานสวนสาธารณะต่อประชากรในประเทศไทย

หน่วยงาน	เนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1,000 คน (ตารางเมตร)	เนื้อที่สวนสาธารณะต่อประชากร 1,000 คน (ไร่)	หมายเหตุ
การเคหะแห่งชาติ	2	3.20	เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย
ผังนครหลวงฉบับปรับปรุง	1.80	2.88	รวมเนื้อที่สนามกีฬา 0.40 ไร่ ต่อ 1,000 คน และสนามเด็กเล่น 0.30 ไร่ ต่อ 1,000 คน เป็นมาตรฐานที่ผังเมืองนิยมใช้

หมายเหตุ. จาก กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2546.

อีกทั้ง กระทรวงสาธารณสุขได้มีการศึกษาด้านเกณฑ์มาตรฐานของสวนสาธารณะ โดยมีการกำหนดตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 20 องค์ประกอบ มีดังต่อไปนี้

- 1) ตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการ สามารถแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบอันได้แก่
 - ด้านนโยบายส่งเสริมสวนสาธารณะ จะต้องมีการจัดทำนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการประกาศใช้นโยบายส่งเสริมสวนสาธารณะ พร้อมทั้งทำการชี้แจงนโยบายให้แก่ผู้รับผิดชอบหน้าที่ทราบ
 - ด้านคณะกรรมการบริหารสวนสาธารณะ จะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารที่มาจากตัวแทนทุกภาคส่วน พร้อมทั้งจะต้องมีการจัดประชุมคณะกรรมการบริหารสวนสาธารณะทุก 2 เดือน และมีการจัดทำรายงานการประชุมเสนอผู้บริหารรับทราบ
 - ด้านแผนงานและงบประมาณ จะต้องมีการจัดทำแผนงานส่งเสริมแผนการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสวนสาธารณะ และมีการพัฒนาตามแผนที่ได้ตั้งไว้

- ด้านกระบวนการควบคุมกำกับและติดตามประเมินผล จะต้องมีการแต่งตั้งคณะทำงานติดตามประเมินผลการดำเนินงาน มีการนิเทศติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และมีการรายงานผลการประเมินให้คณะกรรมการบริหารจัดการสวนสาธารณะทราบ

- ด้านการสื่อสารสาธารณะ จะต้องมีการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์สวนสาธารณะทุกช่องทาง และทำการประเมินการรับทราบข้อมูลในการประชาสัมพันธ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในพื้นที่

2) ตัวชี้วัดด้านการตอบสนองผู้ใช้บริการ สามารถแบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ อันได้แก่

- ด้านการสำรวจความต้องการของผู้เข้าใช้บริการ จะต้องมีการสำรวจความต้องการของผู้เข้าใช้บริการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้มีการนำผลที่ได้จากการสำรวจไปจัดทำแผนพัฒนาสวนสาธารณะ

- ด้านการสำรวจความพึงพอใจผู้มาใช้บริการ จะต้องมีการสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าใช้บริการอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และนำผลที่ได้จากการสำรวจไปปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการสวนสาธารณะเพื่อการออกกกำลังกาย

- ด้านการประเมินการมีส่วนร่วมของผู้เข้าใช้บริการ จะต้องมีการประเมินการมีส่วนร่วมของผู้เข้าใช้บริการสวนสาธารณะอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมและจัดกิจกรรมการออกกกำลังกาย ตามความสนใจของผู้มาใช้บริการ และทำการส่งเสริมสนับสนุนให้ชมรมมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

- ด้านการพัฒนาผู้นำการออกกกำลังกาย จะต้องมีการจัดทำทะเบียนผู้นำการออกกกำลังกายในแต่ละกิจกรรมหรือชมรม และมีการพัฒนาศักยภาพผู้นำการออกกกำลังกาย

- ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายและผู้ใช้บริการ จะต้องมีการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ และอุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

3) ตัวชี้วัดด้านกายภาพ แบ่งเป็น 10 องค์ประกอบ อันได้แก่

- ด้านระบบรักษาความปลอดภัย จะต้องมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อเฝ้าระวังความปลอดภัยในสวนสาธารณะ และมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

- การประชาสัมพันธ์ จะต้องมีการจัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลการให้บริการออกกกำลังกายหรือกิจกรรมภายในสวนผ่านเสียงตามสายและหอกระจายข่าว และจัดให้มีป้ายแนะนำสถานที่ แพนผัง เส้นทาง ระยะทาง และป้ายกฎระเบียบการใช้สถานที่

- ด้านระบบสาธารณูปโภค จะต้องมีระบบไฟฟ้าและแสงส่องสว่างโดยรอบพื้นที่สวน มีระบบประปาสำหรับผู้ใช้บริการสวนสาธารณะ และมีระบบการติดต่อสื่อสาร โทรศัพท์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย

- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จะต้องจัดให้มีสถานที่จอดรถสำหรับผู้มาใช้บริการ จัดให้มีทางลาดสำหรับผู้พิการ มีการให้บริการด้านห้องสุขา และมีศาลาพักผ่อน แก้อื้อนั่งให้แก่ผู้เข้าใช้บริการ
- ด้านพื้นที่สำหรับออกกำลังกาย จะต้องจัดให้มีพื้นที่ส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับเด็ก สำหรับวัยรุ่น สำหรับวัยทำงาน และโดยเฉพาะพื้นที่สำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ รวมไปถึงจัดให้มีพื้นที่หรือช่องทางสำหรับจักรยานในการออกกำลังกาย
- ด้านอุปกรณ์การออกกำลังกาย จะต้องจัดให้มีอุปกรณ์การออกกำลังกายในการเสริมสร้างกล้ามเนื้อ และอุปกรณ์ในการออกกำลังกายเพื่อการเสริมสร้างความแข็งแรงอดทนของหัวใจและปอด พร้อมคำแนะนำวิธีการใช้อุปกรณ์และประโยชน์ที่ได้รับ รวมไปถึงจัดให้มีอุปกรณ์การออกกำลังกายด้านการยืดหยุ่นของร่างกาย
- ด้านการดูแลสุขภาพแวดล้อมสาธารณะ จะต้องจัดให้มีบุคลากรดูแลรักษา สวนสาธารณะ ทั้งทางด้านกายภาพ และด้านภูมิทัศน์
- ด้านศูนย์ประสานงาน จะต้องจัดให้มีพื้นที่สำหรับการเข้ามาติดต่อประสานงานของผู้มาใช้บริการ และจัดให้มีบุคลากรให้บริการ ข้อมูลข่าวสาร
- ด้านการปฐมพยาบาลและระบบการบริการแพทย์ฉุกเฉิน จะต้องจัดให้มีจุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น จุดประสานงานบริการการแพทย์ฉุกเฉิน และจัดให้มีบุคลากรที่ผ่านการอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้นในช่วงที่มีผู้ใช้บริการหนาแน่น
- ด้านการทดสอบสมรรถภาพทางกาย จะต้องจัดให้มีบริการทดสอบสมรรถภาพทางกายอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และจัดให้มีบุคลากรหรืออาสาสมัครให้คำแนะนำการออกกำลังกาย สำหรับผู้มาใช้บริการในสวนสาธารณะทุกวัน

ดังนั้น การกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานของสวนสาธารณะจะคำนึงถึงด้านความเพียงพอของปริมาณพื้นที่สวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นในอนาคต จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องมีการคาดการณ์ความหนาแน่นของประชากร พร้อมทั้งคำนึงถึงขนาดพื้นที่และระยะรัศมีการให้บริการที่เหมาะสมที่ให้ประชากรสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวกและปลอดภัย โดยในประเทศไทยทางด้านกองวิจัยและประเมินผล กรมการผังเมือง (2539) มีการเสนอให้กรุงเทพมหานครมีพื้นที่สำหรับสวนสาธารณะ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน ซึ่งเมื่อเทียบกับมาตรฐานในระดับสากลแล้วยังคงมีขนาดพื้นที่สวนสาธารณะต่อประชากรในปริมาณที่น้อยเกินไป แต่อย่างไรก็ตามขึ้นกับขนาดของพื้นที่บริเวณนั้นๆด้วย (กนกวรรณ, 2560)

ทั้งนี้ ในหลายประเทศจะทำการกำหนดประเภทของสวนสาธารณะที่มีความสัมพันธ์กับขนาดพื้นที่ ระยะเวลาในการเดินทางเข้าถึง และรัศมีการให้บริการ ซึ่งจากตารางที่ 2.2 จะเป็นได้ว่าแม้ประเทศสิงคโปร์จะเป็นประเทศที่มีพื้นที่ไม่มากนัก แต่ยังคงเล็งเห็นความสำคัญของพื้นที่สาธารณะ โดยมีการจัดหาพื้นที่โล่งและพื้นที่สวนสาธารณะเพิ่มในพื้นที่ศูนย์กลางเมือง พร้อมทั้งส่งเสริมมาตรการจูงใจในการเพิ่มพื้นที่สวนบนอาคารในย่านการใช้ที่ดินหนาแน่นสูง และมีการจัดหาพื้นที่โล่งและพื้นที่สวนสาธารณะเพิ่มในพื้นที่ศูนย์กลางเมือง

2.1.5 ลักษณะของสวนสาธารณะที่ดี

สวนสาธารณะ คือ พื้นที่ที่จัดไว้เพื่อประชาชนได้มารวมตัวกันและทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ต้องมีการจัดการและวางแผนพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ ทั้งด้านการแบ่งส่วนภายในพื้นที่ การเข้าถึงที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ความพอเพียงของอุปกรณ์และสถานที่ที่สามารถรองรับจำนวนประชากรที่จะเข้ามาใช้บริการภายในพื้นที่สวนสาธารณะได้ พร้อมทั้งลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ (นิลบล คล่องเวสสะ, 2548) การออกแบบสวนสาธารณะต้องคำนึงถึงการใช้งานที่สามารถใช้งานได้ทุกเพศ ทุกวัย เพื่อให้ตอบสนองความต้องการเข้าใช้พื้นที่ของผู้เข้าใช้บริการ รวมไปถึงความสวยงามและความปลอดภัยภายในพื้นที่ ซึ่งกรมโยธาธิการและผังเมือง (2546) ได้กำหนดองค์ประกอบของสวนสาธารณะว่าควรมีองค์ประกอบพื้นฐานภายในพื้นที่ ดังนี้

2.1.5.1 ทางเดิน มีการกำหนดเส้นทางเดินภายในสวนอย่างชัดเจน โดยแยกพื้นที่กับเส้นทางรถยนต์ที่เข้าถึงสวน แต่ทางเดินอาจสัมพันธ์กับทางจักรยานภายในสวนได้

2.1.5.2 สนามหญ้า สวนหย่อม เพื่อเป็นสถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจเพื่อความผ่อนคลาย และมีอากาศที่ถ่ายเทสะดวก

2.1.5.3 ลานกีฬาหรือพื้นที่ออกกำลังกาย ควรจัดสร้างไว้ในที่ร่มหรือพื้นที่กลางแจ้ง

2.1.5.4 ม้านั่งหรือที่นั่งพักผ่อน ควรจัดไว้เป็นจุดๆ ใต้ต้นไม้ใหญ่ เพื่อพักผ่อนและพักเหนื่อยจากการออกกำลังกาย หรือไว้ให้ผู้เข้าใช้บริการนั่งพูดคุย

2.1.5.5 สระน้ำหรือทางน้ำไหล หรือสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่มีน้ำเป็นองค์ประกอบ เช่น น้ำพุ น้ำตกจำลอง บ่อน้ำขนาดเล็กปลูกพืชน้ำ เป็นต้น เป็นการสร้างบรรยากาศความชุ่มชื้นและความเย็นสบาย

2.1.5.6 อาคารอเนกประสงค์ เพื่อเป็นที่พบปะ และแจ้งข่าวสารแก่ผู้ใช้บริการ

2.1.5.7 สัญลักษณ์และเครื่องหมายแสดงทิศทาง ควรสร้างไว้ให้เด่นชัดและสังเกตเห็นได้ง่าย

2.1.5.8 ห้องน้ำ เพื่อให้บริการแก่ประชาชน พึงรักษาความสะอาดให้ถูกสุขอนามัย

2.1.5.9 จุดขายเครื่องดื่ม

2.1.5.10 ไฟฟ้า ควรมีแสงสว่างที่พอเพียง เพื่อความสะดวกและปลอดภัยในเวลา
ช่วงเข้ามืด และช่วงค่ำ

2.1.5.11 ที่จอดรถ เพื่อรองรับประชาชนที่ขับรถส่วนตัวเข้าใช้ในพื้นที่

2.1.5.12 แหล่งน้ำสำหรับบำรุงรักษาต้นไม้ โดยอาจใช้ประโยชน์จากสระน้ำ
หรือทางน้ำไหลภายในสวนก็ได้

2.1.5.13 ป้อมยามหรือจุดตรวจ เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัย

ทั้งนี้ สวนสาธารณะควรมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สามารถดึงดูดความสนใจในการเข้าทำ
กิจกรรมและก่อให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายภายในพื้นที่ ได้แก่

2.1.5.1 การเข้าถึงและการเชื่อมต่อ (Access and linkages)

การออกแบบพื้นที่ควรคำนึงถึงการเข้าถึงและมีความเชื่อมโยง
และสอดคล้องกับบริบทโดยรอบ โดยที่ประชาชนสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวกสบาย ไม่ว่าจะ
เดินทางมาด้วยการเดินเท้าหรือระบบขนส่งสาธารณะ นอกจากนั้นภายในสวนสาธารณะควรเป็นพื้นที่
ที่สามารถมองเห็นได้ง่าย มีการเชื่อมกับพื้นที่ภายในและภายนอกซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้ประชาชน
เข้ามาใช้พื้นที่ เช่น การเดินไปในถนนที่รอบข้างเป็นร้านค้าจะสร้างบรรยากาศที่ดีและกระตุ้น
ความสนใจมากกว่าการเดินบริเวณพื้นที่โล่ง

2.1.5.2 ความรู้สึกสบายและภาพลักษณ์ (Comfort and Image)

สวนสาธารณะที่สามารถดึงดูดการเข้าใช้งาน คือ สัดส่วนของพื้นที่
การออกแบบพื้นที่ การจัดวางตำแหน่งและการแบ่งพื้นที่ใช้งานที่เหมาะสม รวมไปถึงความสะอาด
ความปลอดภัย และมีความกลมกลืนกับบริบทของพื้นที่โดยรอบ

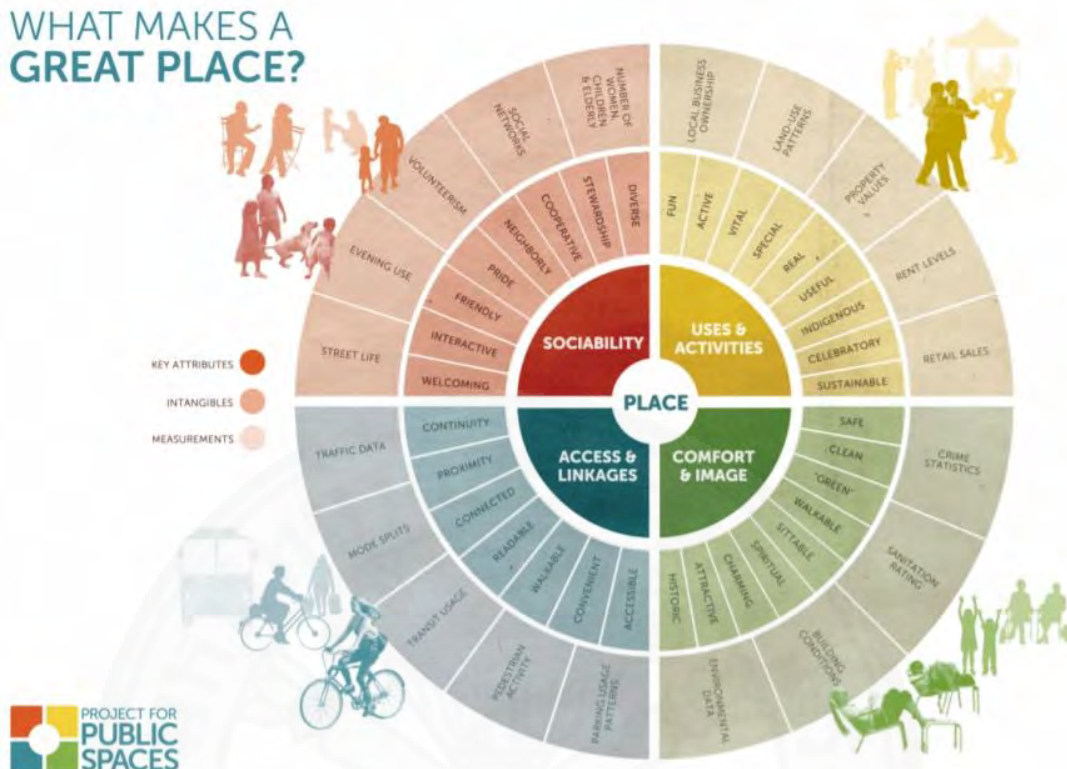
2.1.5.3 การใช้งานและการจัดกิจกรรม (Uses and activities)

สวนสาธารณะที่ดีควรมีความสามารถในการรองรับการใช้งานภายใน
พื้นที่ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เช่น ขนาดพื้นที่ที่เหมาะสม การจัดการพื้นที่ไม่ให้เกิดความแออัด
ในพื้นที่มากเกินไป กิจกรรมสามารถตอบสนองผู้ใช้งานสวนสาธารณะได้ เป็นต้น และสวนสาธารณะ
ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่ต่อกลุ่มผู้ใช้งานที่สามารถรองรับการใช้งานและการจัดกิจกรรม
ของทุกเพศทุกวัย

2.1.5.4 การเข้าสังคม (Sociability)

สวนสาธารณะเป็นพื้นที่ที่ทำให้กลุ่มผู้ใช้งานได้เข้ามาพบปะพูดคุย
ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้ผู้ใช้งานรู้สึกสบายเมื่อได้พบปะกับคนกลุ่มใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นการเพิ่ม
โอกาสในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคน

WHAT MAKES A GREAT PLACE?

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของสวนสาธารณะที่ดี จาก *Placemaking What if we built our cities around places?*, โดย Placemaking Leadership Council, New York, USA, 2552.

นอกจากนี้ ลักษณะของสวนสาธารณะที่ดีจะต้องคำนึงในด้านของการวางแผนและการออกแบบสวนสาธารณะที่มุ่งเน้นในด้าน กิจกรรมที่สร้างมิตรภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น กิจกรรมนันทนาการ ที่ส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนทำร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ โดยลักษณะของสวนสาธารณะที่ดีจะต้องประกอบด้วย 8 ข้อ (อาชญาญา รัตนอุบล และคณะ, 2548) ได้แก่

(1) มีพื้นที่ที่มีการแบ่งสัดส่วนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชัดเจน โดยแบ่งสัดส่วนให้มี ออกกำลังกายในสัดส่วนที่มากขึ้น และในสวนสาธารณะบางแห่งอาจมีการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ กิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวให้มากกว่าพื้นที่ในลักษณะของการนั่งพักผ่อน

(2) ในพื้นที่ควรมีการจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นกิจกรรมในระดับ ครอบครัว เช่น ผู้สูงอายุ ปู่ย่า / พ่อ-แม่ - วัยทำงาน/วัยรุ่นและเด็กเล็กให้สามารถเข้ามาทำกิจกรรม ในพื้นที่เดียวกันพร้อมกันได้โดยไม่เกิดความรู้สึกเบื่อและเกิดการรบกวนกับผู้อื่น

(3) มีพื้นที่เอนกประสงค์ที่สามารถใช้งานร่วมกันในหลาย ๆ กิจกรรม ไม่ว่าจะเป็น การออกกำลังกายในประเภทต่าง ๆ และทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การแสดงและการเล่นดนตรี

(4) สภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่มีความร่มรื่น สวยงาม สะอาด และมีการบำรุงดูแลรักษาตลอดเวลา

(5) การเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวก ทางเข้าสวนสาธารณะมีความเชื่อมโยงกับระบบขนส่งมวลชนหรืออยู่ในละแวกของชุมชน โดยสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยการเดินเท้า และพื้นที่สำหรับจอดรถและเส้นทางสำหรับจักรยาน

(6) ภายในพื้นที่มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ และสามารถตอบสนองต่อภูมิอากาศในพื้นที่

(7) มีการออกแบบและแบ่งสัดส่วนพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมเพื่อลดปัญหาและลดการเกิดความขัดแย้งการเข้าใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรม

(8) ภายในพื้นที่ต้องมีความปลอดภัยสูง ทั้งด้านของอาชญากรรมและการเกิดอุบัติเหตุ

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของสวนสาธารณะที่ดีควรมีการคำนึงถึงการใช้งานของผู้ใช้บริการสวนสาธารณะ มีแบ่งสัดส่วนพื้นที่อย่างชัดเจน กิจกรรมที่เกิดภายในพื้นที่ควรมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของกลุ่มผู้ใช้งาน และสามารถตอบสนองความต้องการได้ทุกเพศทุกวัย การเข้าถึงพื้นที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย มีความปลอดภัย อีกทั้ง สวนสาธารณะต้องมีการจัดการและการบริการขั้นพื้นฐานแก่ผู้ใช้งานสวนสาธารณะ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายและเพียงพอ และรู้สึกอบอุ่นเมื่อได้เข้ามาใช้บริการในพื้นที่ พร้อมทั้งสถานที่สามารถเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมให้คนภายในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอีกด้วย

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะ

สวนสาธารณะไม่เพียงแต่เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือการพบปะพูดคุยเพียงเท่านั้น สวนสาธารณะยังเป็นสถานที่นันทนาการที่ให้บริการด้านการศึกษา การออกกำลังกาย การทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ซึ่งการใช้งานสวนสาธารณะของแต่ละบุคคลนั้นมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและความต้องการของการใช้พื้นที่ของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งการทำการศึกษากิจกรรมการใช้งานภายในพื้นที่สวนสาธารณะจึงเป็นปัจจัยที่ช่วยให้สามารถรับรู้ถึงความต้องการการให้บริการภายในพื้นที่สวนสาธารณะด้านความต่างของการใช้งาน

2.2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเข้าใช้สวนสาธารณะ

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเข้าใช้สวนสาธารณะ ได้แก่ ความปลอดภัย สภาพแวดล้อมด้านบรรยากาศ สภาพแวดล้อมด้านสังคม การเดินทางและการเข้าถึงพื้นที่ กิจกรรมที่เกิดขึ้น ความน่าสนใจภายในพื้นที่ รายละเอียดดังนี้

2.2.1.1 ความปลอดภัยภายในพื้นที่

เมื่อสวนสาธารณะมีการดูแลและจัดการที่ดีจะมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้งาน จะส่งผลให้ผู้ใช้งานเข้ามาทำกิจกรรมภายในพื้นที่ เพราะเกิดความสบายใจและเกิดความปลอดภัย การดูแลและการจัดการสวนสาธารณะให้เกิดความปลอดภัยสามารถทำได้โดย ดูแลและตรวจตรา เรื่องระบบส่องสว่างภายในพื้นที่ ให้มีแสงสว่างทั่วถึงเพื่อลดการมีจุดอับที่จะก่อให้เกิดอาชญากรรม และจัดระบบการดูแลรักษาความปลอดภัย พร้อมทั้งจัดการไม่ให้ภายในสวนสาธารณะ มีจุดที่ลึบสยาดาคอน และมีการเข้าถึงได้ง่ายทั้งการเดินทางและระบบขนส่งสาธารณะ ซึ่งการจัดการ ดูแลความปลอดภัยที่ดีก็จะส่งผลให้ผู้มีความปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกาย และเกิดความสบายใจของผู้ใช้งานอีกด้วย

2.2.1.2 สภาพแวดล้อมด้านบรรยากาศ

สภาพบรรยากาศของสวนสาธารณะมีผลต่อพฤติกรรมในการเข้าใช้พื้นที่ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ควรมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่โดยรอบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมของการเข้า ทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็น การออกกำลังกาย ควรมีพื้นที่ที่อากาศถ่ายเท ปราศจากฝุ่น และปราศจาก ภาพที่ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น สวนสาธารณะควรมีบรรยากาศที่ดีมีต้นไม้ใหญ่คอยให้ร่มเงา มีแหล่งน้ำ เช่น บ่อน้ำ หรือน้ำพุ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้สัมผัสกับธรรมชาติ และความรู้สึกสบาย

2.2.1.3 สภาพแวดล้อมด้านสังคม

สภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ใช้บริการ มีความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่ เนื่องจากผู้ให้บริการส่วนใหญ่มีความต้องการในการเข้ามา ทำกิจกรรม พักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย และพบปะพูดคุย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเพื่อน หรือคนในครอบครัว รวมถึงการทำกิจกรรมนันทนาการที่ทางสวนสาธารณะได้มีการจัดกิจกรรมไว้ เพื่อรองรับประชาชน ตัวอย่างเช่น การเดินออกกำลังกายประกอบเพลง หรือสนามกีฬา สนามเด็กเล่น ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมและความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่ในการเข้าร่วมทำกิจกรรม และยังส่งผลให้ผู้ใช้บริการได้พบปะพูดคุยกับบุคคลใหม่ ๆ ที่เข้ามาใช้สวนสาธารณะด้วย

2.2.1.4 การเดินทางและการเข้าถึงพื้นที่

การเข้าถึงสวนสาธารณะที่ยาก ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ เป็นอย่างมาก เนื่องจากการเข้าถึงที่ยากก่อให้เกิดอุปสรรคในการเดินทาง ความสะดวกสบาย รวมถึงบรรยากาศ และส่งผลกระทบต่อช่วงวัยของผู้ใช้บริการที่มีผลต่อระยะการเดินทางที่ไกล

ดังนั้น การเข้าถึงสวนสาธารณะควรมีระยะการเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย และมีสภาพแวดล้อมที่สร้างบรรยากาศต่อผู้เข้าใช้ได้ดี ซึ่งมาตรฐานการให้บริการของสวนสาธารณะมีระยะการให้บริการในระยะ 400 – 800 เมตร โดยใช้เวลาในการเข้าถึงด้วยการเดินเท้าด้วยระยะเวลา 5 – 10 นาที

2.2.1.5 กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่

การเข้าใช้บริการสวนสาธารณะซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อคลายความเครียด ความต้องการในการเข้าทำกิจกรรมภายในพื้นที่จึงมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ซึ่งในปัจจุบันลักษณะการทำกิจกรรมและการใช้ชีวิตของประชากรมีการเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ทำให้การบริหาร การจัดการ และการออกแบบสวน ควรคำนึงถึงความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่ และควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลในทุกช่วงวัย และกิจกรรมต่างๆก็สามารถเป็นสิ่งที่ดึงดูดและสร้างบรรยากาศที่ดีต่อพื้นที่สวนสาธารณะอีกด้วย

2.2.1.6 ความน่าสนใจภายในพื้นที่

ความน่าสนใจภายในพื้นที่นอกจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นที่สามารถดึงดูดผู้เข้าใช้บริการแล้ว บรรยากาศและรูปแบบของสวนสาธารณะยังคงมีผลต่อการดึงดูดในการเข้าใช้พื้นที่ได้ ซึ่งสวนที่มีการตกแต่งที่สวยงามด้วยดอกไม้ และมีร่มเงาให้มีความเหมาะสมแก่การพักผ่อน และทำให้ผู้ใช้บริการรู้สึกสบาย สดชื่น ทำให้ผู้ใช้สวนสาธารณะอยากกลับมาใช้บริการอีก ทั้งนี้ สวนสาธารณะควรจะมีการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมต่าง ๆ ภายในพื้นที่เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่สวนสาธารณะและเป็นการดึงดูดให้มีผู้เข้าบริการมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ มีผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตด้านพฤติกรรมในสวนสาธารณะไว้หลากหลายด้าน ดังต่อไปนี้ (อ้วนใน นิธิวดี ทองป่อง, 2546)

(1) ข้อสังเกตด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ โดย Rutledge and molnar (1985) ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ผู้ใช้บริการสวนสาธารณะมีความต้องการด้านบรรยากาศของพื้นที่ภายในสวนสาธารณะให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ เช่น พื้นที่สำหรับออกกำลังกายจะต้องเป็นพื้นที่โล่ง โปร่งสบาย ไม่มีแดดจ้าและไม่มีลมพัดแรงจนเกินไป รวมถึงปราศจากฝุ่นควัน และกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์

(2) ข้อสังเกตด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม โดย Marcus and Francis (1990) ได้ให้ข้อสังเกตด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมโดยการแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ซึ่งได้แก่ (1) ความต้องการมีส่วนร่วมทางตรง (Over Socializing) คือ การเข้าใช้บริการสวนสาธารณะกับบุคคลอื่น ๆ ที่มีความคุ้นเคยกันเป็นทุนเดิม และการเข้ามาใช้บริการในพื้นที่เพื่อพบปะสังสรรค์ (2) ความต้องการมีส่วนร่วมทางอ้อม (Covert Socializing) เป็นการเข้าใช้บริการในพื้นที่โดยการไม่เข้าร่วมทำกิจกรรม

ในสวนสาธารณะ แต่จะเป็นการเข้ามาในพื้นที่เพื่อดูความเปลี่ยนแปลง ความเป็นไปต่าง ๆ ภายในพื้นที่ โดยผู้ใช้สวนสาธารณะในลักษณะดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นวัยเกษียณ

(3) ด้านสภาพแวดล้อมกับความรู้สึกปลอดภัยของผู้ใช้บริการสวนสาธารณะ เมื่อพื้นที่ส่งผลให้ผู้ใช้บริการรู้สึกถึงความปลอดภัยในการเข้าใช้ ทำให้ผู้ใช้บริการอยากเข้ามาทำกิจกรรมภายในพื้นที่ ในการบำรุงรักษาและดูแลความปลอดภัยของสวนสาธารณะทำได้โดยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การลดจุดลับสายตาในพื้นที่โดยมีระบบส่องสว่างภายในพื้นที่อย่างเพียงพอ รวมไปถึงพื้นที่ควรมีการออกแบบให้มีความสามารถในการเข้าถึงที่สะดวกและพื้นที่มีลักษณะที่เปิดโล่ง (นิลบล คล่องเวสสะ, 2548)

(4) ด้านสภาพแวดล้อมที่ทำให้ความรู้สึกด้านความสวยงาม ความสวยงามของสวนสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งดึงดูดใจให้ผู้ใช้เข้าใช้บริการ ทั้งด้านบรรยากาศ ที่มีเสียงเพลง อุณหภูมิ และร่มเงาจากต้นไม้ในพื้นที่ และแสงสว่างที่เพียงพอ เพื่อให้พื้นที่ภายในสวนสาธารณะให้ความรู้สึกอยากเข้าใช้บริการ รวมถึงการจัดวางแผนผังภายในพื้นที่สวนสาธารณะ เช่น การจัดวางโต๊ะ เก้าอี้ การแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ในการทำกิจกรรมให้เป็นสัดส่วน ไม่ทำให้รู้สึกแออัด (เมธิณี ภิญโญ ประการ, 2558)

2.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเข้าใช้สวนสาธารณะ

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้หรือไม่เลือกใช้สวนสาธารณะของผู้เข้าใช้บริการประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ (นิลบล คล่องเวสสะ, 2548) โดยรายละเอียดของปัจจัยมีดังต่อไปนี้

2.2.2.1 ปัจจัยการเข้าถึงสวนสาธารณะ

การเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างความสะดวกสบาย รวมถึงบรรยากาศโดยรวมของพื้นที่และบรรยากาศเส้นทางระหว่างการเดินทางในการเข้าถึงสวนสาธารณะ ส่งผลต่อปริมาณผู้เข้าใช้สวนสาธารณะ เนื่องจากเมื่อสวนสาธารณะมีการเข้าถึงได้ง่ายสามารถเดินเท้าได้และติดกับถนนสายจะเป็นการช่วยเพิ่มจำนวนผู้เข้ามาใช้งานในพื้นที่ได้

2.2.2.2 ปัจจัยในความรู้ว่าสวนสาธารณะมีอะไรน่าสนใจ

ความรู้ว่าสวนสาธารณะมีอะไรน่าสนใจ ทำให้มีปริมาณผู้ใช้สวนสาธารณะที่น้อยกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากไม่ทราบว่าสวนสาธารณะแห่งนั้นมีกิจกรรมที่น่าสนใจมากนักเพียงใด ดังนั้น จึงควรมีการทำการประชาสัมพันธ์ด้านกิจกรรม ความน่าสนใจในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนรับทราบ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้สวนสาธารณะแต่ละแห่งมีผู้ใช้เพิ่มมากขึ้น

2.2.3 ทฤษฎีพื้นฐานทางพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะ

สวนสาธารณะถือเป็นพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งลักษณะของพฤติกรรมผู้เข้าใช้บริการมีความแตกต่างกันไปตามความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่ของแต่ละบุคคล ลักษณะของพฤติกรรมในการเข้าทำกิจกรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดูแลและการจัดการสวนสาธารณะเพื่อให้มีการตอบสนองในการเข้าใช้พื้นที่ โดยวิลลิสทรี ทรยางกูร (พ.ศ. 2526) ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม มूलฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน ซึ่งได้กล่าวถึงทฤษฎีพฤติกรรม 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

2.2.3.1 พฤติกรรมพื้นที่ส่วนบุคคล หรือพื้นที่เฉพาะตัว

พื้นที่ส่วนบุคคลหรือพื้นที่เฉพาะตัว เปรียบเสมือนอาณาเขตของบุคคลหนึ่งที่มีความรู้สึกเมื่อมีผู้ให้บริการอื่นเข้ามาใช้พื้นที่ร่วมด้วยในอาณาเขต ตัวอย่างของพฤติกรรมได้แก่ การนั่งที่เก้าอี้ยาวแล้วมีผู้ให้บริการท่านอื่นเข้ามานั่งร่วมด้วยในระยะที่ใกล้จนทำให้เกิดความรู้สึกถึงการโดนรุกรานพื้นที่

2.2.3.2 การครอบครองอาณาเขต

การครอบครองอาณาเขตหรือการที่พื้นที่ที่ถูกครอบครองพื้นที่โดยกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จนส่งผลกระทบต่อผู้ให้บริการอื่นมีความรู้สึกเหมือนพื้นที่นั้นเป็นของกลุ่มบุคคลนั้น ในการจัดการและการออกแบบสวนสาธารณะจะต้องมีการคำนึงถึงด้านปัญหาการครอบครองพื้นที่ในการเข้าทำกิจกรรมของบุคคลดังกล่าว เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาและผลกระทบในการเข้าใช้งานสวนสาธารณะกับผู้ให้บริการอื่น โดยแบ่งสัดส่วนพื้นที่ด้านทางเดินเท้า ระดับและวัสดุของพื้นประเภทและกลุ่มของต้นไม้ เพื่อให้เกิดความสบายใจในการเข้าใช้พื้นที่ของผู้ใช้บริการทุกกลุ่ม

2.2.3.3 ภาวะความเป็นส่วนตัว

สวนสาธารณะจะมีความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่ที่แตกต่างกันไปตามลักษณะการเข้าทำกิจกรรมของแต่ละบุคคลนั้น ๆ ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีความต้องการด้านความเป็นส่วนตัวที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังต่อไปนี้

(1) ภาวะสันโดษ บุคคลดังกล่าวมีความเป็นส่วนตัวและต้องการอยู่ลำพังอย่างแท้จริง ตัวอย่างของพฤติกรรมได้แก่ การนั่งสมาธิ เป็นต้น

(2) ภาวะนิรนาม บุคคลดังกล่าวมีความเป็นส่วนตัวในกลุ่มคนจำนวนมาก โดยไม่มีบุคคลใดสนใจจนทำให้บุคคลดังกล่าวรู้สึกเป็นอิสระและเป็นตัวเองได้อย่างเต็มที่

(3) ภาวะสำรวม บุคคลดังกล่าวมีความเป็นส่วนตัวในกลุ่มคนจำนวนมาก แต่ในทางเดียวกันก็จะให้ความสำคัญกับคนรอบข้างเช่นกัน ตัวอย่างของพฤติกรรมได้แก่ การอ่านหนังสือในกลุ่มคน เป็นต้น

(4) ภาวะอยู่ในกลุ่ม บุคคลดังกล่าวมีความเป็นส่วนตัวในกลุ่มคนที่มีความใกล้ชิด โดยบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ไม่ได้มีการสังเกตหรือสนใจ

2.2.3.3 ปัจจัยด้านความดึงดูดใจภายในพื้นที่

ในปัจจุบันการสร้างสวนสาธารณะขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ มีการประชาสัมพันธ์และการจุดใจที่ดีที่สามารถทำให้ประชาชนมีความสนใจสวนสาธารณะ เช่น การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านการกีฬา และด้านนันทนาการต่าง ๆ จะส่งผลให้ประชาชนหันมาใช้สวนสาธารณะเพื่อออกกำลังกายมากยิ่งขึ้น โดยลักษณะและรูปแบบของสวนมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้คนเข้ามาใช้สวนสาธารณะมากขึ้นด้วย

2.2.3.4 ปัจจัยด้านความทรุดโทรมของสวนสาธารณะ

เมื่อสวนสาธารณะไม่มีแผนการบริหารจัดการที่ดี จะส่งผลให้เกิดปัญหาความทรุดโทรมของพื้นที่ เมื่อสวนสาธารณะมีความทรุดโทรมส่งผลให้ความต้องการของผู้ใช้บริการลดลง เนื่องจากสภาพแวดล้อม ลานทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมใช้งาน ซึ่งถ้ามีการบริหารจัดการดูแลรักษาพื้นที่อย่างดี จะส่งผลให้สวนสาธารณะมีผู้เข้าใช้ในปริมาณเพิ่มขึ้นได้

2.2.3.5 ปัจจัยด้านความปลอดภัย

สวนสาธารณะเป็นพื้นที่ที่มีผู้ใช้บริการที่หลากหลาย และมีการเข้าใช้พื้นที่ได้อย่างอิสระ ดังนั้น การดูแลความปลอดภัย และรักษามาตรฐานความปลอดภัยภายในสวนสาธารณะจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อลดการเกิดอาชญากรรม อีกทั้ง การออกแบบสวนสาธารณะเป็นสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะสามารถช่วยให้เกิดความปลอดภัยในพื้นที่ โดยออกแบบให้พื้นที่ไม่มีจุดอับ จุดลับตาคน มีแสงสว่างที่เพียงพอ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ใช้บริการเกิดความสบายใจในการเข้าใช้บริการภายในพื้นที่

2.2.3.6 ปัจจัยด้านกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสวนสาธารณะ

การทำกิจกรรมในแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความถนัดและความต้องการของบุคคลนั้น ๆ โดยลักษณะการใช้พื้นที่ในบางคนอาจมีความต้องการในการนั่งพักผ่อน แต่อีกคนอาจมีความต้องการในการออกกำลังกาย เป็นต้น ซึ่งสวนสาธารณะส่วนใหญ่ มีลักษณะของการออกแบบในเชิงธรรมชาติเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการที่ทำกิจกรรมในด้านอื่น ๆ ส่งผลให้พื้นที่นั้นดึงดูดผู้เข้าใช้บริการได้เพียงร้อยละ 20 ถึง ร้อยละ 30 จากผู้ที่ต้องการใช้งานสวนสาธารณะ ดังนั้น การออกแบบสวนสาธารณะนั้น ควรคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้งาน มีกิจกรรมที่มีความหลากหลาย และเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อตอบสนองการทำกิจกรรมของกลุ่มบุคคลในหลาย ๆ ประเภท

2.2.3.7 ปัจจัยด้านขนาดและรูปร่างของสวนสาธารณะ

สัดส่วน ขนาด และรูปร่างของสวนสาธารณะมีผลต่อความรู้สึกของผู้ใช้สวน เช่น สัดส่วนแคบยาวหรือโล่งกว้างเกินไปจะมีผลต่อการใช้พื้นที่ของสวน ซึ่งหากพื้นที่สวนมีลักษณะแคบ จะส่งผลให้ผู้ใช้อิสรู้สึกถึงความอึดอัด และความแออัดในพื้นที่ และรู้สึกไม่สามารถหาตำแหน่งที่ปลอดภัยได้ ในขณะที่สวนสาธารณะที่มีขนาดโล่งกว้างมาก อาจจะส่งผลให้พื้นที่มีกิจกรรมไม่ทั่วถึง และใช้พื้นที่ไม่ได้เต็มประสิทธิภาพ

2.2.3.8 ปัจจัยด้านการยึดครองพื้นที่ของบุคคล

สวนสาธารณะเป็นสถานที่ที่มีผู้เข้าใช้บริการอย่างหลากหลายกลุ่มคน ทำให้สวนสาธารณะมักพบปัญหาการยึดครองพื้นที่ในการทำกิจกรรมของบุคคลนั้น ๆ โดยการยึดครองพื้นที่สวนสาธารณะมากที่สุด คือ สวนระดับชุมชน เนื่องจากพื้นที่หรือบริบทโดยรอบสวนสาธารณะดังกล่าวมีที่อยู่อาศัยในเขตที่ติดต่อกับพื้นที่สวนสาธารณะ ซึ่งมักจะพบว่ามีกรปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณสวนสาธารณะ หรือการตั้งเก้าอี้และโต๊ะไว้บริเวณสวน ฯลฯ ซึ่งทำให้ให้ผู้ที่ใช้บริการสวนสาธารณะเกิดความเข้าใจว่าพื้นที่บริเวณนั้นมีเจ้าของ และส่งผลให้ผู้ใช้บริการไม่ยอมเข้าไปใช้พื้นที่ ดังนั้นจึงควรมีการดูแล และจัดการพื้นที่ เพื่อให้ผู้ใช้บริการสวนสาธารณะไม่เกิดปัญหาในการเข้าใช้พื้นที่

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปปัจจัยด้านพฤติกรรมที่มีผลต่อการที่จะเลือกใช้สวนสาธารณะได้ว่า ปัจจัยในด้านลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะ มีผลต่อการเข้าใช้พื้นที่เนื่องจากขนาดรูปร่างของสวนสาธารณะ ความทรุดโทรม ความปลอดภัยภายในพื้นที่ ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้ใช้สวน ขนาดรูปร่างที่แคบจะส่งผลให้ผู้ใช้อิสรู้สึกถึงความอึดอัด และความทรุดโทรมของพื้นที่ส่งผลให้ผู้ใช้อิสรู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่อเข้าใช้บริการ อีกทั้ง ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ เมื่อพื้นที่มีการจัดการที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่เป็นสัดส่วน มีการประชาสัมพันธ์สวนสาธารณะให้บุคคลทั่วไปทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ช่วยให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงลักษณะกิจกรรมของพื้นที่ และการประชาสัมพันธ์สามารถช่วยดึงดูดคนให้เข้ามาพื้นที่ ในด้านของปัจจัยพฤติกรรมการเลือกทำกิจกรรมนันทนาการ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสวนสาธารณะจะแปรผันตามความแตกต่างของวัย เพศ กลุ่ม และกระแสนิยมในเวลานั้น

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ

2.3.1 ความหมายของกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ

2.3.1.1 กิจกรรมนันทนาการ

คำว่านันทนาการตามพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544 ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่ทำตามสมัครใจในยามว่าง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความตึงเครียด และก่อให้เกิดความสำราญใจ กิจกรรมนันทนาการเป็นกระบวนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น

ทั้งนี้ ความหมายของคำว่านันทนาการ ตามแนวความคิดของ Jay B. Nash ได้ให้ความหมายคำว่านันทนาการว่า การใช้เวลาว่างเพื่อประโยชน์คุณค่าในทางที่ดีงาม จากการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งสำหรับเด็กจะเรียกกิจกรรมนั้นว่า การเล่น และในส่วนของวัยรุ่นและผู้ใหญ่แล้ว จะเรียกว่า นันทนาการ George D. Butler ได้ให้ความหมายไว้ว่า นันทนาการเป็นประสบการณ์หรือกิจกรรมใดๆ ซึ่งบุคคลเข้าร่วมโครงการเลือกสรรแล้วว่าจะให้สนุกสนาน และมีความพึงพอใจกับกิจกรรมนั้นๆ จันทร ผ่องศรี (2531) กล่าวว่านันทนาการเป็นกิจกรรมต่างที่สร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยขึ้นอยู่กับความสนใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สุรเชษฐ์ เชษฐมาส และคณะ (2537) ในความสนใจการเลือกทำกิจกรรมจะเป็นเป็นกิจกรรมที่มีความสร้างสรรค์ ไม่เป็นพิษต่อสังคม และเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพทั้งร่างกายและจิตใจ

2.3.1.2 การพักผ่อนหย่อนใจ

คำว่าพักผ่อนหย่อนใจตามพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2544 ได้ให้ความหมายคำว่า พัก ไว้ว่า การหยุดชั่วคราว เช่น พักผ่อน พักเครื่อง อยู่ชั่วคราว เป็นต้น ซึ่งคำว่า พัก เป็นแม่คำของคำว่าพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งมีความหมายว่า การพักผ่อนโดยการหาความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน

จากข้อมูลข้างต้น การนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation) จึงมีความหมายว่า การพักผ่อน การทำกิจกรรมยามว่าง เพื่อความผ่อนคลาย ความสำราญใจ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นคลายจากความเครียดที่ไม่ว่าจะเกิดจากทางอารมณ์ ร่างกาย หรือจิตใจ

2.3.2 ประเภทของกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ

2.3.2.1 กิจกรรมนันทนาการ

กิจกรรมนันทนาการมีหลายประเภท เพื่อให้บุคคลในช่วงวัยต่าง ๆ สามารถเข้าร่วมทำกิจกรรมได้ตามความสนใจ ดังต่อไปนี้

(1) เกมส์ กีฬา และกรีฑา (Games, sport and track and field's) เป็นกิจกรรมนันทนาการที่มีความนิยมกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กีฬากลางแจ้ง (Outdoor Games) ได้แก่ กีฬาที่ต้องใช้สนามกลางแจ้ง เช่น ฟุตบอล บาสเก็ตบอล และกิจกรรมกลางแจ้งอื่น ๆ เป็นต้นและกีฬาในร่ม (Indoor Games) ได้แก่ กิจกรรมในโรงยิมเนเซียมหรือในห้องนันทนาการ เช่น แบดมินตัน หมากรุก เป็นต้น

(2) การฝีมือและศิลปหัตถกรรม (Arts and crafts) เป็นกิจกรรมนันทนาการที่เป็นงานฝีมือหรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเอง เช่น การวาดรูป งานแกะสลัก งานปั้น การประดิษฐ์ดอกไม้ เย็บปักถักร้อย และงานศิลปะอื่น ๆ ซึ่งจะส่งเสริมความสามารถ ทักษะ สมาธิ ความประณีตและความอดทนให้แก่วัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

(3) กิจกรรมทางสังคม (Social activities) เป็นกิจกรรมนันทนาการที่กลุ่มคนในพื้นที่ร่วมจัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายในการจัดเดียวกัน เป็นการพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจ ส่งเสริมการกล้าแสดงออก เสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักมารยาทของสังคมและวัฒนธรรม

(4) ละครและภาพยนตร์ (Drama) เป็นกิจกรรมนันทนาการประเภทให้ความรู้ความบันเทิง ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และสะท้อนให้เห็นถึงสภาพจริงของสังคมยุคนั้น ๆ และเป็นการส่งเสริมการแสดงออก เพื่อให้เกิดจินตภาพ ภาพพจน์ และแนวคิดเพื่อปลูกอารมณ์

(5) กิจกรรมนอกเมือง (Outdoor activities) เป็นกิจกรรมนันทนาการที่มีความหลากหลาย ส่งเสริมให้มีโอกาสทำกิจกรรมนอกสถานที่ ได้เรียนรู้ พักผ่อน และสัมผัสกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น การอยู่ค่ายพักแรม ไปท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ สวนสัตว์ สวนหย่อม เป็นต้น

(6) ดนตรีและร้องเพลง (Music) เป็นกิจกรรมนันทนาการที่ให้ความบันเทิง ดนตรีเป็นภาษาสากลที่ทุกชาติทุกภาษาสามารถเข้าใจเหมือนกัน แต่ละชาติแต่ละท้องถิ่นจะมีเพลงพื้นบ้านของตนเอง และเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งสามารถเลือกได้ตามความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นสากลหรือพื้นบ้าน และการดนตรีสามารถถ่ายทอดความรู้สึกของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งทางด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การแสดงออก ซึ่งเป็นการผ่อนคลายความเครียดอีกวิธีหนึ่ง

(7) งานอดิเรก (Hobbies) เป็นกิจกรรมนันทนาการที่ทำในช่วงเวลาว่างของตนเอง ทำเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในยามว่างตามความสมัครใจและความพึงพอใจ งานอดิเรกมีหลายประเภท สามารถเลือกได้ตามความสนใจ เช่น ประเพณีสละสลวย การปลูกต้นไม้ การเลี้ยงสัตว์ การถ่ายรูป เป็นต้น

(8) เต้นรำ ฟ้อนรำ (Dance) เป็นกิจกรรมนันทนาการด้านสังคมที่ให้คุณค่าพัฒนาการทางด้านความเจริญเติบโตของร่างกายอารมณ์ สังคม และจิตใจ ส่งเสริมการกล้าแสดงออก เสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักมารยาทของสังคมและวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีประวัติศาสตร์มาเป็นเวลาอันยาวนาน ได้แก่ นาฏกรรม เช่น ลิลาศ ราวง ฟ้อนรำ และกิจกรรมเข้าจังหวะต่าง ๆ

(9) ทักษะศึกษา (Field trip) เพื่อศึกษาศิลปวัฒนธรรม ตามวัดวาอาราม หรือศึกษาความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ในนิทรรศการหรืองานแสดงต่าง ๆ

(10) กิจกรรมอาสาสมัคร (Voluntary Recreation) เป็นกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่บุคคลเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยไม่หวังผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นการส่วนตัว เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนา และกิจกรรมอาสาสมัครต่าง ๆ

(11) กิจกรรมพูด เขียน อ่าน ฟัง (Speaking Writing and Reading) เป็นกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมให้บุคคลพัฒนาการทักษะความรู้ และความสามารถ ปฏิบัติได้ทุกเพศ ทุกวัยก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน การแสดงออกแห่งตนอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดการพัฒนาการจินตนาการ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างประหยัด กิจกรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ การพูด เช่น การคุย การโต้ว่าที่ การเขียน ได้แก่ การเขียนบทกวี เขียนเพลง เรื่องสั้น บทความ การอ่าน ได้แก่ การอ่านหนังสือพิมพ์ อ่านหนังสือทั่ว ๆ ไป ที่ให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน และการฟัง ได้แก่ การฟังวิทยุ ฟังอภิปราย ทอล์คโชว์ เป็นต้น

2.3.2.2 การพักผ่อนหย่อนใจ

รูปแบบกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจในสวนสาธารณะจะแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ เป็น 2 ประเภท (Brian Hackett, 2514) ได้แก่

(1) กิจกรรมนันทนาการแบบผ่อนคลาย (Passive recreation) เป็นการพักผ่อนแบบสบายๆ ไม่มีการออกกำลังกายและกำลัง เป็นการผ่อนคลายความเครียด และความเหน็ดเหนื่อย เช่น การชื่นชมธรรมชาติ การฟังดนตรีในที่สาธารณะ การนั่งเล่น เป็นต้น

(2) กิจกรรมแบบกระฉับกระเฉง (Active recreation) เป็นกิจกรรมที่มีการออกกำลังกาย มีการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การเดิน การวิ่ง การเล่นกีฬาชนิดต่างๆ

นอกจากนั้น การพักผ่อนหย่อนใจสามารถทำได้ทั้งที่สวนสาธารณะ ที่บ้าน ที่ทำงาน หรือสถานที่ต่างๆที่เหมาะสมแก่ตัวบุคคลนั้นๆ โดยเลือกสถานที่ตามความสะดวกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การพักผ่อนหย่อนใจยังสามารถแบ่งประเภทออกได้อีก 2 ประเภท คือ การพักผ่อนภายนอกอาคาร และการพักผ่อนภายในอาคาร (เอื้อมพร วิสมหมาย, 2527) โดยแต่ละประเภทของการพักผ่อนหย่อนใจมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.2.1 การพักผ่อนภายนอกอาคาร ได้แก่ การพักผ่อนภายนอกอาคารที่เป็นส่วนตัว เช่น การทำสวน ปลูกผัก เป็นต้น และการพักผ่อนภายนอกอาคาร เช่น การเล่นกีฬาากลางแจ้ง การนั่งพักผ่อนภายในสวนสาธารณะ เป็นต้น

2.3.2.2 การพักผ่อนภายในอาคาร ได้แก่ การพักผ่อนภายในอาคารที่เป็นส่วนตัว เช่น การเล่นกีฬาในที่ร่ม การเข้าชมพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น การพักผ่อนภายในอาคารที่เป็นสาธารณะ เช่น การดูหนัง ฟังเพลง การอ่านหนังสือ เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การทำกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจเป็นการช่วยผ่อนคลายความเครียด และความเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้าทั้งทางร่างกายและสมองได้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพ ประเภทของกิจกรรมการนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจเป็นการทำกิจกรรมในเวลาว่างตามความพึงพอใจ และความสะดวกของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถเลือกกิจกรรมและสถานที่ได้ตามความถนัดและความชอบของผู้ใช้งานเอง

2.3.3 ประโยชน์ของกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ

กิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากจะส่งผลให้สามารถผ่อนคลายความเครียด และความเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้าทั้งทางร่างกาย และสมองได้แล้วนั้น การทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ยังสามารถช่วยส่งเสริมให้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมการพัฒนาทางด้านอารมณ์ความสนุกสนานและความสุขสงบ ลดความเครียด ความวิตกกังวล ส่งผลให้มีอารมณ์และบุคลิกภาพที่ดี ช่วยสร้างความรัก ความสามัคคีในครอบครัว ชุมชน และสังคมที่เข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน พร้อมทั้งช่วยลดปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด เพราะกิจกรรมนันทนาการช่วยส่งเสริมให้คนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ยังสามารถช่วยอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนและของประเทศไว้ให้คงอยู่รวมไปถึงมีส่วนช่วยในเรื่องของการบำบัดเต็มเต็มส่วนที่ขาดทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ (เจียรรัตน์ และ ธราวุฒิ, 2556)

ทั้งนี้ กิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจยังคงมีประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ (อังศุธร ชิมโรจน์ประเสริฐ และสมาน ถวิลกิจ, 2552) เมื่อบุคคลและชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการในช่วงเวลาว่างด้วยความสมัครใจ ก็จะก่อให้เกิดผลที่ได้รับในเรื่องของคุณค่า และประโยชน์ต่าง ๆ อันได้แก่

2.3.3.1 ส่งเสริมให้บุคคลและชุมชนได้รับความสุข สนุกสนาน มีความสุขในการใช้ชีวิต และสามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

2.3.3.2 ส่งเสริมให้บุคคลและชุมชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสมรรถภาพทางกายที่ดี และเกิดความสมดุลของชีวิต

2.3.3.3 สามารถลดการเกิดอาชญากรรมและช่วยป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบนในทางไม่พึงประสงค์ของเยาวชนและเด็ก พร้อมทั้งการพัฒนาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

ในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์สู่การเป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในอนาคต กิจกรรมนันทนาการประเภทต่าง ๆ ช่วยให้เด็กและเยาวชนเลือกได้ฝึกฝนตามความสนใจ และได้ใช้เวลาว่างในการพัฒนาลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ได้

2.3.3.4 ส่งเสริมการเป็นพลเมืองดี การที่ชุมชนได้มีโอกาสใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยเข้าร่วมในกิจกรรมนันทนาการ จะได้เรียนรู้ในเรื่องของหน้าที่ความรับผิดชอบ คุณค่าทางสังคมเสรีประชาธิปไตย ลดความเห็นแก่ตัว สร้างคุณค่าจริยธรรมความมีน้ำใจ การให้บริการ รู้จักอาสาสมัครช่วยเหลือสังคม ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมของความเป็น พลเมืองดีของประชาชนชาติ

2.3.3.5 ส่งเสริมการพัฒนาอารมณ์สุข กิจกรรมนันทนาการจะช่วยพัฒนาอารมณ์ สุขรวมทั้งความสุข สนุกสนาน และความสุขสงบ ลดความเครียด ความวิตกกังวล ทำให้อารมณ์แจ่มใสและช่วยส่งเสริมให้รู้จักการพัฒนาการ ควบคุมอารมณ์ และบุคลิกภาพที่ดีอีกด้วย

2.3.3.6 กิจกรรมนันทนาการช่วยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ เช่น การเล่นพื้นเมือง วิถีชีวิต ประเพณีพื้นบ้าน ตลอดจนแหล่งนันทนาการประเภทอุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ ช่วยส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรมของชาติ ส่งเสริมการเรียนรู้ทัศนคติ และความซาบซึ้ง อันก่อให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชาติต่อไป

2.3.3.7 กิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งและนอกเมื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ กิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรม เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ไต่เขา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสอนผู้ที่เข้าร่วมได้รู้จักคุณค่า ของธรรมชาติ ซาบซึ้ง และสามารถดูแลอนุรักษ์ธรรมชาติอันจักเป็นประโยชน์ต่อชุมชน และประชาชาติของโลก

2.3.3.8 กิจกรรมนันทนาการเพื่อการบำบัด ส่งเสริมในเรื่องการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นกรรมวิธีและกิจกรรมที่จะช่วยรักษาคนป่วย ทั้งทางด้านร่างกาย และสุขภาพจิต เช่น งานอดิเรกประเภทประดิษฐ์ สร้างสรรค์ และช่วยส่งเสริม ความหวัง ความคิด และการใช้เวลาว่างแก่คนป่วยซึ่งกำลังต่อสู้กับความทุกข์ทางกายหรือจิต กิจกรรมนันทนาการประเภทกีฬานันทนาการ ช่วยส่งเสริมการพัฒนาร่างกาย กิจกรรมนันทนาการทางสังคมช่วยสร้างขวัญกำลังใจของคนป่วย

2.3.3.9 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ช่วยส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม โดยให้บุคคลได้แสดงออกและละลายพฤติกรรมของกลุ่ม สร้างเสริมคุณค่าทางสังคม ฝึกการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กิจกรรมเกมกีฬา และกีฬาเพื่อการแข่งขัน และการอยู่ค่ายพักแรมช่วยฝึกการทำงานเป็นหมู่คณะ ลดความเห็นแก่ตัว เสริมสร้างความสามัคคี และความเข้าใจอันดีในหมู่คณะ

2.3.3.10 ส่งเสริมและบำรุงขวัญทหารและตำรวจ ปฏิบัติหน้าที่ตามชายแดน กิจกรรมนันทนาการที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมขวัญกำลังใจของทหาร ตำรวจชายแดน เป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญยิ่งในการตอบแทน ให้กำลังใจในกิจกรรมเวลาว่างแก่กองทหารและตำรวจชายแดน

2.3.3.11 ส่งเสริมและบำรุงขวัญบุคลากรในหน่วยงาน การจัดกิจกรรมนันทนาการ ขึ้นในหน่วยงานต่างๆ ย่อมส่งผลดีต่อบุคลากรในหน่วยงานนั้นๆ ให้เกิดความรัก ความสามัคคี มีขวัญและกำลังใจต่อการที่จะปฏิบัติหน้าที่การทำงานต่อไป ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ

นอกจากนี้ (คณิต เขียววิชัย, 2557) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของนันทนาการว่า นันทนาการมีประโยชน์อย่างมากในด้านของการมีความสุขในชีวิต และช่วยให้คนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดความวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ยังช่วยป้องกันการเกิดอาชญากรรมได้ และส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม นอกจากนี้ยังเป็นการบำรุงขวัญแก้ทหารและตำรวจ เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เสี่ยงอันตราย หาดเวลาพักผ่อนยาก ดังนั้น เมื่อว่างจากการปฏิบัติหน้าที่ ควรมีการบริการทางนันทนาการเพื่อใช้ในการผ่อนคลาย อีกทั้ง กิจกรรมนันทนาการยังมีส่วนช่วยให้ สมาชิกในหน่วยงานต่าง ๆ ได้พบปะพูดคุยและสนิทสนมสามัคคีกันเพิ่มยิ่งขึ้น เพราะกิจกรรมนันทนาการเป็นการสร้างสังคมที่ดี

2.3.4 ปัจจัยในการเลือกทำกิจกรรมนันทนาการ

ปัจจัยในการเลือกทำกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจในพื้นที่สวนสาธารณะนั้น สามารถสรุปปัจจัยได้ดังนี้ (นิลุบล คล่องเวสสะ, 2548)

2.3.4.1 วัยของผู้ใช้บริการ

สวนสาธารณะควรคำนึงถึงการออกแบบการใช้งานที่มีความเหมาะสมสำหรับทุกวัย ทั้งในด้านของความปลอดภัยและความสะดวกในการเข้าใช้งานเป็นพิเศษ โดยลักษณะของแต่ละช่วงวัยของผู้ใช้งานมีพฤติกรรมการใช้งานที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งช่วงวัยเป็น 4 ช่วง ดังนี้

(1) วัยเด็ก เป็นวัยที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี สำหรับวัยนี้จะมีการพัฒนาของร่างกายที่รวดเร็ว เพราะอยู่ในช่วงที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตแต่ก็มีข้อจำกัดทางด้านร่างกายอยู่ เพราะฉะนั้นในวัยนี้ควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่เบาๆ ง่ายๆ เน้นความสนุกสนาน เพื่อให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานและเกิดความเชื่อมั่นในการเจอกับสิ่งต่างๆ รอบตัว

(2) วัยรุ่น เป็นวัยที่มีความเป็นตัวของตัวเองสูง และเริ่มมีกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกัน ในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันจะเลือกการเข้าทำกิจกรรมในสถานที่ที่เข้าถึงได้สะดวก สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ด้วยการเดินเท้า เพื่อการนัดพบกับกลุ่มเพื่อนในการทำกิจกรรม

(3) วัยทำงาน วัยทำงานเป็นวัยที่ถูกด้วยช่วงวันและเวลา การใช้ชีวิตมีการวางแผนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ในการเลือกทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ นั้น ก็จะขึ้นอยู่กับความสะดวกและเวลาว่างของแต่ละบุคคล

(4) วัยสูงอายุ วัยที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ร่างกายมีความเสื่อมถอย และสมรรถภาพการทำงานก็จะลดลง ดังนั้นการทำกิจกรรมต่างๆ จึงต้องการความปลอดภัยสูง และพื้นที่ในการทำกิจกรรมก็จะเป็นพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับที่พักอาศัย

2.3.4.2 เพศของผู้ใช้บริการ

ในการเข้าใช้สวนสาธารณะด้านความแตกต่างเรื่องเพศ พบว่า เพศชาย มีการใช้งานสวนสาธารณะมากกว่าเพศหญิง โดยเพศหญิงจะเข้าทำกิจกรรมในลักษณะของการพบปะ พูดคุยกับกลุ่มเพื่อนมากกว่าการออกกำลังกาย

2.3.4.3 กลุ่มผู้เข้าใช้บริการ

กลุ่มผู้เข้าใช้บริการในการทำกิจกรรมของพื้นที่สวนสาธารณะ จะมีความหลากหลายกลุ่มคน ช่วงวัย และประเภทของกิจกรรม ซึ่งการเข้าใช้งานจะเป็นการเข้าใช้งานในลักษณะที่เป็นพื้นที่เฉพาะของตนเอง แต่การเข้าพื้นที่ที่ผู้เข้าใช้บริการมักเข้าทำกิจกรรมร่วมกันกับผู้ใช้งานท่านอื่น ๆ ที่มีความชอบในลักษณะกิจกรรมเดียวกัน

2.3.4.4 กระแสนิยม

ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตและกระแสนิยมได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ดังนั้น การออกแบบควรจะต้องมีการคำนึงกระแสนิยมของการใช้งานช่วงเวลาดังกล่าว

จากการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ สรุปได้ว่า กิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจเป็นการทำกิจกรรมใดในเวลาว่างจากงานประจำหรือภารกิจประจำอื่นๆ ซึ่งช่วยให้เกิดความผ่อนคลาย ความตึงเครียดได้ และยังสร้างความสนุกสนาน ความพึงพอใจ ความสุขจากการได้ทำกิจกรรม การทำกิจกรรมนันทนาการ และพักผ่อนหย่อนใจช่วยสุขภาพจิต ซึ่งจะช่วยให้บุคคลที่ทำงานหนัก รู้สึกอ่อนล้าได้มีโอกาสได้ผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ เป็นทางระบายออกของอารมณ์ที่ดีอย่างหนึ่ง ซึ่งมีผลส่งเสริมสุขภาพจิตได้เป็นอย่างดี และยังส่งผลต่อสุขภาพทางกายให้ได้มีการเคลื่อนไหว เนื่องจากในปัจจุบันลักษณะการดำเนินชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไปผู้คนมีการออกกำลังกายน้อยลง จึงควรหาเวลาว่างหลังจากเลิกงาน หรือวันหยุด เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการประเภทกีฬาต่าง ๆ ที่ใช้กำลัง เพื่อเสริมให้คนเรามีสุขภาพแข็งแรงขึ้น ซึ่งนอกจากจะป้องกันโรคภัยไข้เจ็บแล้ว ยังทำให้ความสามารถในการดำเนินชีวิตให้สุขสบายได้ด้วย

2.4 แนวความคิดด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทางด้านกายภาพ

การบริหารจัดการสวนสาธารณะควรมีการคำนึงถึงลักษณะทางพฤติกรรม ความต้องการ และความสามารถในการรองรับการใช้งานของประชากรได้ทุกเพศ ทุกวัย โดยพื้นที่ภายใน และภายนอกของสวนสาธารณะมีความสอดคล้องกับบริบทและสภาพแวดล้อมภายนอก และมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ที่ดิน การสัญจรในบริเวณนั้น (วิลลิสท์ ทรายากูร, 2526)

2.4.1 ความหมายของการบริหารจัดการทางด้านกายภาพ

การบริหารทรัพยากรด้านกายภาพ หรือ Facility Management หมายถึง การบริหารจัดการด้านทรัพยากร โดยให้การบริหารสามารถตอบสนองความต้องการที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงานประเภะนั้นๆ ประเภทของการบริหารทรัพยากรทางด้านกายภาพ ได้แก่ อาคารสถานที่ทั้งภายในและภายนอก สิ่งก่อสร้าง หรืออุปกรณ์ต่างๆในสำนักงาน เป็นต้น ซึ่งจะมีการกำกับควบคุม ดูแล การปฏิบัติงานและงานบริการ อาคารต่างๆ และการกำกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรกายภาพ สามารถเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สูงสุดและเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ (เสรีชัย โชติพานิช, 2541)

นอกจากนี้ Jim Steinmann (อ้างถึงในพงศธร เขียวอุกฤษฎ์, 2556) ได้ให้ความหมายของคำว่าการบริหารทรัพยากรด้านกายภาพ หรือ Facility Management ไว้ว่าเป็น กระบวนการวางแผน การออกแบบ และการจัดสรรทรัพยากรตามกระบวนการจัดการของระบบฐานข้อมูล และควรมีการดูแล ควบคุม และบำรุงรักษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของทรัพยากร และเพื่อตอบสนองต่อความต้องการภายในองค์กรและความต้องการของแต่ละบุคคล

2.4.2 การบริหารจัดการทรัพยากรทางด้านกายภาพ

การบริหารจัดการทรัพยากรกายภาพมีความสำคัญต่อทั้งองค์กร และตัวบุคคลเอง ซึ่งการบริหารควรเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีทิศทางการทำงานอย่างชัดเจน มีแนวทาง วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย และขอบเขตความรับผิดชอบและการทำงานที่เหมาะสมครบถ้วน เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายและตอบสนองความต้องการและกิจกรรมภายในขององค์กรภายใน พร้อมทั้งมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ขององค์กรอย่างเหมาะสม การมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อผู้บริหารองค์กร การเลือกวิธีการหาผู้มาปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม และการมีระบบตรวจสอบและประเมินผลการทำงานที่ดี เป็นต้น ปริญญา เจริญบัณฑิต (อ้างใน กนกวรรณ จันทพรหม, 2560) องค์กรประกอบของในด้านของการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ 3 ปัจจัย (1) ลักษณะพื้นที่ เป็นปัจจัยด้านกายภาพโดยเป็นที่ตั้งของพื้นที่ที่จะทำการดำเนินการด้านต่าง ๆ (2) คน เป็นปัจจัยหลักของการเกิดกระบวนการทำงานของการบริหารจัดการภายในพื้นที่นั้น ๆ (3) ขั้นตอนหรือกระบวนการดำเนินการในด้านต่าง ๆ มีการดำเนินงานไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ สวนสาธารณะบางพื้นที่ยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งจากรายงานการวิจัยการจัดการแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: สวนสาธารณะกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2548 ได้พบประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ดังนี้

(1) ด้านความปลอดภัย สวนสาธารณะเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของบุคคลทั่วไป จึงทำให้การควบคุมมิฉาชีพเป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยาก ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้เข้ามาใช้บริการภายในพื้นที่ได้ เพราะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความหวาดระแวงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

(2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ พบว่า สวนสาธารณะบางแห่งสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ครบครัน และขาดอุปกรณ์ที่สื่อความหมายที่ดี

(3) ด้านความเป็นระเบียบและความสะอาดของพื้นที่ พบว่า สวนสาธารณะในบางแห่งพบปัญหาขยะ โดยการทิ้งไม่เป็นที่ ทำให้สภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ไม่น่าเข้าไปใช้บริการ และยังพบร้านค้า หาบเร่ และมีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการทะเลาะวิวาทได้

(4) ด้านการบำรุงรักษาทรัพย์สินในพื้นที่ สวนสาธารณะบางแห่งยังคงพบปัญหาด้านการทำลายทรัพย์สินและต้นไม้มีความเสียหายอยู่บ่อยครั้ง

นอกจากนี้ กองสวนสาธารณะ ยังกล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการดูแลสวนสาธารณะอีกด้วย โดยปัญหาที่พบได้แก่ อัตราเจ้าหน้าที่ที่ทำการดูแลพื้นที่มีจำนวนน้อย ทำให้ดูแลได้ไม่ทั่วถึง และประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการรักษากฎระเบียบต่าง ๆ ของการใช้สวนสาธารณะ อีกทั้งปัญหาที่เกิดจากการมีงานต่าง ๆ ที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับส่วนงานดูแลรักษาสวนสาธารณะให้รับผิดชอบ เช่น การจัดระเบียบร้านค้าหาบเร่ เป็นต้น รวมไปถึงด้านงบประมาณที่มีจำกัดทำให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาพื้นที่ให้อยู่ในสภาพที่ดี

2.4.3 ความสำคัญของการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการมีความสำคัญต่อพื้นที่ และองค์กรในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงาน และองค์กร อีกทั้งยังเป็นการจัดการเพื่อลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อีกด้วย โดยสัมพันธ์ ภูไพบูลย์ ได้ให้ความสำคัญของการบริหารจัดการไว้ดังนี้

2.4.3.1 การบริหารจัดการมีการพัฒนาควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และส่งเสริมให้มนุษย์ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

2.4.3.2 จำนวนของประชากรในแต่ละประเทศมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลทำให้องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ต้องให้ความสำคัญด้านการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น

2.4.3.3 การบริหารจัดการเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการในด้านต่าง ๆ

2.4.3.4 การบริหารจัดการมีความสำคัญต่อหน่วยงานและองค์กร ซึ่งจะทำให้สังคมและโลกไปสู่ความเจริญก้าวหน้าแบบไร้พรมแดน ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.4.3.5 ลักษณะของการบริหารจัดการ มีลักษณะเป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ ดังนั้น ความสำเร็จของการบริหารจัดการขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม เทคโนโลยี การเมืองและวัฒนธรรม

2.4.3.6 การจัดการเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ เนื่องจากเป็นการเพิ่มศักยภาพในตัวบุคคลให้มีทักษะความรู้และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า และในด้านขององค์กรยังเป็นการเพิ่มศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรให้เกิดความสำเร็จ

จากข้อมูลด้านแนวคิดการบริหารจัดการพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติด้านกายภาพ สามารถสรุปได้ว่า การบริหารจัดการทรัพยากรด้านกายภาพ เป็นกระบวนการที่ทำให้พื้นที่เกิดศักยภาพและประสิทธิภาพสูงสุด และเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ภายในพื้นที่ รวมไปถึงเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยในประเทศ

2.5.1.1 กุลภัสสร พัวพิริยพันธ์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเสนอรูปแบบการจัดนันทนาการในสวนสาธารณะของกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทางด้านกายภาพและการใช้แบบสอบถาม โดยแบบสอบถามจะใช้เทคนิคเดลฟาย ซึ่งผลการศึกษาจากการคัดเลือกสวนสาธารณะ การทำแบบสอบถาม และสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน พบว่า ผู้เข้าใช้บริการสวนสาธารณะมีความต้องการในด้านการดูแลบำรุงรักษาสวนสาธารณะมากที่สุด โดยผู้เข้าใช้บริการต้องการให้ดูแลและอนุรักษ์ความสวยงามของพื้นที่ตามลักษณะของธรรมชาติ และมีการรักษาความสะอาดของพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ รองลงมาเป็นด้านของความปลอดภัยภายในพื้นที่สวนสาธารณะ โดยผู้เข้าใช้บริการมีความต้องการทางด้านระบบส่องสว่างในช่วงเวลากลางคืน และดูแลรักษาพื้นที่ในการตัดแต่งกิ่งไม้แห้งเพื่อไม่ให้พื้นที่มีความมืดและทึบจนเกินไป ความต้องการในลำดับถัดมาเป็นด้านของสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ โดยผู้เข้าใช้บริการมีความต้องการให้เพิ่มต้นไม้ให้ร่มรื่นทั้งสองข้างทางเพื่อสร้างความร่มเงา และมีการให้บริการด้านสุขาที่เพียงพอต่อการใช้บริการและความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยผู้เข้าใช้บริการสวนสาธารณะมีความต้องการในการจัดกิจกรรมนันทนาการ รวมถึงมีความต้องการด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม ดังนั้น ควรมีหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องในด้านสวนสาธารณะเข้าบริหารจัดการดูแลพื้นที่และกิจกรรมนันทนาการ เพื่อเพิ่มศักยภาพของพื้นที่และเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนได้ทำกิจกรรมนันทนาการ

ภายในสวนสาธารณะ และควรมีการศึกษาความต้องการในการใช้บริการสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานครทุกปี เพื่อเป็นการเปรียบเทียบการดำเนินการจัดการและดูแลในแต่ละปีเพื่อให้พื้นที่มีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ

2.5.1.2 สุรียรัตน์ จำปาเงิน (2559) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาลักษณะทางด้านกายภาพและพฤติกรรมในการเข้าใช้สวนสาธารณะของผู้สูงอายุ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า สวนสาธารณะในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการเข้าถึง ขาดการเข้าถึงที่สะดวก รวมถึงเส้นทางเชื่อมต่อกับชุมชนและบริบทรอบนอก ซึ่งจากการวิเคราะห์ลักษณะทางด้านกายภาพ ประเภท ขนาด การเข้าถึง และสิ่งดึงดูดให้ผู้สูงอายุเข้ามาใช้บริการในสวนสาธารณะ และการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลพฤติกรรมของผู้สูงอายุในการใช้สวนสาธารณะเพื่อเป็นการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาและบริบทโดยรอบสวนสาธารณะพบว่า ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ ระยะทางจากที่พักอาศัยในการเข้าถึงพื้นที่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เข้าใช้สวนสาธารณะ โดยกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจให้เข้ามาใช้บริการภายในสวนสาธารณะ ได้แก่ การวิ่งหรือเดินออกกำลังกาย การเล่นเครื่องออกกำลังกาย Low Impact และทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน

ทั้งนี้ ในการพัฒนาและปรับปรุงสวนสาธารณะเพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุนั้น ควรมีการบริหารและจัดการปัญหาในการเข้าถึงพื้นที่ โดยคำนึงถึงการเชื่อมต่อของสวนสาธารณะและบริบทโดยรอบ รวมไปถึงความปลอดภัยภายในพื้นที่ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าใช้งานพื้นที่ได้อย่างสะดวกและสบายใจ

2.5.1.3 พลพินิจ พินิจชอบ (2558) ได้ทำการศึกษาการจัดการสวนสาธารณะในเมือง: กรณีศึกษาอุทยานเบญจสิริกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยทำการศึกษาลักษณะทางด้านกายภาพ สังคม และแนวนโยบายการจัดการ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าอุทยานเบญจสิริมิบทบาทในการให้บริการในระดับที่หลากหลาย ทั้งระดับชุมชน ระดับย่าน และระดับเมือง โดยบริบทโดยรอบของอุทยานเบญจสิริมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลาย และเป็นย่านธุรกิจที่สำคัญ ซึ่งจากการวิเคราะห์การให้บริการอุทยานเบญจสิริโดยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ พบว่าอุทยานเบญจสิริมีความสามารถในการเป็นสวนสาธารณะที่ให้บริการในระดับเมือง และมีความสามารถในการให้บริการแก่ประชาชนที่อยู่ไกลออกไปจากพื้นที่ ซึ่งภายในพื้นที่อุทยานเบญจสิริมีผู้ใช้บริการที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านอาชีพ ช่วงอายุ และที่พักอาศัย ซึ่งผู้ที่เข้าใช้บริการในพื้นที่อุทยานเบญจสิริส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ทำงานในบริเวณพื้นที่โดยรอบสวน ในปัจจุบันอุทยานเบญจสิริมีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมาก แต่การบริหารของพื้นที่ยังมีการรองรับการใช้งานที่ไม่เพียงพอ ดังนั้น จึงต้องมีการบริหารจัดการ การศึกษาในเชิงนโยบาย ปัจจัยด้านกายภาพ และปัจจัยทางด้านสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสรรพื้นที่ให้เพียงพอต่อความต้องการการใช้พื้นที่อุทยานเบญจสิรินอนาคต

2.5.1.4 กนกกาญจน์ ตูจินดา (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนในกรุงเทพมหานคร การวิจัยเป็นการใช้แบบสอบถามในการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เลือกในการทำการศึกษา ได้แก่ ผู้ใช้บริการทั้งเพศชายและเพศหญิงจำนวน 400 คน และพื้นที่ศึกษาจะเป็นสวนสาธารณะในพื้นที่กรุงเทพมหานครจำนวน 10 แห่ง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการในพื้นที่ที่มีผลต่อกลุ่มตัวอย่างในการเข้าใช้สวนสาธารณะมากที่สุด ปัจจัยที่รองลงมา ได้แก่ (1) ด้านการดูแลความปลอดภัย พื้นที่ที่มีความปลอดภัยส่งผลให้ผู้ใช้บริการสวนสาธารณะเข้าใช้บริการได้อย่างสบายใจ ไร้ความกังวลในการเข้าทำกิจกรรม (2) ด้านกายภาพของสวนสาธารณะ ในเรื่องอุปกรณ์ที่พร้อมและเพียงพอต่อความต้องการในการใช้งาน และ (3) ปัจจัยทางด้านกิจกรรม เมื่อกิจกรรมภายในสวนมีความน่าสนใจและหลากหลายส่งผลให้ผู้ใช้บริการมีความต้องการเข้ามาใช้ในพื้นที่ รวมไปถึงเป็นการดึงดูดบุคคลหลากหลายกลุ่มเข้าทำกิจกรรม ตามลำดับ รวมไปถึงปัจจัยทางด้านการประชาสัมพันธ์ของสวนสาธารณะส่งผลต่อกลุ่มตัวอย่างในระดับปานกลาง

2.5.1.5 นิธิวดี ทองป่อง (2546) ได้ทำการศึกษาด้านพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะที่เป็นผลจากสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ของสวนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งในการศึกษาเป็นการศึกษาลักษณะกายภาพ และในการเก็บข้อมูลจะทำการเก็บข้อมูลด้วย 2 วิธี คือ การสังเกตการณ์และการแจกแบบสอบถาม โดยผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเข้าใช้งานสวนสาธารณะ ซึ่งพื้นที่ที่มีการเข้าไปทำกิจกรรมน้อย หรือไม่มีการเข้าใช้พื้นที่เลย เป็นพื้นที่ที่เป็นบริเวณที่ผู้ใช้รู้สึกไม่ปลอดภัย หวาดโหม่ม ไม่สะอาด และมีแสงสว่างน้อย ในทางตรงกันข้ามพื้นที่ที่มีการเข้าใช้ตลอดเวลา เป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยลักษณะกิจกรรมเป็นกิจกรรมแบบผ่อนคลาย และพื้นที่ที่มีการใช้เฉพาะช่วงเวลา เป็นกิจกรรมเฉพาะที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้ เช่น การเต้นแอโรบิก อีกทั้ง ผู้วิจัยยังพบปัจจัยสำคัญด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเข้าใช้และไม่เข้าใช้สวนสาธารณะ ได้แก่ การเข้าถึงและการเดินทางไม่สะดวก, สวนสาธารณะไม่มีกิจกรรมที่น่าสนใจและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้, ลักษณะของสวนสาธารณะไม่มีความสวยงาม, ความแออัดของสวนสาธารณะ และผู้วิจัยยังพบข้อสังเกตว่าพฤติกรรมของคนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นในการเข้าใช้พื้นที่สวนสาธารณะว่า การเข้าใช้และไม่เข้าใช้มีผลมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์ของพื้นที่สวนสาธารณะเป็นส่วนใหญ่

2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

2.5.2.1 Elizabeth Barlow Roger (1987) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวางแผนการจัดการและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ เช่นทรัล ปาร์ค โดยการวิจัยเป็นการพฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการสวนสาธารณะในด้านของช่วงเวลา เหตุผลที่เข้ามาทำกิจกรรมภายในสวน รวมไปถึงศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบของสถาปัตยกรรมกรรม และหลักฐานทางโบราณคดี ซึ่งในการศึกษานี้เป็นการศึกษาพื้นที่เพื่อเป็นตัวประเมินสวนสาธารณะว่ามีความเหมาะสมกับการเข้าใช้ในปัจจุบันหรือไม่ และเป็นข้อมูลในการนำมาปรับปรุงภายในพื้นที่ในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและองค์ประกอบด้านการอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บริการสวนสาธารณะ เช่นทรัล ปาร์ค มีลักษณะของการเข้าใช้พื้นที่ที่คล้ายคลึงกัน โดย 80 เปอร์เซ็นต์ของผู้เข้าใช้บริการมีจุดประสงค์ในการเข้าพื้นที่เพื่อทำการพักผ่อนหย่อนใจและพบปะกับผู้อื่น อีกทั้ง เช่นทรัล ปาร์ค ควรมีการปรับปรุงและฟื้นฟูพื้นที่ให้สามารถรองรับการเกิดกิจกรรมปัจจุบัน ดังนั้น จึงได้มีการออกแบบพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ สนามเทนนิส ลานจัดคอนเสิร์ต พื้นที่ขี่ม้า และลานเสกกีต ทั้งนี้ การที่มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมที่เพิ่มมากขึ้นก็ส่งผลทำให้ความสวยงามหรือภูมิทัศน์ภายในพื้นที่เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเรื่องการจัดการสวนสาธารณะในเมือง กรณีศึกษา สวนรมณีนาถ โดยในบทนี้ได้มีการกำหนดวิธีการศึกษา ดังต่อไปนี้

- 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย
- 3.2 ขั้นตอนของการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2 เป็นการรวบรวมข้อมูลแนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องและสนับสนุนงานวิจัยด้านการบริหารจัดการสวนรมณีนาถ กรุงเทพมหานคร โดยมีความเกี่ยวเนื่องกับแนวคิด 4 ด้าน คือ ด้านมาตรฐานสวนสาธารณะ ด้านพฤติกรรม ด้านกิจกรรม นันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ และด้านการบริหารจัดการ โดยแนวคิดที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาสู่การศึกษาข้อมูลในเชิงลึกถึงลักษณะข้อจำกัดทางด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรมการทำกิจกรรม ปัญหา และความต้องการของผู้ใช้บริการ รวมไปถึงนโยบายการบริหารจัดการภายในพื้นที่ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่สวนรมณีนาถให้สอดคล้องกับความต้องการในการใช้พื้นที่ในปัจจุบัน โดยแนวคิดของ เอื้อมพร วิสมหมาย (2527) และกรมโยธาธิการและผังเมือง (2546) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสวนสาธารณะในการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ พบปะพูดคุย ทำกิจกรรม นันทนาการต่าง ๆ และยังเป็นสถานที่ที่สามารถช่วยปรับปรุงภูมิทัศน์ พร้อมทั้งเป็นการเพิ่มคุณภาพทางด้านสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ชุมชนเมือง และยังก่อให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติระหว่างสิ่งก่อสร้างและสิ่งแวดล้อม ซึ่งลักษณะสวนสาธารณะที่ดีตามแนวคิดของกรมโยธาธิการและผังเมือง (2546) ได้กำหนดองค์ประกอบของสวนสาธารณะไว้ดังนี้ (1) ทางเดิน (2) สนามหญ้า (3) ลานกีฬา หรือพื้นที่ออกกำลังกาย (4) ม้านั่งหรือที่นั่งพักผ่อน (5) สระน้ำหรือทางน้ำไหล (6) อาคาร เอนกประสงค์ (7) สัญลักษณ์และเครื่องหมายแสดงทิศทาง (8) ห้องน้ำ (9) จุดขายเครื่องดื่ม (10) ไฟฟ้า (11) ที่จอดรถ (12) แหล่งน้ำสำหรับบำรุงรักษาต้นไม้ และ (13) ป้อมยามหรือจุดตรวจ

เมื่อสวนสาธารณะมีลักษณะที่ดีและมีความพร้อมในการใช้งานก็จะเป็นตัวดึงดูดให้มีผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่ ซึ่งนอกจากลักษณะสวนสาธารณะที่ดี ต้องมีการคำนึงถึงปัจจัยในการเลือกทำกิจกรรมภายในพื้นที่ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าใช้บริการสวนสาธารณะ ตามแนวคิดของนิลบล คล่องเวสสะ (2548) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกทำกิจกรรมในสวนสาธารณะ โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (1) วัยของผู้ใช้บริการ (2) เพศของผู้ใช้บริการ (3) กลุ่มผู้ใช้บริการ และ (4) กระแสนิยม อีกทั้ง พฤติกรรมของผู้ใช้บริการก็เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะ และเป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่ให้มีความสามารถในการรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลทุกกลุ่ม โดยจากแนวคิดของ นิลบล คล่องเวสสะ (2548) ได้ให้แนวคิดด้านพฤติกรรมในการเลือกใช้หรือไม่เลือกใช้สวนสาธารณะของผู้เข้าใช้บริการ ดังต่อไปนี้ (1) ปัจจัยการเข้าถึงสวนสาธารณะ (2) ปัจจัยในความไม่รู้ว่าสวนสาธารณะมีอะไรน่าสนใจ (3) ปัจจัยด้านความดึงดูดใจภายในพื้นที่ (4) ปัจจัยด้านความทรุดโทรมของสวนสาธารณะ (5) ปัจจัยด้านความปลอดภัย (6) ปัจจัยด้านกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสวนสาธารณะ (7) ปัจจัยด้านขนาดและรูปร่างของสวนสาธารณะ และ (8) ปัจจัยด้านการยึดครองพื้นที่ของบุคคล โดยจากทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษาในบทที่ 2 เป็นข้อมูลที่เป็นแนวทางในการพัฒนาและเป็นแนวทางในการจัดการสวนสาธารณะให้สอดคล้องกับการใช้พื้นที่ของผู้ใช้บริการในการพัฒนาสวนสาธารณะจะต้องคำนึงถึงสำคัญในการบริหารจัดการ โดยจากการศึกษาแนวคิดของ สัมพันธ์ ภูไพบูลย์ ในด้านความสำคัญของการจัดการภายในพื้นที่จะต้องมีการบริหารจัดการและมีพัฒนาที่ควบคู่ไปกับลักษณะการดำเนินชีวิตของคนในช่วงเวลานั้น ๆ อีกทั้ง ต้องมีการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้ประสบความสำเร็จ รวมไปถึงการจัดการของพื้นที่ที่จะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าของสังคมและวิทยาการในด้านต่าง ๆ ดังนั้น จากข้อมูลแนวคิด และทฤษฎีดังกล่าวนำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อทราบถึงข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งข้อมูลเชิงลึกด้านพฤติกรรม ปัญหา ความต้องการของผู้ใช้งาน และลักษณะข้อจำกัดทางด้านกายภาพของพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่สวนสาธารณะให้สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบัน ซึ่งการกำหนดกรอบในการวิจัยมีดังต่อไปนี้

3.1.1 ด้านกายภาพ เป็นการศึกษาด้านกายภาพของพื้นที่เพื่อทราบถึงลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในและบริเวณรอบข้างของสวนสาธารณะ โดยจะทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่

- (1) ตำแหน่งที่ตั้ง เพื่อให้ทราบว่าทำเลที่ตั้งของสวนสาธารณะอยู่บริเวณใด
- (2) ระบบโครงข่ายในการเข้าถึงพื้นที่ เพื่อให้ทราบว่า การเข้าถึงพื้นที่ สามารถเข้าถึงสะดวกหรือไม่ และมีการเข้าถึงพื้นที่ด้วยวิธีใดบ้าง
- (3) โครงสร้างพื้นฐานการให้บริการภายในพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อให้ทราบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นการบริการขั้นพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ หรือเก้าอี้สำหรับนั่งพักผ่อน มีเพียงพอต่อผู้ใช้บริการหรือไม่

(4) ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เพื่อทราบว่ายภายในสวนมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ในการใช้กิจกรรมอย่างไร

3.1.2 ด้านสังคม เป็นพิจารณาลักษณะของกลุ่มผู้ใช้บริการภายในพื้นที่ รวมถึงปัญหาที่กลุ่มผู้ใช้พบเมื่อเข้าใช้บริการ โดยจะทำการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่

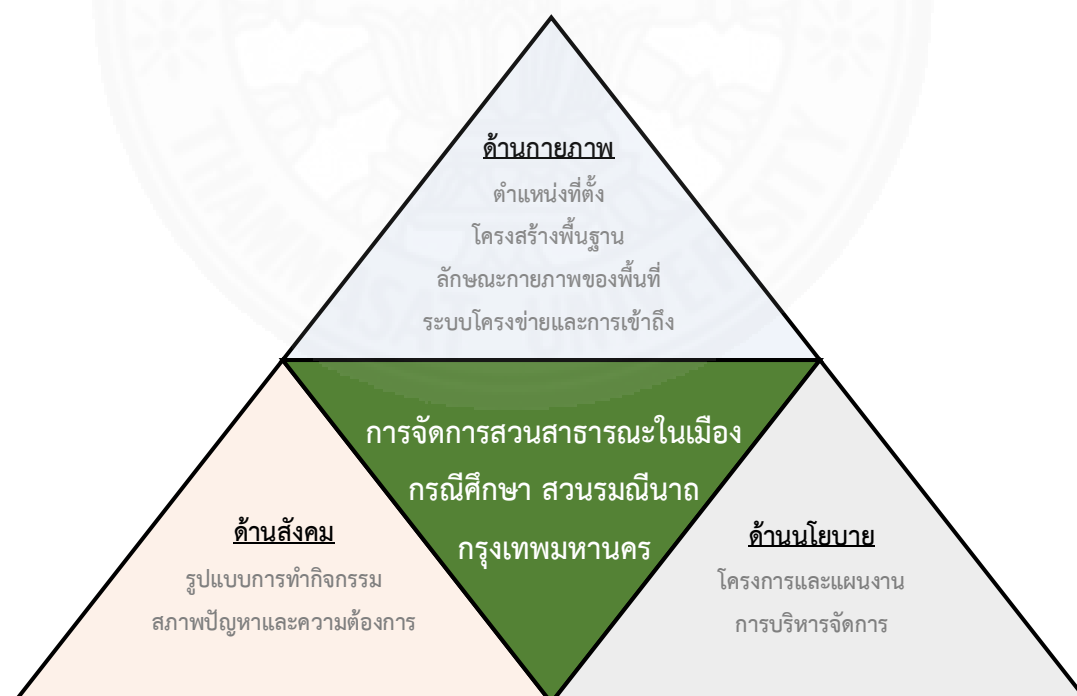
(1) รูปแบบการทำกิจกรรม เพื่อทราบถึงลักษณะกิจกรรมและความนิยมของผู้ที่เข้ามาใช้บริการภายในพื้นที่

(2) สภาพปัญหาและความต้องการ เพื่อทราบถึงปัญหาที่พบภายในพื้นที่ที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้งาน และทราบถึงความต้องการภายในพื้นที่จากผู้เข้าใช้บริการ

3.1.3 ด้านนโยบาย เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกของพื้นที่เกี่ยวกับแผนงานที่เกี่ยวข้อง โดยจะทำการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่

(1) โครงการและแผนงาน เพื่อทราบถึงโครงการต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องภายในพื้นที่ที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในอนาคต

(2) การบริหารจัดการ เพื่อทราบถึงแนวทางในการบริหารจัดการ งบประมาณ การบำรุงและดูแลรักษาพื้นที่และอุปกรณ์

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย, โดย ผู้วิจัย, 2563.

3.2 ขั้นตอนของการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยการจัดการสวนสาธารณะในเมือง กรณีศึกษาสวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาองค์ประกอบภายในพื้นที่สวนสาธารณะ ลักษณะทางกายภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้เข้าใช้บริการ รวมไปถึงนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสวนสาธารณะให้เกิดประสิทธิภาพ โดยวิธีการศึกษาวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.2.1 การศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎี ของงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้อง

3.2.1.1 การศึกษาและทบทวนแนวคิดในเรื่องของ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) มาตรฐานสวนสาธารณะ เพื่อศึกษาเกณฑ์มาตรฐานสวนสาธารณะต่อประชากรในแต่ละประเภทของสวนสาธารณะ และศึกษาลักษณะของสวนสาธารณะที่ดี
- (2) แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะ เพื่อศึกษาและทราบถึงลักษณะการใช้งานสวนสาธารณะ และความต้องการของผู้ที่เข้าใช้บริการในเบื้องต้น
- (3) แนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อศึกษาความหมายของกิจกรรมนันทนาการ ลักษณะของกิจกรรม ประเภทของกิจกรรม และประโยชน์ในการทำกิจกรรมนันทนาการ รวมไปถึงปัจจัยที่ส่งผลในการเลือกทำกิจกรรม
- (4) แนวความคิดด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทางด้านกายภาพ เพื่อศึกษาคำนิยาม ความหมาย และการบริหารจัดการทรัพยากรทางด้านกายภาพในสวนสาธารณะให้เกิดประสิทธิภาพ
- (5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีความสอดคล้องกับงานที่ทำการศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากงานการศึกษามาสนับสนุนงานวิจัย

3.2.2 การเก็บข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการลงสำรวจพื้นที่โดยการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ ในด้านกายภาพ พฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้บริการ และศึกษาข้อมูลด้านนโยบายการบริหารจัดการ รวมถึงสภาพปัญหาและข้อจำกัดของสวนสาธารณะ โดยการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลสำคัญ เป็นการสอบถามข้อมูลด้านนโยบายในการจัดการพื้นที่สวนรมณีนาค การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงภายในพื้นที่ และการสัมภาษณ์บุคคลทั่วไป เป็นการสัมภาษณ์ผู้ใช้บริการภายในสวนสาธารณะ เพื่อทราบถึงข้อมูลทั่วไป การเข้าทำกิจกรรมภายในพื้นที่ และทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้น

3.2.3 วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นวิธีการหลังจากได้มีการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาสรุปและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในด้านของสภาพปัญหา ความต้องการ ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีผลต่อการจัดการพื้นที่ รวมถึงบทบาทของสวนรมณีนาคในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความถูกต้อง และรวดเร็ว ได้แก่ รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังต่อไปนี้

3.3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ

(1) การทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย มาตรฐานสวนสาธารณะ แนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะ แนวความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ แนวความคิดด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทางด้านกายภาพ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(2) การศึกษาประวัติความเป็นมาของสวนรมณีนาค

(3) ศักยภาพในการบริหารจัดการสวนสาธารณะ

3.3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

(1) สำรวจและสังเกตการณ์ทางด้านกายภาพ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และพฤติกรรมการใช้พื้นที่ เพื่อให้มีความเข้าใจถึงบทบาทในการให้บริการของสวนรมณีนาค

(2) สัมภาษณ์เพื่อสอบถามข้อมูลจากกลุ่มบุคคลสำคัญ และกลุ่มบุคคลทั่วไป

ภาพที่ 3.2 ขั้นตอนการศึกษาวิจัย. โดย ผู้วิจัย, 2563.

3.4 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการจัดการสวนสาธารณะในเมืองกรณีศึกษาสวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเชิงคุณภาพ จะเป็นการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง หรือ Purposive sampling ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามที่คุณวิจัยได้กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลของตัวอย่างที่เหมาะสมตามจุดประสงค์ของการทำวิจัย โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ บุคคลสำคัญ และบุคคลทั่วไป มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มบุคคลสำคัญ เป็นบุคคลที่มีความคุ้นเคยภายในพื้นที่สวนสาธารณะ ได้แก่ ตัวแทนของหน่วยงานที่เป็นเจ้าของพื้นที่ เจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่ หรือผู้ดูแลการจัดการพื้นที่ ซึ่งจะเป็นผู้ที่ทราบข้อมูลในเชิงลึกของสวนสาธารณะและสามารถถ่ายทอดข้อมูลของพื้นที่ให้แก่ผู้วิจัยได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ ซึ่งถือเป็นกลุ่มบุคคลหลักในการให้ข้อมูลในด้านของประวัติความเป็นมาของพื้นที่ นโยบายการจัดการ มาตรฐานการรักษาความปลอดภัยภายในสวนสาธารณะ รวมถึงการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสวนสาธารณะ โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งประเด็นในการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาหรือการก่อตั้งของสวนรมณีนาค กรรมสิทธิ์ที่ดิน นโยบายการบริหารจัดการ การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของสวนรมณีนาคในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนคำถามอื่น ๆ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์และมีความเกี่ยวข้องสำหรับงานวิจัย เพื่อเป็นใช้ประกอบการเสนอแนะแนวทางในการศึกษาต่อไป

(2) กลุ่มบุคคลทั่วไป เป็นกลุ่มบุคคลที่เข้าทำกิจกรรมหรือเข้ามาใช้บริการภายในสวนรมณีนาค โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ สถิติของผู้เข้าใช้บริการสวนรมณีนาคโดยเฉลี่ย 1,000 คนต่อวัน แต่เนื่องจากวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการใช้ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ และไม่มีสูตรในการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูลจึงทำได้โดยการใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเป็นประเด็นเพื่อตอบปัญหาการวิจัย (เอมอร์ จังศิริพรปกรณ์, ไม่ระบุพ.ศ.) อีกทั้ง ขนาดตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ระหว่างการดำเนินการวิจัย (ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง และผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวนรมณีนาค ซึ่งแบ่งโซนของการทำกิจกรรมภายในพื้นที่ออกเป็น 11 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ การออกกำลังกายโดยการเดินหรือวิ่ง การเข้าใช้สนามกีฬาเพื่อการออกกำลังกาย การออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง การรำฟัดหรือการรำไทเก๊ก การเล่นโยคะ การทำกิจกรรมบริเวณลานเสกิตบอร์ด การเต้นแอโรบิค การใช้บริการสนามเด็กเล่น การใช้บริการสวนสุขภาพ และการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ

โดยในการสัมภาษณ์จะทำให้ทราบถึงข้อมูลการเข้าทำกิจกรรมและลักษณะของการใช้งานในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย พร้อมทั้งทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดของพื้นที่ที่ผู้ใช้บริการพบเมื่อเข้าทำกิจกรรมต่างๆ ภายในพื้นที่

ตารางที่ 3.1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	เกณฑ์การคัดเลือก	จำนวน/คน
กลุ่มบุคคลสำคัญ		
ตัวแทนของหน่วยงานที่เป็นเจ้าของพื้นที่	เป็นบุคคลหลักในการให้ข้อมูลในด้าน นโยบายการจัดการ มาตรฐานการรักษาความปลอดภัยภายในสวนสาธารณะ	1
เจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่ หรือผู้ดูแลการจัดการพื้นที่	เป็นบุคคลหลักในการให้ข้อมูลในด้านของประวัติความเป็นมาของพื้นที่ และการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่	4
กลุ่มบุคคลทั่วไป		
กลุ่มบุคคลที่เข้ามาใช้บริการภายในพื้นที่สวนรมณีนาค	โดยแบ่งกลุ่มตามลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่	
	การออกกำลังกายโดยการเดินหรือวิ่ง	5
	การเข้าใช้สนามกีฬาเพื่อการออกกำลังกาย	5
	การทำกิจกรรมบริเวณลานสเก็ตบอร์ด	5
	การออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง	5
	การรำพัดและรำไทเก๊ก	5
	การเล่นโยคะ	5
	การเต้นแอโรบิค	5
	การใช้บริการสนามเด็กเล่น	5
	การใช้บริการสวนสุขภาพ	5
	การนั่งพักผ่อนหย่อนใจ	5
รวม	55	

หมายเหตุ. โดย ผู้วิจัย, 2563.

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการทำการวิจัย

3.5.1 การสำรวจทางด้านกายภาพ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสำรวจกายภาพเป็นการทำการสำรวจและสังเกตการณ์ภายในพื้นที่ และบริบทโดยรอบของสวนสาธารณะ เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ขนาดของพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อจำแนกประเภทของสวน การเข้าถึงพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก รูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวนสาธารณะ รวมไปถึงสิ่งดึงดูดที่ให้มีผู้เข้ามาใช้บริการ และเพื่อทราบข้อมูลที่มีผลต่อการจัดการสวนสาธารณะ

3.5.2 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ และเป็นการรวบรวมข้อมูลด้านการจัดการพื้นที่ในเชิงลึก การสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ บุคคลสำคัญ และบุคคลทั่วไป

3.5.2.1 การสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ จะเป็นสอบถามข้อมูลด้านนโยบายและลักษณะทางกายภาพในพื้นที่ โดยโครงสร้างของการสัมภาษณ์ จะมีการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป เช่น ตำแหน่งงาน ความรับผิดชอบภายในพื้นที่ ฯลฯ และสัมภาษณ์ในด้านการมีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ในการบริหารจัดการ เช่น วิธีการจัดการสวนสาธารณะ รวมไปถึงการพัฒนาและความต้องการของพื้นที่ภายในอนาคต

3.5.2.2 บุคคลทั่วไป จะเป็นการสัมภาษณ์ถึงสาเหตุในการเข้าใช้บริการในพื้นที่สวนสาธารณะของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านของเวลา และการเข้าทำกิจกรรมภายในพื้นที่ รวมไปถึงปัญหาและข้อจำกัดในการเข้าใช้พื้นที่ โดยข้อมูลอยู่ในรูปแบบคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิดเป็นภาษาที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ซึ่งโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

- (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อาชีพ ช่วงอายุ เขตที่อยู่อาศัย ฯลฯ
- (2) ข้อมูลด้านพฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะ เช่น ความถี่ในการเข้าใช้บริการ (ครั้ง/สัปดาห์) ช่วงเวลาที่ใช้บริการ ลักษณะกิจกรรมที่ทำเป็นประจำ ฯลฯ
- (3) ข้อมูลการเข้าถึงสวนสาธารณะ เช่น การเดินทาง ความสะดวกสบายในการเข้าถึงพื้นที่ พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ฯลฯ
- (4) ข้อมูลด้านปัญหาในการใช้บริการสวน สอบถามปัญหาที่พบเมื่อเข้าใช้พื้นที่ในด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าถึง คุณภาพของกายภาพสวนสาธารณะ ความแออัดของพื้นที่ ฯลฯ รวมไปถึงข้อเสนอแนะข้อเสนอนี้และความต้องการภายในพื้นที่

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการศึกษาข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ และทำการเก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์ การสำรวจ การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง จนได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และครบถ้วน จึงนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และอภิปรายผล เพื่อหาความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ และเพื่อให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำการวิจัย ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังต่อไปนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำข้อมูลจากการสำรวจลักษณะทางกายภาพ พฤติกรรมการใช้พื้นที่จากการลงสำรวจสภาพแวดล้อมและการถ่ายภาพภายในพื้นที่ การวิเคราะห์ข้อมูลด้านนโยบายการจัดการจากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลสำคัญที่มีความคุ้นเคยในพื้นที่ และการสัมภาษณ์บุคคลทั่วไปที่เข้าทำกิจกรรมภายในสวนรมณีนาคเพื่อทราบถึงข้อมูลในด้านปัญหา ข้อจำกัด และความต้องการต่าง ๆ ของผู้ใช้บริการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงการรวบรวมและศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่ได้เพื่อนำมาประกอบผลในการวิจัยและการอธิบายให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น

3.6.2 การเสนอแนะแนวทางการจัดการสวนรมณีนาค

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการศึกษาข้อมูลในด้านต่าง ๆ ทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการจัดการสวนสาธารณะให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานของผู้ใช้บริการ และเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการของพื้นที่ทั้งปัจจุบันและในอนาคต

ตารางที่ 3.2

สรุปวิธีการวิจัย

วิธีวิจัย	การดำเนินการวิจัย
การรวบรวมข้อมูล	1) ข้อมูลทุติยภูมิ ทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษาประวัติความเป็นมา และศึกษานโยบายในการบริหารจัดการสวนสาธารณะ 2) ข้อมูลปฐมภูมิ สำรวจและสังเกตการณ์ทางด้านกายภาพ พฤติกรรมการเข้าใช้พื้นที่ และสัมภาษณ์เพื่อสอบถามข้อมูลจากกลุ่มบุคคลสำคัญ และกลุ่มบุคคลทั่วไป

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

สรุปวิธีการวิจัย

วิธีวิจัย	การดำเนินการวิจัย	
ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มบุคคลสำคัญ จำนวน 5 คน บุคคลที่มีความคุ้นเคยภายในพื้นที่ ได้แก่ ตัวแทนของหน่วยงานที่เป็น เจ้าของพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ประจำ พื้นที่ หรือผู้ดูแลการจัดการพื้นที่	กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 50 คน เป็นกลุ่มบุคคลที่เข้าทำกิจกรรมหรือ เข้ามาใช้บริการภายในพื้นที่
เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัย	1. การสำรวจทางด้านกายภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน โดยการสำรวจและสังเกตการณ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ สวนสาธารณะ รวมไปถึงสิ่งดึงดูดที่ให้มีผู้เข้ามาใช้บริการ	
	2. การสัมภาษณ์	
	- บุคคลสำคัญ สัมภาษณ์ข้อมูลด้านนโยบายและลักษณะทางกายภาพ ในเรื่องของข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ และในด้านการบริหารจัดการ - บุคคลทั่วไป สัมภาษณ์ถึงสาเหตุในการเข้าใช้บริการของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านของเวลา ลักษณะของกิจกรรม รวมไปถึงปัญหาและข้อจำกัดในการ เข้าใช้พื้นที่	
การวิเคราะห์ข้อมูล	1) การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการสำรวจสภาพแวดล้อมและ การถ่ายภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลด้านนโยบาย การสัมภาษณ์กลุ่มบุคคล สำคัญ และการสัมภาษณ์บุคคลทั่วไป รวมถึงการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ต่าง ๆ ประกอบผลในการอธิบายงานวิจัย 2) การเสนอแนะแนวทางการจัดการสวนรมณีนาค ผลจากการวิเคราะห์ ข้อมูลและการสรุปผลข้อมูลในด้านต่าง ๆ นำไปสู่การเสนอแนะแนวทาง ในการจัดการให้มีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพต่อการใช้งานภายใน พื้นที่	

หมายเหตุ. โดย ผู้วิจัย, 2563.

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

สวนรมณีนาถจัดเป็นสวนสาธารณะระดับชุมชน เพื่อให้บริการแก่ชุมชนโดยรอบพื้นที่สวนสาธารณะ โดยสวนรมณีนาถมีบทบาทเป็นสถานที่ให้บริการในด้านนันทนาการด้านต่าง ๆ อันได้แก่ การนั่งพักผ่อนหย่อนใจ การออกกำลังกาย โดยสวนรมณีนาถเป็นสวนสาธารณะที่ให้บริการแก่ประชาชนโดยทั่วไป พร้อมทั้งยังเป็นสถานที่ที่มีการอนุรักษ์โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ซึ่งภายในพื้นที่ของสวนมีพื้นที่ที่แสดงถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในด้านของรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลจากยุโรปในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เอกลักษณ์ของสวนรมณีนาถ ก็คือ สถานที่คุมขังลงทัณฑ์ที่ตั้งอยู่ภายในสวน และบริเวณรั้วกำแพง บ่อน้ำ และซุ้มประตูทางเข้าของสวนแห่งนี้ยังคงอนุรักษ์ไว้เป็นสัญลักษณ์ โดยในบทนี้จะมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน อันได้แก่ ประวัติความเป็นมาของสวนรมณีนาถ ลักษณะทางกายภาพของสวนรมณีนาถ ลักษณะของสังคมในสวนรมณีนาถ การบริหารจัดการภายในสวนรมณีนาถ และสรุปผลการศึกษาสภาพทั่วไปของสวนรมณีนาถ โดยรายละเอียดของเนื้อหาที่มีดังต่อไปนี้

4.1 ประวัติความเป็นมาของสวนรมณีนาถ

สวนรมณีนาถ เป็นสวนที่มีความหมายว่า สวนแห่งพระนางผู้เป็นที่พึง ซึ่งเป็นชื่อที่ได้รับ การพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยสวนรมณีนาถเป็นสวนสาธารณะที่มีการจัดสร้างขึ้นเพื่อทำการน้อมเกล้าถวายแด่องค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสครบรอบพระชนมายุครบ 60 พรรษา ในวันที่ 12 สิงหาคม 2535 โดยสวนรมณีนาถเดิมมีการจัดสร้างเป็นเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครในอดีตที่มีการก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2433 ในสมัยรัชกาลที่ 5 และให้มีชื่อเรียกว่า “คุกกองมหันต์โทษ” หรือที่เรียกอีกชื่อว่า “คุกใหม่” ซึ่งมีอายุเก่าแก่ถึง 103 ปี และยังได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่ออีกหลายครั้งจนในได้ชื่อว่า “เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร” และต่อมาใน พ.ศ. 2534 ทางกระทรวงมหาดไทยเสนอโครงการปรับปรุงพื้นที่บริเวณเรือนจำคลองเปรม โดยทำการย้ายเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครไปที่ทัณฑสถานวัยหนุ่มบางเขน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร เนื่องจากสภาพแวดล้อมมีความไม่เหมาะสม และนำบริเวณพื้นที่ว่างหลังจากย้ายเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครมาปรับปรุงรื้อถอนอาคาร และนำมาพื้นที่มาสร้างสวนสาธารณะเป็นสวนสาธารณะกลางเมืองเพื่อสนองต่อพระราชประสงค์ขององค์พระราชินีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมือง โดยกระทรวงมหาดไทยได้ทำการมอบให้กรุงเทพมหานคร

จัดสร้างพร้อมดูแลบำรุงรักษา ซึ่งแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2536 ซึ่งในการปรับปรุงพื้นที่ยังคงมีการอนุรักษ์แนวกำแพง และประตูทางเข้าไว้ให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของสวนรมณีนาถ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานชื่อสวนว่า “สวนรมณีนาถ” ดังความหมายว่า “สวนแห่งพระนางผู้เป็นที่พึ่ง”

4.2 ลักษณะทางกายภาพของสวนรมณีนาถ

สวนรมณีนาถเป็นสวนสาธารณะที่ให้บริการแก่ประชาชนในเขตพระนครให้ได้เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆ และยังเป็นสถานที่ที่มีการอนุรักษ์โบราณสถานและประวัติศาสตร์ ซึ่งภายในพื้นที่สวนรมณีนาถมีพื้นที่ที่ยังคงเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมเมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 เช่น กำแพงของคุกเก่า และสถานคุมขังนักโทษ อีกทั้ง ยังมีพิพิธภัณฑ์ที่แสดงถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเวลาที่ผ่านมา โดยรายละเอียดของลักษณะทางกายภาพพื้นที่มีดังต่อไปนี้

4.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

สวนรมณีนาถตั้งอยู่ ถนนศิริพงษ์ แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ที่ละติจูด $13^{\circ}44'55.5''$ เหนือ และลองจิจูด $100^{\circ}30'08.9''$ ตะวันออก โดยตั้งอยู่บนพื้นที่ของกรมธนารักษ์ ซึ่งในปัจจุบันอยู่ภายใต้ความดูแลของสำนักงานสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร โดยสวนรมณีนาถมีเนื้อที่รวมทั้งหมด 29 ไร่ 3 งาน 72 ตารางวา ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ซอยศิริพัฒน์ และซอยศิริชัย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ถนนมหาไชย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	คลองหลอดวัดราชบพิธ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ถนนศิริพงษ์

4.2.2 ระบบโครงข่ายและการเข้าถึงสวนรมณีนาถ

การสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่สวนรมณีนาถในปัจจุบันสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ในหลายรูปแบบ ทั้งการเข้าถึงด้วยการเดินเท้า การเข้าถึงด้วยรถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ส่วนตัว และการเข้าถึงโดยระบบขนส่งมวลชน ในปัจจุบันสวนรมณีนาถมีการให้บริการจอร์จไฟฟ้ามหานคร ซึ่งส่งผลให้มีความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ได้มากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบการสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.2.1 ระบบโครงข่ายถนน เป็นการศึกษาเส้นทางในการสัญจรเพื่อเข้าสู่พื้นที่สวนรมณีนารถ โดยสามารถแบ่งประเภทการสัญจรได้ดังนี้

1) ถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนมหาไชย เป็นถนนขนาด 3 ช่องจราจร เป็นการจราจร 2 ทิศทาง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของสวนรมณีนารถ ซึ่งถนนเส้นนี้ถือเป็นถนนสายหลักในการเข้าถึงพื้นที่ และเป็นถนนที่มีการเชื่อมโยงเส้นทางระหว่างถนนบำรุงเมือง และถนนจักรเพชรเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ สวนรมณีนารถยังมีถนนศิริพงศ์เป็นถนนสายหลักอีกเส้นทางหนึ่ง โดยเป็นถนนขนาด 3 ช่องจราจร มีการจราจรเพียงทิศทางเดียว และเป็นถนนที่เชื่อมโยงเส้นทางระหว่างถนนบำรุงเมืองและถนนอนุสาวรีย์

2) ถนนสายรอง ได้แก่ ซอยศิริพัฒน์ และซอยศิริชัย ซึ่งเป็นถนนที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของสวนรมณีนารถ โดยเป็นถนนที่เชื่อมโยงเส้นทางระหว่างถนนมหาไชยกับถนนศิริพงศ์ มีขนาด 2 ช่องจราจร เป็นการจราจรแบบ 2 ทิศทาง เส้นทางนี้ส่วนมากจะเป็นผู้เข้าใช้บริการสวนรมณีนารถ เนื่องจากประตูทางเข้าของลานจอดรถอยู่บริเวณถนนเส้นนี้

4.2.2.2 รูปแบบการเข้าถึงพื้นที่ เป็นการศึกษารูปแบบและวิธีการเข้าถึงพื้นที่สวนรมณีนารถด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทการเข้าถึงได้ดังนี้

1) การสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่โดยการเดินเท้า เนื่องจากสวนรมณีนารถตั้งอยู่ในพื้นที่แหล่งชุมชนชั้นในย่านเขตพระนคร จึงทำให้พื้นที่บริเวณสวนรมณีนารถมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความหลากหลายและเป็นย่านที่มีชุมชนอยู่อย่างหนาแน่น ทำให้พื้นที่มีซอย มีถนนและทางเดินที่สามารถเข้าสู่พื้นที่ของสวนรมณีนารถโดยการเดินเท้าได้อย่างสะดวก

2) การสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่โดยรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ส่วนตัว สวนรมณีนารถสามารถเดินทางด้วยการขับรถยนต์ส่วนตัวมายังถนนสายหลัก และถนนสายรอง โดยในพื้นที่ของสวนรมณีนารถมีลานจอดรถไว้รองรับผู้เข้าใช้บริการประตู 4 และจักรยานยนต์ประตูหน้าฟิกา

3) การสัญจรและการเข้าถึงพื้นที่โดยระบบขนส่งสาธารณะ

(1) โดยรถโดยสารประจำทาง บริเวณสวนรมณีนารถมีการให้บริการรถโดยสารประจำทางโดยองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และรถโดยสารร่วมบริการโดยป้ายรถโดยสารประจำทางอยู่จำนวน 3 จุด ได้แก่ (1) ป้ายรถประจำทางหน้าสวนรมณีนารถ เส้นถนนมหาไชย หรือป้ายรถประจำทางสามยอด ซึ่งเป็นเส้นทางของรถประจำทางสาย 5, 37 และสาย 85 (2) ป้ายรถประจำทางบริเวณถนนเจริญกรุง หรือป้ายรถประจำทางสินดำรงค์ ซึ่งเป็นเส้นทางของรถประจำทางสาย 1, 8, 25, 35, 48, 53 และสาย 73 และ (3) ป้ายรถประจำทางเส้นถนนมหาไชยฝั่งตรงข้ามกับสวนรมณีนารถ หรือป้ายรถประจำทางโรงแรม Miramar ซึ่งเป็นเส้นทางของรถประจำทางสาย 5, 37 และสาย 85 ซึ่งมีการให้บริการทุกช่วงเวลาบนถนนสายหลัก ซึ่งทำให้ผู้เข้าใช้บริการสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยง่ายและสามารถเดินทางไปยังพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างสะดวก

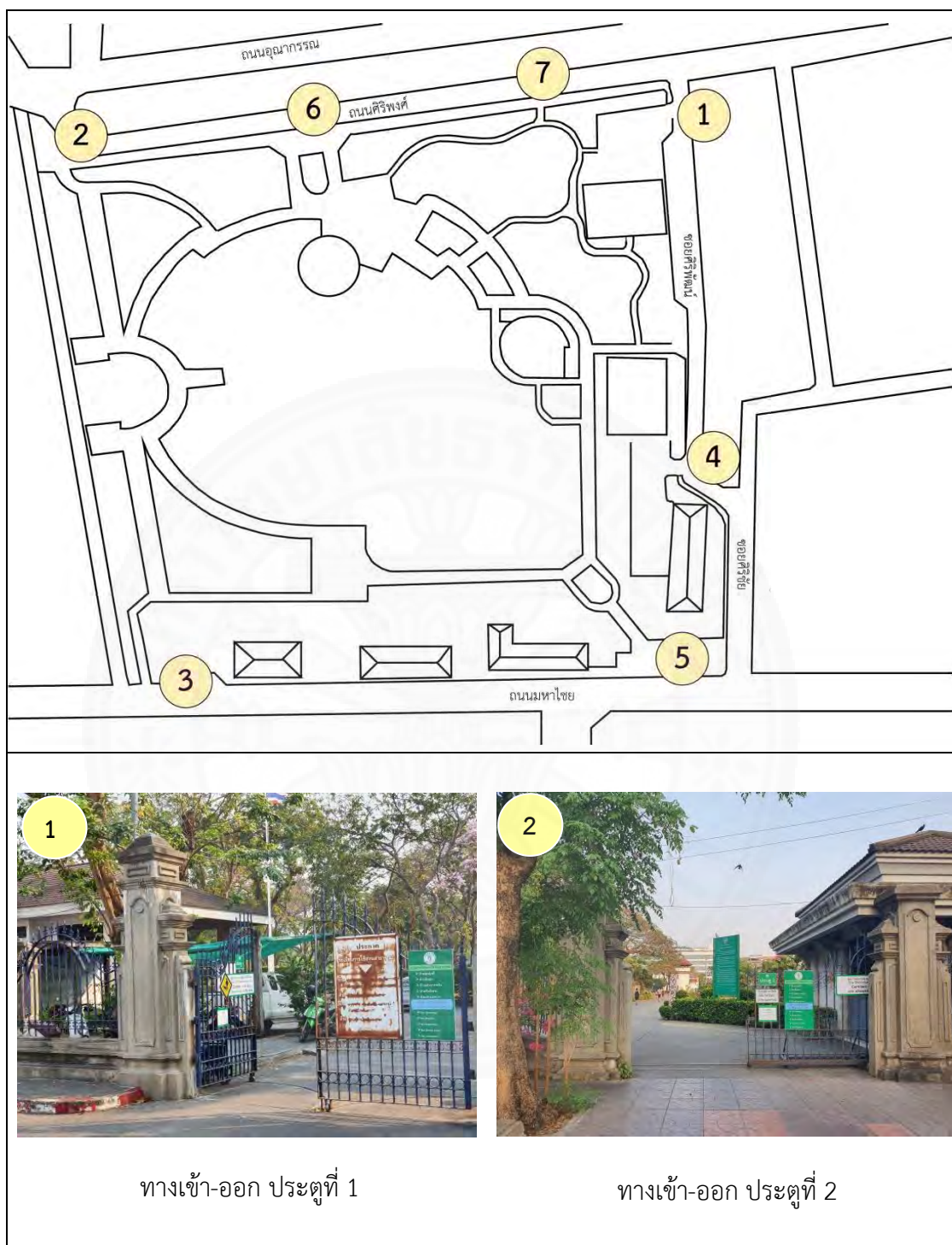
(2) โดยระบบรถไฟฟ้ามหานคร (Mass Rapid Transit Authority of Thailand: MRT) เป็นระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่ดำเนินการโดยการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย (รฟม.) และเป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายระบบขนส่งมวลชนทางราง โดยสวนรมณีนารถอยู่ในส่วนของพื้นที่โครงการรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินส่วนต่อขยาย สถานีหัวลำโพง – สถานีหลักสอง มีระยะส่วนต่อขยายโดยรวม 14 กิโลเมตร เปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 06.00 ถึง 24.00 นาฬิกา โดยสวนรมณีนารถตั้งอยู่ที่บริเวณสถานีสามยอด (BL30) ซึ่งการเข้าถึงพื้นที่สามารถเดินทางด้วยรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินออกทางออกที่ 1 ถนนมหาไชย หรือออกทางออกที่ 2 ถนนเจริญกรุง ระยะทางจากสถานีสามยอดมีระยะห่างจากสวนรมณีนารถเพียง 300 เมตร ซึ่งสามารถเดินเท้าเข้ายังพื้นที่ได้อย่างสะดวก

ทั้งนี้ จากการสำรวจพื้นที่ในเบื้องต้น สวนรมณีนารถเปิดให้บริการทุกวันตั้งแต่เวลา 04.30-21.00 น. การเข้าถึงพื้นที่ที่สวนรมณีนารถสามารถเข้าพื้นที่โดยมีประตูทางเข้า-ออกทั้งหมด 7 ประตู (ดังภาพที่ 4.1) รายละเอียดของทางเข้าออกมีดังต่อไปนี้

- ประตูที่ 1 เป็นประตูที่อยู่บริเวณซอยศิริพัฒน์ เปิดให้บริการเวลา 04.30 ถึง 21.00 นาฬิกา โดยประตูบริเวณนี้จะเป็นประตูที่เข้าสู่สำนักงานสวนรมณีนารถ และลานจอดรถ
- ประตูที่ 2 เป็นประตูที่อยู่บริเวณถนนศิริพงษ์ เปิดให้บริการเวลา 04.30 ถึง 21.00 นาฬิกา โดยประตูบริเวณนี้จะเป็นประตูที่เข้าสู่สวนรมณีนารถ และบ่อน้ำ
- ประตูที่ 3 เป็นประตูที่อยู่บริเวณถนนมหาไชย เปิดให้บริการเวลา 04.30 ถึง 21.00 นาฬิกา โดยประตูบริเวณนี้จะเป็นประตูที่เข้าสู่สวนรมณีนารถ และบ่อบำบัดน้ำ
- ประตูที่ 4 เป็นประตูที่อยู่บริเวณซอยศิริชัย เปิดให้บริการเวลา 04.30 ถึง 21.00 นาฬิกา โดยประตูบริเวณนี้จะเป็นประตูที่เข้าสู่สวนรมณีนารถ และลานจอดรถ
- ประตูหอนาฬิกา เป็นประตูที่อยู่บริเวณถนนมหาไชย เปิดให้บริการเวลา 04.30 ถึง 21.00 นาฬิกา โดยประตูบริเวณนี้จะเป็นประตูที่เข้าสู่สวนรมณีนารถ และบริเวณทางเข้าของประตูนี้จะมีพื้นที่ส่วนอนุรักษ์ หรือคุกเก่า (แดน 9) อยู่บริเวณขวามือของประตู
- ประตูป้ายชื่อสวน เป็นประตูที่อยู่บริเวณถนนศิริพงษ์ เปิดให้บริการเวลา 04.30 ถึง 08.00 นาฬิกา โดยประตูบริเวณนี้จะเป็นประตูที่เข้าสู่สวนรมณีนารถ
- ประตูเล็ก เป็นประตูที่อยู่บริเวณถนนศิริพงษ์ เปิดให้บริการเวลา 04.30 ถึง 21.00 นาฬิกา โดยประตูบริเวณนี้จะเป็นประตูที่เข้าสู่สวนสวนสุขภาพของสวนรมณีนารถ

ภาพที่ 4.1 การคมนาคมบริเวณโดยรอบสวนรมณีนาถ. โดยสำนักงานสวนสาธารณะ และปรับปรุง โดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 4.2 ประตูทางเข้าและออกสวนรมณีนารถ. จาก สวนรมณีนารถ กรุงเทพมหานคร, 2563 และปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 4.2 (ต่อ) ประตูทางเข้าและออกสวนรมณีนาด. จาก สวนรมณีนาด กรุงเทพมหานคร, 2563 และปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2563.

4.2.3 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาค

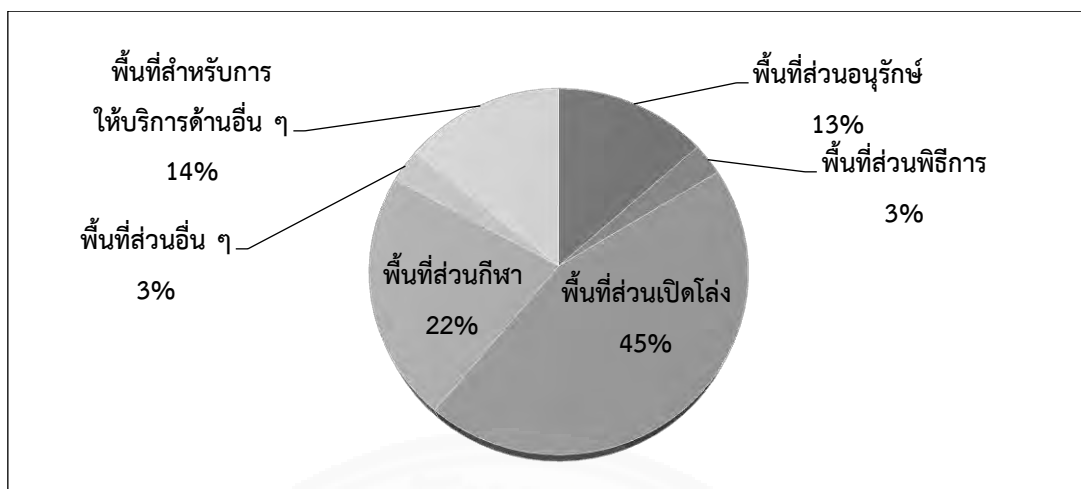
การศึกษาด้านลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมสวนรมณีนาค เป็นการศึกษาที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะการให้บริการของพื้นที่แก่ผู้เข้าใช้บริการ ในการรองรับการใช้งานและการเข้าทำกิจกรรมภายในพื้นที่ โดยจากข้อมูลตารางที่ 4.1 ขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาค สามารถสรุปได้ว่า ภายในสวนรมณีนาคมีพื้นที่ใช้สอยประเภทพื้นที่เปิดโล่งมากที่สุดที่ร้อยละ 44.75 และรองลงมาพื้นที่ใช้สอยประเภทกีฬา ร้อยละ 21.91 ซึ่งแสดงว่า สวนรมณีนาคมีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ในรูปแบบของการให้บริการประเภทนันทนาการ และในส่วน ของประเภทพื้นที่ใช้สอยประเภทอื่นๆ ได้แก่ พื้นที่ส่วนอื่นๆ เช่น อาคารสำนักงาน และเรือนเพาะชำ เป็นต้น โดยมีการใช้พื้นที่ร้อยละ 2.97 ซึ่งรายละเอียดของการแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในพื้นที่ สวนรมณีนาคมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1

ขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาค

พื้นที่	ขนาดพื้นที่ (ตารางเมตร)	ร้อยละ
พื้นที่ส่วนอนุรักษ์	6,444	13.46
พื้นที่ส่วนพิธีการ	1,355	2.83
พื้นที่ส่วนเปิดโล่ง	21,426	44.74
พื้นที่ส่วนกีฬา	10,491	21.91
พื้นที่ส่วนอื่น ๆ	1,420	2.97
พื้นที่สำหรับการให้บริการด้านอื่น ๆ	6,752	14.10
รวม	47,888	100

หมายเหตุ. โดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 4.3 เปอร์เซ็นต์ของขนาดพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนารถ. โดยผู้วิจัย, 2563.

1) ส่วนอนุรักษ์

สวนรมณีนารถมีพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ โดยกรมศิลปากรได้มีการขึ้นทะเบียนที่ดินและอาคารเรือนจำพิเศษภายในพื้นที่ของสวนรมณีนารถให้เป็นโบราณสถาน เมื่อวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2530 โดยรวมมีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 4 ไร่ 11 ตารางวา หรือ 6,444 ตารางเมตร โดยส่วนพื้นที่อนุรักษ์จะอยู่บริเวณด้านหน้าของถนนมหาไชยตลอดแนวกำแพงเรือนจำ ตั้งแต่ป้อมริมคลองสะพานตลอดราชพิพิธด้านทิศตะวันตกถึงแนวป้อมร้านนายเหมือนทางด้านทิศตะวันออก ลึกจากกำแพงเข้าไป 8 เมตร โดยพื้นที่ส่วนอนุรักษ์ภายในสวนรมณีนารถจะเป็นพื้นที่ในส่วนของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑสถานแสดงประวัติศาสตร์การคุมขังลงทัณฑ์ และความเป็นมาของกิจการกรมราชทัณฑ์ แต่ในปัจจุบันส่วนของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้ทำการปิดปรับปรุงซ่อมแซม ซึ่งยังไม่มีกำหนดการเปิดให้บริการ โดยการจัดนิทรรศการพิพิธภัณฑสถานแบ่งเป็นอาคารโบราณสถาน 4 หลัง ดังต่อไปนี้

- อาคารร้านค้ากรมราชทัณฑ์จะเป็นอาคารที่ใช้สำหรับการจัดจำหน่ายสินค้าของที่ระลึกที่เกี่ยวกับราชทัณฑ์
- อาคารศาลอาญาจะเป็นการแสดงเครื่องมือที่ใช้สำหรับลงทัณฑ์ และระบุถึงวิธีการประหารชีวิตในยุคสมัยดังกล่าว รวมถึงการแสดงอุปกรณ์เกี่ยวกับเรือนจำและการหลบหนีของนักโทษและวิธีการประหารชีวิตในปัจจุบัน
- อาคารรักษากรณีจะเป็นที่ใช้สำหรับแสดงภาพประวัติและรายละเอียดของอุปกรณ์เครื่องใช้ในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และรายละเอียดประวัติการราชทัณฑ์ในอดีต
- อาคารแดน 9 เป็นเรือนนอนผู้ต้องขังในอดีต พร้อมทั้งแสดงภาพชีวิตประจำวันของนักโทษ ระบบการคุมขังและลักษณะอาคารตามแบบตะวันตก

2) ส่วนพิธีการ

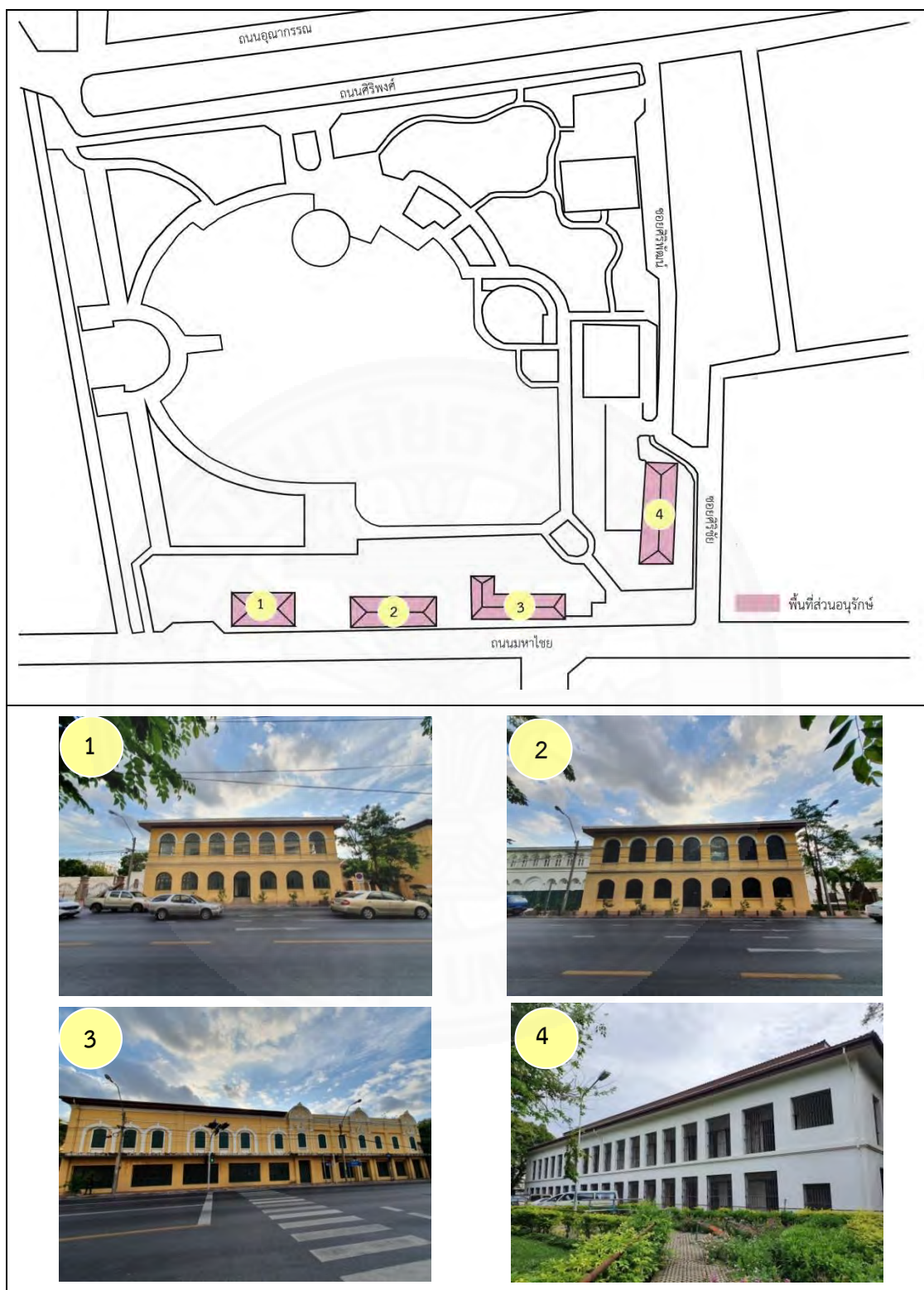
พื้นที่ส่วนพิธีการภายในสวนรมณีนาค สามารถแบ่งการใช้พื้นที่ได้เป็น 2 ประเภท อันได้แก่ ประติมากรรมเฉลิมพระเกียรติ และแท่นจารึก โดยรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

- ประติมากรรมเฉลิมพระเกียรติ หรือประติมากรรมสังข์สัมฤทธิ์ ตั้งอยู่บริเวณสูงสุดของสวนรมณีนาคอยู่ที่กลางสระมีน้ำพุเฉลิมพระเกียรติ โดยประติมากรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นสังข์เวียนซ้ายตั้งอยู่บนพานที่หล่อด้วยโลหะผิวสัมฤทธิ์ โดยภายในสังข์มีการบรรจุแผ่นยันต์มหาโสฬสมงคลและสังข์องค์จริง และมีการออกแบบให้มีการส่งน้ำในสระไหลจากปากสังข์ลงสู่สระ ซึ่งปากสังข์จะหันด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ โดยประติมากรรมเป็นการแทนความหมายของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถที่แสดงถึงน้ำพระหฤทัยที่ได้ทรงประทานแก่ประชาชน

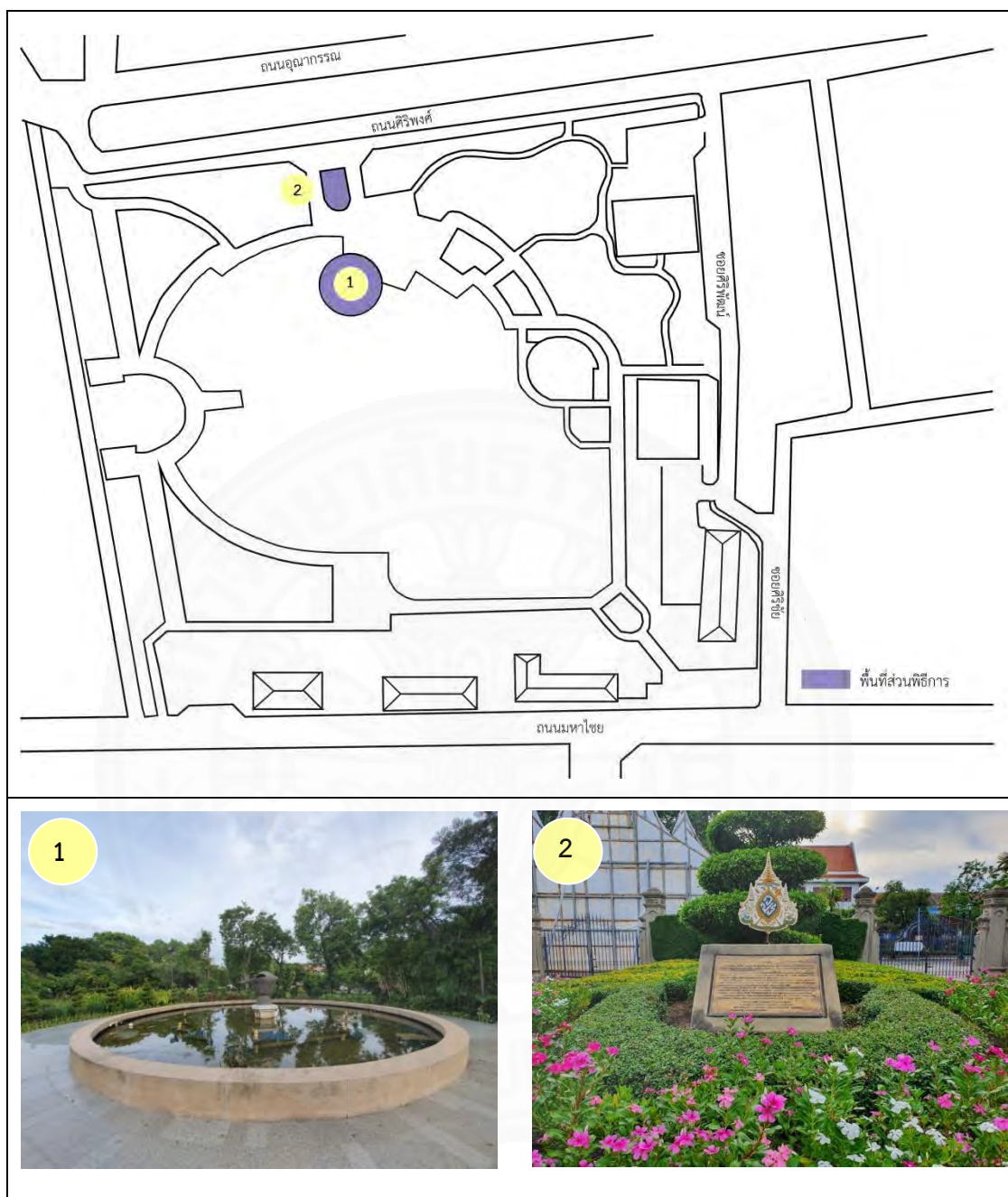
- แท่นจารึก ตั้งอยู่บริเวณประตูป้ายชื่อสวน โดยแท่นจารึกจะมีคำจารึกอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดความเป็นมาในการจัดตั้งสวนรมณีนาค

ภาพที่ 4.4 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาค. จาก สวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร, 2563 และปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 4.5 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคพื้นที่ส่วนอนุรักษ์. จาก สวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร, 2563 และปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 4.6 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคพื้นที่ส่วนพิธีการ. จาก สวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร, 2563 และปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2563.

3) ส่วนเปิดโล่ง

พื้นที่ส่วนเปิดโล่งภายในสวนรมณีนาคจะเป็นพื้นที่บริเวณกึ่งกลางของพื้นที่สวน โดยสามารถแบ่งประเภทการใช้พื้นที่อื่นได้แก่ ลานน้ำพุ สนามหญ้า และเส้นทางเดินรอบสวนสาธารณะ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

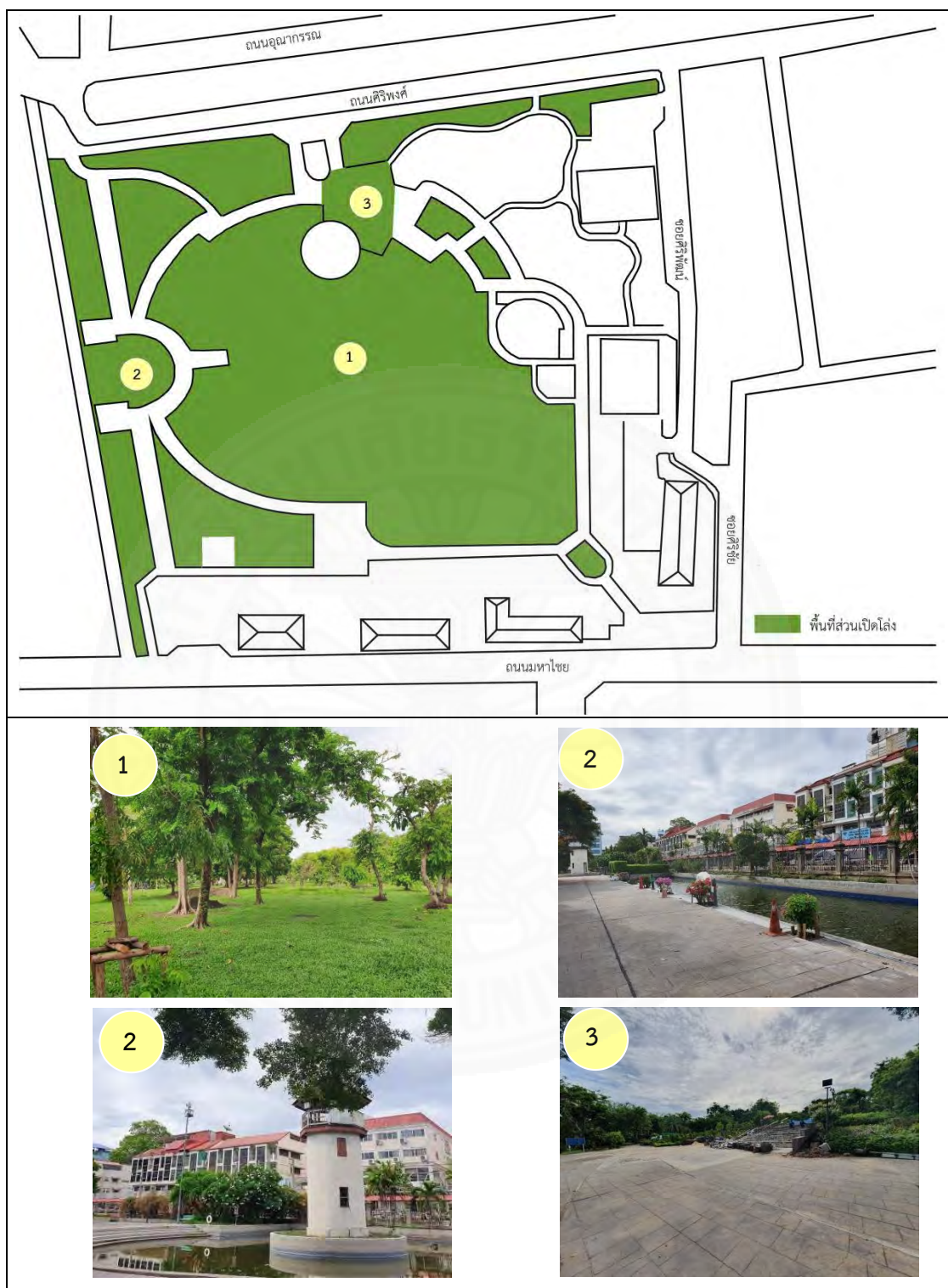
- ลานน้ำพุ ตั้งอยู่ระหว่างประตูที่ 2 และประตูที่ 3 มีการติดตั้งน้ำพุบริเวณฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของป้อมยามที่เป็นสิ่งก่อสร้างเดิม ซึ่งมีความหมายในการเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้กระทำผิดในช่วงเวลานั้น แต่ซึ่งยังคงได้รับพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงประทานแก่ผู้กระทำความผิดในช่วงเวลาดังกล่าว โดยพื้นที่บริเวณนี้มีม้านั่งที่สามารถใช้เป็นพื้นที่สำหรับการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ

- สนามหญ้า เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่กลางสวนรมณีนาค มีการปลูกต้นไม้ยืนต้นเพื่อสร้างความร่มเงา โดยความสูงโดยเฉลี่ยของต้นไม้อยู่ที่ 10 ถึง 15 เมตร และมีการใช้ไม้พุ่มประดับร่วมกับต้นไม้เพื่อให้เกิดภูมิทัศน์ที่สวยงาม โดยต้นไม้ที่สวนรมณีนาคนำมาให้ร่มเงาและทำการตกแต่ง ได้แก่ ต้นสร้อยฟ้าต้นกระดุมทองเหลือง ต้นประดู่ ต้นहुกวาง เป็นต้น ซึ่งพื้นที่บริเวณสนามหญ้าผู้เข้าใช้บริการเข้ามาทำกิจกรรมในลักษณะของการนั่งพักผ่อน หรือการออกกำลังกายที่ใช้แรงไม่มาก เช่น การเล่นโยคะ หรือการบริหารร่างกายต่าง ๆ อีกทั้ง ยังมีกลุ่มครอบครัวที่เข้ามาใช้พื้นที่ในการปิกนิกและนั่งพักผ่อนหย่อนใจ

- ลานอเนกประสงค์ เป็นพื้นที่ส่วนบริเวณหน้าปฎิมากรรมสังขมฤทธิหรือด้านตะวันตกของสวนรมณีนาคเป็นพื้นที่ส่วนพื้นผิวแข็งขนาดกว้างมีเส้นทางเดิน-วิ่งตัดผ่าน โดยพื้นที่บริเวณนี้สามารถใช้เป็นพื้นที่รองรับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องในโอกาสที่สำคัญ เช่น กิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น

4) ส่วนกีฬา

พื้นที่ส่วนกีฬาเป็นพื้นที่ที่มีการจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ของผู้เข้าใช้บริการภายในสวนรมณีนาค โดยพื้นที่ในการทำกิจกรรมภายในสวนรมณีนาคมีการกระจายไปยังบริเวณรอบ ๆ ของสนามหญ้าที่เป็นจุดกึ่งกลางของสวน โดยพื้นที่ในบริเวณของประตูทางเข้า-ออกที่ 1 และประตูทางเข้า-ออกที่ 4 มีการกระจุกตัวของกลุ่มกิจกรรมเนื่องจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวมีสนามกีฬา ลานสเก็ตบอร์ด สนามเด็กเล่น พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง และสวนสุขภาพ ทำให้บริเวณดังกล่าวมีกลุ่มผู้เข้าใช้บริการที่มีความหนาแน่นมากกว่าพื้นที่บริเวณอื่น ๆ โดยรายละเอียดลักษณะของพื้นที่ในส่วนของพื้นที่กีฬาที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.7 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนารถพื้นที่ส่วนเปิดโล่ง. จาก สวนรมณีนารถ กรุงเทพมหานคร, 2563 และปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2563.

- เส้นทางเดิน หรือวิ่ง เป็นพื้นที่เปิดโล่งรอบสวนรมณีนารถ ใช้สำหรับทำกิจกรรมในการเดินหรือวิ่ง โดยลักษณะของเส้นทางจะเป็นพื้นที่ปูด้วยอิฐบล็อกสี่เหลี่ยม ซึ่งพื้นในลักษณะดังกล่าวเมื่อผ่านการใช้งานมาระยะเวลานานอาจทำให้มีระดับของพื้นที่ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งอาจเกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้เข้าใช้บริการได้ โดยระยะทางของเส้นทางเดินหรือวิ่งภายในสวนรมณีนารถ มีระยะทางโดยประมาณ 740 เมตร ในการทำกิจกรรมนี้จะเป็นการทำกิจกรรมที่มีความหลากหลายทุกช่วงอายุ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้สูงอายุ

- สนามกีฬา เป็นพื้นที่เปิดโล่งสำหรับการทำกิจกรรมร่วมกันแบบทีม โดยภายในสนามกีฬาสามารถรองรับกิจกรรม อันได้แก่ ฟุตบอล และบาสเก็ตบอล โดยพื้นที่มีลักษณะเป็นลานกีฬาที่มีการล้อมรั้วตาข่ายโปร่งเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและลดอุบัติเหตุต่อผู้ทำกิจกรรมใกล้เคียงสนามกีฬา ซึ่งการทำกิจกรรมฟุตบอลและบาสเก็ตบอลจะเป็นการใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยภายในพื้นที่สนามกีฬาจะแบ่งเป็นสนามออกเป็น สนามบาสเก็ตบอลจำนวน 2 สนาม และในบางครั้งถูกปรับเปลี่ยนเป็นสนามฟุตบอลจำนวน 1 สนาม ในการทำกิจกรรมบริเวณนี้จะเป็นการทำกิจกรรมของนักเรียน นักศึกษา และวัยทำงาน

- ลานสเก็ตบอร์ด เป็นพื้นที่เปิดโล่งสำหรับการทำกิจกรรมเอ็กซ์ตรีม ซึ่งลานสเก็ตบอร์ดตั้งอยู่ระหว่างประตูทางเข้า-ออกที่ 1 และประตูทางเข้า-ออกที่ 4 โดยลานสเก็ตบอร์ดมีการยกระดับจากพื้นปกติประมาณ 140 เซนติเมตร ลักษณะของลานสเก็ตบอร์ดปูพื้นด้วยวัสดุปูน และมีอัฒจันทร์ 2 ชั้น สำหรับนั่งชมผู้เข้าทำกิจกรรมอยู่บริเวณทิศเหนือของลานกิจกรรม โดยภายในลานสเก็ตบอร์ดมีอุปกรณ์ให้บริการ อันได้แก่ ราวเตี้ย พื้นที่ชันและขอบในระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะความยากและง่ายในการทำกิจกรรม ในการทำกิจกรรมบริเวณนี้จะเป็นการทำกิจกรรมของนักเรียน นักศึกษา และวัยทำงาน

- สนามเด็กเล่น เป็นพื้นที่เปิดโล่งสำหรับการทำกิจกรรมสำหรับเด็กตั้งอยู่ที่บริเวณประตูทางเข้า-ออกที่ 4 ลักษณะของพื้นผิวสนามเด็กเล่นเป็นทราย เพื่อป้องกันการเกิดอันตรายและการบาดเจ็บภายในเด็กเมื่อเข้าทำกิจกรรม และมีไม้ยืนต้นให้ร่มเงา โดยมีเครื่องเล่นที่ให้บริการ อันได้แก่ ซิงช้า ไม้กระดก เครื่องเล่นสนาม ไม้สไลด์ และสนามเด็กเล่นมีการยกระดับจากพื้นปกติประมาณ 40 เซนติเมตร ในการทำกิจกรรมบริเวณนี้จะเป็นการทำกิจกรรมของเด็กเล็กและผู้ปกครอง

- พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง ตั้งอยู่บริเวณด้านซ้ายมือของประตูที่ทางเข้า-ออกที่ 1 ซึ่งบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมการออกกำลังกายโดยการใช้อุปกรณ์ โดยมีการจัดตั้งชมรมขึ้นชื่อว่า ชมรมยกน้ำหนักสวนรมณีนารถ โดยเป็นชมรมที่มีการบริหารจัดการ และบำรุงรักษาดูแลอุปกรณ์ด้วยตนเอง ซึ่งพื้นที่การออกกำลังกายบริเวณนี้มีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่อย่างชัดเจน โดยมีรั้วสีขาวกั้นพื้นที่เพื่อป้องกันเด็กเล็กเข้ามา เนื่องจาก

ในพื้นที่มีอุปกรณ์ที่มีน้ำหนักซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเด็ก โดยอุปกรณ์ที่ให้บริการ อันได้แก่ ดัมเบล บาเบล ม้านอนยกน้ำหนัก เคตเทิลเบล ม้านั่งซิทอัพ เติงซิทอัพ จักรยานนั่งปั่น เป็นต้น ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่เปิดโล่ง และมีรั้วไม้จากต้นไม้ยืนต้นคอยให้ร่มเงาปกคลุมพื้นที่บริเวณนี้ ในการทำกิจกรรมนี้จะเป็นการทำกิจกรรมที่มีความหลากหลายทุกช่วงอายุ ตั้งแต่เด็กศึกษา จนถึงผู้สูงอายุ

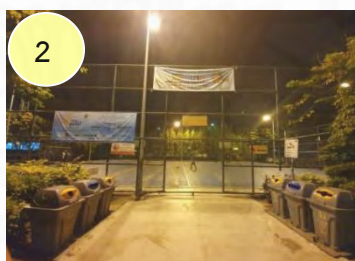
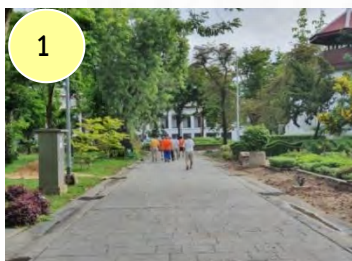
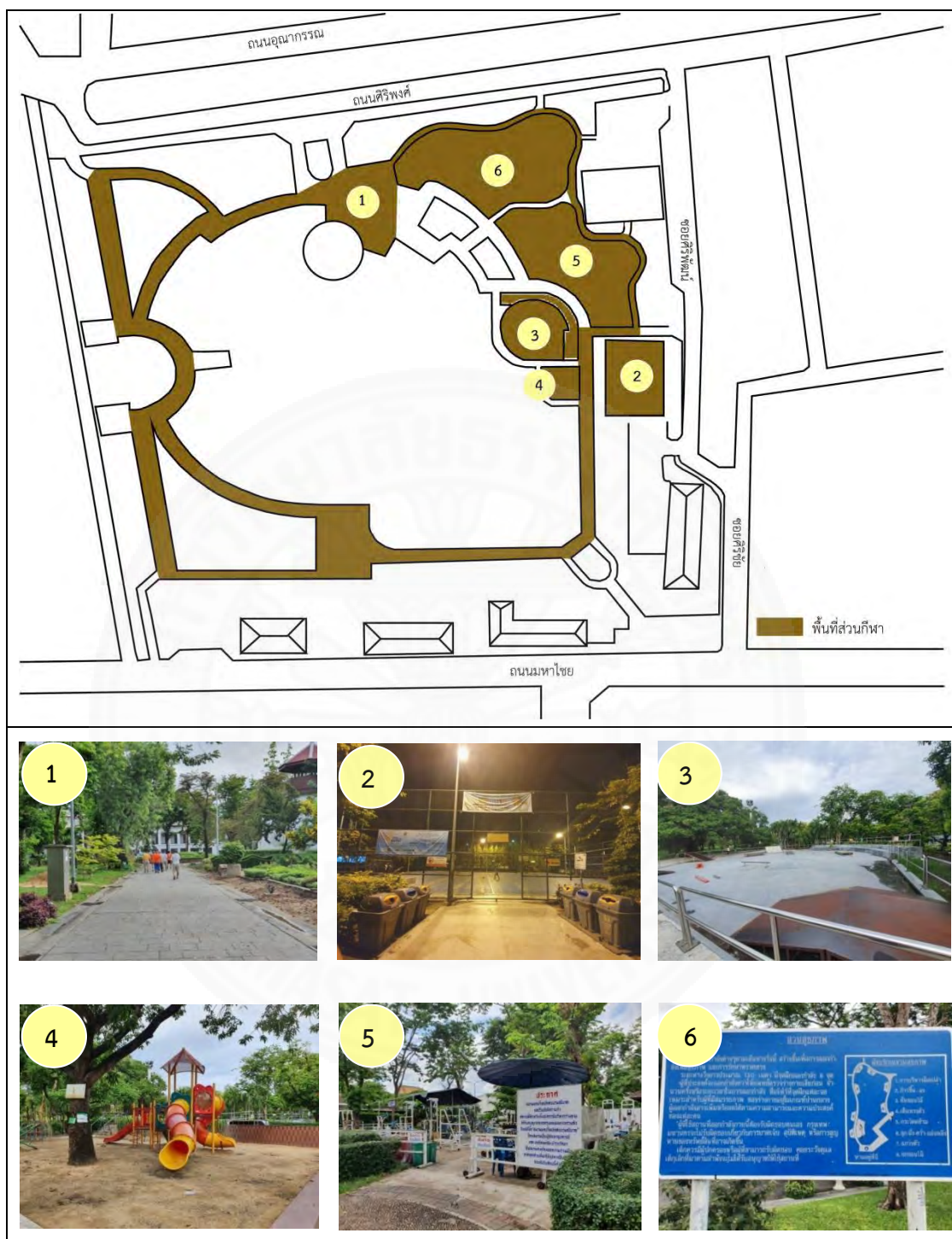
- พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายประเภทอื่น ๆ หรือสวนสุขภาพ เป็นพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมเพื่อสุขภาพ โดยพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมประเภทนี้จะอยู่บริเวณประตูเล็ก โดยภายในสวนสุขภาพจะมีจุดออกกำลังกายจำนวน 8 จุด อันได้แก่ การบริหารมือเปล่า การบริหารด้วยการแกว่งตัว การบริหารด้วยการยกเข็นไม้ การบริหารด้วยการดันเข็นไม้ อุปกรณ์สำหรับก้าวขึ้น-ลง อุปกรณ์สำหรับการเดินทรงตัว อุปกรณ์สำหรับการกระโดดข้าม อุปกรณ์สำหรับการลุก นั่ง คืบ และแอ่นหลัง โดยผู้ที่เข้าใช้บริการภายในพื้นที่บริเวณนี้ควรมีการอ่านคำแนะนำเกี่ยวกับความเหมาะสม จำนวนครั้ง และระยะเวลาในการออกกำลังกาย เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุและการบาดเจ็บ ทั้งนี้ หากเด็กที่จะเข้ามาทำกิจกรรมภายในบริเวณนี้ควรมีผู้ปกครองหรือผู้ที่สามารถรับผิดชอบได้ เพื่อคอยดูแลไม่ให้เกิดอันตราย โดยพื้นที่บริเวณสวนสุขภาพสามารถเข้าทำกิจกรรมได้ตลอดเวลาที่สวนรมณีนาคเปิดให้บริการ

5) ส่วนสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ และการบริการ

พื้นที่ในส่วนนี้เป็นการให้บริการขั้นพื้นฐานที่สวนสาธารณะทุกแห่งต้องมีการจัดตั้งเพื่อก่อให้เกิดความปลอดภัยและความสะดวกสบายให้แก่ผู้เข้าใช้บริการในการเข้าใช้พื้นที่ โดยสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และการบริการภายในภายในสวนรมณีนาคมีดังต่อไปนี้

- จุดร้านค้าจำนวน 2 จุด โดยตั้งอยู่ที่บริเวณทางออกประตูที่ 2 บริเวณถนนศิริพงษ์ เป็นร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่ม และอื่น ๆ โดยลักษณะของร้านค้าเป็นแบบบ้านสำเร็จรูป (น็อคดาวน์) และบริเวณประตูหน้าฟิลา ด้านถนนมหาไชย เป็นร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มและผลไม้ โดยร้านค้าจะมีลักษณะเป็นรถเข็นที่สามารถเคลื่อนย้ายได้

- ห้องสุขาจำนวน 2 แห่ง โดยแห่งแรกตั้งอยู่บริเวณประตูที่ 1 แบ่งออกเป็นห้องสุขาชายจำนวน 3 ห้อง และห้องสุขาหญิงจำนวน 3 ห้อง และแห่งที่ 2 ตั้งอยู่บริเวณประตูที่ 2 แบ่งออกเป็นห้องสุขาชายจำนวน 3 ห้อง และห้องสุขาหญิงจำนวน 5 ห้อง

ภาพที่ 4.8 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคพื้นที่ส่วนกีฬา. จาก สวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร, 2563 และปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2563.

- แก้อื้อหรือไต่ะม้านั่ง ภายในสวนรมณีนาดมีการให้บริการแก้อื้อและไต่ะม้านั่งหินอ่อนสำหรับการนั่งพักผ่อนภายในพื้นที่ โดยมีการจัดตั้งกระจายอยู่โดยรอบพื้นที่ รวมถึงซุ้มศาลาเอนกประสงค์จำนวน 1 แห่ง ที่ตั้งอยู่บริเวณประตูหอนาฬิกา เพื่อให้บริการแก่ผู้เข้าใช้บริการได้นั่งพักผ่อนหลังจากการทำกิจกรรมนันทนาการ

- การดูแลรักษาเรื่องระบบความปลอดภัยภายในพื้นที่ สวนรมณีนาดมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยคอยดูแลและให้ความสะดวกแก่ผู้เข้าใช้บริการในทุกประตูทางเข้าสวนรมณีนาด และมีระบบกล้องวงจรปิดเพื่อบันทึกภาพในบริเวณสวนรมณีนาด

- พื้นที่จอดรถจะมีอยู่ 2 บริเวณ อันได้แก่ 1) บริเวณภายในสวนรมณีนาด บริเวณประตูที่ 4 จะเป็นพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์และจักรยานยนต์ ลักษณะของพื้นที่ลานจอดจะมีลักษณะเป็นพื้นที่ปูด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก สามารถจอดรถยนต์ได้ประมาณ 10 – 15 คัน และจอดรถจักรยานหรือจักรยานยนต์ได้ประมาณ 20 คัน และ 2) ประตูหอนาฬิกา เป็นพื้นที่สำหรับจอดรถจักรยานและจักรยานยนต์เพียงเท่านั้น ทั้งนี้ พื้นที่จอดรถภายในสวนรมณีนาดไม่เพียงพอต่อจำนวนของผู้เข้าใช้บริการและประกบกับมีพื้นที่ว่างในสวนน้อยจึงต้องใช้เป็นต้องใช้พื้นที่ว่างบริเวณภายนอกสวนรมณีนาดตามแนวรั้วฝั่งถนนซอยศิริพัฒน์เป็นพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ โดยสามารถจอดรถยนต์ได้ประมาณ 15 – 20 คัน

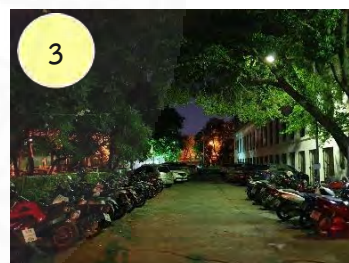
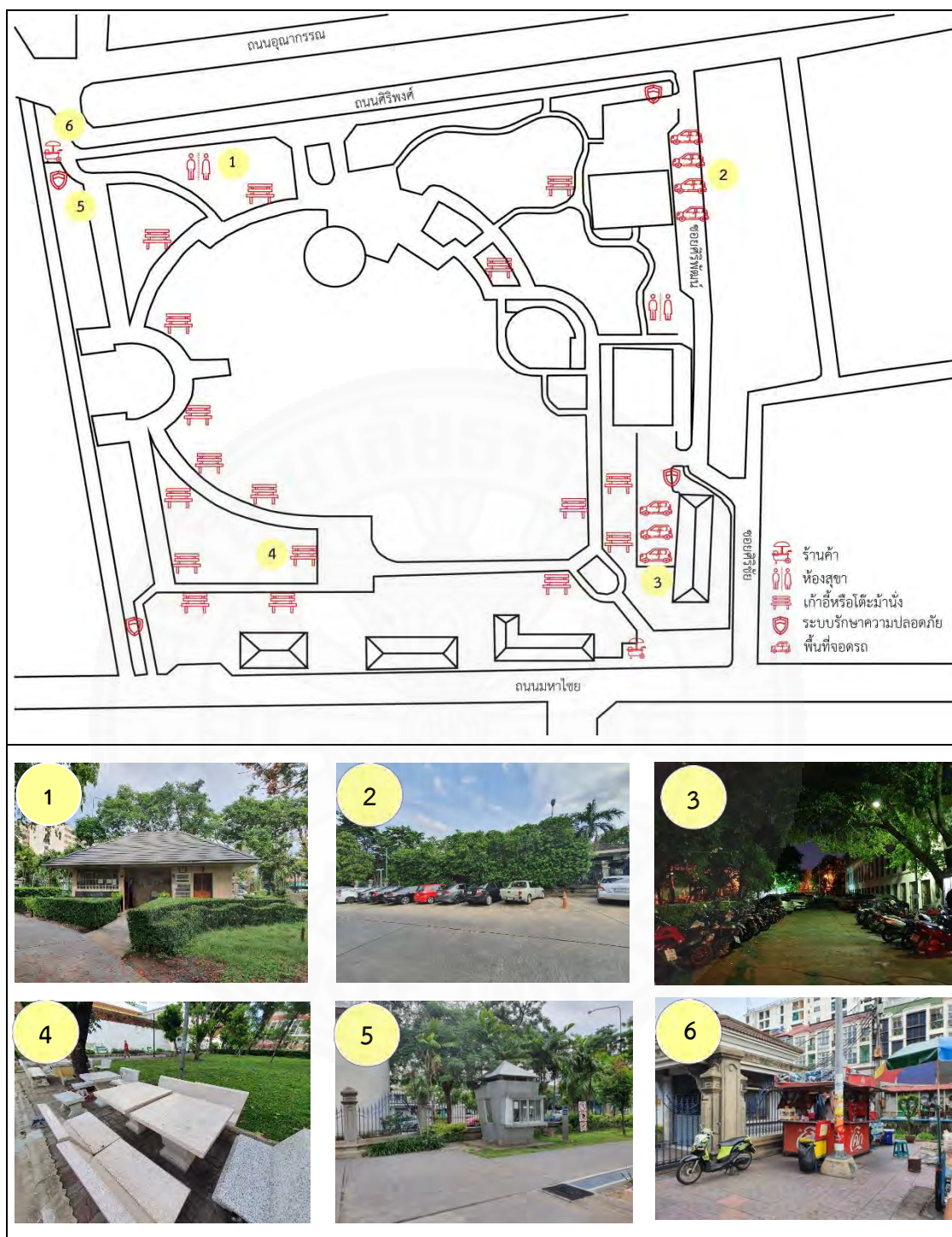
6) ส่วนอื่น ๆ

พื้นที่ในส่วนนี้เป็นพื้นที่สำหรับการบริหารจัดการและดูแลในด้านอื่นๆ ภายในพื้นที่ และคอยให้บริการแก่ประชาชนผู้ที่เข้าใช้บริการภายในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

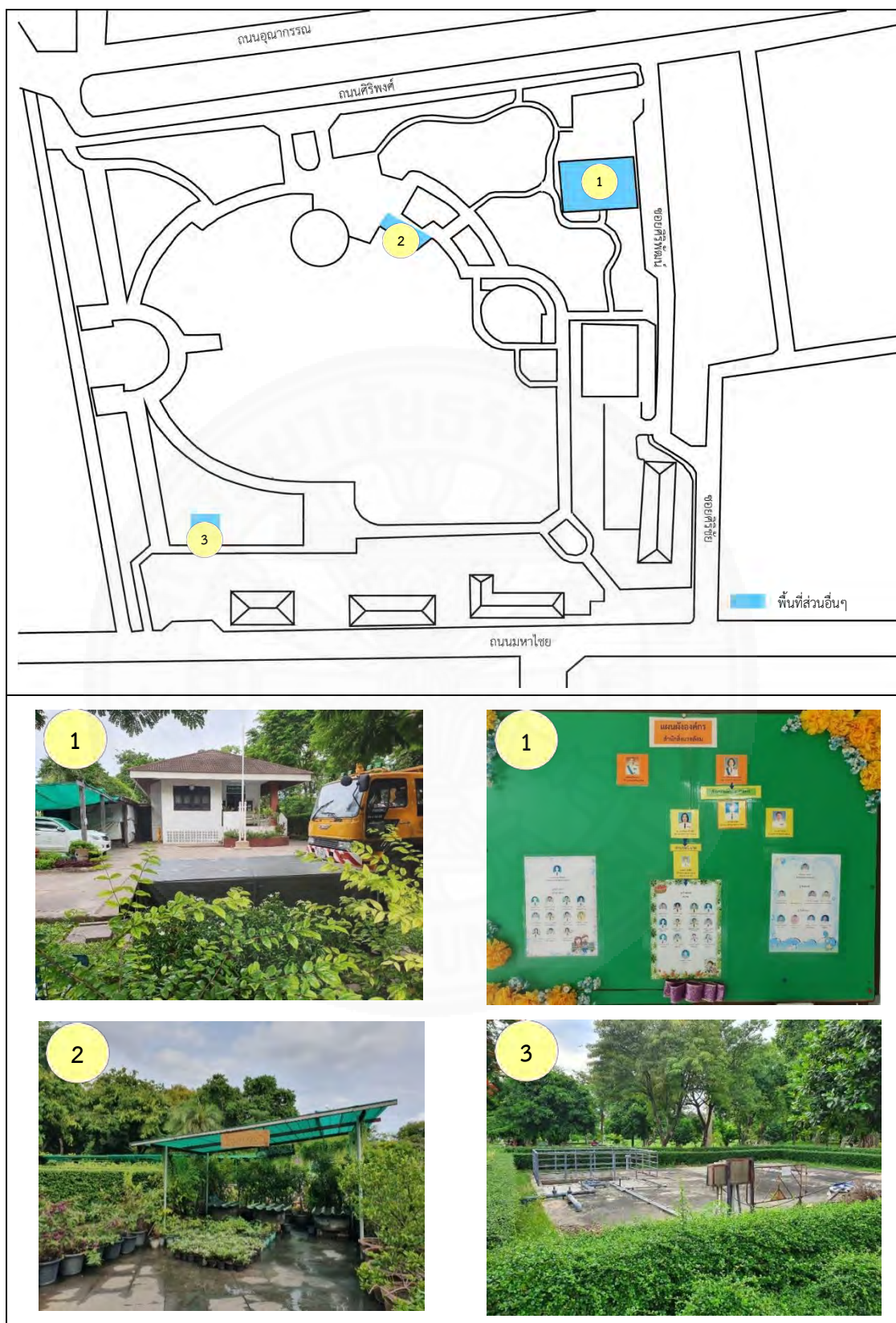
- อาคารสำนักงาน ตั้งอยู่บริเวณประตูที่ 1 เป็นอาคาร 1 ชั้น ซึ่งเป็นอาคารที่ใช้เป็นสำนักงานหรือที่ทำการของบุคลากรสวนรมณีนาด โดยใช้เป็นสถานที่สำหรับการบริหารจัดการภายในสวน และการบริการที่มีเกี่ยวข้องกับพื้นที่

- แปลงเพาะพันธุ์พรรณไม้ ตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือของประติมากรรมเฉลิมพระเกียรติ โดยในพื้นที่ส่วนนี้จะเป็แปลงเพาะปลูกพรรณไม้ต่างๆที่ใช้สำหรับตกแต่งภายในสวน ซึ่งเป็นการเพาะพันธุ์ต้นพืชให้เพิ่มปริมาณมากขึ้น

- บ่อบำบัดน้ำเสีย ตั้งอยู่ที่บริเวณประตูที่ 3 สวนรมณีนาดมีการดูแลงานด้านงานสุขาภิบาล โดยมีบ่อบำบัดน้ำเสียภายในพื้นที่สวน ซึ่งเป็นการนำน้ำจากคลองหลอดวัดราชบพิธเข้าใช้มาภายในพื้นที่ผ่านระบบการบำบัดน้ำเสีย และนำน้ำที่ได้ทำการบำบัดไปเก็บไว้ในสระภายในสวน เพื่อใช้สำหรับป้อนน้ำ ดูดน้ำขึ้นมารดต้นไม้ภายในพื้นที่ ซึ่งทำให้ส่งผลดีต่อสภาพแวดล้อมและเป็นการใช้น้ำอย่างมีคุณค่า พร้อมทั้งสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายภายในพื้นที่ด้านการดูแลสวน

ภาพที่ 4.9 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคสวนสาธารณะปทุมธานี และสาธารณะปทุมธานี และการบริการ. จาก สวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร, 2563 และปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 4.10 การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในสวนรมณีนาคพื้นที่ส่วนอื่นๆ. จาก สวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร, 2563 และปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2563.

4.3 ลักษณะของสังคมในสวนรมณีนาค

สวนรมณีนาคเป็นสวนสาธารณะที่ตั้งอยู่กลางย่านชุมชนเมืองชั้นใน ซึ่งพื้นที่โดยรอบของสวนรมณีนาค พบว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยในปริมาณที่หนาแน่น นอกจากนั้น บริเวณรอบข้างของสวนรมณีนาคยังคงเป็นที่ตั้งของโรงเรียนจำนวน 3 แห่ง ซึ่งได้แก่ โรงเรียนวัดสุทัศน์ โรงเรียนเบญจมราชาลัย และโรงเรียนการพิทยาลัย รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยว โรงแรม และสำนักงานที่อยู่บริเวณโดยรอบ ซึ่งการเข้าใช้พื้นที่ของผู้เข้าใช้บริการแสดงให้เห็นถึงลักษณะรูปแบบของการเข้าทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการศึกษาจะเป็นการอธิบายถึงสถิติของผู้ใช้งาน และลักษณะพฤติกรรมของกลุ่มผู้เข้าใช้บริการในเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในบทถัดไปต่อไป

4.3.1 สถิติของผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่สวนรมณีนาค

สวนรมณีนาคมีการเก็บข้อมูลสถิติโดยเฉลี่ยรายปี โดยเป็นการเก็บในลักษณะของการนับจำนวนการเข้าและออกของผู้เข้าใช้บริการในแต่ละประตู และนำมาหาค่าเฉลี่ยในแต่ละวัน ซึ่งในการเก็บสถิติของผู้เข้าใช้บริการในลักษณะนี้อาจส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลสถิติได้ เนื่องจากผู้เข้าใช้บริการอาจมีการเดินเข้าและออกพื้นที่มากกว่า 1 ประตู และมากกว่า 1 ครั้งต่อวัน

จากการศึกษาพบว่า สวนรมณีนาคมีจำนวนผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่โดยเฉลี่ยในวันธรรมดามากกว่าวันหยุด โดยในวันธรรมดามีผู้เข้าบริการเฉลี่ย 3,520 คนต่อวัน และในวันหยุดมีผู้เข้าใช้บริการเฉลี่ย 2,572 คนต่อวัน และผู้เข้าใช้บริการเข้าสู่สวนรมณีนาคโดยใช้ประตูหอนาฬิกาเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากประตูบริเวณนี้เป็นประตูที่อยู่บริเวณถนนมหาไชยซึ่งเป็นถนนสายหลักในการเข้าถึงพื้นที่ พร้อมทั้งบริเวณประตูดังกล่าวเป็นพื้นที่จอดสำหรับรถจักรยานยนต์และรถจักรยาน โดยจากการศึกษาข้อมูลด้านสถิติของจำนวนผู้เข้าใช้บริการ พบว่า เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการให้บริการสวนสาธารณะระดับชุมชน ที่ประชากร 1,000 คน ต่อพื้นที่ 2.5 ไร่ พบว่า สวนรมณีนาคยังคงอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ 294 คน ต่อพื้นที่ 2.5 ไร่ ซึ่งทำให้ความสามารถในการรองรับการเข้าทำกิจกรรมของผู้เข้าใช้บริการภายในสวนรมณีนาคยังคงสามารถรองรับได้

ตารางที่ 4.2

จำนวนผู้ใช้บริการสวนรมณีนาค เวลาเปิดให้บริการ 04.30-21.00 นาฬิกา ยกเว้นประตูป้ายชื่อสวน
เปิดเวลา 04.30 นาฬิกา ถึง 08.00 นาฬิกา

วัน	จำนวนผู้ใช้บริการเฉลี่ยต่อวัน (คน)							
	ประตู 1	ประตู 2	ประตู 3	ประตู 4	หอ นาฬิกา	ประตู เล็ก	ป้าย ชื่อสวน	รวม คน/วัน
วันธรรมดา	780	504	257	659	946	325	49	3,520
วันหยุดเสาร์-อาทิตย์/ วันหยุดนักขัตฤกษ์	577	409	316	535	528	176	31	2,572

หมายเหตุ. จาก สวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร, 2563.

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสถิติย้อนหลังจากฐานข้อมูลของสวนรมณีนาค
จำนวน 5 ปีย้อนหลัง ระหว่าง พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2562 จากการศึกษาสถิติย้อนหลังพบว่า จำนวนผู้
เข้าใช้บริการสวนรมณีนาคมีจำนวนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นในทุกปี โดยจาก พ.ศ. 2562 มีจำนวนเฉลี่ยของ
ผู้เข้าใช้บริการเพิ่มขึ้นจากปี 2558 จำนวน 544 คน โดยทำการสรุปจำนวนผู้เข้าใช้บริการได้
ดังภาพที่ 4.9

ภาพที่ 4.11 จำนวนผู้เข้าใช้บริการสวนรมณีนาคระหว่างปี 2558 ถึงปี 2562. โดยสวนรมณีนาค
กรุงเทพมหานคร และปรับปรุงโดยผู้วิจัย, 2563.

4.3.2 กลุ่มของผู้ใช้บริการภายในพื้นที่สวนรมณีนาค

กลุ่มของผู้ใช้บริการสามารถจำแนกออกได้ตามประเภทของพฤติกรรมของการทำกิจกรรมภายในพื้นที่ สามารถจำแนกกลุ่มของผู้ใช้บริการได้เป็น 2 กลุ่ม ซึ่งได้แก่ กลุ่มผู้ใช้บริการเพื่อกิจกรรมทางการกีฬา และกลุ่มผู้ใช้บริการเพื่อการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ โดยการทำกิจกรรมในพื้นที่สวนรมณีนาคส่วนใหญ่จะเป็นการทำกิจกรรมประเภทด้านการกีฬา ซึ่งกิจกรรมทางกีฬาภายในพื้นที่มีการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้กลุ่มของผู้ใช้บริการมีความหลากหลายของแต่ละช่วงวัยและลักษณะของการเกิดกิจกรรมในพื้นที่สามารถทำร่วมกันได้ โดยรายละเอียดของกลุ่มของผู้ใช้บริการมีดังต่อไปนี้

4.3.2.1 กลุ่มผู้ใช้บริการเพื่อกิจกรรมทางการกีฬา ซึ่งเป็นกลุ่มของการใช้บริการภายในพื้นที่สวนรมณีนาคเป็นหลัก โดยภายในพื้นที่มีการจัดสรรพื้นที่ในการให้ทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย ได้แก่ พื้นที่สำหรับการเดิน-วิ่ง พื้นที่สนามกีฬา ลานเสกิตบอร์ดสำหรับผู้ที่มีความสนใจกีฬาประเภทเอ็กซ์ตรีม พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง พื้นที่สำหรับการรำพัดหรือรำมวยเก๊ก การเล่นโยคะ การเต้นแอโรบิก และพื้นที่สนามเด็กเล่น โดยส่วนใหญ่จะมีผู้ใช้พื้นที่ในช่วงเวลาเช้าและเย็น เนื่องจากพื้นที่เป็นพื้นที่โล่งแจ้ง ทำให้เวลากลางวันมีแสงแดดส่องในพื้นที่และมีอากาศที่ร้อน อีกทั้งภายในพื้นที่ของสวนรมณีนาคยังมีการจัดสรรพื้นที่ให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ใช้บริการที่มีความสนใจทางด้านการเพาะกาย ซึ่งมีการจัดตั้งเป็นชมรมขึ้นในพื้นที่

4.3.2.2 กลุ่มผู้ใช้บริการเพื่อการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ เป็นกลุ่มของผู้ใช้บริการที่มีความต้องการเข้ามาทำการนั่งพักผ่อนในพื้นที่ระหว่างวัน หรือช่วงเวลาหลังเลิกงาน ซึ่งกลุ่มของผู้ใช้บริการจะมีความหลากหลายของช่วงอายุ มีการจับกลุ่มการนั่งพักผ่อนกระจายอยู่ตามบริเวณม้านั่งที่ทางสวนได้จัดเตรียมไว้ให้ โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุในช่วงเช้าและเย็นที่เข้ามาพักผ่อนหลังจากการเดินออกกำลังกายในช่วงเช้า และการนั่งพักผ่อนเพื่อรอญาติที่มาออกกำลังกายในช่วงเย็น รวมไปถึงพบกลุ่มนักเรียน กลุ่มวัยรุ่นในช่วงหลังเลิกเรียนเข้ามาพักผ่อนตามจุดม้านั่ง อีกทั้งสามารถพบกลุ่มผู้ใช้บริการช่วงวัยอื่น ๆ สลับเปลี่ยนเข้ามาใช้พักผ่อนภายในพื้นที่ตลอดช่วงเวลาที่ย่านสวนรมณีนาคเปิดให้บริการ

4.4 การบริหารจัดการภายในสวนรมณีนาค

การบริหารจัดการและการดูแลพื้นที่เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้พื้นที่เกิดการพัฒนาด้าน โดยในการบริหารจัดการพื้นที่จะต้องมีกระบวนการดำเนินงาน ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้พื้นที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งในส่วนของการบริหารจัดการภายในสวนรมณีนาคผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้านของโครงสร้างการบริหารภายในพื้นที่ โครงสร้างพัฒนาภายในพื้นที่ และงบประมาณในการจัดการ โดยข้อมูลดังกล่าวได้จากสืบค้นข้อมูลและการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำสวนรมณีนาค เพื่อนำผลไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ในบทถัดไป โดยรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

4.4.1 โครงสร้างการบริหารงานภายในพื้นที่

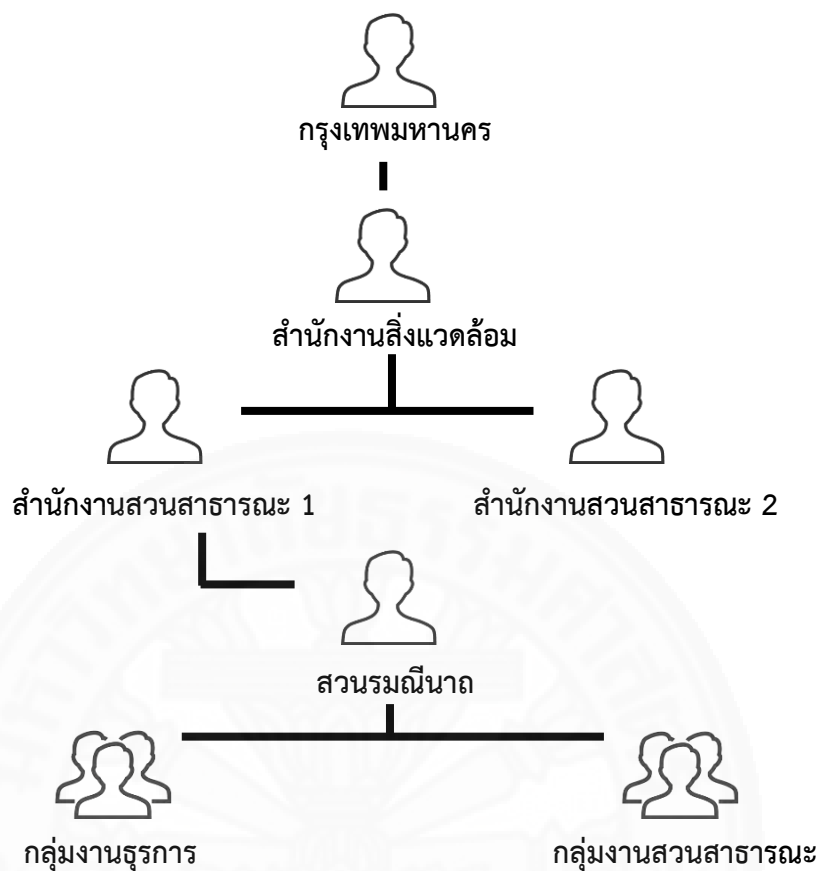
การบริหารจัดการภายในพื้นที่จะต้องมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ เพื่อให้พื้นที่เกิดการพัฒนาและมีความพร้อมด้านบริการตลอดเวลา โดยกระทรวงสาธารณสุขได้มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของสวนสาธารณะด้านการบริหารจัดการ ดังนี้ สวนสาธารณะจะต้องมีการจัดทำนโยบายส่งเสริมสวนสาธารณะ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสวนสาธารณะ มีการจัดทำแผนงานและงบประมาณ มีการควบคุมกำกับและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และมีการประชาสัมพันธ์พื้นที่ โดยในการดูแลบริหารจัดการสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานคร มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานของสำนักงานสวนสาธารณะ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ ตกแต่งบำรุงรักษาพรรณไม้ และจัดหาอุปกรณ์สำหรับอำนวยความสะดวกให้แก่พื้นที่ พร้อมทั้งจัดการอบรมเผยแพร่ให้ความรู้ด้านพรรณไม้และสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน โดยโครงสร้างการบริหารของหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับสวนสาธารณะสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

- ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานธุรการ งานประชุม งานนิติกรรมสัญญา การเงิน การบัญชีและงบประมาณ รวมไปถึงการบริหารควบคุมดูแลสถานที่ และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย
- กลุ่มงานวิชาการสวนและต้นไม้ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านวิชาการด้านการเกษตร การจัดอบรมการเกี่ยวกับต้นไม้ การศึกษาวิจัยด้านสวนสาธารณะ รวมถึงการจัดนิทรรศการต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการวางแผนการเพิ่มพื้นที่สีเขียว จัดทำข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับสวนสาธารณะ และเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย

- กลุ่มงานออกแบบสวน มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านของการสำรวจ รั้ววัด จัดหาข้อมูลสำหรับการออกแบบ คำนวณโครงสร้างและองค์ประกอบของสวน รวมถึงซ่อมแซมบำรุงไฟฟ้า ระบบน้ำ และปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
- กลุ่มงานสวนและต้นไม้ มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านของการปลูก ตกแต่ง บำรุง รักษาต้นไม้ สนามหญ้า และขยายพันธุ์ไม้ พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลการดูแลต้นไม้และ สนามหญ้า

โดยโครงสร้างการบริหารจัดการของสวนรมณีนารถ เป็นสวนสาธารณะที่อยู่ ภายใต้การดูแลของสำนักงานสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร โดยอยู่ในกลุ่มงานของสวนสาธารณะ 1 ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของสวนสาธารณะ ตามนโยบาย ของผู้บริหารเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เข้ามาใช้บริการ กำหนดแนวทางการรักษาความปลอดภัย แก่ผู้เข้าใช้บริการ การดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อย และดูแลสาธารณสมบัติของสวน รวมไปถึง วางมาตรฐานในการพัฒนาพื้นที่สวนสาธารณะ อำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานอื่นในการขอใช้ สถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งให้คำแนะนำด้านวิชาการเกี่ยวกับสวนและต้นไม้ และปฏิบัติ หน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสวนรมณีนารถมีนางเมตตา คิ้วเที่ยง (นักวิชาการเกษตรชำนาญการ) ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าสวนรมณีนารถ ซึ่งเป็นผู้ดูแลและดำเนินงานบริหารจัดการภายในพื้นที่ นอกจากนี้ สวนรมณีนารถยังมีเจ้าหน้าที่อีกหลากหลายตำแหน่งงานที่เป็นฝ่ายสนับสนุนในการให้บริการ ของสวนรมณีนารถให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เข้าใช้บริการ (ภาพที่ 4.10) โดยบทบาทและหน้าที่ในการให้บริการของเจ้าหน้าที่แต่ละตำแหน่งงานจะแสดงรายละเอียด ในบทถัดไป

ทั้งนี้ สวนรมณีนารถจัดเป็นสวนสุขภาพ และเป็นสวนสาธารณะที่ส่งเสริมการทำ กิจกรรมนันทนาการและการออกกำลังกายในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการ ขยายพันธุ์ไม้ประเภทต่าง ๆ สำหรับใช้ในสวน การปลูก ตกแต่ง บำรุงรักษาต้นไม้ สนามหญ้า และ ดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ภายในสวน การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ พร้อมทั้งประสานงานกับ หน่วยงานราชการอื่น ๆ อีกทั้ง การเข้าใช้พื้นที่ภายในสวนรมณีนารถยังมีกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ในการเข้าใช้พื้นที่ อันได้แก่ ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามดื่มสุรา ห้ามเล่นการพนัน ห้ามบินโดรน และห้ามทำ อนาคตในพื้นที่ รวมไปถึงห้ามรถทุกประเภทและสก๊อตบอร์ดเข้าไปในส่วนหนึ่งของพื้นที่สวน โดยมี ข้อยกเว้นสำหรับรถเข็นคนพิการ และผู้พิการทางสายตาสามารถนำสุนัขนำทางที่มีใบรับรองเข้ามา ใช้ บริการภายในพื้นที่สวนรมณีนารถได้

ภาพที่ 4.12 ลำดับโครงสร้างการบริหารสวนรมณีนารถ. โดยผู้วิจัย, 2563.

4.4.2 โครงการพัฒนาภายในพื้นที่

โครงการด้านการพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและความพร้อมในการให้บริการแก่ผู้เข้าใช้บริการ ซึ่งโครงการต่าง ๆ จะส่งผลต่อลักษณะกายภาพภายในสวน โดยสวนรมณีนารถมีโครงการในการบำรุงรักษาและปรับปรุงพื้นที่ที่มีอยู่เดิม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) โครงการปรับปรุงและตกแต่งพรรณไม้ เป็นโครงการที่มีการบำรุงรักษาและปรับเปลี่ยนพรรณไม้ พร้อมทั้งมีการเพาะพันธุ์ไม้ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปปลูกหรือตกแต่งในบริเวณต่าง ๆ ที่พบต้นไม้ที่ตายภายในพื้นที่สวนรมณีนารถ และเพื่อก่อให้เกิดภูมิทัศน์ที่ดีและสร้างร่มเงาให้แก่ผู้เข้าใช้บริการ

2) โครงการงานปรับปรุงระบบไฟส่องสว่างบริเวณสนามกีฬา เป็นโครงการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีการดำเนินการในระยะเวลา 21 เมษายน พ.ศ. 2563 จนถึง 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นโครงการแก้ไขและปรับปรุงเพื่อเพิ่มแสงสว่างในพื้นที่บริเวณสนามกีฬา เพื่อให้พื้นที่เกิดความปลอดภัยแก่ผู้เข้าใช้บริการ

3) โครงการก่อสร้างศูนย์การเรียนรู้ระหว่างประเทศ ณ บริเวณสวนรมณีนาถ ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นโครงการของกรมราชทัณฑ์ เป็นโครงการในการสร้างและปรับปรุงอาคารสำหรับการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์และอาคาร พร้อมทั้งก่อสร้างเพิ่มเติมและทำการตกแต่งภายในอาคารให้มีความพร้อมและเหมาะสมในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่จะเผยแพร่ประวัติศาสตร์

4.4.3 งบประมาณในการจัดการสวนรมณีนาถ

สวนสาธารณะควรมีการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้พื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการดูแลบริหารจัดการพื้นที่จะต้องมีปัจจัยในเรื่องของงบประมาณในการปรับปรุงและดูแล โดยสวนรมณีนาถหากมีความประสงค์ในการจัดหาอุปกรณ์หรือวัสดุต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติงาน หรือต้องการซ่อมบำรุงหรือปรับปรุงพื้นที่ภายในสวน จะทำการเสนอรายละเอียดที่ต้องการแก่ผู้บังคับบัญชาถึงความประสงค์ในการปรับปรุงพื้นที่ ซึ่งการดูแลด้านงบประมาณของสวนรมณีนาถจะมีสำนักงานสวนสาธารณะเป็นผู้พิจารณารายละเอียดในการของบประมาณภายใต้การกำกับดูแลของสำนักสิ่งแวดล้อม และเสนอรายละเอียดด้านการของบประมาณของพื้นที่ให้ทางสภากรุงเทพมหานครพิจารณาอีกครั้ง

4.5 สรุปผลการศึกษาสภาพทั่วไปของสวนรมณีนาถ

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพของสวนรมณีนาถด้วยการลงสำรวจ เพื่อทำการสังเกตการณ์และเก็บข้อมูล ในด้านของตำแหน่งที่ตั้งของสวนรมณีนาถที่มีที่ตั้งอยู่ใจกลางย่านชุมชนที่มีความหนาแน่นในเขตพระนคร มีระบบโครงข่ายคมนาคมในการเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวกสบายและสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งระบบขนส่งสาธารณะ รถส่วนบุคคล หรือการเดินเท้า และสวนรมณีนาถมีเส้นทางคมนาคมที่มีการเชื่อมโยงไปยังถนนเส้นอื่น ๆ ในด้านของการให้บริการแก่ผู้เข้าใช้บริการ พบว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สวนรมณีนาถมีความหลากหลายและสามารถรองรับผู้เข้าใช้บริการได้หลายช่วงวัย พร้อมทั้งภายในพื้นที่มีการแบ่งสัดส่วนสำหรับการเข้าทำกิจกรรมออกเป็น 6 ส่วน อันได้แก่ พื้นที่ส่วนพิธีการ พื้นที่ส่วนอนุรักษ์ พื้นที่ส่วนเปิดโล่ง พื้นที่ส่วนกีฬา พื้นที่ส่วนสาธิตปลูก และสาธิตการ และการให้บริการ และพื้นที่อื่น ๆ โดยการศึกษาด้านการเข้าใช้พื้นที่ของผู้เข้าใช้บริการ พบว่า ผู้เข้าใช้บริการส่วนใหญ่เข้ามาทำกิจกรรมในลักษณะของการออกกำลังกายโดยใช้แรงเป็นหลัก และทางผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้านการรวมกลุ่มของสังคมที่มีความชอบในการทำกิจกรรมที่เหมือนกัน หากผู้เข้าใช้บริการมีความชอบหรือความสนใจในการทำกิจกรรมประเภทเดียวกันก็จะเกิดการรวมเป็นกลุ่มของสังคมใหม่เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน และทางผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสถิติการเข้าใช้บริการภายในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงปริมาณจำนวนของผู้เข้าใช้

บริการและความสามารถในการรองรับการทำกิจกรรมภายในพื้นที่ ซึ่งพบว่า สวนรมณีนายังคงมีความสามารถในการรองรับการเข้าทำกิจกรรมของผู้เข้าใช้บริการได้ เมื่อเปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานของสวนสาธารณะชุมชนที่มีเกณฑ์การให้บริการที่ให้ประชากร 1,000 คน ต่อพื้นที่ 2.5 ไร่ ซึ่งเมื่อทำการเปรียบเทียบกับพื้นที่ของสวนรมณีนาคที่มี 29 ไร่ 3 งาน 72 ตารางวา จะเท่ากับสวนรมณีนาคมีการให้บริการแก่ประชากร 294 คน ต่อ 2.5 ไร่ ซึ่งพื้นที่ยังคงมีความเพียงพอต่อการให้บริการ ในด้านของการศึกษาการบริหารจัดการภายในพื้นที่ เป็นการศึกษาโครงสร้างการบริหารจัดการภายในสวน ทั้งด้านของโครงการพัฒนา งบประมาณ รวมถึงการอำนวยความสะดวกและดูแลรักษาพื้นที่ ทั้งนี้ทางผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่สวนรมณีนาคในบทนี้ไปวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลให้มีการเข้าใช้ในพื้นที่ ปัญหา ข้อจำกัดในการให้บริการและความต้องการในการใช้บริการพื้นที่ของผู้เข้าใช้บริการ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางให้เกิดความเหมาะสมในการให้บริการและสามารถตอบสนองต่อความต้องการในการใช้งานของพื้นที่

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์

จากการศึกษาการทบทวนวรรณกรรม การลงสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้ใช้บริการ สวรรมนีนาด ในด้านของลักษณะทางกายภาพ ประวัติความเป็นมา ลักษณะสังคมและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมไปถึงการให้บริการและการบริหารจัดการภายในพื้นที่ นำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลและปัจจัยในการเข้าใช้บริการในด้านต่างๆ โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยการทำการสัมภาษณ์ผู้ใช้บริการ และการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการภายในพื้นที่ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งประเด็นตามวัตถุประสงค์ในบทที่ 1 ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านสังคมหรือพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้บริการ และด้านการบริหารจัดการภายในพื้นที่ รายละเอียดผลการวิเคราะห์มีดังต่อไปนี้

5.1 ปัจจัยด้านกายภาพที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการสวรรมนีนาด

สวรรมนีนาดมีบทบาทเป็นสวนสาธารณะที่ให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป โดยลักษณะทางด้านกายภาพของพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเลือกใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมของผู้เข้าใช้บริการ และสภาพแวดล้อมภายในสวนสาธารณะสามารถบ่งบอกแนวทางการดูแลและการบริหารจัดการภายในพื้นที่ได้ ดังนั้น การศึกษาด้านปัจจัยทางด้านกายภาพจึงต้องมีการลงสำรวจพื้นที่ และสัมภาษณ์ผู้เข้าใช้บริการ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในด้านต่างๆของสวนสาธารณะต่อผู้เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งพิจารณาถึงตำแหน่งที่ตั้ง การเข้าถึง โครงสร้างทางกายภาพของสวรรมนีนาด และรูปแบบการให้บริการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1.1 ที่ตั้งและโครงข่ายคมนาคมในการเข้าถึงสวรรมนีนาด

สวรรมนีนาดมีตำแหน่งที่ตั้งและโครงข่ายคมนาคมเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้ทำกิจกรรมของผู้ใช้บริการ หากพื้นที่มีการเข้าถึงที่สะดวก สบาย มีระบบขนส่งและเส้นทางโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายก็จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เป็นปัจจัยที่สามารถดึงดูดให้ผู้เข้าใช้บริการเข้ามาทำกิจกรรมภายในพื้นที่ โดยจากการศึกษาพบว่าสวรรมนีนาดตั้งอยู่ที่ถนนศิริพงษ์ แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นย่านเขตชุมชนเมืองชั้นในที่มีปริมาณของแหล่งชุมชนที่มีความหนาแน่น รวมไปถึงบริบทโดยรอบของสวรรมนีนาดภายในรัศมีการให้บริการของสวรรมนีนาดในระยะทาง 2 กิโลเมตร นอกจากการมีชุมชนที่หนาแน่นมากแล้วยังมี

การใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความหลากหลาย อาทิเช่น พื้นที่ประเภทพาณิชยกรรม ประเภทสถาบันราชการการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นต้น โดยมีสถานที่ที่สำคัญในบริเวณใกล้เคียงพื้นที่สวน อันได้แก่ เสาชิงช้า ดิโอลด์สยามพลาซ่า โรงเรียนเบญจมราชาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร และลานคนเมือง เป็นต้น รวมไปถึงสวนสาธารณะที่อยู่ในระดับสวนละแวกบ้าน หรือสวนสาธารณะที่ให้บริการอยู่ในระยะทาง 2 กิโลเมตรจากสวนรมณีนารถ ทั้งนี้ภายในพื้นที่ของสวนสาธารณะมีแค่กิจกรรมเดินวิ่งเพียงเท่านั้น และเป็นส่วนงานของราชการทำให้พื้นที่มีข้อจำกัดในการเข้าใช้บริการ และในด้านการลงสำรวจและการทำแบบสอบถามด้านพฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการสวนรมณีนารถพบว่า กลุ่มของผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ย่านเขตพระนครซึ่งเป็นเขตที่ตั้งของสวนรมณีนารถ รองลงมาเป็นผู้ที่ใช้บริการในละแวกใกล้เคียง เช่น เขตบางรัก เขตธนบุรี ตามลำดับ และยังมีผู้ที่พักอาศัยในเขตที่ไกลออกไป ได้แก่ ย่านแคราย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งในการเลือกใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมเนื่องจากใกล้กับสถานที่ทำงาน เป็นต้น ในด้านของเหตุผลที่ผู้เข้าใช้บริการเลือกใช้สวนรมณีนารถในการทำกิจกรรม คือ สวนสาธารณะแห่งนี้มีความสะดวกสบายในการเข้าถึงเนื่องจากอยู่ใกล้ที่พักอาศัยไม่ต้องใช้เวลาในการเดินทาง และสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วยการเดินเท้า รถจักรยาน จักรยานยนต์ และรถยนต์ส่วนตัว สวนรมณีนารถมีกิจกรรมที่หลากหลายครบถ้วนตามความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่ และเป็นพื้นที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมของบุคคลในทุกช่วงวัยทำให้เกิดการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรม ประกอบกับพื้นที่ภายในสวนรมณีนารถมีบรรยากาศที่ดีและอากาศถ่ายเท มีร่มเงาของไม้ยืนต้นที่ทำให้เมื่อเข้ามาใช้บริการภายในพื้นที่แล้วส่งผลให้เกิดความรู้สึกโล่ง สบาย รวมไปถึงพื้นที่ใกล้กับสถานที่ทำงานและสถานศึกษาเมื่อหลังเลิกงานหรือเลิกเรียนจะมีกลุ่มนักเรียน และกลุ่มวัยทำงานที่มีความชอบกิจกรรมประเภทเดียวกันเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันในช่วงเย็น

ด้านการศึกษาด้านโครงข่ายคมนาคมและการเข้าถึงภายในพื้นที่ พบว่าสวนรมณีนารถมีระบบโครงข่ายที่สะดวกต่อการเข้าถึงที่มีความครอบคลุมและเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ และมีรูปแบบการคมนาคมในการเข้าถึงพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ทั้งเส้นทางเดินเท้า ถนนโดยรอบสวนสาธารณะ และระบบขนส่งสาธารณะ ซึ่งในปัจจุบันบริเวณสวนรมณีนารถมีการเปิดให้บริการรถไฟฟ้ามหานครสถานีสามยอด เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2562 โดยมีระยะห่างจากพื้นที่เพียง 100 เมตร โดยจากการสอบถามข้อมูลจากผู้เข้าใช้บริการด้านการเข้าถึงพื้นที่สวนรมณีนารถ พบว่าผู้เข้าใช้บริการส่วนใหญ่เข้าถึงพื้นที่ด้วยการเดินเท้า เนื่องจากมีที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงสวนรมณีนารถ และในกลุ่มวัยทำงานที่มีสถานที่ทำงานใกล้สวนรมณีนารถจะมีการเข้าถึงพื้นที่โดยการเดินเท้าเช่นกัน รองลงมาเป็นการเข้าถึงพื้นที่โดยรถจักรยานหรือรถจักรยานยนต์ส่วนตัว เนื่องจากมีความสะดวกต่อการเข้าถึงพื้นที่มากกว่าการใช้รถยนต์ส่วนตัว อีกทั้งภายในพื้นที่สวนมีพื้นที่สำหรับจอดรถที่จำกัด และในการเข้าถึงพื้นที่โดยรถยนต์ส่วนตัว หรือระบบขนส่งสาธารณะจะเป็นการเข้าถึง

พื้นที่ของผู้ใช้บริการที่อยู่ในพื้นที่ที่ไกลออกไป แต่เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่เนื่องจากมีกลุ่มเพื่อน หรือมารับ-ส่งญาติที่บริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่สวน

ทั้งนี้ จากการที่ได้ลงสำรวจและทำการทำแบบสอบถามผู้ใช้บริการเรื่องการเปิดให้บริการของรถไฟฟ้าฟ้ามหานคร สถานีสามยอด พบว่า การเปิดให้บริการของรถไฟฟ้าฟ้ามหานครสถานีสามยอดส่งผลต่อการเข้าถึงและเลือกใช้พื้นที่สวนรมณีนาค โดยมีผู้ใช้บริการที่มีเขตที่พักอาศัยที่ไกลออกไปและเข้าถึงพื้นที่ด้วยการใช้รถไฟฟ้าฟ้ามหานคร ซึ่งส่งผลพื้นที่มีศักยภาพในการเข้าถึงมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาที่ตั้งและโครงข่ายคมนาคมในการเข้าถึงสวนรมณีนาค สามารถสรุปได้ว่า สวนรมณีนาคมีเส้นทางการเข้าถึงพื้นที่ที่มีความหลากหลายและมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับบริบทโดยรอบ โดยที่ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวกสบาย ไม่ว่าจะเดินทางเข้าสู่พื้นที่ด้วยการเดินเท้าหรือระบบขนส่งสาธารณะ รวมไปถึงตำแหน่งที่ตั้งของสวนอยู่ใจกลางย่านชุมชน แหล่งพาณิชยกรรม ร้านค้า แหล่งท่องเที่ยว และสถาบันการศึกษา ซึ่งตำแหน่งที่ตั้งของสวนส่งผลให้เป็นแรงจูงใจให้ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการภายในพื้นที่

ภาพที่ 5.1 ตำแหน่งที่ตั้ง และโครงข่ายคมนาคมการเข้าถึงสวนรมณีนาค. โดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 5.2 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบสวนรมณีนาถ และโครงข่ายคมนาคมการเข้าถึงสวนรมณีนาถ. โดยผู้วิจัย, 2563.

5.1.2 การใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่สวนรมณีนาถ

สวนรมณีนาถเป็นสวนสาธารณะที่มีการจัดสรรที่ดินในการให้บริการด้านกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนหย่อนใจ โดยภายในพื้นที่มีการแบ่งพื้นที่เป็นพื้นที่สำหรับการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ อันได้แก่ สนามหญ้า ม้านั่งไถ่ร่มเงาไม้ เป็นต้น และพื้นที่กลางแจ้งสำหรับการทำกิจกรรมนันทนาการ เช่น กิจกรรมเดินวิ่ง บาสเกตบอล ฟุตบอล เป็นต้น รวมไปถึงภายในพื้นที่ในส่วนของอนุรักษที่เป็นพิพิธภัณฑสถานที่เป็นสถานที่แห่งการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ แต่ในปัจจุบันทางพิพิธภัณฑสถานได้มีการปิดปรับปรุงพื้นที่ จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ส่งผลให้เห็นถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์ของพื้นที่และการแบ่งสัดส่วนภายในสวนรมณีนาถ โดยการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่สวนรมณีนาถแบ่งออกได้เป็น 6 ส่วน อันได้แก่ ส่วนอนุรักษ ส่วนพิธีการ ส่วนเปิดโล่ง ส่วนกีฬา ส่วนสาธิตปลูกพืช สาธิตการปลูกและการบริการ และส่วนอื่น ๆ ซึ่งในส่วนของพื้นที่กีฬาสามารถแบ่งพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม อันได้แก่ พื้นที่เส้นทางเดินหรือวิ่ง พื้นที่สนามกีฬา พื้นที่ลานสเก็ตบอร์ด พื้นที่สนามเด็กเล่น พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง สวนสุขภาพ พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายประเภทอื่น ๆ จากการได้ลงพื้นที่สำรวจกลุ่มของผู้ใช้บริการ พบว่า พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมเดินหรือวิ่งในพื้นที่เส้นทางเดินเป็นกิจกรรมที่ผู้ใช้บริการนิยมและมีปริมาณผู้ใช้บริการมากที่สุด และมีความหลากหลายของช่วงวัย โดยในช่วงเช้าจะเป็นกลุ่มของผู้สูงวัยที่เข้ามาเดินออกกำลังกาย และในช่วงเย็นจะมีผู้ใช้บริการตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้สูงอายุ เนื่องจากการทำกิจกรรมประเภท

ดังกล่าวสามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองไม่ต้องอาศัยบุคคลกลุ่มอื่น อีกทั้ง ผู้เข้าใช้บริการส่วนใหญ่ จะเข้าทำกิจกรรมเดิน-วิ่งพร้อมกับทำกิจกรรมชนิดอื่นที่มีในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น หลังจากการทำ กิจกรรมเดิน-วิ่งก็จะนั่งพักผ่อนหย่อนใจตามม้านั่งที่ทางสวนจัดไว้ให้ หรือการทำกิจกรรมบริเวณสวน สุขภาพก่อนที่จะทำกิจกรรมเดิน-วิ่ง แต่ทั้งนี้การแบ่งพื้นที่สำหรับการใช้ทำกิจกรรมยังคงมีการกระจุก ตัวของกิจกรรมและกลุ่มผู้เข้าใช้บริการอยู่ที่บริเวณ ประตูทางเข้า-ออกที่ 1 และประตูทางเข้า-ออก ที่ 4 เนื่องจากสวนรมณีนารถมีการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ใช้สอยด้านกีฬาอยู่ในบริเวณดังกล่าว ซึ่งทำให้ เกิดความหนาแน่นของปริมาณผู้เข้าใช้บริการ และเกิดการซ้อนทับของการทำกิจกรรมบางประเภท ที่ใช้พื้นที่ในระยะที่ใกล้เคียงกัน

จากการวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่ที่สามารถสรุปได้ว่า สวนรมณีนารถ มีการใช้ประโยชน์ของพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมนันทนาการของประชาชนโดยภายในพื้นที่มีการ แบ่งสัดส่วนของพื้นที่ตามประเภทของการใช้งาน ทั้งพื้นที่สำหรับการออกกำลังกาย และพื้นที่สำหรับ การนั่งพักผ่อนหย่อนใจ โดยพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายจะเป็นการรวมกลุ่มการทำกิจกรรม ในบริเวณของพื้นที่ระหว่างประตูทางเข้าออกที่ 1 และประตูทางเข้าออกที่ 4 และพื้นที่สำหรับการนั่ง พักผ่อนหย่อนใจจะเป็นการใช้พื้นที่บริเวณริมทางของเส้นทางเดินวิ่งและสนามหญ้า

5.1.3 สิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการต่อผู้เข้าใช้บริการ

จากการลงพื้นที่สำรวจและสอบถามผู้เข้าใช้บริการในด้านความพึงพอใจของ สิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการต่อผู้เข้าใช้บริการในพื้นที่ พบว่า ผู้เข้าใช้บริการสวนรมณีนารถ มีความพึงพอใจในการให้บริการในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านพื้นที่ สนามหญ้า การรักษาความปลอดภัย ความร่มรื่นของร่มเงาต้นไม้ และลานเอนกประสงค์ ตามลำดับ ในด้านความพึงพอใจของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เข้าใช้บริการ อันได้แก่ ระบบส่องสว่าง จำนวนพื้นที่จอดรถ เส้นทางเดินรอบสวน และม้านั่ง/เก้าอี้สำหรับ นั่งพักผ่อน ตามลำดับ ซึ่งความพึงพอใจด้านของระบบส่องสว่างจะเห็นได้ว่ามีส่วนที่เทียบเท่ากับ ความไม่พึงพอใจ เนื่องจากผู้เข้าใช้บริการเข้าทำกิจกรรมในช่วงเวลากลางวันหรือช่วงเย็นที่ยัง ไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ระบบส่องสว่างไม่พบปัญหาในด้านนี้ แต่ในทัศนคติของผู้เข้าใช้บริการในช่วงเช้า มืด และช่วงค่ำ พบว่า ภายในพื้นที่ยังคงพบจุดอับที่แสงสว่างไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลต่อการมองเห็นและ ส่งผลต่อความรู้สึกที่ทำให้ไม่กล้าเข้าใช้พื้นที่บริเวณดังกล่าว ตัวอย่างเช่น พื้นที่บริเวณหน้าห้องน้ำ ที่ประตูทางเข้า-ออกที่ 2 หรือบางส่วนของพื้นที่เส้นทางเดินวิ่งด้านประตูทางเข้า-ออกที่ 3 ทั้งนี้ บริเวณดังกล่าวมีบุคคลเร่ร่อนเข้ามาในพื้นที่ยัง ทำให้ผู้เข้าใช้บริการเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย ในด้านของเส้นทางเดิน-วิ่งรอบสวนระดับความพึงพอใจของผู้เข้าใช้กิจกรรมอยู่ที่ร้อยละ 53.3 ซึ่งเป็น ระดับความพึงพอใจรองลงมาจากระบบส่องสว่าง โดยผู้เข้าใช้บริการส่วนใหญ่จะยังคงต้องการให้มีการขยายเส้นทางเพิ่มเติม เนื่องจากเส้นทางเดิน-วิ่งรอบสวนใช้เส้นทางเดียวกัน ทำให้ผู้เข้าใช้บริการ

เข้าทำกิจกรรมด้วยความลำบากต้องควรระมัดระวังเพื่อไม่ให้ชนกับผู้ใช้บริการท่านอื่น และในด้านของความพึงพอใจของการบริการและจำนวนของพื้นที่จอดรถอยู่ที่ร้อยละ 60 แม้ว่าผู้เข้าใช้บริการจะมีความพึงพอใจ แต่ก็ยังพบปัญหาในด้านของปริมาณของพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ เนื่องจากสวนรมณีนารถมีพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์เพียง 10-15 คัน และภายนอกสวนสามารถจอดรถยนต์ได้ 25 คัน แต่พื้นที่ภายนอกสวนรมณีนารถเป็นการจอดรถยนต์ค้างคืนแบบไม่มีการเคลื่อนย้าย ทำให้ผู้เข้าใช้บริการที่มีรถยนต์ส่วนบุคคลไม่สามารถเข้าใช้บริการในพื้นที่ส่วนนี้ได้ ซึ่งส่งผลทำให้ผู้เข้าใช้บริการสวนรมณีนารถไม่นิยมเข้าถึงพื้นที่โดยรถยนต์ส่วนบุคคล และในด้านของม้านั่งและเก้าอี้สำหรับนั่งพักผ่อนมีระดับความพึงพอใจของผู้เข้าใช้กิจกรรมอยู่ที่ร้อยละ 55.6 โดยทัศนคติของผู้เข้าใช้บริการที่ไม่พึงพอใจด้านการอำนวยความสะดวกของม้านั่ง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีการยึดพื้นที่ของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้ามาทำกิจกรรมและที่สำคัญบางช่วงเวลามีบุคคลเร่ร่อนเข้ามายังพื้นที่ ทำให้ผู้เข้าใช้บริการรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยจึงไม่สามารถเข้าพื้นที่บริเวณนั้นได้ และในช่วงเย็นมีผู้เข้าใช้บริการจำนวนมาก ส่งผลให้มีการวางสิ่งของของพื้นที่ม้านั่ง อีกทั้ง สวนรมณีนารถมีการให้บริการของร้านค้าเพียง 2 จุด คือบริเวณของประตูทางเข้าออกที่ 2 และประตูหอนาฬิกา ซึ่งประตูทางออกหอนาฬิกาจะเป็นร้านค้าที่เข้ามาให้บริการแบบไม่ประจำ ทำให้พื้นที่ที่มีการอำนวยความสะดวกด้านร้านค้าเพียงแห่งเดียวที่ให้บริการเป็นประจำ โดยจากการศึกษาทัศนคติด้านความพึงพอใจของร้านค้า และจุดจำหน่ายเครื่องดื่ม แม้ว่าผู้เข้าใช้บริการมีความพึงพอใจเป็นส่วนมาก แต่ผู้เข้าใช้บริการยังคงมีความต้องการให้มีการอำนวยความสะดวกด้านร้านค้าและจุดจำหน่ายเครื่องดื่มภายในพื้นที่สวน และในด้านการแบ่งสัดส่วนในการให้บริการด้านการทำกิจกรรม พบว่า ทัศนคติของผู้เข้าใช้บริการต้องการให้สวนรมณีนารถมีการจัดการและแบ่งสัดส่วนของพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมให้ชัดเจนเพื่อลดปัญหาการซ้อนทับของพื้นที่ เนื่องจากกิจกรรมบางประเภทเกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันและมีการทำกิจกรรมในบริเวณใกล้เคียง ทำให้เกิดปัญหาเมื่อเข้าใช้บริการ อีกทั้ง ในช่วงที่ผู้วิจัยลงทำแบบสอบถามทางสวนรมณีนารถมีการปรับปรุงพื้นที่ภายในสวน ส่งผลให้กิจกรรมบางประเภทต้องเปลี่ยนสถานที่ในการทำกิจกรรม ทำให้เกิดการซ้อนทับของการใช้พื้นที่ และทำให้ผู้เข้าใช้บริการบางกลุ่มเกิดความไม่พอใจเมื่อเข้าทำกิจกรรม

โดยจากการวิเคราะห์การศึกษาความพึงพอใจด้านความพึงพอใจด้านความพึงพอใจของสิ่งอำนวยความสะดวกและการให้บริการต่อผู้เข้าใช้บริการกับองค์ประกอบของสวนสาธารณะที่ดี (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2546) สามารถสรุปได้ว่า สวนรมณีนารถมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สวนสาธารณะพึงมีและมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการอย่างครบครัน ซึ่งในด้านการเข้าทำกิจกรรมในพื้นที่และมีการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี โดยในด้านการทำกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจภายในพื้นที่จะมีการให้บริการม้านั่งสำหรับการเข้าทำกิจกรรม ตัวอย่างเช่น การพบปะพูดคุยกับกลุ่มเพื่อน การนั่งพักผ่อนจากการออกกำลังกาย เป็นต้น และในด้านการแบ่งพื้นที่สำหรับ

ทำกิจกรรมการออกกำลังกาย สวนรมณีนาคมีการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ส่วนกีฬาและพื้นที่สำหรับการเข้าทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น สนามเด็กเล่น ลานเสกกีตบอร์ด การเดินแอโรบิกที่บริเวณลานเอนกประสงค์ เป็นต้น รวมไปถึงการอำนวยความสะดวกของโครงสร้างการให้บริการขึ้นพื้นฐานตามเกณฑ์มาตรฐานของสวนสาธารณะ อันได้แก่ แก้วสำหรับนั่งพักผ่อน ห้องน้ำ พื้นที่จอดรถ เป็นต้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของสวนรมณีนาคสามารถตอบสนองและมีความพร้อมในการให้บริการแก่ผู้เข้าใช้บริการในทุกเพศและทุกช่วงวัย และมีความครบครัน

ตารางที่ 5.1

แสดงปริมาณความพึงพอใจด้านความพอเพียงของการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

ที่	การให้บริการ	ความเพียงพอ (ร้อยละ)	
		เพียงพอ	ไม่เพียงพอ
1	จำนวนของพื้นที่จอดรถ	60	40
2	ความร่มรื่นของร่มเงาต้นไม้	93.3	6.7
3	การรักษาความปลอดภัย	93.3	6.7
4	การแบ่งสัดส่วนในการให้บริการด้านกิจกรรม	60	40
5	ลานเอนกประสงค์	86.7	13.3
6	พื้นที่สนามหญ้า	97.8	2.2
7	เส้นทางเดินรอบสวน	53.3	46.7
8	ม้านั่ง / แก้วสำหรับนั่งพักผ่อน	55.6	44.4
9	ระบบส่องสว่าง	48.9	51.1
10	ห้องน้ำ	66.7	33.3
11	ร้านค้า / จุดจำหน่ายเครื่องดื่ม	64.4	35.6

หมายเหตุ. ร้อยละของผู้เข้าใช้บริการที่มีความพึงพอใจด้านความพอเพียงของการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนรมณีนาค. โดยผู้วิจัย, 2563.

5.2 ปัจจัยด้านสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการสวนรมณีนาค

ปัจจัยด้านสังคมเป็นการศึกษาด้านพฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการและศึกษารูปแบบของลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ โดยเป็นการวิเคราะห์ถึงลักษณะของบทบาทในการให้บริการการบริหารจัดการของสวนรมณีนาคที่มีผลต่อผู้เข้าใช้บริการ ซึ่งข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์จะเป็น

การได้ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์ผู้เข้าใช้บริการ เพื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการภายในพื้นที่

5.2.1 กลุ่มของผู้เข้าใช้บริการภายในสวนรมณีนาค

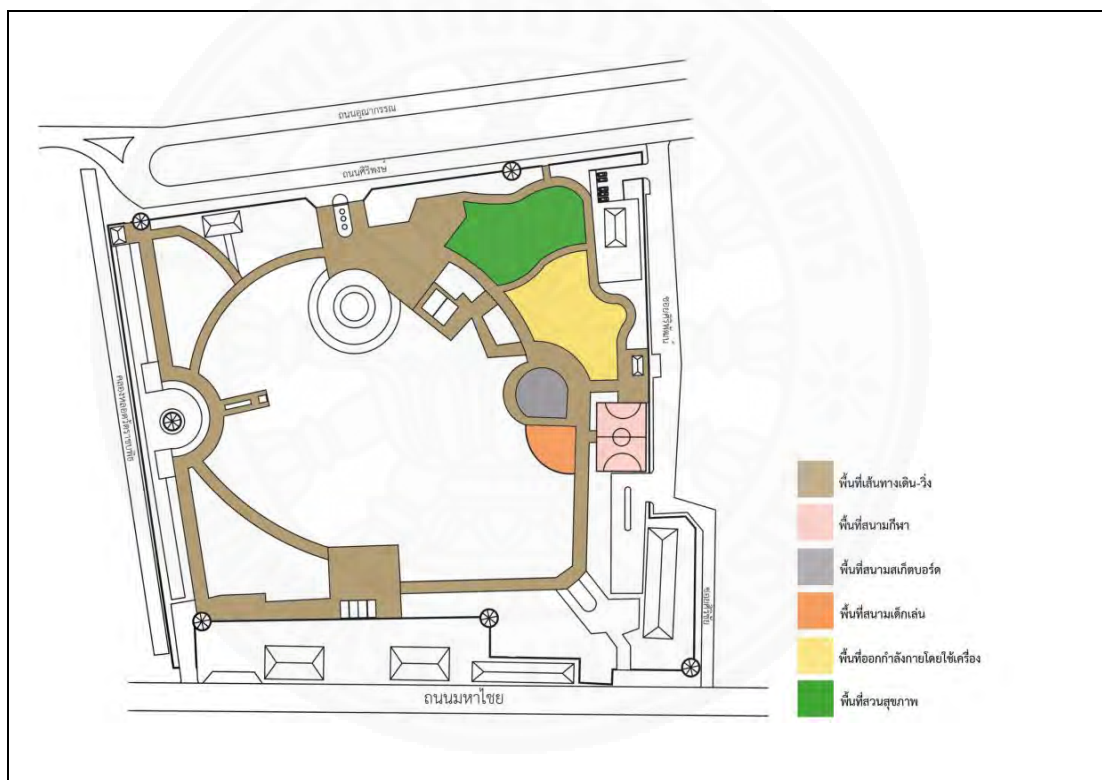
การศึกษาลักษณะพฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการจะทำให้สามารถทราบถึงข้อมูลลักษณะการเข้าใช้บริการด้านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในสวนรมณีนาค โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรมจากการสอบถามการเข้าใช้พื้นที่ของผู้เข้าใช้บริการ ในด้านของเขตที่อยู่อาศัย วิธีการเดินทางในการเข้าถึงพื้นที่ ช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการ ความถี่ของการเข้าใช้บริการ และสาเหตุในการเลือกใช้บริการสวนรมณีนาค เป็นต้น

โดยจากการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่า ผู้เข้าใช้บริการส่วนใหญ่มีเขตที่อยู่อาศัยในย่านเขตพระนครมากที่สุด รองลงเป็นผู้ที่มีเขตที่อยู่อาศัยในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตบางพลัด และเขตอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง โดยวิธีการเดินทางในการเข้าถึงพื้นที่จะเป็นการเดินทางเท้า จักรยานหรือจักรยานยนต์เป็นส่วนมาก เนื่องจากผู้เข้าใช้บริการมีที่พักอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงสวน ประกอบกับภายในสวนรมณีนาคมีพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ที่ไม่เพียงพอและค่อนข้างน้อย แต่ยังคงมีผู้เข้าใช้บริการบางส่วนที่มีเขตที่อยู่อาศัยไกลจากพื้นที่ ซึ่งการเข้าใช้บริการของบุคคลกลุ่มนี้จะเป็นการเข้าทำกิจกรรมเนื่องจากอยู่ใกล้สถานที่ทำงานหรือมีกลุ่มเพื่อนที่ทำกิจกรรมอยู่ในสวนรมณีนาค โดยการเดินทางเข้าถึงพื้นที่มีการเข้าถึงด้วยการเดินทางจากสถานที่ทำงาน และการใช้บริการของรถไฟฟ้ามหานคร และในช่วงเวลาที่เข้าใช้บริการของผู้เข้าใช้บริการมีความแตกต่างกันออกไป โดยส่วนใหญ่กิจกรรมทางกีฬาจะเป็นการทำกิจกรรมช่วงเวลาเช้าและเย็น ยกเว้นกิจกรรมกีฬาระเบียงการออกกำลังกายโดยใช้เครื่องจะเป็นการเข้าใช้พื้นที่ตลอดวัน และกิจกรรมประเภทการนั่งพักผ่อนหย่อนใจจะเป็นการเข้าใช้พื้นที่ตลอดช่วงเวลาที่เปิดทำการ ในด้านของความถี่ของการเข้าใช้บริการ โดยผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีการเข้าใช้พื้นที่เป็นประจำทุกวัน หรืออย่างน้อย 4-6 วันต่อสัปดาห์ เนื่องจากที่อยู่อาศัยอยู่ใกล้กับพื้นที่และมีกลุ่มเพื่อนที่ทำกิจกรรมร่วมกัน และในด้านของสาเหตุที่ผู้เข้าใช้บริการเลือกใช้บริการสวนรมณีนาค คือ เป็นสวนสาธารณะที่ใกล้ที่พักอาศัย มีกลุ่มเพื่อนที่ทำกิจกรรมร่วมกัน และภายในพื้นที่สวนมีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสามารถรองรับความต้องการในการทำกิจกรรมของผู้เข้าใช้บริการ

จากการศึกษาของผู้เข้าใช้บริการสวนรมณีนาคสามารถสรุปได้ว่า ผู้เข้าใช้บริการมีเขตที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงกับสวน โดยผู้เข้าใช้บริการส่วนใหญ่มีเขตที่พักอาศัยในย่านพระนคร และผู้เข้าใช้บริการมีการเข้าถึงพื้นที่ด้วยการเดินทางเท้า เนื่องจากมีความสะดวกมากกว่า การเข้าถึงพื้นที่ด้วยรถยนต์ส่วนบุคคล และกลุ่มของผู้เข้าใช้บริการมีความหลากหลาย ทั้งในด้านของ

5.2.2 กิจกรรมที่เกิดขึ้นของผู้ใช้บริการสวนรมณีนาค

การศึกษารูปแบบของการเกิดกิจกรรมภายในของสวนรมณีนาคจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ ตามลักษณะของการทำกิจกรรมของผู้ใช้บริการ อันได้แก่ การทำกิจกรรมในรูปแบบ Active Recreation ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย มีการออกกำลังกาย เช่น การเล่น กีฬาชนิดต่าง ๆ และการทำกิจกรรมในรูปแบบ Passive Recreation ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมแบบ ไม่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย หรือออกกำลังกาย เช่น การนั่งพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น ซึ่งลักษณะของการเข้า ทำกิจกรรมภายในพื้นที่สามารถจำแนกได้ตามการแบ่งพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.4 พื้นที่ส่วนกีฬาในสวนรมณีนาค. โดยผู้วิจัย, 2563.

- พื้นที่เส้นทางเดิน-วิ่ง จากการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ และการทำแบบสอบถาม พบว่า การทำกิจกรรมประเภทเดิน หรือวิ่งจะเป็นการทำกิจกรรมในช่วงเช้า เวลา 05.00 นาฬิกา ถึง 09.00 นาฬิกา และช่วงเย็นเวลา 16.00 นาฬิกา เป็นต้น ซึ่งกลุ่มที่เข้าทำ กิจกรรมในช่วงเวลาเช้าจะเป็นกลุ่มของผู้สูงอายุ และในช่วงเย็นจะเป็นการเข้าใช้พื้นที่ของกลุ่มที่มี สภาพร่างกายแข็งแรงและมีความหลากหลายของช่วงวัย โดยจากการสอบถามข้อมูลในด้านของ ความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมประเภทนี้ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความต้องการให้มี

การปรับปรุงเส้นทางเดินวิ่งให้พื้นที่เกิดความสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ และมีความต้องการในการขยายเส้นทางเดินวิ่งเพิ่มเติม รวมไปถึงต้องการเพิ่มระบบส่องสว่างตามเส้นทางของการทำกิจกรรม เนื่องจากในช่วงเวลาเช้ามืด และช่วงค่ำภายในพื้นที่จะมีจุดอับของเส้นทางที่แสงสว่างส่องไม่ถึง ทำให้ผู้เข้าใช้บริการรู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่อทำกิจกรรมดังกล่าว

- พื้นที่สนามกีฬา เนื่องจากในช่วงเวลาที่ได้ลงพื้นที่ทำแบบสอบถามพื้นที่ส่วนสนามกีฬามีการปิดปรับปรุงเพื่อเพิ่มระบบส่องสว่างภายในพื้นที่ แต่ทางผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และได้สอบถามผู้ที่เข้าทำกิจกรรมประเภทอื่นที่เคยได้เข้าใช้พื้นที่ภายในสนามกีฬา พบว่า ผู้เข้าใช้บริการต้องการให้มีการจัดช่วงเวลาในการทำกิจกรรมอย่างชัดเจน เนื่องจากในบางครั้งพื้นที่บริเวณดังกล่าวเกิดกิจกรรมพร้อมกัน 2 กิจกรรม ซึ่งได้แก่ บาสเกตบอล และฟุตบอลหรือฟุตซอล ทำให้ผู้เข้าใช้บริการเกิดความไม่สะดวกในการเข้าใช้พื้นที่

- พื้นที่ลานเสกิตบอร์ด จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและการทำแบบสอบถาม พบว่า การทำกิจกรรมเอ็กสตรีมหรือเสกิตบอร์ดเป็นการทำกิจกรรมในช่วงเย็นหลังจากเวลา 16.00 นาฬิกาเป็นต้นไป ซึ่งกลุ่มที่เข้าทำกิจกรรมจะเป็นกลุ่มของวัยรุ่นและวัยทำงาน โดยจากการสอบถามข้อมูลด้านความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมประเภทนี้ พบว่า ผู้เข้าใช้บริการมีความต้องการให้มีการเพิ่มระบบส่องสว่างบริเวณลานเสกิตบอร์ด และต้องการให้มีการปรับปรุงอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับทำกิจกรรม และพื้นที่สนามของลานเสกิตบอร์ด เนื่องจากอุปกรณ์และพื้นที่บริเวณดังกล่าวมี ระยะเวลาการใช้งานมาเป็นเวลานานและความชำรุดเสียหาย รวมไปถึงอยากให้มีการลดหย่อนเรื่องกฎระเบียบภายในพื้นที่ เนื่องจากสวนรมณีนาคมีกฎเรื่องห้ามทำอนาจารภายในพื้นที่แต่ทางผู้เข้าใช้บริการเข้าทำกิจกรรมแล้วมีการถอดเสื้อทำให้ทางเจ้าหน้าที่มีการตักเตือน

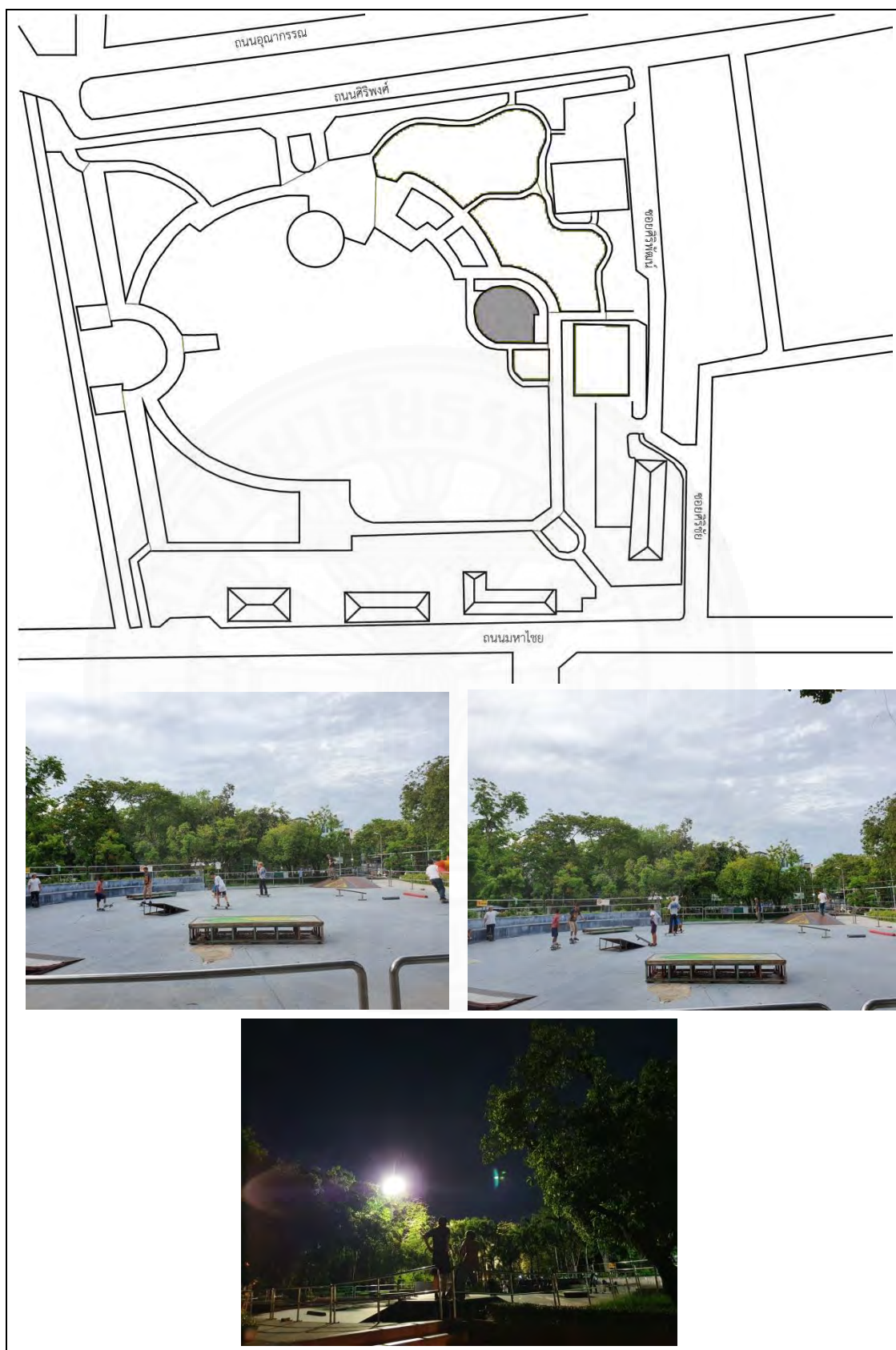
- พื้นที่สนามเด็กเล่น จากการศึกษาและวิเคราะห์จากการสำรวจและการทำแบบสอบถาม พบว่า พื้นที่สนามเด็กเล่นจะเป็นการทำกิจกรรมของเด็กเล็กโดยมีผู้ปกครองเข้าดูแล ซึ่งพื้นที่บริเวณสนามเด็กเล่นจะมีการเข้าทำกิจกรรมตั้งแต่ช่วงเวลา 16.00 นาฬิกาเป็นต้นไป โดยจากการสอบถามข้อมูลของผู้ปกครองด้านความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมประเภทนี้ พบว่า ผู้ปกครองต้องการให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวมีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิดเนื่องจากเป็นการทำกิจกรรมของเด็กเล็ก และอยากให้ทางสวนรมณีนาคเพิ่มจำนวนอุปกรณ์ เครื่องเล่นสำหรับเด็ก เนื่องจากในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์มีเด็กเข้าทำกิจกรรมในจำนวนมาก ทำให้เครื่องเล่นไม่เพียงพอ และเด็กเกิดปัญหาในการแย่งเครื่องเล่นกัน รวมไปถึงมีความต้องการให้เพิ่มม้านั่งบริเวณใกล้เคียงสนามเด็กเล่น เพื่อให้ผู้ปกครองได้นั่งรอและนั่งเฝ้าบุตรหลานในการเข้าทำกิจกรรม

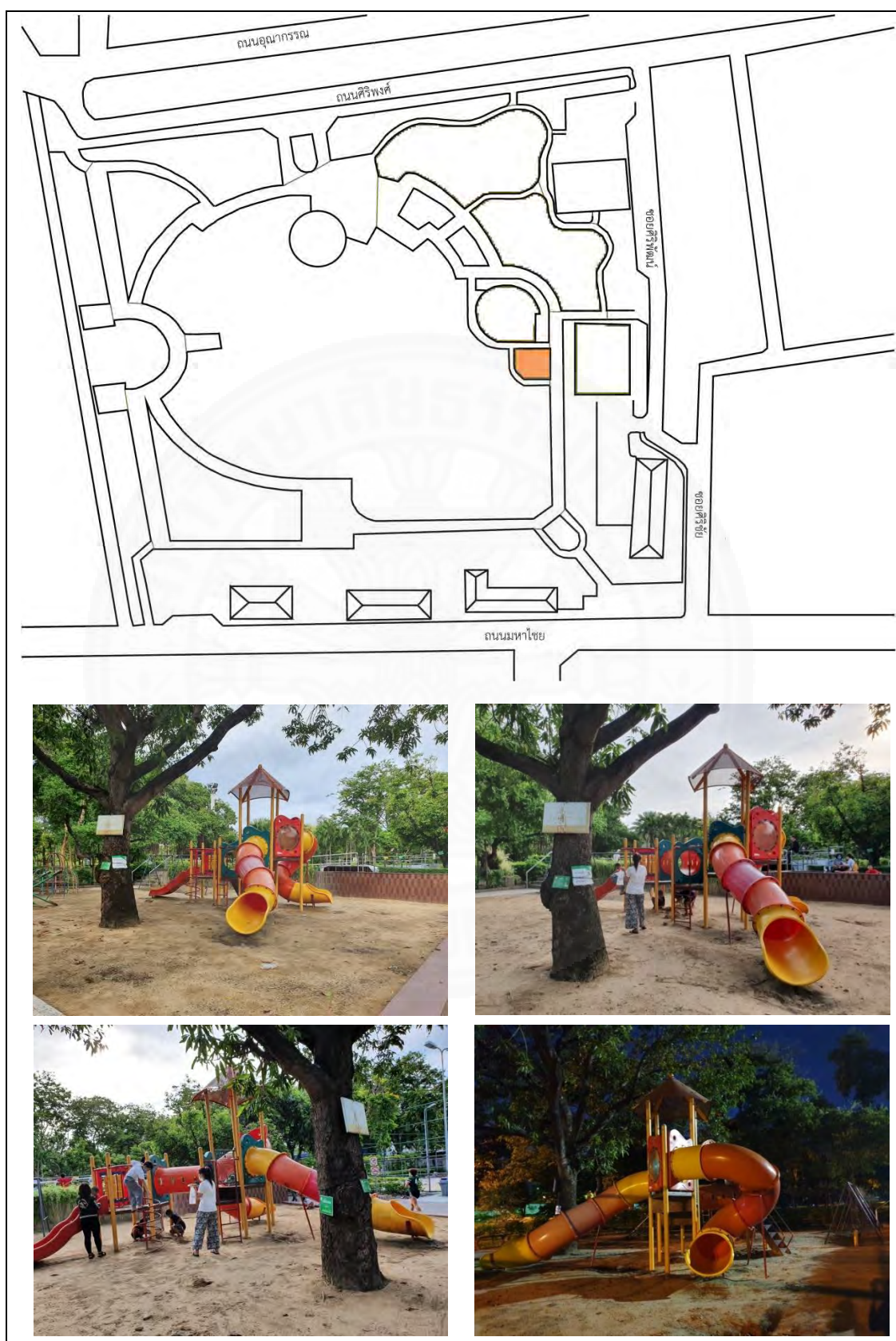
ภาพที่ 5.5 กิจกรรมพื้นที่เดิน-วิ่งภายในสวนรมณีนาค. โดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 5.6 กิจกรรมพื้นที่สนามกีฬาภายในสวนรมณีนาถ. โดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 5.7 กิจกรรมพื้นที่ลานสเก็ตบอร์ดภายในสวนรมณีนาค. โดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 5.8 กิจกรรมพื้นที่สนามเด็กเล่นภายในสวนรมณีนาถ. โดยผู้วิจัย, 2563.

- พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง จากการศึกษาและวิเคราะห์จากการสำรวจและการทำแบบสอบถาม พบว่า พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่องจะเป็นการทำกิจกรรมของวัยรุ่น จนถึงผู้สูงอายุ ซึ่งพื้นที่บริเวณดังกล่าวจะมีการเข้าทำกิจกรรมตลอดทั้งวัน โดยจากการสอบถามข้อมูลผู้เข้าใช้บริการด้านความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมประเภทนี้ พบว่า มีความต้องการให้พื้นที่มีร่มเงาในช่วงฤดูฝน เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่กลางแจ้งทำให้เมื่อถึงฤดูฝนผู้เข้าใช้บริการไม่สามารถเข้าใช้บริการได้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เมื่อโดนฝนส่งผลให้เกิดความเสียหาย เสื่อมโทรม และเป็นสนิม ซึ่งทำให้อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมมีระยะการใช้งานสั้นลง

- สวนสุขภาพ จากการศึกษาและวิเคราะห์จากการสำรวจและการทำแบบสอบถาม พบว่า พื้นที่สวนสุขภาพจะเป็นการทำกิจกรรมของวัยรุ่น จนถึงผู้สูงอายุ โดยสวนสุขภาพจะเป็นการเข้าใช้บริการก่อนที่จะเริ่มทำกิจกรรมอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น เข้ามายืดเหยียดกล้ามเนื้อก่อนที่จะไปทำกิจกรรมเดินหรือวิ่ง หรือก่อนที่จะเข้าทำกิจกรรมเต้นแอโรบิค โดยจากการสอบถามข้อมูลผู้เข้าใช้บริการด้านความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมประเภทนี้ พบว่า ผู้เข้าใช้บริการต้องการให้เพิ่มระบบส่องสว่างตามจุดฝึกต่าง ๆ ของสวน เนื่องจากในเวลาค่ำแสงไฟมีน้อยเกินไป ทำให้ผู้เข้าใช้บริการรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยและไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้

- พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมอื่น ๆ ภายในพื้นที่ โดยกิจกรรมภายในสวนรมณีนาลประเภอื่น ๆ จะมีการกระจายตัวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ภายในสวนตามช่วงเวลาของกลุ่มที่ผู้เข้าใช้บริการเข้าทำกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการเข้าใช้พื้นที่ที่ทางสวนรมณีนาลจัดไว้ให้ก็คือ กิจกรรมเต้นแอโรบิค กิจกรรมโยคะ กิจกรรมรำพัดหรือรำไทเก๊ก และพื้นที่สำหรับการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ โดยรายละเอียดของกิจกรรมแต่ละประเภที่มีดังต่อไปนี้

- กิจกรรมเต้นแอโรบิค จากการศึกษาและวิเคราะห์จากการสำรวจและการทำแบบสอบถาม พบว่า การทำกิจกรรมประเภทนี้จะเป็นการทำกิจกรรมบริเวณลานเอนกประสงค์ แต่ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยทำการลงสำรวจสวนรมณีนาลได้ทำการปรับปรุงพื้นที่ทำให้กลุ่มของผู้เข้าใช้บริการที่ทำกิจกรรมเต้นแอโรบิคย้ายมาทำกิจกรรมที่หน้าสำนักงาน โดยช่วงเวลาที่ทำกิจกรรมจะเป็นช่วงเย็น ตั้งแต่เวลา 18.00 นาฬิกาเป็นต้นไป ซึ่งการทำกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการทำกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มวัยทำงาน โดยจากการสอบถามข้อมูลผู้เข้าใช้บริการด้านความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมประเภทนี้ พบว่า พื้นที่บริเวณหน้าสำนักงานมีความไม่เหมาะสมต่อการทำกิจกรรม เนื่องจากพื้นที่มีความแคบ และเป็นที่ยอดรถทำให้ผู้เข้าใช้บริการเกิดความไม่สะดวกในการเข้าทำกิจกรรม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สอบถามถึงความต้องการของการทำกิจกรรมในพื้นที่เดิมบริเวณลานเอนกประสงค์ พบว่า อยากให้มีการจัดการเรื่องพื้นที่เนื่องจากบริเวณลานเอนกประสงค์ เมื่อมีการรดน้ำต้นไม้ หรือฝนตกในพื้นที่จะเกิดน้ำนอง

ทำให้ผู้เข้าใช้บริการทำกิจกรรมไม่สะดวก และต้องการให้ทางสวนรมณีนาถมีการจัดหาเวทีให้กับอาจารย์สอนเต้น รวมไปถึงการจัดการดูแลเรื่องการซ้อนทับของพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่บริเวณลานเอนกประสงค์มีเส้นทางเดิน-วิ่งตัดผ่าน

- กิจกรรมโยคะ จากการศึกษาและวิเคราะห์จากการสำรวจและการทำแบบสอบถาม พบว่า การทำกิจกรรมโยคะเป็นการทำกิจกรรมบนพื้นที่ของสนามหญ้า และบริเวณที่ว่างภายในสวนได้ร่มเงาต้นไม้ โดยการทำกิจกรรมจะเป็นการทำกิจกรรมแบบกลุ่มเพื่อน หรือกลุ่มนักเรียนที่มีอาจารย์มาสอน ซึ่งกิจกรรมโยคะเป็นการทำกิจกรรมในช่วงเช้าเวลา 06.00 นาฬิกาเป็นต้นไป และช่วงเย็นเวลา 16.00 เป็นต้นไป โดยจากการสอบถามข้อมูลผู้เข้าใช้บริการด้านความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมประเภทนี้ พบว่า มีความต้องการให้ดูแลสนามหญ้าในช่วงหน้าร้อน เนื่องจากหน้าร้อนพื้นที่บริเวณสนามหญ้ามีความแห้งแล้ง หญ้าแห้ง ต้นไม้มีใบแห้งทำให้ภูมิทัศน์ไม่สวยงาม ขาดความร่มรื่น และร่มเงาจากต้นไม้ลดลง รวมไปถึงมีความต้องการในการเพิ่มระบบส่องสว่างในพื้นที่ เนื่องจากในช่วงเช้าเข้าทำกิจกรรมแสงสว่างไม่เพียงพอ อีกทั้ง ภายในสวนมีคนจรถัดเข้ามานั่งในพื้นที่ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่อเข้าใช้บริการ

- กิจกรรมรำพัดหรือรำไทเก็ก จากการศึกษาและวิเคราะห์จากการสำรวจและการทำแบบสอบถาม พบว่า การทำกิจกรรมประเภทนี้จะเป็นการทำกิจกรรมบริเวณลานเอนกประสงค์ แต่ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยทำการลงสำรวจสวนรมณีนาถได้ทำการปรับปรุงพื้นที่ ทำให้กลุ่มของผู้เข้าใช้บริการที่ทำกิจกรรมรำพัดหรือรำไทเก็กย้ายมาทำกิจกรรมที่ลานเสกิตบอร์ด โดยช่วงเวลาที่ทำกิจกรรมจะเป็นช่วงเช้า ตั้งแต่เวลา 06.00 นาฬิกาเป็นต้นไป ซึ่งการทำกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการทำกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุที่ทำกิจกรรมร่วมกันมานาน โดยจากการสอบถามข้อมูลผู้เข้าใช้บริการด้านความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมประเภทนี้ พบว่า ผู้เข้าใช้บริการมีความต้องการให้ทางสวนรมณีนาถจัดพื้นที่ในการทำกิจกรรมให้เป็นสัดส่วน เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวที่ได้ทำการลงสำรวจมีการปรับปรุงพื้นที่ ทำให้กลุ่มผู้เข้าใช้บริการเปลี่ยนพื้นที่ในการทำกิจกรรม และเกิดการซ้อนทับในการใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมกับกิจกรรมโยคะ อีกทั้งพื้นที่บริเวณลานเสกิตบอร์ดไม่เหมาะสมต่อการเข้าใช้บริการของผู้สูงอายุ เนื่องจากมีอุปกรณ์ต่างๆมากีดขวาง รวมไปถึงอยากให้ทางสวนรมณีนาถพิจารณาในการอำนวยความสะดวกเรื่องเต็นท์ในช่วงฤดูฝน เนื่องจากพื้นที่ที่ทำกิจกรรมเป็นพื้นที่โล่ง ถ้าวันใดมีฝนตกจะทำให้ไม่สามารถเข้าใช้บริการภายในพื้นที่ได้

- พื้นที่สำหรับการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ จากการศึกษาและวิเคราะห์จากการสำรวจและการทำแบบสอบถาม พบว่า การนั่งพักผ่อนหย่อนใจเป็นการเข้าใช้พื้นที่ตลอดช่วงเวลาทำการของสวน โดยการเข้าใช้บริการจะเป็นการเข้ามาพักผ่อนตามเก้าอี้หรือม้านั่งที่ทางสวนได้จัดไว้ให้ตามจุดต่าง ๆ ภายในสวน และการปูเสื่อปิกนิก ในการเข้าใช้พื้นที่สำหรับการนั่งพักผ่อน

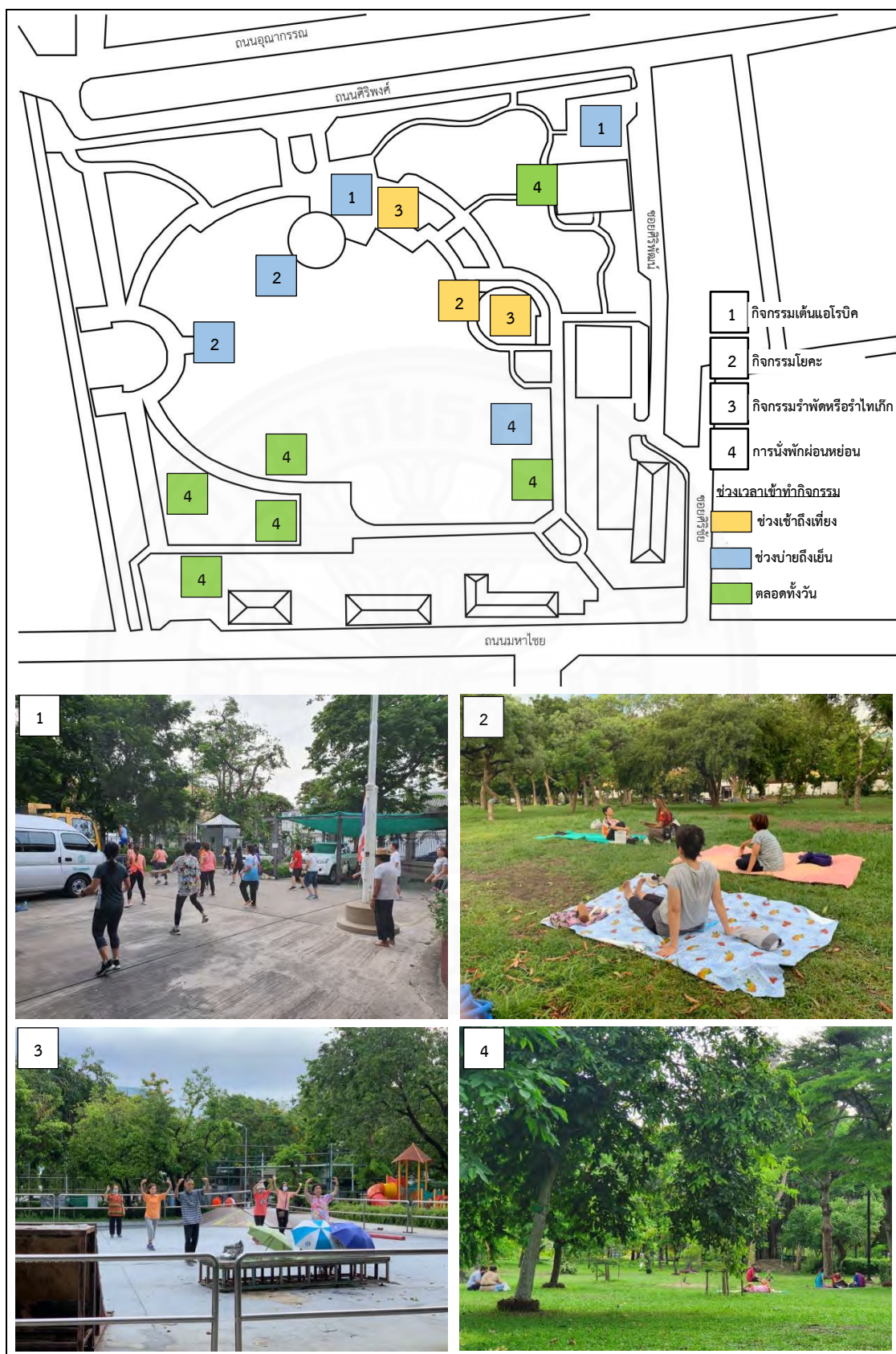
จะมีความหลากหลายของช่วงวัย โดยจากการสอบถามข้อมูลผู้เข้าใช้บริการด้านความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมประเภทนี้ พบว่า มีความต้องการให้เพิ่มเก้าอี้ หรือโต๊ะม้านั่ง เนื่องจากในช่วงเย็นมีผู้เข้าใช้บริการเป็นจำนวนมาก ทำให้เก้าอี้ไม่เพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการ และต้องการให้มีการเพิ่มระบบส่องสว่าง เนื่องจากม้านั่งตรงบริเวณประตู 3 แสงสว่างไม่เพียงพอ และมีคนจรจัดเข้ามานั่งบริเวณม้านั่งส่วนนี้บ่อยครั้ง ทำให้ผู้เข้าใช้บริการเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่อเข้าสู่พื้นที่บริเวณนี้

5.2.3 สรุปผลการวิเคราะห์ด้านพฤติกรรมและการใช้งานภายในสวนรมณีนาค

สวนรมณีนาคมีลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น ทั้งในด้านของตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเดินทางเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวก และเป็นสถานที่ที่เป็นจุดรวมตัวของการทำกิจกรรมนันทนาการร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวนส่งผลให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคม และเกิดการสร้างกิจกรรมขึ้นใหม่ในพื้นที่ โดยจากการศึกษาปัจจัยทางด้านสังคม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้าใช้บริการภายในพื้นที่ อันได้แก่ ลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้น ตำแหน่งที่ตั้งและความสะดวกสบายในการเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ โดยผู้เข้าใช้บริการในพื้นที่ส่วนมากจะเข้ามาทำกิจกรรมประเภทการออกกำลังกายมากกว่าการนั่งพักผ่อน ทำให้พื้นที่ของสวนรมณีนาคบางส่วนเกิดการซ้อนทับและไม่เพียงพอต่อการให้บริการ และในปัจจุบันมีปริมาณการเข้าใช้บริการภายในพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้พื้นที่ในการรองรับการทำกิจกรรมของผู้เข้าใช้บริการได้ไม่เพียงพอ ซึ่งจากการสังเกตการณ์พฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการภายในสวนพบว่า พื้นที่ในส่วนของเส้นทางเดิน-วิ่งพบปัญหาในการเข้าใช้พื้นที่มากที่สุด เนื่องจากการทำกิจกรรมในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีปริมาณของผู้เข้าใช้บริการมากที่สุด ซึ่งเป็นทั้งเส้นทางเดินรอบสวน เส้นทางในการทำกิจกรรมวิ่ง และเส้นทางเชื่อมโยงสู่พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้ง จากการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เข้าใช้บริการ พบว่า ผู้เข้าใช้บริการส่วนใหญ่มีความต้องการให้มีการจัดการและปรับปรุงพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมเดิน-วิ่ง เพื่อลดปัญหาในการเข้าใช้พื้นที่

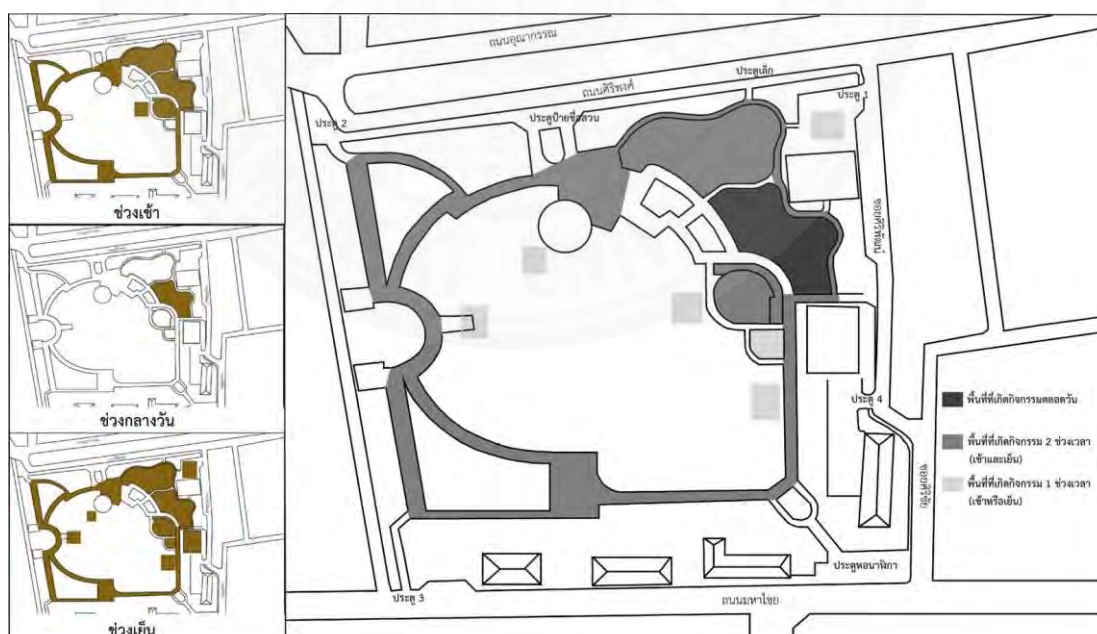

ภาพที่ 5.9 กิจกรรมพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่องภายในสวนรมณีนาค. โดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 5.11 กิจกรรมอื่นๆ ภายในสวนรมณีนาค. โดยผู้วิจัย, 2563.

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ลักษณะของการเข้าทำกิจกรรมภายในพื้นที่ตลอดช่วงเวลา เปิดทำการ พบว่า ช่วงเช้า มีปริมาณของผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่เป็นจำนวนมาก แต่ยังมีปริมาณที่น้อยกว่าในช่วงเย็น โดยการเข้าใช้พื้นที่ของผู้ใช้บริการจะเป็นกลุ่มของวัยทำงาน และผู้สูงอายุ ซึ่งในการทำกิจกรรมจะมีการกระจายตัวไปยังบริเวณของพื้นที่ เช่น การเล่นโยคะ การรำพัดหรือรำไทเก็ก เส้นทางเดิน-วิ่ง และสวนสุขภาพ ทั้งนี้ กิจกรรมที่มีความนิยมในช่วงเช้าจะเป็นการออกกำลังกายประเภทเดินหรือวิ่ง ในส่วนของช่วงบ่าย พบว่า ภายในพื้นที่ที่มีผู้เข้าใช้บริการเข้าทำกิจกรรมน้อยที่สุด โดยการเข้าใช้พื้นที่ของผู้ใช้บริการจะเป็นกลุ่มของวัยทำงาน และผู้สูงอายุ โดยการทำกิจกรรมช่วงเวลากลางวันจะเป็นการทำกิจกรรมประเภทการออกกำลังกายโดยใช้เครื่องและการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งการเข้าทำกิจกรรมจะมีการกระจายตัวตามจุดมานั่งหรือเก้าอี้ที่ทางสวนได้จัดเตรียมไว้ให้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และภายในพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง และในส่วนของช่วงเย็น พบว่า เป็นช่วงเวลาที่ปริมาณของผู้เข้าใช้บริการเข้าใช้พื้นที่มากที่สุด เนื่องจากมีการเกิดกิจกรรมภายในพื้นที่มากที่สุด ในการเข้าใช้พื้นที่ของผู้ใช้บริการจะเป็นกลุ่มของผู้ใช้บริการทุกช่วงวัย ตั้งแต่วัยเด็ก จนถึงผู้สูงอายุ โดยการทำกิจกรรมจะมีการเข้าใช้บริการตามลักษณะของการเกิดกิจกรรมภายในพื้นที่ ซึ่งพบว่าภายในสวนรมณีนารถมีการกระจุกตัวของผู้เข้าใช้บริการที่ประตูที่ 1 และประตูเล็ก เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของสนามกีฬา และพื้นที่สำหรับออกกำลังกายหลายประเภท

ภาพที่ 5.12 แสดงพื้นที่การเกิดกิจกรรมในช่วงเช้า กลางวัน และเย็นในสวนรมณีนารถ. โดยผู้วิจัย, 2563.

5.3 ปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการสวนรมณีนาค

ปัจจัยด้านนโยบายเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้บริการภายในพื้นที่ ซึ่งการกำหนดนโยบายเป็นการกำหนดแนวทางกิจกรรมไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น โดยจะมีการวางแผน การจัดตั้งโครงการ พร้อมทั้งวิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ และความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่ของประชาชน โดยข้อมูลด้านนโยบายที่ทางผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์จะเป็นการได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หน่วยงาน และบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องภายในพื้นที่ เพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนา แนวทางการบริหาร และปัญหาที่ผู้เข้าใช้บริการพบในพื้นที่

5.3.1 โครงสร้างการบริหารจัดการ และนโยบายภายในสวนรมณีนาค

การบริหารจัดการภายในพื้นที่ที่มีผลต่อความพร้อมในการให้บริการ การอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ และสภาพภูมิทัศน์ที่มีความสวยงามส่งผลต่อความรู้สึกในการเลือกใช้พื้นที่ของผู้เข้าใช้บริการ โดยผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญแบ่งออกเป็น ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ ด้านงบประมาณ มาตรฐานการดูแลความปลอดภัย การดูแลและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการ นโยบายของสวนรมณีนาค พร้อมทั้งแนวทางในการพัฒนาและการปรับปรุงการให้บริการภายในพื้นที่ โดยรายละเอียดการบริหารจัดการภายในพื้นที่มีดังต่อไปนี้

- ด้านการบริหารจัดการพื้นที่ จากการศึกษาพบว่า สวนรมณีนาคมีการจัดการในด้านการดูแลพื้นที่และรักษาความสะอาดและห้องสุขาภายในสวนสาธารณะเป็นการว่าจ้างลูกจ้างของทางสำนักงานกรุงเทพมหานคร และในด้านการรักษาความปลอดภัยจะเป็นการว่าจ้างบุคคลภายนอก ซึ่งเป็นองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก โดยระบบการดูแลรักษาความปลอดภัยในระยะช่วงเวลา 16.30 นาฬิกา จนถึง 08.30 นาฬิกาของวันรุ่งขึ้น จะเป็นเจ้าหน้าที่เทศชายอยู่เวรรักษาความปลอดภัย และในวันอาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ระหว่างเวลา 08.30 นาฬิกา จนถึง 16.30 นาฬิกา จะเป็นเจ้าหน้าที่เทศชายอยู่เวรรักษาความปลอดภัย

- การบริหารจัดการด้านงบประมาณ จากการศึกษาพบว่า สวนรมณีนาคไม่ได้มีการจัดหาและดูแลด้านงบประมาณด้วยตนเอง หากมีความประสงค์ในการจัดซื้อ จัดหาอุปกรณ์สำหรับการใช้ในการปฏิบัติงานภายในพื้นที่หรือการซ่อมบำรุง ปรับปรุงพื้นที่ภายในสวน จะต้องมีการเสนอขออนุมัติงบประมาณผ่านผู้บังคับบัญชา ซึ่งสวนรมณีนาคจะทำการเสนอความต้องการด้านงบประมาณแก่สำนักงานสวนสาธารณะ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจัดการของ

สำนักสิ่งแวดล้อม หลังจากนั้นทำการเสนอข้อมูลไปที่สภากรุงเทพมหานครเพื่อพิจารณาของงบประมาณ

- มาตรฐานการดูแลความปลอดภัย จากการศึกษาพบว่า สวรมณีนารถ มีการรักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีเจ้าหน้าที่ของสวนอยู่เฝ้ารักษาความปลอดภัยให้แก่ผู้เข้าใช้บริการ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการเข้าติดต่อราชการ แจ้งทรัพย์สินสูญหาย หรือการเก็บทรัพย์สินได้ภายในพื้นที่ รวมไปถึงหน้าที่อื่น ๆ ตามที่เจ้าหน้าที่ในส่วนของการรักษาความปลอดภัยได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ สวรมณีนารถมีกล้องวงจรปิดกระจายอยู่ตามจุดต่าง ๆ ของพื้นที่สวน เพื่อตรวจสอบความปลอดภัยของผู้เข้าใช้บริการ

- วิธีการดูแลและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ใช้บริการ จากการศึกษาพบว่า สวรมณีนารถมีการดูแลและอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ อันได้แก่ มีการจัดระเบียบในการจอดรถในพื้นที่ที่ได้เตรียมไว้ และมีการดูแลรักษาความสะอาดห้องสุขาให้มีความพร้อมในการให้บริการแก่ผู้เข้าใช้บริการ เมื่อเกิดการชำรุดเสียหายจะทำการดำเนินการแก้ไขทันที รวมไปถึงการตรวจสอบสภาพอุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกาย และอุปกรณ์สำหรับเด็กไม่ให้เกิดความชำรุดเพื่อลดอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นภายในพื้นที่ นอกจากนี้ ทางสวรมณีนารถยังมีการดูแลและตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่สวนได้ตั้งไว้ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของผู้เข้าใช้บริการท่านอื่น

- นโยบายของสวรมณีนารถ จากการศึกษาพบว่า สวรมณีนารถมีระยะในการให้บริการตั้งแต่ 04.30-21.00 นาฬิกา พร้อมทั้งมีแนวทางในการส่งเสริมพื้นที่ให้เป็นสวนสาธารณะที่ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย และสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เข้าใช้บริการ

- แนวทางในการพัฒนาและการปรับปรุงการให้บริการภายในพื้นที่ จากการศึกษาพบว่า สวรมณีนารถมีแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านพรรณไม้และความหลากหลายด้านชีวภาพ พร้อมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติที่มีความเหมาะสมต่อประชาชนทุกเพศทุกวัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องภายในพื้นที่เพื่อทราบถึงวิธีการดูแลและปฏิบัติหน้าที่ของในแต่ละตำแหน่งงาน รวมถึงเพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรค และความคิดเห็นด้านการให้บริการของพื้นที่สวรมณีนารถ โดยรายละเอียดการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่มีดังต่อไปนี้

- เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัย โดยมีหน้าที่ในการจัดการดูแลพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าใช้บริการ คือ ดูแลเรื่องสิ่งกีดขวางบริเวณเส้นทางเดินเท้า ดูแลด้านระบบส่องสว่างในช่วงเวลากลางคืน ดูแลรักษาความปลอดภัยภายในพื้นที่ และการปฐมพยาบาล

เบื้องต้นเมื่อผู้เข้าใช้บริการประสบอุบัติเหตุ โดยจากการสอบถามด้านของปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัย คือ ด้านความร่วมมือของกลุ่มวัยรุ่น ที่เข้ามาใช้บริการภายในพื้นที่ เนื่องจากมีกรณีที่ผู้เข้าใช้บริการบางท่านถอดเสื้อเล่นกีฬา ซึ่งอาจเกิด ความไม่เหมาะสมในการทำกิจกรรมทำให้ทางเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องเข้าไปตักเตือน และบุคคลดังกล่าว ไม่ฟังคำตักเตือนจึงทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสอบถามผู้เข้าใช้ บริการในพื้นที่ของลานสเก็ตบอร์ดที่ไม่เห็นด้วยกับการเข้าทำกิจกรรมภายในพื้นที่แล้วถูกตักเตือน

- เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาต้นไม้ และสนามหญ้า มีหน้าที่ในการดูแลความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสวยงามของภูมิทัศน์ในพื้นที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย พร้อมทั้ง ตรวจสอบความเรียบร้อยและช่วยอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ ในด้านของความปลอดภัย ระบบสาธารณูปโภค และเครื่องออกกำลังกาย โดยการสอบถามด้านของปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลในส่วนนี้ พบว่า ทางสวนรมณีนารถไม่มียงบประมาณ ในการบริหารจัดการภายในพื้นที่ ในด้านสาธารณูปโภค และด้านอื่น ๆ เมื่ออุปกรณ์มีการชำรุด เสียหายทำให้ทางหน่วยงานไม่สามารถซ่อมบำรุง แก้ไข หรือปรับเปลี่ยนได้ในทันที เนื่องจากไม่มี งบประมาณ นอกจากนี้ ภายในพื้นที่สวนรมณีนารถยังประสบปัญหาในช่วงฤดูแล้งเรื่องการขาดน้ำที่ใช้ สำหรับรักษาด้านไม้ เนื่องจากสวนได้ใช้น้ำจากคลองไหลตมมาบำบัดเพื่อรดน้ำต้นไม้ภายในพื้นที่ โดยใน ฤดูแล้งจะพบปัญหาเรื่องน้ำเค็ม ซึ่งไม่สามารถนำมาบำบัดเพื่อใช้ในการรดน้ำต้นไม้ได้ เนื่องจากน้ำเค็ม จะส่งผลให้ต้นไม้ตายได้ เมื่อทางสวนไม่มีน้ำที่ใช้สำหรับรดน้ำแก่ต้นไม้และสนามหญ้า ส่งผลให้พืชแห้ง ตายเป็นจำนวนมาก และทำให้บรรยากาศ ภูมิทัศน์ภายในพื้นที่เกิดความไม่ร่มรื่นและไม่น่ามอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการที่เข้าทำกิจกรรมโยคะภายในพื้นที่ว่าในช่วงหน้า ร้อนหญ้าบริเวณสนามหญ้าแห้งตาย และจากการสอบถามเรื่องสิ่งที่สวนรมณีนารถควรปรับปรุงในด้าน ของการให้บริการ พบว่า สวนรมณีนารถเป็นสถานที่สำหรับการทำกิจกรรมนันทนาการ ทั้งด้านการ ออกกำลังกาย การพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งจำนวนของเครื่องออกกำลังกายไม่เพียงพอต่อความต้องการ ของผู้เข้าใช้บริการ รวมถึงเกิดการชำรุดและเสียหาย แต่ด้วยสวนรมณีนารถประสบปัญหาในเรื่อง งบประมาณ จึงทำให้ไม่สามารถปรับปรุงพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมกับการใช้บริการของผู้เข้าใช้ บริการได้ ทั้งนี้ ได้สอบถาม

- เจ้าหน้าที่ดูแลห้องสุขาและสนาม มีหน้าที่ในการดูแลความสะอาดห้องสุขา โดยจะทำความสะอาดห้องสุขาทุกๆ 2 ชั่วโมง และในมีการฆ่าเชื้อสุขภัณฑ์ด้วยการฉีดแอลกอฮอล์ และยังมีหน้าที่ในการดูแลรักษาความสะอาดภายในสวน ดูแล ตกแต่งกิ่งไม้ที่ยื่นมากีดขวางเส้นทาง และพื้นที่ออกกำลังกายไม่ให้มีวัชพืชมากีดขวาง โดยการสอบถามด้านของปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลในส่วนนี้ พบว่า ผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ของสัญชาติ ทำให้บางครั้งการสื่อสารกันอาจจะไม่มีความเข้าใจกัน

- เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาต้นไม้ และซ่อมแซมบำรุง งานช่างต่าง ๆ ภายในสวน โดยมีหน้าที่ดูแลรักษาความสะอาดและความพร้อมของอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความพร้อมในการให้บริการแก่ผู้เข้าใช้บริการ โดยการสอบถามด้านของปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลในส่วนนี้ พบว่า อุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกายภายในพื้นที่เกิดความชำรุดเนื่องจากอุปกรณ์มีระยะเวลาการใช้งานมานาน แต่ทั้งนี้เมื่อพบว่าอุปกรณ์ในส่วนใดที่เกิดการชำรุดก็จะเข้าซ่อมแซมพื้นที่ทันที

5.3.2 สภาพความสมบูรณ์ในสวนรมณีนาค

ด้านสภาพความสมบูรณ์ของพื้นที่เป็นการแสดงถึงความพร้อมและคุณภาพในการให้บริการ และโครงสร้างพื้นฐานที่ทางสวนรมณีนาคจะต้องมีการให้บริการตามมาตรฐานของสวนสาธารณะ โดยจากการศึกษาด้านความพึงพอใจสภาพความสมบูรณ์และความพร้อมของการใช้งานในพื้นที่ พบว่า สวนรมณีนาคมีสภาพความสมบูรณ์ของพื้นที่และความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับที่ดี และผู้เข้าใช้บริการมีความพึงพอใจในการให้บริการในพื้นที่ ซึ่งมีเพียงการให้บริการด้านเส้นทางเดินรอบสวนที่ทัศนคติของผู้เข้าใช้บริการต้องการให้มีการปรับปรุง โดยจากการทำการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่า ผู้ใช้บริการต้องการให้มีการปรับปรุงเส้นทางเดินรอบสวนเนื่องจากเส้นทางเดิน-วิ่งมีลักษณะที่แคบ และกิจกรรมบริเวณดังกล่าวมีผู้เข้าใช้บริการในจำนวนมาก และผู้เข้าใช้บริการเส้นทางเดิน-วิ่งพบปัญหาเรื่องพื้นมีความไม่สมบูรณ์ เช่น ความไม่สม่ำเสมอของเส้นทาง และบางเส้นทางภายในสวนเกิดเป็นแอ่งน้ำและมีน้ำนองในฤดูฝน ทำให้เมื่อเข้าใช้บริการจึงเกิดความไม่สะดวกและไม่ปลอดภัย

ทั้งนี้ ด้านความสมบูรณ์ของพื้นที่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการให้บริการแก่ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการภายในพื้นที่ ซึ่งด้านความสมบูรณ์ของพื้นที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้เข้าใช้บริการในการเลือกใช้สวนสาธารณะ เนื่องจากเมื่อสวนมีความพร้อมในการให้บริการและการอำนวยความสะดวก พื้นที่ที่มีความสมบูรณ์และมีความพร้อมที่สามารถตอบสนองและรองรับการเข้าทำกิจกรรมของประชาชนได้ก็จะส่งผลให้เป็นปัจจัยในการเลือกเข้าใช้บริการในพื้นที่ อีกทั้ง ผลลัพธ์จากการศึกษาปริมาณความพึงพอใจของผู้เข้าใช้บริการสามารถสะท้อนให้เห็นการดูแลบริหารจัดการและการอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ของหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบ

ตารางที่ 5.2

แสดงปริมาณความพึงพอใจด้านสภาพความสมบูรณ์ของพื้นที่ในการให้บริการและการอำนวยความสะดวก

ที่	การให้บริการ	สภาพพื้นที่ (ร้อยละ)	
		ดี	ปรับปรุง
1	จำนวนของพื้นที่จอดรถ	84.4	15.6
2	ความร่มรื่นของร่มเงาต้นไม้	97.8	2.2
3	การรักษาความปลอดภัย	95.6	4.4
4	การแบ่งสัดส่วนในการให้บริการด้านกิจกรรม	71.1	28.9
5	ลานเอนกประสงค์	71.1	28.9
6	พื้นที่สนามหญ้า	84.4	15.6
7	เส้นทางเดินรอบสวน	48.9	51.1
8	ม้านั่ง / เก้าอี้สำหรับนั่งพักผ่อน	93.3	6.7
9	ระบบส่องสว่าง	77.8	22.2
10	ห้องน้ำ	73.3	26.7
11	ร้านค้า / จุดจำหน่ายเครื่องดื่ม	80	20

หมายเหตุ. ร้อยละของผู้เข้าใช้บริการที่มีความพึงพอใจด้านสภาพความสมบูรณ์ของพื้นที่ในการให้บริการและการอำนวยความสะดวกในสวนรมณีนาค. โดยผู้วิจัย, 2563.

5.4 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยต่าง ๆ ในข้างต้น ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการให้บริการของสวนสาธารณะในทุกระดับ โดยปัจจัยทางด้านกายภาพเป็นการสะท้อนให้เห็นความสะดวกสบายในการเข้าถึงพื้นที่ เป็นการวิเคราะห์ด้านลักษณะของตำแหน่งที่ตั้งที่มีที่ตั้งอยู่ใจกลางย่านชุมชน และมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความหลากหลาย และปัจจัยของโครงข่ายคมนาคมในการเข้าถึงที่มีที่มีความหลากหลายและครอบคลุมและเชื่อมโยงพื้นที่สวนไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ด้วยระบบขนส่งสาธารณะ พร้อมทั้งการเข้าถึงพื้นที่ด้วยการเดินเท้า และรถส่วนบุคคล สำหรับปัจจัยด้านสังคมเป็นการศึกษาพฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการแสดงให้เห็นถึงทัศนคติด้านความต้องการและพฤติกรรมในการเข้าทำกิจกรรมภายในพื้นที่ โดยในปัจจุบันเมืองมีการพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างต่อเนื่อง ทำให้พื้นที่สีเขียวและพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมนันทนาการมีจำนวนที่ลดลงเรื่อย ๆ แต่ในทางกลับกันปัจจุบันประชาชนหันมาดูแล

สุขภาพกันมากขึ้น จึงส่งผลให้พื้นที่สาธารณะมีความจำเป็นต่อความต้องการของประชาชน รวมทั้งพื้นที่ที่จะต้องสามารถรองรับพฤติกรรมในการใช้งานและการทำกิจกรรมได้ และสำหรับปัจจัยด้านนโยบายของสวนจะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงระบบการบริหารจัดการ และการอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่แก่ผู้เข้าใช้บริการ โดยในการให้บริการสวนสาธารณะต้องเป็นไปตามหลักของการให้บริการโดยมีนโยบายต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาการบริการขึ้นพื้นฐานของพื้นที่ จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละด้าน ได้ดังต่อไปนี้

- ปัจจัยด้านกายภาพ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านกายภาพ และในด้านการใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่สรุปได้ว่า สวนรมณีนาถมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ใจกลางย่านชุมชนชั้นใน ซึ่งตำแหน่งที่ตั้งของสวนมีข้อได้เปรียบในการเข้าถึง เนื่องจากสามารถเข้าสู่พื้นที่ได้อย่างสะดวกด้วยระบบขนส่งสาธารณะที่ครอบคลุมไปยังทุกพื้นที่ และมีความได้เปรียบในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่ของผู้ที่อาศัยที่อยู่ในเขตชุมชนพระนครและบริเวณใกล้เคียง สำหรับการให้บริการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบของสวนรมณีนาถมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลาย ทั้งสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา แหล่งท่องเที่ยว ห้างสรรพสินค้า และอาคารสำนักงาน รวมไปถึงสวนรมณีนาถมีการแบ่งพื้นที่สำหรับการเข้าทำกิจกรรมด้านกีฬาย่างเป็นสัดส่วน โดยจะแบ่งพื้นที่ตามประเภทของกีฬา

- ปัจจัยด้านสังคม โดยการวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านสังคมของกลุ่มผู้ให้บริการ และลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่สรุปได้ว่า กลุ่มผู้เข้าใช้บริการสวนรมณีนาถส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีเขตที่พักอาศัยอยู่ในเขตพระนคร โดยการเข้าใช้บริการภายในพื้นที่มีทั้งมาเพียงคนเดียวและมาเป็นครอบครัว ซึ่งการเข้าใช้บริการเพียงคนเดียวจะเป็นการเข้าทำกิจกรรมที่มีการรวมกลุ่มของผู้ที่ชอบทำกิจกรรมในประเภทเดียวกัน และการทำกิจกรรมแบบกลุ่มครอบครัวจะเป็นการเข้าทำกิจกรรมในส่วนในพื้นที่สนามเด็กเล่น และการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ สำหรับในด้านของการทำกิจกรรมภายในพื้นที่ สวนรมณีนาถมีกิจกรรมที่หลากหลายที่สามารถรองรับผู้เข้าใช้บริการได้ในทุกช่วงวัย โดยส่วนใหญ่กิจกรรมที่ความนิยม คือ การวิ่งออกกำลังกาย ซึ่งการรวมกลุ่มของผู้เข้าใช้บริการที่มีความชอบในการทำกิจกรรมประเภทเดียวกัน จะมีการรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมในพื้นที่ และภายในสวนมีการแบ่งพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมและสลับสับเปลี่ยนการใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมตลอดเวลาเปิดทำการ

- ปัจจัยด้านนโยบายและการจัดการภายในพื้นที่ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านนโยบาย ในส่วนของโครงสร้างการบริหาร และสภาพความสมบูรณ์ของพื้นที่สรุปได้ว่า ด้านนโยบายการบริหารจัดการด้านการเปิดให้เข้าใช้พื้นที่ ซึ่งผู้ให้บริการมีความพึงพอใจในด้านของช่วงเวลาที่เปิด-ปิดให้บริการ รวมถึงการเข้าใช้งานในพื้นที่โดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม สำหรับด้านสภาพความสมบูรณ์ของพื้นที่ พบว่า แม้ว่าสวนรมณีนาถจะมีข้อจำกัดในด้านของงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการภายในพื้นที่ที่ได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพที่พร้อมให้บริการ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่สวนรมณีนาถได้

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่สามารถส่งผลกระทบร่วมกันในแต่ละปัจจัย และส่งผลกระทบต่อทัศนคติในการเลือกใช้บริการในสวนรมณีนาคในการทำกิจกรรม กล่าวคือ ในการเข้าใช้บริการในพื้นที่สวนหรือการเลือกทำกิจกรรมภายในพื้นที่ ผู้เข้าใช้บริการจะมีการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการในหลายองค์ประกอบ อันได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้งและการเข้าถึงพื้นที่ รูปแบบการเข้าถึงพื้นที่ ลักษณะและประเภทของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมไปถึงการบริการและการอำนวยความสะดวกในด้านของความปลอดภัย เป็นต้น โดยในบทผลการวิเคราะห์นี้จะเป็นการอธิบายให้เห็นถึงการให้บริการและการใช้งานภายในสวนรมณีนาค ซึ่งผลการวิเคราะห์ในด้านต่างๆ ในข้างต้น จะนำไปสู่การสรุปผลการศึกและการเสนอแนะในการบริหารจัดการภายในพื้นที่สวนในบทถัดไป

ตารางที่ 5.3

สรุปกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวนรมณีนาค

กิจกรรม	ลักษณะทางกายภาพ	ผู้เข้าใช้บริการ	ความต้องการ
พื้นที่เดิน-วิ่ง	เส้นทางเดิน-วิ่งมีขนาดที่แคบ และพื้นผิวของเส้นทางเดินวิ่งไม่เหมาะสม	ช่วงเวลา 05.00 ถึง 09.00 น. จะเป็นการทำกิจกรรมของเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ และช่วงเวลา ตั้งแต่ 16.00 น. เป็นต้นไป จะเป็นการทำกิจกรรมที่มีความหลากหลายของช่วงวัย	มีความต้องการให้มีการปรับปรุงเส้นทางเดินวิ่งให้เกิดความสม่ำเสมอ และต้องการขยายเส้นทางเดินวิ่งเพิ่มเติม พร้อมทั้งเพิ่มระบบส่องสว่างตามเส้นทางที่ทำกิจกรรม
พื้นที่สนามกีฬา	มีการล้อมรั้วตาข่ายโปร่งเพื่อให้เกิดความปลอดภัย	กลุ่มนักเรียน นักศึกษา และวัยทำงาน ช่วง 16.00 น. เป็นต้นไป	มีความต้องการในการจัดช่วงเวลาในการทำกิจกรรมอย่างชัดเจน เนื่องจากเกิดกิจกรรมพร้อมกัน 2 กิจกรรม พร้อมทั้งเพิ่มระบบส่องสว่างภายในพื้นที่
พื้นที่ลานเสกกีบอร์ด	พื้นที่ปูพื้นด้วยวัสดุปูนและมีอัฒจันทร์ 2 ชั้น	เป็นการทำกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน ในช่วงเวลา 16.00 น. เป็นต้นไป	ต้องการให้มีการเพิ่มระบบส่องสว่างในพื้นที่ พร้อมทั้งปรับปรุงอุปกรณ์และพื้นสนามของลานเสกกีบอร์ด รวมไปถึงการลดหย่อนเรื่องกฎระเบียบภายในพื้นที่

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

สรุปกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวนรมณีนาค

กิจกรรม	ลักษณะทางกายภาพ	ผู้เข้าใช้บริการ	ความต้องการ
พื้นที่สนามเด็กเล่น	พื้นผิวสนามเป็นทราย และมีไม้ยืนต้นให้ร่มเงา	เป็นการทำกิจกรรมของเด็กเล็กที่มีผู้ปกครองเข้าดูแล ตั้งแต่ช่วงเวลา 16.00 น. เป็นต้นไป	ผู้ปกครองต้องการให้พื้นที่มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเป็นการทำกิจกรรมของเด็ก และเพิ่มจำนวนอุปกรณ์เครื่องเล่น รวมไปถึงเพิ่มม้านั่งบริเวณใกล้เคียงสนามเด็กเล่น
พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง	พื้นที่แบ่งสัดส่วนอย่างชัดเจน มีรั้วสีขาวกั้น	เป็นการทำกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่น จนถึงผู้สูงอายุ โดยเข้าทำกิจกรรมตลอดทั้งวัน	เพิ่มพื้นที่มีร่มเงาเนื่องจากฤดูฝนผู้เข้าใช้บริการไม่สามารถเข้าใช้บริการได้ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เกิดความเสียหาย
พื้นที่สวนสุขภาพ	พื้นที่มีการแบ่งสัดส่วนแยกประเภทอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับออกกำลังกาย	เป็นการทำกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่น จนถึงผู้สูงอายุ ช่วงเช้าและเย็น	เพิ่มระบบส่องสว่างตามจุดกิจกรรม
กิจกรรมแอโรบิค	ใช้พื้นที่บริเวณหน้าสำนักงาน และลานเอนกประสงค์ร่วมกับการทำกิจกรรมประเภทอื่นๆ	เป็นการทำกิจกรรมของกลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มวัยทำงาน ช่วงเวลา 18.00 น. เป็นต้นไป ซึ่งใช้เวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 1 ชั่วโมง	- พื้นที่หน้าสำนักงานมีความแคบ และเป็นที่ยอดรถ ทำให้ผู้ให้บริการเกิดความไม่สะดวก - พื้นที่ลานเอนกประสงค์ต้องการมีการจัดการเรื่องพื้นที่เนื่องจากเมื่อฝนตกในพื้นที่จะเกิดน้ำนอง - มีความต้องการในการจัดหาเวทีให้กับอาจารย์สอน รวมไปถึงการจัดการเรื่องการซ้อนทับพื้นที่

ตารางที่ 5.3 (ต่อ)

สรุปกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวนรมณีนาถ

กิจกรรม	ลักษณะทางกายภาพ	ผู้เข้าใช้บริการ	ความต้องการ
กิจกรรมโยคะ	ใช้พื้นที่บริเวณลานเอนกประสงค์ และพื้นที่สนามหญ้าหรือบริเวณที่ว่างภายในสวน ได้ร่มเงาต้นไม้ ร่วมกับการทำกิจกรรมประเภทอื่น ๆ	เป็นการทำกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยช่วงเช้าเวลา 06.00 น. เป็นต้นไป และกลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุในช่วงเวลา 16.00 น. เป็นต้นไป	ต้องการให้มีการดูแลสนามหญ้าในช่วงหน้าร้อน เนื่องจากหน้าร้อนมีความแห้งแล้ง หญ้าแห้ง พร้อมทั้งเพิ่มระบบส่องสว่างในพื้นที่
กิจกรรมรำพัดหรือรำไทยเก๊ก	ใช้พื้นที่ลานเอนกประสงค์ และลานเสกितบอร์ตร่วมกับการทำกิจกรรมประเภทอื่น ๆ	เป็นการทำกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นการทำกิจกรรมเวลา 06.00 น. เป็นต้นไป	ต้องการให้มีการจัดพื้นที่ในการทำกิจกรรมให้เป็นสัดส่วน เพื่อลดการซ้อนทับของการทำกิจกรรมอื่นๆ และอยากให้มีการพิจารณาด้านการอำนวยความสะดวกเรื่องเต็นท์ในช่วงฤดูฝน
กิจกรรมนั่งพักผ่อนหย่อนใจ	มีบริเวณที่จัดไว้ให้สำหรับการนั่งพักผ่อนตามเส้นทางเดิน-วิ่ง และใต้ร่มเงาของต้นไม้	เป็นการทำกิจกรรมที่มีความหลากหลายของช่วงวัย และเป็นการทำกิจกรรมตลอดทั้งวัน	ต้องการให้เพิ่มเก้าอี้ หรือโต๊ะม้านั่ง และเพิ่มระบบส่องสว่าง ตรงบริเวณประตู 3 เนื่องจากแสงสว่างไม่เพียงพอ และมีคนจรจัดในส่วนบริเวณนี้บ่อยครั้ง

หมายเหตุ. โดยผู้วิจัย, 2563.

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการจัดการสวนสาธารณะในเมือง: กรณีศึกษา สวนรมณีนาถ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ วิธีการจัดการภายในพื้นที่ รวมไปถึงศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาของสวนรมณีนาถที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการจัดการสวนรมณีนาถให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเหมาะสมกับการใช้งานของผู้ใช้บริการภายในพื้นที่ โดยในการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยทั้งหมด 3 ด้าน อันได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ซึ่งข้อมูลจากการศึกษาสามารถนำไปวิเคราะห์ถึงแนวทางในการบริหารจัดการ การบำรุงและดูแลรักษาพื้นที่ และการเสนอแนะแผนงานและโครงการต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องภายในพื้นที่ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาในอนาคต รวมไปถึงทัศนคติความพึงพอใจของผู้ใช้บริการด้านการให้บริการและอำนวยความสะดวกของสวนรมณีนาถ จากการศึกษาในช่วงต้นสามารถสรุปวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของการใช้บริการภายในพื้นที่ในปัจจุบัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 สรุปปัญหาและข้อจำกัดของสวนรมณีนาถ

จากการศึกษาในเบื้องต้นและการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านการบริหารจัดการ สามารถสรุปข้อมูลถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดภายในพื้นที่ โดยจำแนกประเภทตามลักษณะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

6.1.1 ด้านกายภาพ

จากการวิเคราะห์ด้านกายภาพของพื้นที่สวนรมณีนาถ พบว่า สวนรมณีนาถมีการแบ่งใช้ประโยชน์พื้นที่ออกเป็น 6 ส่วน ซึ่งในปัจจุบันการทำกิจกรรมในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นการเข้าทำกิจกรรมประเภทเคลื่อนไหวร่างกายมากกว่าการนั่งพักผ่อนหย่อนใจ และการเกิดกิจกรรมภายในพื้นที่มีการกระจุกตัวอยู่เพียงบริเวณเดียว ทำให้บริเวณดังกล่าวมีความหนาแน่นของผู้ใช้บริการ โดยจากการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้ใช้บริการด้านข้อจำกัด และสภาพปัญหาของพื้นที่ที่ส่งผลต่อการให้บริการ พบว่า พื้นที่ที่ปัญหาในการให้บริการสำหรับการทำกิจกรรมภายในพื้นที่มีดังต่อไปนี้

- เส้นทางเดินวิ่งรอบสวน เป็นพื้นที่ที่มีความนิยมมากที่สุด ทำให้มีผู้ใช้บริการในจำนวนมาก โดยมีการใช้บริการของทุกช่วงวัยรวมไปถึงผู้สูงอายุ ซึ่งพื้นที่บริเวณดังกล่าว

พบปัญหาด้านความไม่เพียงพอของพื้นที่ เนื่องจากขนาดของเส้นทางมีความแคบ และพื้นที่ของเส้นทางมีความไม่สม่ำเสมอ รวมไปถึงมีสิ่งกีดขวางบนเส้นทางในระหว่างการทำกิจกรรม ซึ่งส่งผลให้เมื่อผู้เข้าใช้บริการเข้าทำกิจกรรมเกิดความไม่สะดวก และอาจเกิดอันตรายเมื่อเข้าใช้ ดังนั้น ควรมีการปรับปรุงพื้นที่ให้มีความเพียงพอต่อการให้บริการ ปรับปรุงเส้นทางไม่ให้มีการเลี้ยวบริเวณมุมของสวนที่ประชิดตัวกัน และปรับปรุงพื้นเส้นทางให้มีความเรียบเสมอกัน รวมไปถึงการใช้สีหรือวัสดุกันลื่นเพื่อลดการเกิดอันตราย นอกจากนี้เส้นทางเดินวิ่งยังคงพบปัญหาเรื่องระบบส่องสว่างที่ทำให้พื้นที่ในช่วงเช้ามืด และช่วงค่ำ เกิดเป็นจุดอับ ลับตา ทำให้ผู้เข้าใช้บริการไม่กล้าเข้าใช้ทำกิจกรรม

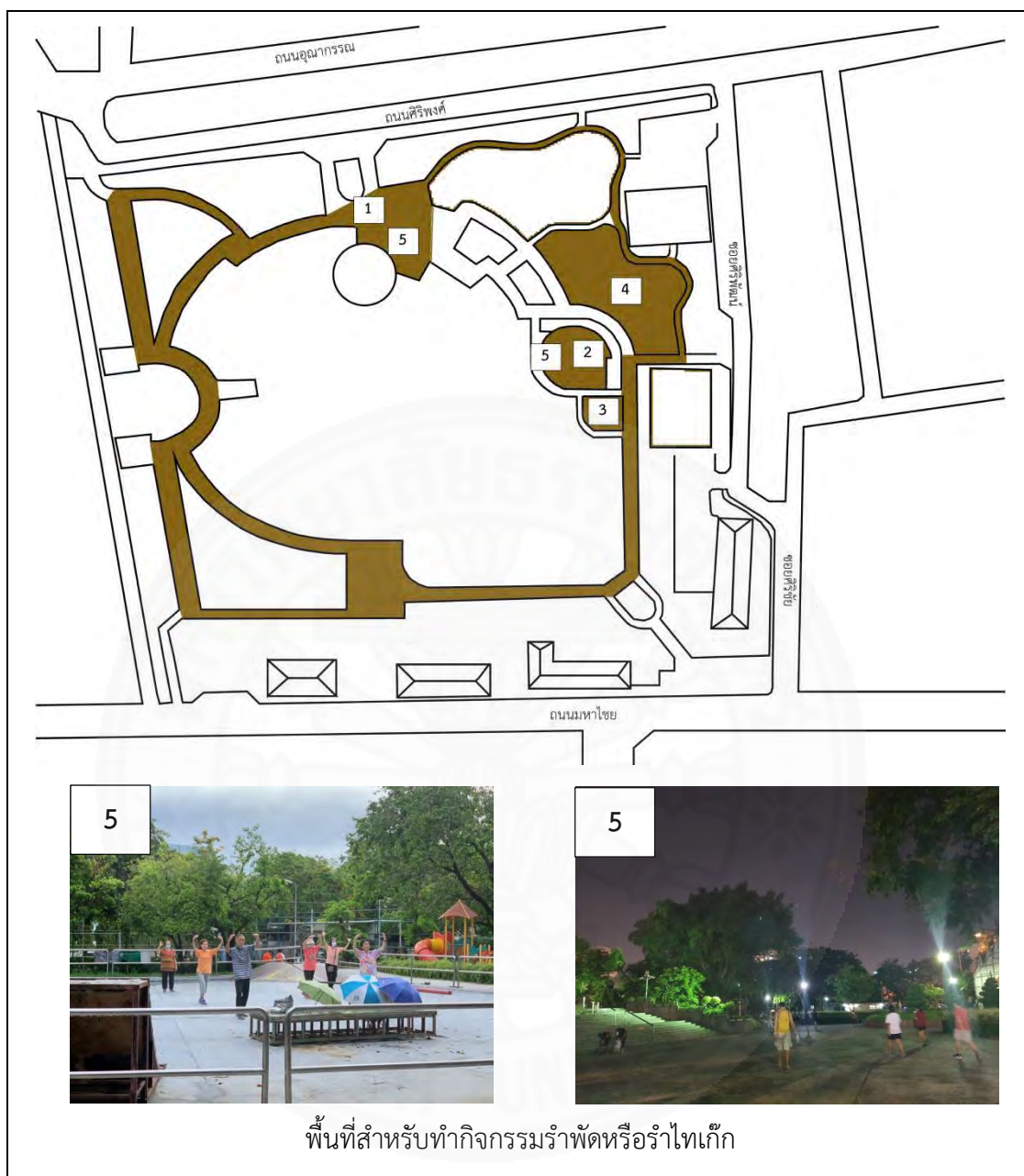
- พื้นที่ลานเสกต์บอร์ด ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมเอ็กสตรึม โดยปัญหาที่พบคือ ลานกิจกรรมมีระยะการใช้งานในการทำกิจกรรมมาเป็นเวลานาน ทำให้พื้นของลานเสกต์บอร์ดเกิดความทรุดโทรม รวมไปถึงอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับทำกิจกรรมเกิดความชำรุดและเสียหาย ดังนั้น ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุของผู้เข้าใช้บริการ

- พื้นที่สนามเด็กเล่น เป็นพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมของเด็ก ซึ่งพบว่าอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมมีสภาพการใช้งานมาในระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน ซึ่งอาจส่งผลอันตรายแก่เด็ก และอุปกรณ์มีไม่เพียงพอต่อปริมาณของการเข้าทำกิจกรรม รวมไปถึงผู้ปกครองที่เข้ามาดูแลบุตรหลานไม่มีพื้นที่สำหรับการนั่งเฝ้าในช่วงเวลาที่ทำกิจกรรม เนื่องจากบริเวณข้างสนามเด็กเล่นมีที่นั่งเพียง 3 จุด ดังนั้น อาจจะต้องมีการปรับปรุงอุปกรณ์ หรือเพิ่มอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมในพื้นที่มากขึ้น และเพิ่มม้านั่งบริเวณใกล้เคียงสนามเด็กเล่น เพื่อให้ผู้ปกครองได้นั่งรอและนั่งเฝ้าบุตรหลาน

- พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง เป็นพื้นที่ที่มีการเกิดกิจกรรมตลอดช่วงเวลาเปิดทำการ โดยปัญหาที่พบในพื้นที่บริเวณนี้ คือ เมื่อถึงฤดูฝนผู้เข้าใช้บริการไม่สามารถเข้าทำกิจกรรมในบริเวณนี้ รวมไปถึงเมื่ออุปกรณ์ที่ใช้สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ โดนน้ำ ส่งผลให้เกิดความทรุดโทรม เสื่อมสภาพ เป็นสนิม และลดอายุการใช้งานให้สั้นลง เนื่องจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่โล่งมีเพียงต้นไม้ที่คอยให้ร่มเงา ดังนั้น จึงควรมีการจัดการเพิ่มร่มเงาให้แก่พื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าใช้บริการ และช่วยยืดอายุการใช้งานของอุปกรณ์

- พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมราฟต์หรือร่าไทเก็ก เป็นการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ ในช่วงเช้าเพียงเท่านั้น โดยปัญหาที่พบของการทำกิจกรรมประเภทนี้จะพบในช่วงฤดูฝน เนื่องจากการเข้าใช้พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมเป็นพื้นที่โล่ง ซึ่งทำให้ผู้เข้าใช้บริการเข้าทำกิจกรรมได้เมื่อฝนตก ดังนั้น ทางสวนอาจจะต้องมีการอำนวยความสะดวกในด้านของพื้นที่ทำกิจกรรม เช่น เต้นท์ที่สามารถพับเก็บได้ เป็นต้น

- การแบ่งสัดส่วนและการจัดสรรพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม พบปัญหาด้านการซ้อนทับของกลุ่มกิจกรรมในพื้นที่ของสนามกีฬา กิจกรรมเดินแอโรบิค กิจกรรมเดิน-วิ่ง และกิจกรรมราฟต์หรือร่าไทเก็กที่มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน

ภาพที่ 6.1 (ต่อ) แสดงพื้นที่ที่พบปัญหาทางด้านกายภาพ. โดยผู้วิจัย, 2563.

6.1.2 ด้านสังคมและพฤติกรรมของผู้เข้าใช้บริการ

จากการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่ พบว่า ลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ส่งผลให้ผู้เข้าใช้บริการเลือกเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรม และส่งผลให้เกิดความหนาแน่นของการเข้าใช้บริการเพื่อทำกิจกรรมภายในพื้นที่ ซึ่งหากพื้นที่ที่มีการเกิดกิจกรรมที่มีความนิยมก็จะเกิดการเข้าใช้พื้นที่อย่างหนาแน่น โดยผู้เข้าใช้บริการของสวนรมณีนาถส่วนใหญ่

มีเป้าหมายในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมออกกำลังกายตามประเภทกิจกรรมที่ทางสวนจัดไว้ โดยรายละเอียดของการเข้าทำกิจกรรมของผู้เข้าใช้บริการมีดังต่อไปนี้

- การวิ่งและเดินเพื่อออกกำลังกาย เป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่มากที่สุด ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมของวัยเด็กจนถึงผู้สูงอายุ ดังนั้น พื้นที่เส้นทางเดินและวิ่งควรมีการดูแลและปรับปรุง พร้อมทั้งพัฒนาให้มีสภาพที่มีความพร้อมใช้งานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เส้นทางมีความปลอดภัยและลดอุบัติเหตุที่เกิดจากการใช้งาน
- การทำกิจกรรมแบบกลุ่มบริเวณสนามกีฬา เป็นกิจกรรมที่มีผู้เข้าใช้บริการตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยทำงาน โดยพื้นที่บริเวณนี้มีการเกิดกิจกรรม 2 ประเภท ได้แก่ สนามบาสเกตบอล และสนามฟุตซอล ทำให้เกิดการกระจุกตัวของการทำกิจกรรมที่มีการซ้อนทับกัน ดังนั้น อาจจะต้องมีการจัดการด้านช่วงเวลาในการทำกิจกรรม
- การเล่นกีฬาเอ็กสทรีมที่ลานสเก็ตบอร์ด เป็นกิจกรรมที่มีผู้เข้าใช้บริการตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยทำงาน โดยเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเย็นจนถึงช่วงเวลาปิดของสวน ดังนั้น การจัดการภายในพื้นที่อาจจะต้องมีการดูแลเรื่องระบบส่องสว่างให้ทั่วถึง และระบบความปลอดภัยในการใช้พื้นที่
- การเข้าทำกิจกรรมสนามเด็กเล่น เป็นกิจกรรมที่มีความนิยมในกลุ่มของเด็กเล็กจนถึงเด็กโต โดยอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ปกครอง ซึ่งมีการเข้าใช้บริการในช่วงเย็นเพียงเท่านั้น ดังนั้น พื้นที่บริเวณดังกล่าวควรมีการดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งด้านความปลอดภัยของอุปกรณ์สำหรับเด็ก และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ปกครองที่มาเฝ้าบุตรหลาน
- การเล่นฟิตเนส หรือการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง กิจกรรมประเภทนี้มีการเข้าใช้งานภายในพื้นที่ตลอดทั้งวัน และมีผู้เข้าใช้บริการที่หลากหลาย ตั้งแต่วัยรุ่นจนถึงผู้สูงอายุ ดังนั้น การให้บริการด้านอุปกรณ์จะต้องมีความเพียงพอต่อความต้องการ และมีความพร้อมในการใช้งาน รวมไปถึงอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับออกกำลังกายจะต้องมีมาตรฐาน เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุ
- การออกกำลังกายบริเวณสวนสุขภาพ พื้นที่บริเวณนี้เป็นการทำกิจกรรมของบุคคลทุกช่วงวัย โดยจะเป็นการทำกิจกรรมในช่วงเช้า และช่วงเย็น ดังนั้น พื้นที่บริเวณนี้ควรมีการเพิ่มและดูแลระบบส่องสว่างให้ทั่วถึงภายในพื้นที่
- การเดินแอโรบิค เป็นการทำกิจกรรมของวัยรุ่นจนถึงวัยทำงาน ในการทำกิจกรรมจะเป็นการทำกิจกรรมในช่วงเย็นหลังเลิกงาน โดยพบปัญหาด้านการซ้อนทับของพื้นที่ และลักษณะของการพื้นที่ที่ใช้สำหรับทำกิจกรรมเกิดความไม่เหมาะสม เนื่องจากมีการทำกิจกรรมบริเวณลานจอดรถบริเวณประตูที่ 1 รวมไปถึงแสงสว่างในพื้นที่ไม่เพียงพอ
- การเล่นโยคะ จะเป็นการทำกิจกรรมในช่วงเช้าและช่วงเย็น ซึ่งสถานที่ในการทำกิจกรรมมีความแตกต่างกันไปแล้วแต่กลุ่มของผู้ใช้บริการ โดยส่วนใหญ่ผู้เข้าใช้บริการที่เข้า

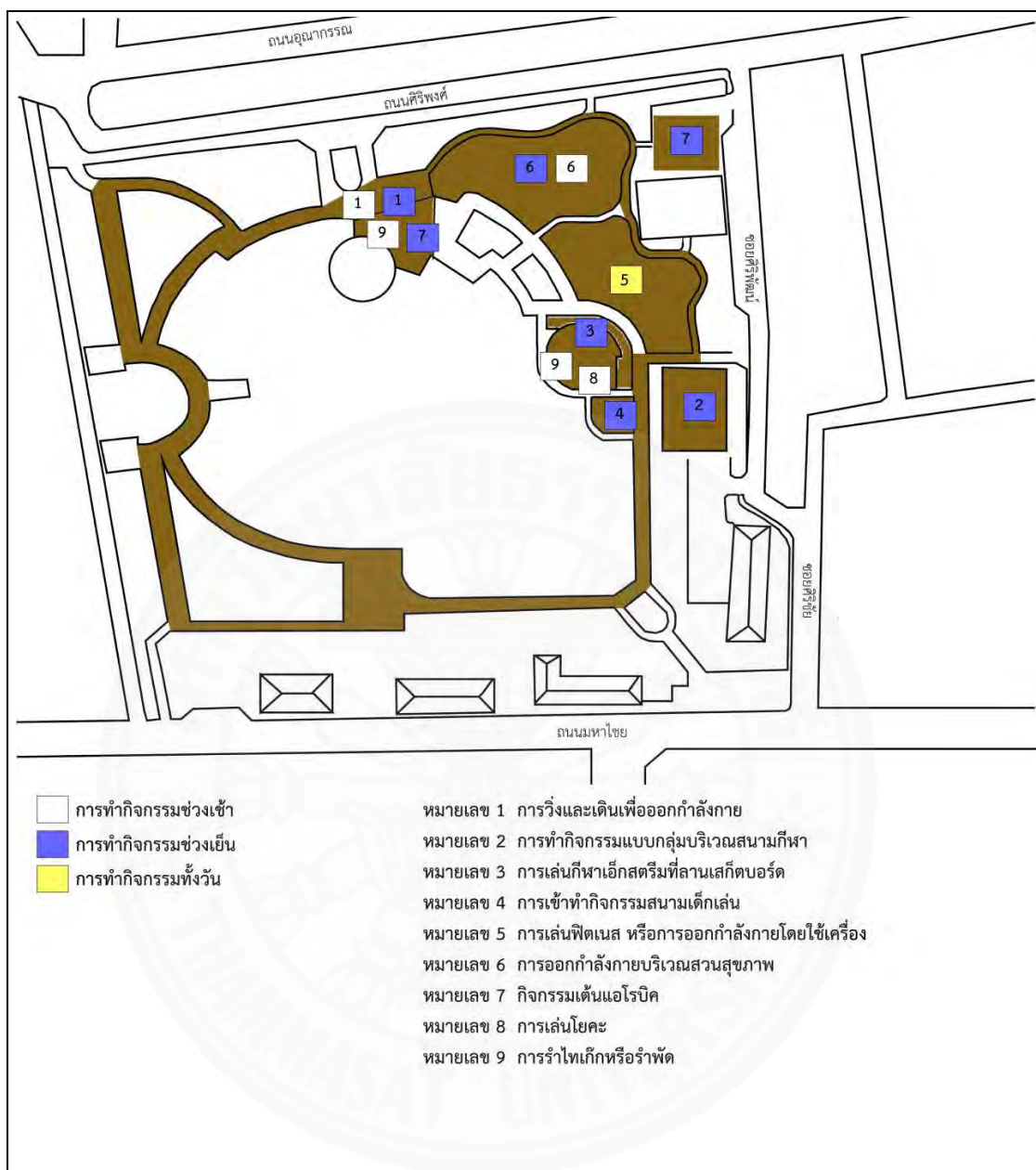
ทำกิจกรรมประเภทนี้จะเป็นผู้สูงอายุ ด้านของปัญหาในการเข้าใช้พื้นที่ คือ ปัญหาด้านการซ้อนทับของพื้นที่และพื้นที่ที่ไปซ้อนทับกับการทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสวน

- ราไทเก็กและรำพัด เป็นกิจกรรมที่พบในช่วงเช้าเพียงเท่านั้น โดยผู้เข้าทำกิจกรรมเป็นกลุ่มของผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นการทำกิจกรรมที่บริเวณลานเอนกประสงค์และลานเสกิตบอร์ด โดยปัญหาที่พบในการเข้าทำกิจกรรม คือ เมื่อเข้าสู่ฤดูฝนไม่สามารถเข้าใช้บริการภายในพื้นที่ได้ เนื่องจากไม่มีพื้นที่สำหรับรองรับการทำกิจกรรมในฤดูฝน
- กิจกรรมการนั่งพักผ่อน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่เปิดให้บริการ ซึ่งเป็นการเข้าใช้บริการในพื้นที่ช่วงเย็น โดยการทำกิจกรรมประเภทนี้พบปัญหาด้านความไม่เพียงพอของการให้บริการมานั่งหรือเก้าอี้สำหรับนั่งพักผ่อน ดังนั้น จึงควรมีการเพิ่มเติมเก้าอี้ในจุดที่มีกลุ่มของผู้เข้าใช้บริการที่หนาแน่น

6.1.3 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ

สวนรมณีนานมีนโยบายในการบริหารและการจัดการเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าใช้บริการในพื้นที่ พร้อมทั้งนโยบายในการส่งเสริมพื้นที่ให้เป็นสวนสาธารณะที่ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย และสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เข้าใช้บริการ ดังนั้น จากนโยบายของสวนรมณีนานที่มีการกำหนดเพื่อเกิดความพึงพอใจ และความพอเพียงในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าใช้บริการ สามารถสรุปทัศนคติด้านการให้บริการและการอำนวยความสะดวกได้ดังที่แสดงในบทที่ 5 ในตารางที่ 5.1 และตารางที่ 5.2 ดังนี้

- พื้นที่จอดรถ ภายในสวนรมณีนานมีพื้นที่จอดรถที่จำกัด ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเข้าใช้บริการ โดยเฉพาะพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ภายในสวน ซึ่งสามารถรองรับได้เพียง 15-20 คันเพียงเท่านั้น นอกจากนี้ พื้นที่สำหรับจอดรถบริเวณด้านนอกสวนที่ริมรั้วมีการจัดแบบไม่เคลือบยาง ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขและจัดระเบียบพื้นที่
- ลานเอนกประสงค์ ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยจากทัศนคติของผู้เข้าใช้บริการ พบว่า พื้นที่ที่สามารถรองรับการทำกิจกรรมได้หลากหลาย มีเพียงแต่ปัญหาด้านการซ้อนทับกันของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน
- เส้นทางเดินรอบสวน เป็นพื้นที่ที่มีผู้เข้าใช้บริการมากที่สุด โดยทัศนคติของผู้เข้าใช้บริการ พบว่า ในช่วงเย็นเกิดปัญหาในการเข้าใช้พื้นที่ เนื่องจากเส้นทางเดินรอบสวนเป็นทั้งเส้นทางสำหรับการออกกำลังกาย และเป็นเส้นทางสำหรับเดินสัญจร ดังนั้น จะต้องมีการจัดการกิจกรรมที่เกิดขึ้นให้สามารถรองรับผู้เข้าใช้บริการในช่วงเย็น และต้องมีการปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้เกิดความไม่สม่ำเสมอของเส้นทาง และปรับปรุงพื้นที่ที่เป็นแอ่งน้ำในช่วงฤดูฝนหรือเมื่อรดน้ำต้นไม้

ภาพที่ 6.2 แสดงพื้นที่ที่พบปัญหาทางด้านสังคม. โดยผู้วิจัย, 2563.

- ม้านั่งและเก้าอี้สำหรับนั่งพักผ่อน จะมีการให้บริการตามแนวเส้นทางเดินรอบสวน และตามจุดที่เกิดกิจกรรมภายในพื้นที่ โดยจากทัศนคติของผู้เข้าใช้บริการ พบว่า การให้บริการด้านม้านั่งไม่เพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการในพื้นที่ เนื่องจากมีการเข้ายึดพื้นที่ของคนบางกลุ่ม และมีการวางสิ่งของทิ้งไว้ทำให้ไม่สามารถเข้าใช้บริการภายในพื้นที่ส่วนดังกล่าวได้ ดังนั้น ทางสวนจะต้องจัดการดูแลเพื่ออำนวยความสะดวกภายในพื้นที่

- ระบบส่องสว่าง จากทัศนคติของผู้ใช้บริการ พบว่า ระบบส่องสว่างภายในพื้นที่มีไม่เพียงพอ และมีความต้องการให้เพิ่มระบบส่องสว่างให้มากขึ้น เนื่องจากผู้ใช้บริการในช่วงเช้ามืด และช่วงค่ำ พบพื้นที่บริเวณประตูเข้า-ออกที่ 3 บริเวณสวนสุขภาพ และพื้นที่จุดอื่น ๆ ของสวนที่ค่อนข้างมืดจนทำให้รู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยขณะที่ใช้บริการภายในพื้นที่ รวมไปถึงมีบุคคลเร่ร่อนเข้านั่งพักผ่อนภายในพื้นที่ส่วนนี้ ซึ่งทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่ปลอดภัย และไม่กล้าเข้าสู่พื้นที่ ดังนั้น ควรมีการเพิ่มระบบส่องสว่างเพิ่มเติม พร้อมทั้งดูแลเรื่องความปลอดภัยอย่างเข้มงวด

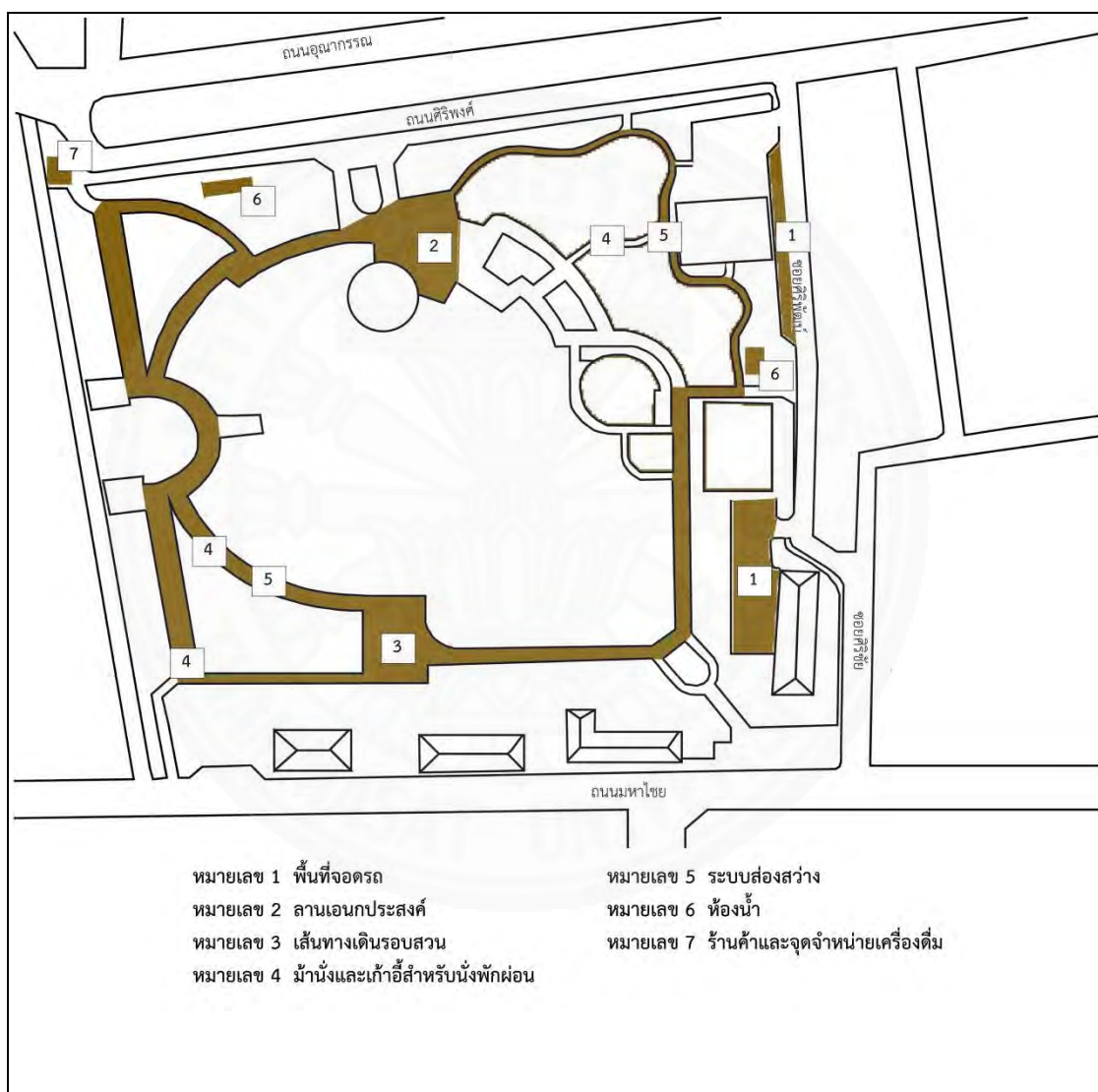
- ห้องน้ำ แม้ว่าการให้บริการด้านห้องสุขาจะยังคงเพียงพอต่อผู้ให้บริการ แต่ทางสวนจะต้องมีการบำรุงรักษาและดูแลคุณภาพของสุขภัณฑ์ให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา

- ร้านค้าและจุดจำหน่ายเครื่องดื่ม จากทัศนคติของผู้ใช้บริการ พบว่าการให้บริการยังคงเพียงพอ เนื่องจากผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เมื่อทำกิจกรรมภายในพื้นที่เสร็จก็จะเดินทางกลับบ้าน แต่ทั้งนี้ผู้ใช้บริการบางส่วนยังคงมีความต้องการในการเพิ่มร้านค้าภายในสวนเพิ่มเติม เนื่องจากร้านค้าเดิมมีเพียงร้านเดียว และเมื่อต้องการใช้บริการทำให้ต้องเดินไปไกลจากจุดที่ทำกิจกรรม

6.1.4 ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของสวนรมณีนถ

จากการสรุปผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อจำกัดทางด้านกายภาพ สังคม และการบริหารจัดการภายในพื้นที่ พบว่า ด้านสภาพปัญหาของพื้นที่เส้นทางเดิน-วิ่งพบปัญหามากที่สุด เนื่องจากพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ พร้อมทั้งสภาพพื้นที่ที่มีความไม่สม่ำเสมอ และบริเวณทางเลี้ยวมีระยะที่ใกล้กันทำให้เมื่อเข้าทำกิจกรรมเกิดการประชิดหรือชนกันบริเวณมุมทางเลี้ยวของเส้นทาง รวมไปถึงด้านทัศนคติของผู้ใช้บริการมีความต้องการให้มีการปรับปรุงเส้นทางเดิน-วิ่ง ปัญหาที่พบบรองลงมา คือ พื้นที่ลานเสกต์บอร์ด ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมโยคะและรำพัด หรือรำไทเก็กในช่วงเช้า โดยพบปัญหาในช่วงเช้าจะเป็นการซ้อนทับของการใช้พื้นที่ และในช่วงเย็นจะเป็นการทำกิจกรรมประเภทเสกต์บอร์ด ซึ่งพบปัญหาด้านความทรุดโทรมของพื้นที่ และอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับทำกิจกรรม ในด้านของพื้นที่สนามเด็กเล่น พบปัญหาด้านอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรมที่มีสภาพการใช้งานมานาน และทัศนคติของผู้ปกครองที่มาดูแลบุตรหลานมีความต้องการในการเพิ่มอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรม เนื่องจากวันเสาร์-อาทิตย์มีกลุ่มเด็กที่เข้าใช้บริการจำนวนมาก รวมไปถึงการจัดหาเก้าอี้หรือม้านั่งบริเวณสนามเพิ่มเติม และปัญหาที่พบในพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง พบว่า สภาพพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นที่โล่ง เมื่อถึงฤดูฝนทำให้ไม่สามารถเข้าทำกิจกรรมได้ รวมไปถึงเมื่ออุปกรณ์ที่ใช้สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ เสื่อมสภาพ เป็นสนิม และลดอายุการใช้งานให้สั้นลง

จากการสรุปการวิเคราะห์สภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งทาง ด้านกายภาพ ด้านสังคมและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ และด้านนโยบายและการบริหารจัดการ จะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ เพื่อเป็นการ เพิ่มประสิทธิภาพพื้นที่ในด้านการให้บริการ และเพิ่มความสามารถในตอบสนองต่อความต้องการของ ผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่ได้มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 6.3 แสดงพื้นที่ที่พบปัญหาทางด้านนโยบายและการบริหารจัดการ. โดยผู้วิจัย, 2563.

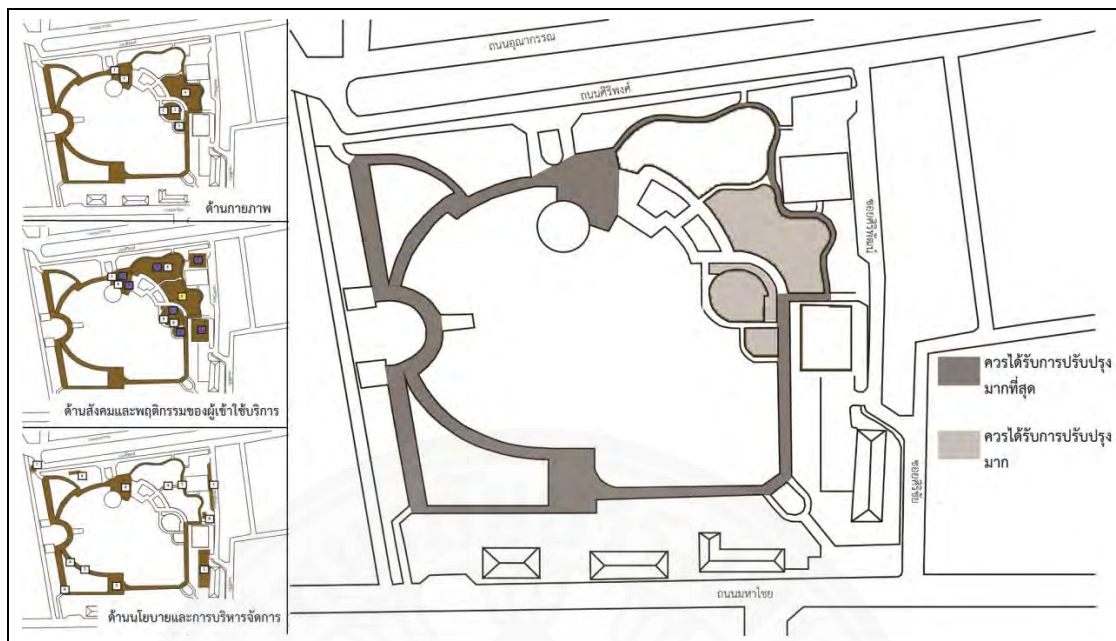
นอกจากนี้ จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทางสภาพพื้นที่ทั่วไปและการให้บริการของสวนรมณีนารถ สามารถสรุปข้อดี และข้อที่สวนควรปรับปรุงสำหรับการให้บริการภายในพื้นที่ได้ดังนี้

1) ข้อดีของการให้บริการของสวนรมณีนารถ

- เป็นสวนสาธารณะตั้งอยู่ใจกลางย่านชุมชนเขตพระนคร ซึ่งเป็นย่านที่มีชุมชนที่หนาแน่น ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในย่านนี้เกิดความสะดวกสบายในการเข้าใช้งาน และสวนสามารถรองรับการเข้าใช้พื้นที่ของชุมชนโดยรอบได้
- เป็นสวนสาธารณะที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างหลากหลาย ทั้งการเดินเท้า ระบบขนส่งสาธารณะที่ในปัจจุบันมีรถไฟฟ้ามหานคร (สถานีสามยอด) ในการเข้าถึง รวมไปถึงมีโครงข่ายคมนาคมที่ครอบคลุมและเชื่อมโยงพื้นที่ไปยังพื้นที่อื่น ๆ
- เป็นสวนสาธารณะที่มีการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอสภาพดี และเหมาะสมแก่การให้บริการแก่ประชาชน
- เป็นสวนสาธารณะที่มีรูปแบบของกิจกรรมภายในพื้นที่ที่หลากหลายสามารถรองรับการเข้าใช้บริการของประชาชนได้ทุกเพศ และทุกวัย พร้อมทั้งกิจกรรมสามารถตอบสนองพฤติกรรมการเข้าทำกิจกรรมของผู้เข้าใช้บริการได้

2) ข้อควรปรับปรุงในการให้บริการของสวนรมณีนารถ

- ทางสวนรมณีนารถจะต้องมีการจัดการด้านพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ส่วนตัวที่ยังไม่เพียงพอต่อจำนวนของผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่
- ทางสวนรมณีนารถจะต้องมีการจัดการพื้นที่ด้านการแบ่งสัดส่วนพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม เนื่องจากการเกิดกิจกรรมภายในพื้นที่ยังคงมีการกระจุกตัวอยู่ที่บริเวณเดียว ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวเกิดความหนาแน่นของผู้เข้าใช้บริการ
- ทางสวนรมณีนารถจะต้องมีการให้บริการและอำนวยความสะดวกด้านระบบส่องสว่างภายในพื้นที่ในช่วงเวลาเช้ามืด และช่วงค่ำที่ยังคงมีแสงสว่างที่ไม่เพียงพอ ซึ่งยังพบจุดอับและลึบตาภายในพื้นที่ทำให้ผู้เข้าใช้บริการไม่สามารถถึงพื้นที่ได้
- ทางสวนรมณีนารถยังคงพบปัญหาพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมที่มีการซ้อนทับของกิจกรรมภายในพื้นที่

ภาพที่ 6.4 แสดงพื้นที่ที่พบปัญหาภายในสวนรมณีนารถและควรได้รับการแก้ไขมากที่สุด. โดยผู้วิจัย, 2563.

6.2 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการจัดการสวนรมณีนารถ

จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาของพื้นที่ และความต้องการของผู้ใช้บริการสวนรมณีนารถในปัจจุบัน ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ อันนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการดูแลจัดการภายในพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่ในปัจจุบัน โดยข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและการดูแลจัดการพื้นที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

6.2.1 ข้อเสนอแนะด้านกายภาพ

สวนสาธารณะจะต้องมีการดูแล บำรุงรักษา และปรับปรุงให้พื้นที่สามารถใช้ทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์ เพื่อให้พื้นที่เกิดความเพียงพอและสนองต่อความต้องการในการเข้าใช้บริการภายในพื้นที่ของประชาชนในอนาคต โดยทางผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ดังต่อไปนี้

- พื้นที่ส่วนกีฬาสำหรับการทำกิจกรรมเดิน-วิ่งมีความไม่เพียงพอต่อการเข้าใช้บริการ เนื่องจากเส้นทางนี้เป็นทั้งเส้นทางสำหรับการออกกำลังกายและเส้นทางเดินสัญจรภายในสวน รวมไปถึงกิจกรรมออกกำลังกายประเภทวิ่งหรือเดินเป็นกิจกรรมที่มีความนิยมมากที่สุด ดังนั้น เส้นทางเดิน-วิ่งจึงไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ซึ่งในการแก้ไขและปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพจึงเป็นการขยายเส้นทางหรือเพิ่มช่องทางวิ่งเพิ่มเติม แต่ภายในสวนธรรมชาติไม่สามารถขยายเส้นทางเดิมได้เนื่องจากมีพื้นที่ที่จำกัด ซึ่งอาจจะต้องมีการออกแบบเส้นทางเดิน-วิ่งเพิ่มเติม เช่น การเพิ่มระดับของเส้นทางวิ่งเป็นเส้นทางลอยฟ้า โดยคร่อมเส้นทางด้านล่าง และเปลี่ยนเส้นทางเดิน-วิ่งเดิมเป็นการใช้สำหรับการสัญจรภายในพื้นที่ หรือออกแบบรูปร่างของเส้นทางให้มีลักษณะโค้ง เพื่อไม่ให้เกิดการเลี้ยวที่กระชั้นชิดกันจนเกินไป และปรับปรุงเส้นทางเดินวิ่งให้ไม่มีการใช้พื้นที่ที่ซ้อนทับกัน โดยทำการแบ่งพื้นที่อย่างชัดเจนโดยการตีเส้นแบ่งแยกพื้นที่สำหรับเดิน และพื้นที่สำหรับวิ่งออกจากกัน เช่น เดินชิดทางซ้าย และวิ่งชิดขวา พร้อมทั้งการปรับปรุงเส้นทางให้มีความเรียบเสมอกัน รวมไปถึงการใช้สีหรือวัสดุกันลื่นเพื่อลดการเกิดอันตราย เนื่องจากการใช้พื้นที่ในบริเวณดังกล่าวมีผู้สูงอายุเข้าทำกิจกรรม

- พื้นที่ลานเสกต์บอร์ด การใช้งานพื้นที่ในการทำกิจกรรมมีระยะเวลาการใช้งานมานานพอสมควร ทำให้พื้นสนามและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ มีสภาพที่สึกหรอและเสียหายไปตามกาลเวลา ดังนั้น สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับพื้นที่บริเวณลานเสกต์บอร์ด ทางสวนอาจจะมีการสร้างลานเป็นพื้นปูนคอนกรีต และยกระดับพื้นเป็นแรมป์ เนิน วงโค้งต่าง ๆ แทนการใช้อุปกรณ์ภายในพื้นที่ เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุง และจัดหาอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหาย พร้อมทั้งสามารถยืดระยะเวลาในการใช้งานของพื้นที่และอุปกรณ์ได้ที่จากเดิมมีวัสดุเป็นหลัก

- พื้นที่สนามเด็กเล่น พื้นที่บริเวณสนามเด็กเล่นจะเป็นกิจกรรมที่เด็กเล็กและผู้ปกครองทำร่วมกัน ซึ่งในความต้องการของผู้ปกครองที่มีความต้องการให้มีการเพิ่มที่นั่งสำหรับนั่งรอบุตรหลานทำกิจกรรม และต้องการให้มีการเพิ่มอุปกรณ์สำหรับทำกิจกรรม ดังนั้น ข้อเสนอแนะของพื้นที่สนามเด็กเล่นควรมีการออกแบบพื้นที่รอบข้างของสนามเด็กเล่นให้เป็นจุดนั่งรอบุตรหลานเพื่อให้เกิดการดูแลอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งซ่อมแซมและตรวจสอบอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ให้บริการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความเพียงพอต่อการใช้บริการ และจึงควรมีการจัดการอุปกรณ์ให้มีความพร้อมในการให้บริการตลอดเวลา

- พื้นที่สำหรับการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง ยังคงต้องการให้มีการอำนวยความสะดวกด้านหลังคาสำหรับการปกคลุมพื้นที่บริเวณการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง เนื่องจากฤดูฝนไม่สามารถเข้าใช้บริการภายในพื้นที่ได้และอุปกรณ์เกิดความเสียหาย ดังนั้น ในการเพิ่มความสะดวกแก่ผู้เข้าใช้บริการในช่วงฤดูฝน จึงอาจจะต้องมีการก่อสร้างโครงหลังคาเพื่อให้ร่มเงาและกันฝนแก่พื้นที่

- กิจกรรมร่ำพัดหรือรำไทเก็ก ผู้ใช้บริการที่เข้าทำกิจกรรมในพื้นที่โล่ง เมื่อเข้าสู่ฤดูฝนทางสวนอาจจะต้องมีการอำนวยความสะดวกเรื่องเต็นท์ผ้าใบหรือพื้นที่ร่มเงาที่สามารถเข้าทำกิจกรรมได้ ดังนั้น การทำกิจกรรมที่โล่งที่เป็นการทำกิจกรรมตามช่วงเวลาต่าง ๆ อาจจะต้องมีการอำนวยความสะดวกเรื่องเต็นท์ผ้าใบที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เพื่อให้ผู้ที่เข้าใช้บริการสามารถเข้าทำกิจกรรมได้ในช่วงฤดูฝน

- ด้านการซ้อนทับของกลุ่มกิจกรรมในพื้นที่ของสนามกีฬา กิจกรรมเต้นแอโรบิค กิจกรรมเดิน-วิ่ง และกิจกรรมร่ำพัดหรือรำไทเก็ก จะต้องมีการวางแผนและแบ่งพื้นที่ และช่วงเวลาของการทำกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและชัดเจน และควรมีการกระจายตัวของกลุ่มกิจกรรมไปยังพื้นที่บริเวณอื่น ๆ หรืออาจจะปรับเปลี่ยนพื้นที่การให้บริการใหม่ ๆ ที่อยู่บริเวณที่ใกล้เคียงสวน อย่างเช่น ลานคนเมือง หรือพื้นที่เกาะกลางถนนระหว่างถนนอนุสาวรีย์และถนนศิริพงษ์ เป็นต้น

6.2.2 ข้อเสนอแนะการจัดการด้านสังคม

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในสวนสาธารณะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนที่มีพฤติกรรมและความสนใจในการทำกิจกรรมที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งการเข้าทำกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทัศนคติและความคิดเห็นในการทำกิจกรรมประเภทเดียวกัน และในบางพื้นที่อาจเกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมา ดังนั้น ลักษณะของการทำกิจกรรมภายในพื้นที่ของสวนรมณีนารถที่มีการซ้อนทับกัน จะต้องมีการเพิ่มช่วงเวลาหรือจัดตารางเวลาในการใช้พื้นที่เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และเพิ่มพื้นที่หรือจัดระเบียบของกลุ่มกิจกรรมให้เกิดการกระจายตัวไปยังพื้นที่บริเวณอื่นที่ยังไม่เกิดการทำกิจกรรม รวมถึงการดูแลและจัดการอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมให้มีความครอบคลุมและเพียงพอต่อจำนวนและความต้องการของผู้เข้าใช้บริการ นอกจากนี้ ควรมีการเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์และการกระจายข่าวสารของประเภทกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในสวน เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่พื้นที่และเป็นการดึงดูดประชาชนโดยทั่วไปให้เข้าใช้บริการและรู้จักพื้นที่ ตัวอย่างเช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเป็นสื่อกลางเพื่อแจ้งให้ประชาชนได้รับรู้เกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นและช่วงเวลาของการทำกิจกรรมภายในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง

6.2.3 ข้อเสนอแนะด้านนโยบายและการบริหารจัดการพื้นที่

ในปัจจุบัน พบว่า สวรมณีนารถมีโครงสร้างการบริหารจัดการพื้นที่ตามรูปแบบของระบบงานราชการ ซึ่งขั้นตอนการบริหารและกระบวนการในการทำงานมีความซับซ้อนและล่าช้า รวมไปถึงด้านงบประมาณการใช้จ่ายเพื่อการให้บริการภายในสวนที่ทางสวรมณีนารถไม่สามารถจัดการเองได้โดยตรง ดังนั้น เพื่อลดความซ้ำซ้อนและล่าช้าในการนำเสนอโครงการและของงบประมาณต่าง ๆ ทางสวรมณีนารถอาจจะมีการจัดสรรทางงบประมาณด้วยตนเอง โดยการบูรณาการจัดหาพื้นที่ในบางส่วนที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อการดำเนินการในพื้นที่ เพื่อให้สามารถนำมาสนับสนุนงบประมาณในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดตลาดนัดในสวนบริเวณสนามหญ้า (Flea market) ซึ่งเป็นการจัดงานที่กำลังมีความนิยมในปัจจุบัน เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าพื้นที่และให้เกิดงบประมาณหมุนเวียนเองภายในพื้นที่ อีกทั้ง ควรมีการกำหนดโครงการด้านการพัฒนาพื้นที่ในอนาคต เพื่อให้การบริการและการทำกิจกรรมมีความพร้อมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการในปัจจุบัน พร้อมทั้งควรมีการบริหารจัดการพื้นที่ที่ยังคงเป็นพื้นที่ว่างให้เกิดกิจกรรม เพื่อนำมาใช้สำหรับการสนับสนุนงบประมาณในด้านอุปกรณ์ให้เกิดความเพียงพอ

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามผู้เข้าใช้บริการสวรมณีนารถในด้านของทัศนคติและความคิดเห็นของการให้บริการและอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ที่สามารถแบ่งการเสนอแนะตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เข้าใช้บริการได้ดังนี้

- พื้นที่จอดรถ ภายในสวรมณีนารถมีพื้นที่จอดรถที่จำกัด ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเข้าใช้บริการ โดยเฉพาะพื้นที่สำหรับจอดรถยนต์ภายในสวน ซึ่งสามารถรองรับได้เพียง 15-20 คันเพียงเท่านั้น นอกจากนี้ พื้นที่สำหรับจอดรถบริเวณด้านนอกสวนที่ริมรั้วมีการจอดแบบไม่เคลื่อนย้าย ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขและจัดระเบียบในพื้นที่ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการให้บริการและเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด รวมไปถึงในปัจจุบันพฤติกรรมในการเข้าใช้บริการสวรมณีนารถ มีการเข้าถึงด้วยรถไฟฟ้ามหานคร และการเดินเท้ามากยิ่งขึ้น ทำให้ควรมีการปรับปรุงเส้นทางในการเข้าถึงโดยรอบสวน และจากสถานีรถไฟฟ้ามหานคร (สถานีสามยอด) ให้มีความพร้อมในการเข้าถึงและมีเส้นทางที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

- ลานเอนกประสงค์ มีเพียงแต่ปัญหาด้านการซ้อนทับของพื้นที่ ดังนั้น จะต้องมีการบริหารจัดการในด้านของพื้นที่ โดยแบ่งสัดส่วนของพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมให้ชัดเจน เพื่อลดการซ้อนทับของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน

- เส้นทางเดินรอบสวน เป็นพื้นที่ที่มีการใช้ร่วมกับเส้นทางวิ่ง ทำให้พื้นที่เกิดความไม่สะดวก ดังนั้น จะต้องมีการจัดการพื้นที่สำหรับการเดินสัญจรและการทำกิจกรรมวิ่งแยกออกจากกันเพื่อลดปัญหาในการขวางช่องทางวิ่งของผู้ที่มาออกกำลังกาย พร้อมทั้งปรับปรุงพื้นเส้นทางเดินให้มีความเสมอกันตลอดแนว

- ม้านั่งและเก้าอี้สำหรับนั่งพักผ่อน การให้บริการด้านม้านั่งไม่เพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการ เนื่องจากมีการเข้ายึดพื้นที่ของคนบางกลุ่ม และมีผู้เข้าใช้บริการบางท่านนำสิ่งของมาวางในช่วงเวลาที่ไม่ทำกิจกรรม ทางสวนอาจจะต้องอำนวยความสะดวกในการจัดหาล็อกเกอร์สำหรับฝากของแบบหยอดเหรียญ เพื่อเป็นการลดการวางสิ่งของบริเวณดังกล่าวซึ่งเป็นผลให้ผู้ใช้บริการท่านอื่นไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้

- ระบบส่องสว่าง จากทัศนคติของผู้เข้าใช้บริการ พบว่า ระบบส่องสว่างภายในพื้นที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่บริเวณประตูเข้า-ออกที่ 3 บริเวณสวนสุขภาพ และพื้นที่จุดอื่น ๆ ดังนั้น จะต้องมีการเพิ่มระบบส่องสว่างและเสาไฟภายในพื้นที่ตามจุดที่เกิดกิจกรรม และเส้นทางเดินภายในสวน

- ห้องน้ำหรือห้องสุขา การให้บริการยังคงมีความเพียงพอต่อผู้เข้าใช้บริการ เพียงแต่ทางสวนจะต้องมีการดูแลรักษาคุณภาพของพื้นที่ให้พร้อมใช้งานตลอดเวลา

- ร้านค้าและจุดจำหน่ายเครื่องดื่ม การให้บริการยังคงเพียงพอ แต่ทั้งนี้ผู้เข้าใช้บริการบางส่วนยังคงมีความต้องการในการเพิ่มร้านค้าภายในสวนเพิ่มเติม เนื่องจากร้านค้าเดิมมีเพียงร้านเดียว ดังนั้น จึงควรมีการให้บริการร้านค้าภายในพื้นที่สวน โดยอาจจะเป็นการเปิดร้านค้าที่ให้บริการบริเวณของพื้นที่สวนอนุรักษ์ เนื่องจากสวนรมณีนารถมีพิพิธภัณฑสถาน หรืออาคารที่เป็นคุกเก่า ซึ่งการมีร้านค้าแพหรือร้านค้าที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง นอกจากจะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าใช้บริการภายในพื้นที่ ยังสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ที่สามารถช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณภายในพื้นที่ รวมไปถึงเป็นการเพิ่มพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อนหย่อนใจได้

นอกจากนี้ ในด้านของพิพิธภัณฑสถานในพื้นที่ที่ยังมีการปรับปรุงอยู่ในปัจจุบัน อาจจะส่งผลให้ภาพลักษณ์ของสวนรมณีนารถกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ รวมไปถึงในปัจจุบัน สวนรมณีนารถมีการเข้าถึงพื้นที่ได้สะดวกมากยิ่งขึ้นด้วยรถไฟฟ้ามหานคร สถานีสามยอด ซึ่งอาจส่งผลให้พื้นที่ในอนาคตมีผู้เข้าใช้บริการในจำนวนมาก และพื้นที่สำหรับให้บริการอาจมีความไม่เพียงพออีกทั้ง สวนรมณีนารถไม่สามารถทำการขยายพื้นที่ได้เพิ่มเติม จึงอาจจะมีการสร้างพื้นที่เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพื้นที่สำหรับการเข้าทำกิจกรรมและเพื่อให้สามารถรองรับการเข้าใช้บริการในอนาคต โดยอาจจะทำเป็นพื้นที่สวนลอยฟ้าสำหรับการเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือสร้างเป็นเส้นทางวิ่งลอยฟ้าสำหรับการออกกำลังกายเดิน-วิ่งที่มีความนิยมมากที่สุดในพื้นที่ เป็นต้น

ตลาดนัดในสวนสาธารณะสุดสัปดาห์ ในเมืองเซจู ประเทศเกาหลีใต้

หมายเหตุ. จาก *The Jeju Weekly* สืบค้นจาก

<http://www.jejuweekly.com/news/articleView.html?idxno=5207>.

ภาพที่ 6.5 ตัวอย่างข้อเสนอแนะแนวทางกิจกรรมการจัดตลาดนัดภายในสวนรมณีนาค. โดยผู้วิจัย, 2563.

ทั้งนี้ ในด้านปัญหาของการซ้อนทับของการทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่จะต้องมีการจัดการด้านช่วงเวลาทำกิจกรรม และการจัดหาสถานที่เพิ่มเติมสำหรับกิจกรรมที่มีการซ้อนทับกัน เพื่อให้เกิดการกระจายไปยังพื้นที่ที่ยังไม่มีการทำกิจกรรมเกิดขึ้น ดังรายละเอียดที่แสดงในตารางที่ 6.1 และปัญหาต่าง ๆ ในการเข้าทำกิจกรรมภายในพื้นที่ ในด้านอุปกรณ์และความเพียงพอของการให้บริการ ควรมีการดูแลและปรับปรุง หรือควรมีการเพิ่มอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อปริมาณผู้เข้าใช้บริการ รวมถึงการเพิ่มรูปแบบของกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมา เพื่อให้พื้นที่ได้เกิดการให้บริการอย่างเต็มประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น อาจจะต้องมีการเพิ่มเส้นทางเดินตัดสนามหญ้า เพื่อลดการใช้พื้นที่ซ้อนทับกับเส้นทางวิ่ง และทำให้พื้นที่บริเวณสนามหญ้าให้มีกิจกรรมเกิดขึ้น และในปัจจุบันปัญหาด้านระบบส่องสว่างและม้านั่งสำหรับการนั่งพักผ่อนหย่อนใจที่ยังคงไม่เพียงพอ ทางสวนจะต้องมีการเพิ่มเติมระบบส่องสว่างตามจุดที่เกิดกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งบริเวณที่เกิดกิจกรรมควรมีการเสริมม้านั่งเข้าไปเพิ่มเติม เพื่อรองรับผู้เข้าใช้บริการ และในด้านของการให้บริการในอนาคตให้เกิดประสิทธิภาพและความสามารถในการรองรับการเข้าใช้บริการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ทางสวนจะต้องมีการเพิ่มเติมหรือปรับปรุงพื้นที่ รวมไปถึงในปัจจุบันสวนรมณีนาคมีการเข้าถึงพื้นที่ด้วยรถไฟฟ้ามหานคร สถานีสามยอด ทำให้พื้นที่เกิดศักยภาพและสามารถดึงดูดประชาชนเข้ามาในพื้นที่ได้ จึงอาจจะต้องมีการสร้างเส้นทางเพื่อการเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้ามหานคร เพื่อให้สะดวกและสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายยิ่งขึ้น รวมไปถึงการมีป้ายบอกทางหรือประชาสัมพันธ์สถานที่ เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดประชาชนเข้ามายังพื้นที่สวนรมณีนาค

ตารางที่ 6.1

การจัดการการซ้อนทับของกิจกรรมภายในพื้นที่

กิจกรรมที่เกิดการซ้อนทับในพื้นที่	ปัญหาที่พบ	การจัดการพื้นที่สำหรับทำกิจกรรม	ช่วงเวลา
กิจกรรมเส้นทางเดิน-วิ่ง	มีการซ้อนทับกับการทำเดินแอโรบิคบริเวณพื้นที่ลานเอนกประสงค์ในช่วงเวลาเย็นเนื่องจากเส้นทางเดินวิ่งเป็นเส้นทางที่ตัดผ่านบริเวณลานเอนกประสงค์	การทำกิจกรรมอาจมีการใช้เส้นทางเดินวิ่งเดิม แต่ควรมีการตีแบ่งเส้นทางเดินวิ่งอย่างชัดเจนเพื่อลดปัญหาการเข้าทำกิจกรรมซ้อนในเส้นทาง	ตลอดทั้งวัน
กิจกรรมการเดินแอโรบิค	มีการซ้อนทับกับการทำกิจกรรมบริเวณเส้นทางเดินวิ่งในช่วงเวลาเย็น	ในการทำกิจกรรมเดินแอโรบิคสามารถทำกิจกรรมในพื้นที่บริเวณเดิมได้ แต่จะต้องมีการจัดการแบ่งพื้นที่อย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดการล้ำเข้าไปยังเส้นทางเดินวิ่ง	18.00 ถึง 19.00
กิจกรรมโยคะ	มีการซ้อนทับกับการทำกิจกรรมรำพัดหรือรำไทเก็กในช่วงเวลาเช้าบริเวณลานเสกิตบอร์ด เนื่องจากมีการเข้าใช้พื้นที่ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน	เพื่อลดปัญหาการซ้อนทับ พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมโยคะสามารถเข้าทำกิจกรรมบริเวณสนามหญ้าได้ เนื่องจากพื้นที่บริเวณสนามหญ่ายังไม่เกิดกิจกรรม	06.00 เป็นต้นไป
กิจกรรมรำพัดหรือรำไทเก็ก	มีการซ้อนทับกับการทำกิจกรรมโยคะในช่วงเวลาเช้าบริเวณลานเสกิตบอร์ด เนื่องจากมีการเข้าใช้พื้นที่ในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน	กิจกรรมรำพัดหรือรำไทเก็กเนื่องจากมีการใช้พื้นที่บริเวณลานเสกิตบอร์ด ซึ่งมีความไม่เหมาะสม ดังนั้น เพื่อลดปัญหาด้านความไม่เหมาะสมและการซ้อนทับของพื้นที่ การทำกิจกรรมรำพัดหรือรำไทเก็กควรเข้าทำกิจกรรมบริเวณลานเอนกประสงค์	06.00 เป็นต้นไป

หมายเหตุ: โดยผู้วิจัย, 2563.

6.2.4 แนวคิดและแผนงานการงานให้บริการสวนรมณีนารถในอนาคต

จากข้อเสนอแนะแนวทางด้านการจัดการสวนรมณีนารถในข้างต้น นำมาสู่การคิดแผนงานในการพัฒนาพื้นที่ เพื่อแก้ไขสภาพปัญหา ข้อจำกัดทางด้านกายภาพ และตอบสนองต่อความต้องการในการใช้พื้นที่ในปัจจุบัน โดยแผนงานในด้านการพัฒนาพื้นที่ที่มีดังต่อไปนี้

1) พื้นที่ส่วนกีฬาประเภทเส้นทางเดินวิ่ง มีแนวคิดในการออกแบบเส้นทางเดิน-วิ่งให้มีลักษณะทางที่เป็นมุมโค้งมน ไม่มีเหลี่ยมมุม เพื่อลดการปะชิดตัวกันบริเวณทางเลี้ยว พร้อมทั้งการปรับปรุงพื้นผิววัสดุของเส้นทางวิ่งให้มีความสม่ำเสมอและเหมาะสมต่อการใช้งานของผู้สูงอายุ

2) พื้นที่ส่วนกีฬาประเภทการออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง มีแนวคิดในการก่อสร้างโครงหลังคาเพื่อให้ร่มเงาและกันฝนแก่พื้นที่ ทั้งนี้ โครงสร้างของหลังคาจะต้องมีโล่งโปร่งสบาย เพื่อให้อากาศมีการถ่ายเทในพื้นที่ ซึ่งอาจจะเป็นการใช้หลังคาที่มีลักษณะแบบโดม

3) พื้นที่บริเวณสนามหญ้า มีแนวคิดให้มีการปรับปรุงการใช้พื้นที่ว่างอย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งทำการขยายสนามเด็กเล่นเพื่อเพิ่มขนาดพื้นที่ และเพิ่มจำนวนอุปกรณ์ในการให้บริการที่เพียงพอ นอกจากนี้ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ตู้ล็อกเกอร์ และ ม้านั่งหรือเก้าอี้สำหรับนั่งพักผ่อน เป็นต้น

4) สำหรับสัญญาณภายในสวน มีแนวคิดให้มีการออกแบบพื้นที่เส้นทางสำหรับเดินผ่านสนามหญ้า เพื่อลดความแออัดบริเวณเส้นทางวิ่ง พร้อมทั้งเป็นการสร้างให้พื้นที่บริเวณสนามหญ้าเกิดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น เนื่องจากพื้นที่บริเวณสนามหญ้ามีการเกิดกรรมน้อย

5) พื้นที่ภายในสวนรมณีนารถมีการให้บริการด้านของแสงสว่างไม่เพียงพอ ทำให้บางพื้นที่ไม่สามารถเข้าใช้บริการได้ และทำให้ไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น ควรปรับปรุงและเพิ่มระบบส่องสว่างตามจุดต่าง ๆ ที่พบปัญหา เพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้เข้าใช้บริการ

6) ภายในพื้นที่ควรมีการอำนวยความสะดวกในด้านของศาลาหรือพื้นที่สำหรับหลบแดดในช่วงเวลากลางวัน หรือหลบฝนในช่วงฤดูฝน เนื่องจากในพื้นที่มีศาลาที่ให้บริการเพียงแห่งเดียว ซึ่งไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าใช้บริการ

ตารางที่ 6.2

แผนงานการพัฒนาพื้นที่สวนรมณีนาถ

ที่	แผนงาน	ระยะ เร่งด่วน	ระยะ กลาง	ระยะ ยาว
1	การปรับปรุงเส้นทางเดิน-วิ่ง	✓		
2	การปรับปรุงและสร้างพื้นที่ร่มเงา หรือหลังคา บริเวณลานออก กำลังกาย		✓	
3	การปรับปรุงพื้นที่สนามเด็กเล่น และเพิ่มจำนวนอุปกรณ์ และ เก้าอี้สำหรับผู้ปกครองที่มาดูแลบุตรหลาน		✓	
4	การทำเส้นทางเดินตัดบริเวณสนามหญ้า			✓
5	การปรับปรุง คูแฉ และแก้ไขด้านการอำนวยความสะดวก ด้าน ระบบส่องสว่าง โดยการเพิ่มระบบส่องสว่างภายในพื้นที่ พร้อม ทั้งอำนวยความสะดวกล๊อคเกอร์สำหรับฝากของ	✓		
6	การสร้างศาลาเพื่อให้ร่มเงา และเป็นสถานที่หลบฝนเพิ่มเติมจาก พื้นที่เดิม			✓

หมายเหตุ: โดยผู้วิจัย, 2563.

โดยการคิดแผนงานและโครงการในการพัฒนา วิเคราะห์จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ในด้านการให้บริการและการอำนวยความสะดวก รวมถึงลักษณะความนิยมด้านพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ และความต้องการในการเข้าใช้พื้นที่ในปัจจุบัน โดยจากการศึกษาในข้างต้นนำมาสู่การเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาภายในพื้นที่ ดังนี้

- แผนงานระยะเร่งด่วน เป็นแผนงานที่พบปัญหาในการให้บริการและการเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการมากที่สุด ได้แก่ การปรับปรุงเส้นทางเดิน-วิ่ง และการปรับปรุง คูแฉ และแก้ไขด้านระบบส่องสว่าง พร้อมทั้งด้านล๊อคเกอร์สำหรับฝากของ

- แผนงานระยะกลาง เป็นแผนงานที่พบปัญหาในการให้บริการและการเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการรองลงมาจากบริการในระยะเร่งด่วน ได้แก่ การปรับปรุงและสร้างพื้นที่ร่มเงา หรือหลังคา บริเวณลานออกกำลังกาย และการปรับปรุงพื้นที่สนามเด็กเล่น และเพิ่มจำนวนอุปกรณ์ และเก้าอี้พื้นที่บริเวณสนามหญ้า

- แผนงานระยะยาว เป็นแผนงานที่พบปัญหาในการให้บริการและการเข้าใช้บริการของผู้เข้าใช้บริการ ได้แก่ การทำเส้นทางเดินตัดบริเวณสนามหญ้า และการสร้างศาลาเพื่อให้ร่มเงา

ภาพที่ 6.6 แผนงานตามระยะการพัฒนา. โดยผู้วิจัย, 2563.

จากแผนงานการพัฒนาพื้นที่สวนรมณีนาคในด้านต่าง ๆ จะต้องมีการจัดสรรและแบ่งสัดส่วนของการใช้พื้นที่ โดยขนาดของสัดส่วนของพื้นที่ที่เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ใหม่และขนาดของสัดส่วนของพื้นที่ที่มีอยู่เดิม เมื่อทำการเปรียบเทียบขนาดพื้นที่เดิมและขนาดพื้นที่ที่ได้ทำการพัฒนาตามแผนงาน พบว่า พื้นที่สำหรับการให้บริการที่มีการเปลี่ยนแปลงของขนาดพื้นที่มีจำนวน 3 ส่วน อันได้แก่ สนามเด็กเล่น เส้นทางเดิน-วิ่ง และพื้นที่ส่วนเปิดโล่ง โดยพื้นที่สนามเด็กเล่นมีการขยายจากพื้นที่เดิมเพิ่มเติมเพื่อรองรับการทำกิจกรรมสำหรับเด็ก เนื่องจากพื้นที่สนามเด็กเล่นเป็นพื้นที่ที่รองรับการเข้าทำกิจกรรมสำหรับเด็กเพียงแห่งเดียว ซึ่งมีขนาดเพิ่มขึ้นร้อยละ 65.87 รองลงมาเป็นพื้นที่เส้นทางเดินวิ่งที่ได้ทำการพัฒนาเส้นทางตัดสวนเพิ่มเติม ซึ่งมีขนาดพื้นที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 21.83 และในส่วนของพื้นที่ส่วนเปิดโล่งเป็นพื้นที่ที่มีขนาดลดลง เนื่องจากได้มีการพัฒนาพื้นที่ในส่วนเปิดโล่งเพื่อจัดสร้างเป็นสนามเด็กเล่น และเส้นทางเดิน-วิ่ง ในบริเวณสนามหญ้า ซึ่งการพัฒนาส่งผลให้พื้นที่เปิดโล่งลดลงร้อยละ 12.88 รายละเอียดขนาดของพื้นที่ดังแสดงในตารางที่ 6.3

ภาพที่ 6.7 แผนงานระยะเร่งด่วน. โดยผู้วิจัย, 2563.

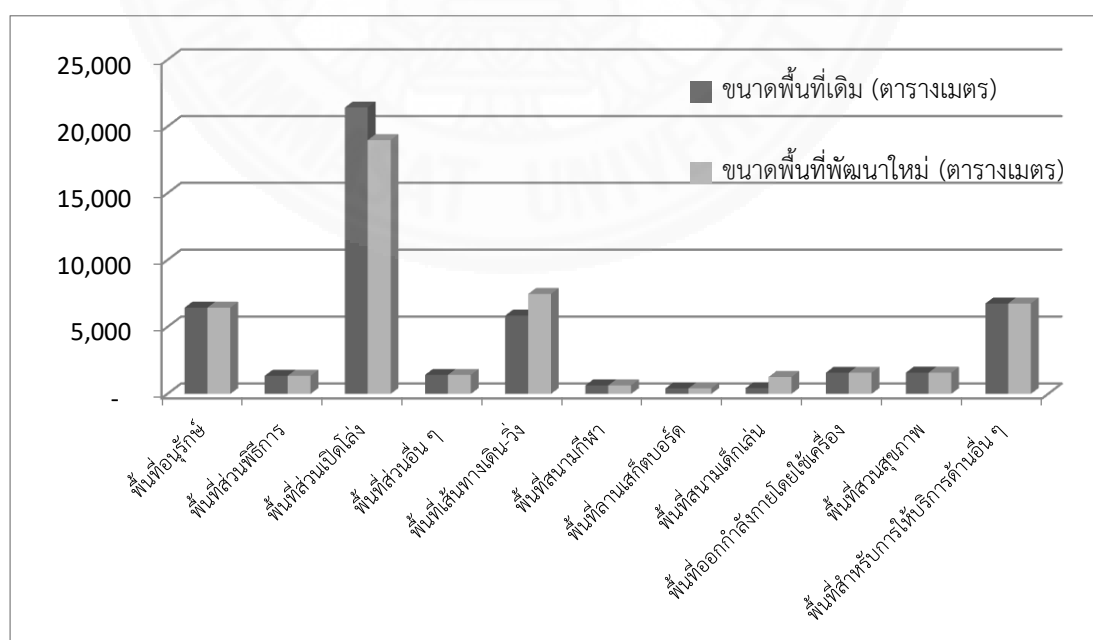
ภาพที่ 6.9 แผนงานระยะยาว. โดยผู้วิจัย, 2563.

ตารางที่ 6.3

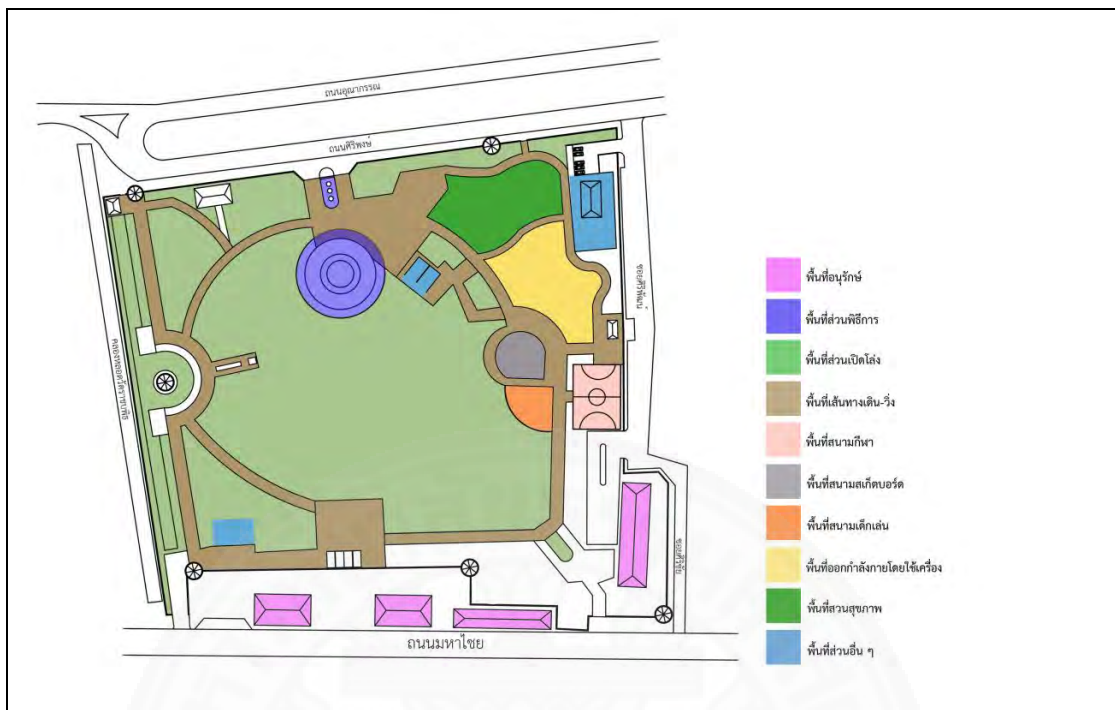
ขนาดพื้นที่ของสวนรมณีนากเมื่อเกิดการพัฒนา

พื้นที่	ขนาดพื้นที่เดิม (ตารางเมตร)	ขนาดพื้นที่พัฒนา ใหม่ (ตารางเมตร)	การ เปลี่ยนแปลง	ร้อยละการ เปลี่ยนแปลง
พื้นที่ส่วนอนุรักษ์	6,444	6,444	มีขนาดเท่าเดิม	-
พื้นที่ส่วนพิธีการ	1,355	1,355	มีขนาดเท่าเดิม	-
พื้นที่ส่วนเปิดโล่ง	21,426	18,981	มีขนาดลดลง	▼ 12.88
พื้นที่ส่วนอื่น ๆ	1,420	1,420	มีขนาดเท่าเดิม	-
พื้นที่เส้นทางเดิน-วิ่ง	5,850	7,465	มีขนาดเพิ่มขึ้น	▲ 21.63
พื้นที่สนามกีฬา	635	635	มีขนาดเท่าเดิม	-
พื้นที่ลานสเก็ตบอร์ด	410	410	มีขนาดเท่าเดิม	-
พื้นที่สนามเด็กเล่น	430	1,260	มีขนาดเพิ่มขึ้น	▲ 65.87
พื้นที่ออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง	1,580	1,580	มีขนาดเท่าเดิม	-
พื้นที่สวนสุขภาพ	1,586	1,586	มีขนาดเท่าเดิม	-
พื้นที่สำหรับการให้บริการด้าน อื่น ๆ	6,752	6,752	มีขนาดเท่าเดิม	-
รวม	47,888	47,888		

หมายเหตุ: โดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 6.10 เปรียบเทียบขนาดพื้นที่ใช้สอยก่อนพัฒนาและหลังการพัฒนา. โดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 6.11 พื้นที่เดิมของสวนรมณีนารถ. โดยผู้วิจัย, 2563.

ภาพที่ 6.12 พื้นที่สวนรมณีนารถตามแนวคิดในการพัฒนา. โดยผู้วิจัย, 2563.

จากการศึกษาลักษณะกายภาพ ปัญหา ข้อจำกัดของพื้นที่ และด้านการจัดการพื้นที่ของหน่วยงาน รวมถึงด้านสังคม พฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้บริการของสวนรมณีนารถ ทำให้ทราบถึงการใช้ประโยชน์ภายในพื้นที่ ลักษณะของการเกิดกิจกรรม ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการที่จะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อให้ตอบสนองต่อการใช้บริการ และการดูแลบริหารจัดการภายในพื้นที่ ซึ่งแนวคิดและแผนงานการพัฒนาต่าง ๆ ที่ทางผู้วิจัยได้ทำการเสนอไว้เป็นเพียงการเสนอแนะแนวทางในเบื้องต้นเพียงเท่านั้น ซึ่งหากพื้นที่บริเวณใดต้องการเกิดการแก้ไขปัญหของพื้นที่ในระยะยาว จะต้องเกิดการมีส่วนร่วมและการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องภายในพื้นที่ และประชาชนผู้เข้าใช้บริการ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาดูแลรักษาพื้นที่ให้มีศักยภาพและตอบสนองต่อความต้องการในการใช้พื้นที่ได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาและข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปในข้างต้นทางหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมและสามารถตอบสนองต่อความต้องการในการเข้าใช้บริการภายในพื้นที่ และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ โดยข้อเสนอแนะทางด้านกายภาพของพื้นที่สวน ในด้านของพื้นที่ส่วนกีฬาประเภทประเภทต่าง ๆ ที่ได้ทำการเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนา ผู้ที่สามารถนำข้อมูลไปเพื่อพัฒนาพื้นที่ได้ คือ หน่วยงานของสวนรมณีนารถสามารถนำข้อมูลไปใช้สำหรับการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการในการใช้พื้นที่ ในด้านของพื้นที่สนามหญ้า เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาต้นไม้และสนามหญ้า สามารถนำข้อมูลข้างต้นไปเป็นแนวทางในการให้บริการแก่ผู้เข้าใช้บริการ และด้านของระบบส่องสว่างและปัญหาคนจรจัดที่พบในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยสามารถนำข้อมูลข้างต้นไปเป็นแนวทางในการดูแลรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ที่เป็นมุมอับและดูแลจัดการพื้นที่ที่พบปัญหาการเข้าใช้พื้นที่ และในส่วนของด้านงบประมาณและการบริหารจัดการภายในพื้นที่ ที่ทางผู้วิจัยได้มีเสนอแนะแนวทางไปในข้างต้น ทางหน่วยงานสวนรมณีนารถและหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องด้านการจัดการงบประมาณสามารถนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ ไปใช้เพื่อเป็นการบริหารและจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ ได้

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

ในการศึกษาการบริหารจัดการพื้นที่ภายในสวนสาธารณะในเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงลักษณะทางด้านกายภาพ ลักษณะทางสังคม และลักษณะด้านนโยบายในการบริหารจัดการภายในพื้นที่ เพื่อทราบถึงรูปแบบการใช้งานภายในพื้นที่ สภาพปัญหา ข้อจำกัด ความต้องการ พฤติกรรมการเข้าใช้บริการและการเกิดกิจกรรมขึ้นภายในพื้นที่ พร้อมทั้งการบริหารจัดการและการดูแลงบประมาณภายในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สามารถนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการ

จัดการพื้นที่สวนรมณีนารถ ให้เกิดความเหมาะสมแก่ลักษณะการทำกิจกรรมของผู้เข้าใช้บริการในพื้นที่
อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้พื้นที่ที่มีความเหมาะสมและสามารถเข้าใช้งานได้จริง โดยข้อเสนอแนะ
สำหรับการศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบถึงบทบาทในการให้บริการ
หรือการเอื้อประโยชน์ในการเข้าใช้บริการภายในพื้นที่รอบข้างสวน เพื่อลดความแออัดในการเข้าทำ
กิจกรรม หรือทำการเปรียบเทียบกับสวนสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ในระดับประเภทต่าง ๆ เช่น สวนระดับ
ย่าน สวนระดับเมือง เป็นต้น ว่ามีบทบาทในการให้บริการภายในพื้นที่ที่แตกต่างกันอย่างไร พร้อมทั้ง
ข้อมูลจากการเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ ในข้างต้น ควรมีการนำไปศึกษาต่อเพื่อนำไปเป็นแนวทาง
ในการพัฒนาสวนรมณีนารถ หรือสวนสาธารณะอื่น ๆ ที่มีลักษณะการใช้งานที่ใกล้เคียงกันกับ
สวนรมณีนารถ เพื่อสามารถนำไปแก้ไขหรือลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นภายในพื้นที่ และควรมีการศึกษา
ในด้านของกายภาพเรื่องการออกแบบพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดความเพียงพอต่อการ
ใช้บริการ และการดูแลการจัดการด้านภูมิทัศน์ทางกายภาพภายในพื้นที่

นอกจากนี้ ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในส่วนของพื้นที่อนุรักษ
ที่เป็นพิพิธภัณฑสถานสำหรับการแสดงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ เนื่องจากลักษณะการใช้พื้นที่
ของสวนรมณีนารถเดิมเป็นคุกเก่า และภายในสวนยังคงมีการอนุรักษ์อาคารต่าง ๆ ไว้ในพื้นที่ อีกทั้ง
ในอนาคตอาคารพิพิธภัณฑสถานภายในสวนรมณีนารถสามารถส่งเสริมให้พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงกลายเป็น
สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ได้ เนื่องจากในปัจจุบัน
สวนรมณีนารถมีศักยภาพในการเข้าถึงมากขึ้นด้วยรถไฟฟ้ามหานคร ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและบริเวณโดยรอบของพื้นที่ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาในส่วนของ
พิพิธภัณฑสถานที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทในการให้บริการสวนรมณีนารถต่อไป

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กนกกาญจน์ ตูจินดา. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสวนสาธารณะของประชาชนใน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2546). *เกณฑ์ด้านผังเมืองหมวดบริการสังคม เรื่อง สวนสาธารณะ สนามกีฬา หอสมุดและพิพิธภัณฑ์*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานมาตรฐาน สำนักพัฒนามาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2561). *เกณฑ์และมาตรฐานผังเมือง มาตรการ วิธีการ และเครื่องมือ กรณีตัวอย่างของต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านผังเมือง.
- คณิต เขียววิชัย. (2557). *การศึกษาความสัมพันธ์ของระดับความสนใจการเล่นกีฬากับระดับคุณภาพชีวิตของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จันทร์ ผ่องศรี. (2537). *นันทนาการ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดชา บุญค้ำ. (2544). *สวนสาธารณะหมู่บ้านจัดสรรในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิลบล คล่องเวสสะ (2548). *เอกสารคำสอนปลายภาค 2548: ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม วิชา 2504633 การวางแผนและออกแบบสวนสาธารณะและพื้นที่นันทนาการ*. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศธร เจริญฤทธิ. (2556). *การจัดการพื้นที่สำหรับธุรกิจประเภทห้างสรรพสินค้าเฉพาะกลุ่มลูกค้า (ลูกค้าทัวร์ต่างประเทศ)กรณีศึกษาห้างสรรพสินค้า*. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรอาคาร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2526). *พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม : มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2542). *พฤติกรรมนันทนาการกับสภาพการพื้นที่สาธารณะภายในชุมชนอยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เสรีชัย โชติพานิช. (2553). *การบริหารทรัพยากรกายภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 1)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุรเชษฐ์ เชษฐมาส และคณะ. (2537). *การศึกษารูปแบบและขนาดที่เหมาะสมของพื้นที่สาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2548). *รายงานการวิจัย การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: สวนสาธารณะ กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ*.
- เอี่ยมพร วิสมหมาย. (2527). *สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ*. กรุงเทพฯ: คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Brian Hackett. (1971). *Landscape planning: An introduction to theory and practice*. United Kingdom: Oriel Press Ltd.
- Elizabeth Barlow Rogers. (1987). *Rebuilding Central Park: A Management and Restoration Plan*. Massachusetts. United States of America.
- Marcus and Francis. (1990). *People Places: Design Guidelines for Urban Open Space*. California: Department of Architecture and Landscape Architecture University of California, Berkeley.

บทความวารสาร

- เอียร์รัตน์ และธราวุฒิ. (2556). พื้นที่นันทนาการที่เหมาะสมของนิสิตที่อยู่อาศัยในพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เขตพื้นที่ขามเรียง. *วารสารการเมืองการปกครองการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. 3(2), 160-175.
- ประไพพิมพ์ และประสพชัย. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 31-48.

วิทยานิพนธ์

- กนกวรรณ จันทร์พรหม. (2560). *การจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตเมือง: กรณีศึกษาสุสานแต่จิว กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กุลภัสสร พัวพิริยพันธ์. (2555). *การเสนอรูปแบบการจัดนันทนาการในสวนสาธารณะของกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สำนักกวีชาวิทยาการศึกษากีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิธิวดี ทองป่อง. (2546). พฤติกรรมการใช้สวนสาธารณะที่เป็นผลจากสภาพแวดล้อม ทางภูมิทัศน์ของสวนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลพินิจ พินิจชอบ. (2558). การจัดการสวนสาธารณะในเมือง: กรณีศึกษาอุทยานเบญจสิริ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เมธินี ภิญโญประการ. (2558). สภาพแวดล้อมทางกายภาพ คุณภาพในการให้บริการ สื่อสังคมออนไลน์ และคุณภาพอาหารที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการร้านอาหารเวียดนามซ้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุรรัตน์ จำปาเงิน. (2559). แนวทางการพัฒนาสวนสาธารณะที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- อังศุธร ชิมโรจน์ประเสริฐ และ นายสมาน ถวิลกิจ. (2552). กิจกรรมนันทนาการเกมกีฬา (Games and Sports). สืบค้นจาก: <http://www.thaigoodview.com/node/51934>.
- เอมอรจ้ง จังศิริพรปกรณ. (ไม่ระบุปี). แบบแผนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง. สืบค้นจาก: <http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~jaimorn/re5.htm>.
- The jeju weekly. (2560) Bargain hunting in Samda Park, The Jeju Weekly visits a new night-time flea market in Jeju City. สืบค้นจาก: <http://www.jejuweekly.com/news/articleView.html?idxno=5207>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามบุคคลสำคัญ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

งานวิจัยการจัดการสวนสาธารณะในเมือง กรณีศึกษาสวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง: แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ ลักษณะสังคม และนโยบายการบริหารจัดการภายในพื้นที่สวนรมณีนาค ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมและการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยแบบสอบถามฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง และคำตอบจากการสัมภาษณ์จะใช้สำหรับการวิจัยงานครั้งนี้เพียงเท่านั้น ทั้งนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัย และขอรับรองว่าข้อมูลของท่านจะไม่ส่งผลกระทบต่อท่าน

หัวหน้าหรือผู้ดูแลสวนรมณีนาค

1. กรรมสิทธิ์ของที่ดินบริเวณสวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร หน่วยงานใดเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์
.....
2. สวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร มีประวัติ ความเป็นมา และการพัฒนาการของพื้นที่อย่างไร
.....
.....
3. การจัดการดูแลพื้นที่สวนรมณีนาคมีระบบการจัดการและดูแลอย่างไร
.....
.....
4. การจัดการดูแลพื้นที่สวนรมณีนาคพบปัญหาและอุปสรรคบ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด
.....
.....
5. การจัดการดูแลด้านงบประมาณต่าง ๆ ของพื้นที่สวนรมณีนาคมีระบบการจัดการและดูแลอย่างไร
.....
.....
6. แนวทางในการจัดการด้านนโยบายของสวนรมณีนาคในปัจจุบันเป็นอย่างไร
.....
.....

7. มาตรฐานในการดูแลรักษาความปลอดภัยของสวนรมณีนาถเป็นอย่างไร

.....

.....

8. ทางสวนรมณีนาถมีวิธีการดูแลและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการอย่างไร

.....

.....

9. แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงในด้านของการให้บริการของสวนรมณีนาถในอนาคตเป็นอย่างไร

.....

.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

งานวิจัยการจัดการสวนสาธารณะในเมือง กรณีศึกษาสวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง: แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ ลักษณะสังคม และนโยบายการบริหารจัดการภายในพื้นที่สวนรมณีนาค ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมและการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยแบบสอบถามฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง และคำตอบจากการสัมภาษณ์จะใช้สำหรับการวิจัยงานครั้งนี้เพียงเท่านั้น ทั้งนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัย และขอรับรองว่าข้อมูลของท่านจะไม่ส่งผลกระทบต่อท่าน

เจ้าหน้าที่ประจำสวนรมณีนาค

1. ความรับผิดชอบภายในพื้นที่สวนรมณีนาค
.....
2. ท่านมีวิธีการจัดการดูแลพื้นที่สวนรมณีนาค และอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ามาใช้บริการอย่างไร
.....
.....
3. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการดูแล และอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการบ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด
.....
.....
4. ระบบรักษาความปลอดภัยของท่านเป็นอย่างไร ควรมีส่วนใดปรับปรุงและต้องแก้ไขบ้าง
.....
.....
5. ท่านคิดว่าสวนรมณีนาคควรปรับปรุงในด้านของการให้บริการในด้านใด เพราะเหตุใด
.....
.....

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามบุคคลทั่วไป
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

งานวิจัยการจัดการสวนสาธารณะในเมือง กรณีศึกษาสวนรมณีนารถ กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง: แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ ลักษณะสังคม และนโยบายการบริหารจัดการภายในพื้นที่สวนรมณีนารถ ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมและการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยแบบสอบถามฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง และคำตอบจากการสัมภาษณ์จะใช้สำหรับการวิจัยงานครั้งนี้เพียงเท่านั้น ทั้งนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้ข้อมูลสำหรับการวิจัย และขอรับรองว่าข้อมูลของท่านจะไม่ส่งผลกระทบต่อท่าน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง อายุ
2. อาชีพ
3. ที่อยู่อาศัย
☐ เขตพระนคร ☐ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
☐ เขตดุสิต ☐ อื่นๆ (ระบุ)
4. การเดินทางมาใช้บริการสวนรมณีนารถ
☐ เดิน ☐ รถจักรยานยนต์/จักรยาน ☐ รถยนต์ส่วนตัว
☐ รถประจำทาง ☐ MRT ☐ อื่นๆ(ระบุ).....
5. กิจกรรมที่ท่านเข้ามาใช้บริการ
☐ เดิน/วิ่ง ☐ สุนัขกีฬา ☐ ออกกำลังกายโดยใช้เครื่อง
☐ รำฟัด ☐ โยคะ ☐ ลานสเก็ตบอร์ด
☐ เต็นแอโรบิค ☐ นั่งพักผ่อน ☐ สนามเด็กเล่น
☐ อื่นๆ (ระบุ).....
6. ช่วงเวลาที่ท่านเข้าใช้บริการในพื้นที่
☐ 04:00-08:00 ☐ 08:00-12:00 ☐ 12:00-16:00
☐ 16:00-21:00
7. ความถี่ที่ท่านเข้ามาใช้บริการในพื้นที่
☐ 1-3 วันต่อสัปดาห์ ☐ 4-6 วันต่อสัปดาห์ ☐ ทุกวัน
☐ อื่นๆ

8. เพราะเหตุใดท่านจึงเลือกใช้สวนรมณีนาค

.....

.....

9. ท่านคิดว่าการให้บริการของสวนรมณีนาคมีปัญหาและข้อจำกัดของพื้นที่หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

10. ท่านคิดว่าสวนรมณีนาคควรมีการปรับปรุงพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมหรือควรเพิ่มกิจกรรมการให้บริการภายในพื้นที่หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

11. ความเพียงพอของการให้บริการของสวนรมณีนาค

ที่	การให้บริการ	ความเพียงพอ		สภาพพื้นที่		ข้อเสนอแนะ
		เพียงพอ	ไม่เพียงพอ	ดี	ไม่ดี	
1	จำนวนของพื้นที่จอดรถ					
2	ความร่มรื่นของร่มเงาต้นไม้					
3	การรักษาความปลอดภัย					
4	การแบ่งสัดส่วนในการให้บริการด้านกิจกรรม					
5	ลานเอนกประสงค์					
6	พื้นที่สนามหญ้า					

ที่	การให้บริการ	ความพึงพอใจ		สภาพพื้นที่		ข้อเสนอแนะ
		พึงพอใจ	ไม่พึงพอใจ	ดี	ไม่ดี	
7	เส้นทางเดินรอบสวน					
8	ม้านั่ง / เก้าอี้สำหรับนั่งพักผ่อน					
9	ระบบส่องสว่าง					
10	ห้องน้ำ					
11	ร้านค้า / จุดจำหน่ายเครื่องดื่ม					
12	ระยะเวลาทำการเปิด-ปิดสวน					

12. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวจุฑาทิพย์ ปทุมมาศ
วันเดือนปีเกิด	15 ธันวาคม 2534
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2556: วิทยาศาสตรบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ตำแหน่ง	นักผังเมือง บริษัท ซิตี แพลน โปรเฟสชั่นนอล จำกัด
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. 2561 ตำแหน่งนักผังเมือง บริษัท ซิตี แพลน โปรเฟสชั่นนอล จำกัด พ.ศ. 2559 ตำแหน่งเลขานุการประจำโครงการ บริษัท ซิตี แพลน โปรเฟสชั่นนอล จำกัด พ.ศ. 2556 ตำแหน่งเลขานุการ บริษัท ภิรัชบุรี โฮลดิ้ง จำกัด